

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

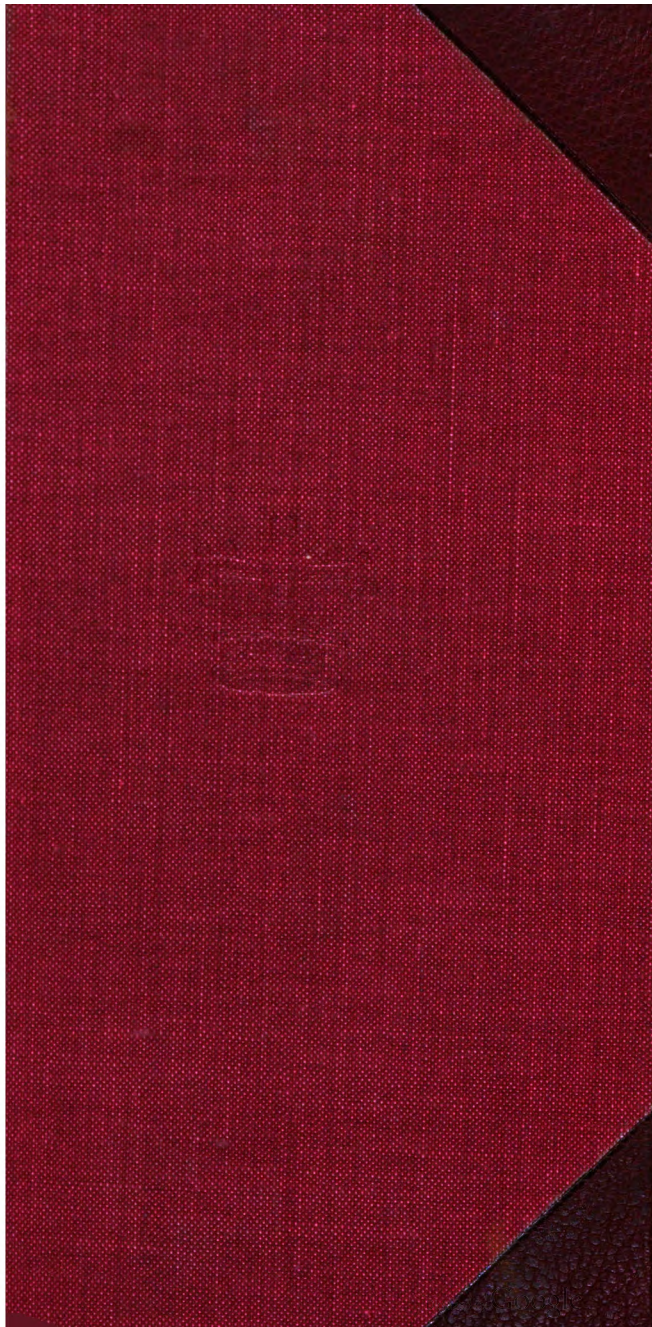
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

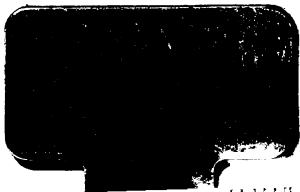
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Pa pāwaka (4)

91017 - 1. 16.

COMPENDIATA
HISTORIA
GENTIS SLAVÆ

A. R. D.

GEORGII PAPÁNEK,
PAROCHI OLASZIENSIS, PRESBYTERI
QUINQUE-ECCLESIENSIS,
DE REGNO REGIBUSQUE
SLAVORUM.

QUAM COMPENDIAVIT

A. R. D.

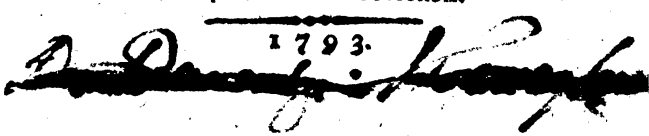
GEORGIUS FÁNDLY
PAROCHUS NAHACZIENSIS, PRESBYTER
ARCHIDIÆCESIS STRIGONIENSIS,
ADNEXIS DISPUTABILIBUS HISTORICIS QUÆSTIONIBUS,
ADDITISQUE NOTIS, SIMILES MATERIAS INDICANTI-
BUS, IN VETUSTISSIMO MAGNÆ MORAVIÆ SITU,

A. R. AC CL. D.

GEORGII SZKLENAR
PRESBYTERI STRIGONIENSIS,
A. A. L. L. ET PHIL. DOC.,
OLIM IN REGIO POSONIENSI ARCHIGYMNASIO
HUMANIORUM PROFESSORIS PRIMI.

TYRNAVIÆ, TYPIS WENCESLAI JELINEK,
EXPENSIS D.D. PRAENUMERANTIUM, LITERATÆ SLA-
VICÆ SOCIETATIS SOCIORUM.

1793.

DOMINI PRÆNUMERANTES

Prænotati pro hac compendiata Historia
in matriculari Districtu literatæ
Slavicæ Societatis.

Tyrnaviæ.

Reverendissimus D. Simon Fába, Præpositus S.
Stephani Protomartiris de Keö ad Tibiscum, E.
M. S. Cantor & Canonicus, S. S. Canonum
Doctor. Prænumeravit pro sex Exemplaribus.

Reverendissimus D. Joannes Nep. Arady, M. E.
S. Canonicus, Proto-Notarius Apostolicus.

Reverendissimus D. Paulus Beznák de Eadem, E.
M. S. Canonicus.

A. R. D. Andreas Melczer Metr. S. Sedis Strigon.
Notarius.

A. R. D. Carolus Döme, Metr. S. Sedis Strig.
Consistorialis.

A. A. R. R. D. D. Parochi.

A. R. D. Martinus Palfovich Parochus Brestzo-
vanensis. V. Districtus Szomolyanensis V. A.
Diaconus.

A. R. D. Antonius Foris, Parochus Nadassienfis.

A. R. D. Josephus Ignat. Bajza Par. A. Dombensis.

A. R. D. Paulus Klaineder, P. Spaczenfis.

A. R. D. Emericus Slovak P. Bogdánoczenfis.

A. R. D. Joannes Zbrankovics, P. Gerencsériensis.

A. R. D. Leopoldus Rumpold, P. Rossindolienfis.

A. R. D. Mathias Csubay, P. Kereszturienfis.

A. R. P. Gregorius Sckarbala, Presbyter A. Dis-
cesis Strig.

A. A. R. R. D. D. Capellani:

- A. R. D. Antonius Bánik, Capellanus Tyrnaviensis.
 A. R. D. Ignatius Lieb, Capellan. Tyrnaviensis.
 A. R. D. Joannes Szerzény, Capellan. Levardiensis.
 A. R. D. Josephus Turzo, Capell. Cifferiensis.
 A. R. D. Stephanus Polák, Capell. Holicsiensis.
 A. R. D. Joannes Kanovics, Capell. Majthéniensis.
 A. R. D. Josephus Dergovics Capell. Cseithensis.
 A. R. D. Mathæus Navráth, Capell. Szeiczienfis.
 A. R. D. Mathias Hamernik, Capell. O Turenfis.
 A. R. D. Carolus Trangus
 A. R. D. Mathias Kudlatyák } Neo-Præsbyteri
 A. R. D. Josephus Kubányi } A. D. Strigon.

Plerique accipiunt per duo exemplaria.

Prænotati in Generali Archi-Episcopali Seminario Posonii.

R. D. Antonius Nemeckay	)	Theologi
— — Abel Erdödfzky alias Mutnyánski	)	IV. Anni.
— — Josephus Hornyatcsek	)	
— — Joannes Hankóczy	)	
— — Joannes Majer	)	Theologi
— — Joannes Köntöfs	)	II. Anni.
— — Jacobus Mecsánek	)	
— — Josephus Klinovszky	(	Theologi
— — Lucas Pinka	)	I. Anni.
— — Josephus Trajtsik	(	
— — Stephanus Petrovics	)	Philosophi
— — Jacobus Gyurcsák	)	II. Anni.
— — Paulus Chomicsek	(	

.E Sta-

E Statu Sæculari,

Clarissimus ac Perdoctus Dominus Josephus Branischa, A. A. E. L. & Philosophiæ Doctor, in Academia Quinque-Ecclesiensi actualis Professor Matheseos.

Spectabilis D. Joannes Schkál, Cæsareo-Regiæ Saffiniensis Cotton Fabricæ Director.

Perillustri ac Gen. D. Andreas Turcsányi, Frumentarius Sigmondensis.

Perill. ac G. D. Stephanus Fabianovics, de Gilletincis.

Perill. ac G. D. Stephanus Kovács, Provisor Illm̃i.

D. Episcopi, ac, L. B. Perény.

Perillustri ac G. D. Mathias Kruslics. 2. Anst Juris Patri auditor. Horum quilibet accipit per duo exemplaria.

D. Emericus Seutsik.)

D. Thomas Lieszkovsky) Tyrnavia,

D. Sebastianus Kopcsa)

Prænotati in primo filiali Districtu

NITTRIÆ,

Reverendissimus D. Antonius Gyattel, Præpositus S. Augustini de Quinque Ecclesiis, Cathedralis Ecclesiæ Nitriensis Cantor & Canonicus, V. Consistorii Præses.

Reverendissimus D. Josephus Nejedli, Abbas B. M. V. de Ivan, Cathedralis Ecclesiæ Nitriensis Canonicus.

Reverendissimus D. Antonius Schafarovics, Cathedralis Ecclesiæ Nitriensis Canonicus, Ecclesiæ Üreghiensis Parochus, & V. Districtus Cathedralis Vice Archidiaconus.

X a

Rea

Reverendissimus D. Alexander Alagovics, Cathedralis Ecclesiæ Nitriensis Canonicus, S. S. Theologiæ Doctor Episcopalis Seminarii Nitriensis ad S. Ladislaum Regem, Præfectus, & Theologiæ Dogmaticæ Professor.

A. R. ac Clarissimus D. Georgius Holli, Theologiæ Moralis & Pastoralis Professor, Almæ Diæcesis Nitriensis Præsbyter.

A. R. D. Andreas Basilides, Cancellariæ Episcopalis Archivarius, & S. Sedis Notarius.

A. R. D. Andreas Turzo, Parochus Kolossiensis.

A. R. D. Franciscus Cservenánsky Paroch. Tökesujfalvensis.

A. R. D. Carolus Rippel Capellanus Nagy Béliczenfis.

A. R. D. Josephus Groo, Capellanus Nagy Boffanyensis.

A. R. D. Josephus Czuk, Chori Ecclesiastici Præbendatus.

Seminarii Episcopalis Nitriensis Alumni.

R. D. Josephus Fodorfszky.

— — Vendeliâus Bednári.

— — Antonius Molnar.

— — Georgius Kulifai.

— — Joannes Chudi.

— — Joannes Hann.

— — Joannes Sztancsek.

— — Joannes Grznarik.

— — Josephus Kalufsai.

— — Samuel Uhrényi.

Perii. ac G. D. Stephanus Halufs, V. Capituli Nitriensis Provisor.

Horum aliqui accipiunt per duo exemplaria.

Præ-

Prænotati in secundo filiali Districtu

in I. Comitatu Threnchinensi

R O V N E.

Reverendissimus D. Mathæus Trsztenky Ecclesiæ Trsztenensis Parochus nec non Distric. Superior : in I. Comitatu Arvensi Vice Archi - Diacon. Proto Notarius Apostolicus. Diæces. Scepusiensis.

A. R. D. Andreas Fedora. V. Districtus Rajecensis V. A. Diaconus Privilegiati Oppidi Domaniſis Parochus.

A.R.D. Martinus Hazucha. V. Districtus Vagy Bezterczenſis V. A. Diaconus, & Nominis ejusdem Privilegiati Oppidi Parochus.

A.R.D. Joſephus Ottrokoczy, Parochus Rovnenſis.

A.R.D. Stephanus Bacho, de Dezér, Parochus Thurzofalvenſis.

A,R,D. Joannes Bapt. Finſtervalter, Parochus Viſzokienſis.

A.R.D. Joannes Evang. Kontél, Paroch. Nemeskoteſſovienſis & V. Districtus Bittſenſis Secretarius.

A.R.D. Andreas Chabicsovfzky, Par. Podſzkaienſis, ex Districtu Illavienſi.

A.R.D. Joannes Nep. Adamovics Parochus Hricsovienſis.

A.R.D. Joſephus Komloſsy, Parochus Kollarovicienſis.

A.R.D. Joſephus Eboſſik, Parochus Petroviczenſis.

A.R.D. Stephanus Marcis, Parochus Uj Beztercenſis.

A. A. R. R. D. D. Capellani.

A. R. D. Joſephus Sentsik, Capellanus Rovnenſis, in hoc filiali Districtu, prænumerationi, Collector.

A. R.

- A. R. D. Casparus Rumpel, Capell. Thurzofalvensis.**
 — — Antonius Dzian, Capell. Boszaczenfis.
 — — Georgius Marcifs, Capell. Marikovienfis.
 — — Georgius Borcsányi, Capell. Puchovienfis,
 — — Daniel Grotovszky Eccl. Trsztenenfis Capell. Diæc. Scepusien.
 — — Petrus Benedictus. Liefzkovsky E. C. M. C. D. Diæces. Scepus.

E Statu Sæculari.

- Spectabilis ac Perill. D. Antonius Fabrinyi, I. Dominii Ózor Inspector actualis ordinarius.**
Perillustris ac Gen. D. Ignatius Seutsik. I. Dominii Bittcsa, Provisor.
Perillustris ac Gen. D. Georgius Intibus, I. Dominii Bittcsa gremialis Officialis, & Csaczenfis Frumentarius.
Perillustris ac Gen. D. Georgius Závodszky de Eadem, I. Dominii Bittcsa gremialis Officialis, & Thurzofalvensis Spanus.
Perillustris ac Gen. D. Michaël Szentál, I. Dominii Bittcsa gremialis Officialis ac Spanus.
Perillustris D. Michaël Dluhöluczky de eadem I. Cottus. Arvensis Geometra.
G. D. Joannes Grotovszky Incola Jablönkenfis.
In hoc filiali Districtu omnes (quia sunt tam in hac Prænumeratione, quam in aliis, nostræ literatæ societatis conatibus, præ cæteris diligentiores) accipiunt per duo exemplaria.

DE.

DEDICATIO.

Quoniam meus calamus nullum hactenus habuit Mecænatem, sed potius multos persecutores; ideo tibi Inclyta Slavica Natio istud opus humillime do, dono, dico, dedico. Memineris, omni hominum generi naturalem esse illum instinctum, ut semper suam gentem foveat, protegat: quem instinctum etiam tu in te nunc sentis & externe manifestas, dum tuum proprium modernum hono-

) (a

rem

rem animose tueris, sectando litterato-^F
rum vestigia (si ausim dicere) duce,
non meo tenui, sed A. R. Domini
ANTONII BERNOLÁK calamo : qui
præscribendo nostræ linguæ & stylo
sapientes regulas, cultiorem nobis lit-
teraturam plantavit, quam ego meo
rurali rivulo (libro œconomico) ali-
quantulum rigavi. Deus jam feliciter
exurgenti initiale incrementum dedit :
reliquum tu gloriosa Natio supple,
quantum in te est (est autem pluri-
mum, quod ad tuam gloriam addi po-
test), pro innato tibi orga litterarum
studia fervore, præter fundamentales
regulas, a memorato Auctore traditas.
Hunc librum fervide lege, ac in illo tu-
orum Majorum laudabilia merita arden-
ter fove, protege, & defende, tuisque
Successoribus, erudiendi & excolendi
animi causa, legenda propone, dicendo
cum Horatio. Posteris, hæc exemplaria
nocturna versate manu, versate diurna.

Præ-

Præprimis autem vos, in nostra
litterata exurgente Slavica societate,
jam ingremiati, amantes litterarum,
plus præ cæteris eruditi Socii, tam ad
hunc meum laborem, quam ad Majorum
vestrorum heroicis actus, & simul ad
vestrum, ad vestræ charæ Patriæ ho-
norem defendendum, facile sumetis a-
nimos, si magni Ciceronis effatum (Lib.
I. Off.) attente perpenderitis. Non so-
lum nobis nati sumus, ortûs cum nostri
partem patria vindicat, partem amici,
quorum beneficiis obnoxii maxime su-
mus, tum etiam Majorum nostrorum
illustrium virorum exemplo, qui pro
ingenii magnitudine, scientiarum om-
nium præstantia, & reipublicæ guber-
nandæ gloria, patriam nostram, varias
excoluere per artes. Excolitis vos men-
tem vestram variis laudabilibus Scien-
tiis, quarum fundamenta sunt leges na-
turales, positivæ divinæ, ac leges po-
liticæ; hæ omnes dictant vobis insti-
tuta ad bene, beateque vivendum: ve-
rum,

rum, lectio & cognitio historica, vobis quasdam faces & stimulos accendet ad virtutes fera memoria dignas; historia enim est ad erudiendos homines, velut speculum antiquitatis. Hinc est, quod multi doctissimi viri, parentem virtutis, & bonæ vitæ magistrām, historiam appellaverint; tantam certe vim affert rerum olim gestarum memoria, ut summos sæpe viros imitentur historiarum lectores, auditoresque, quæ memoria, utrisque istis, admirabilem in Foro auctoritatem, in Curia summam fidem, exoperatur, & in Regni Comitibus ad justitiam, legesque dictandas, ad zeloze defendendam patriam & plebem, planam viam suppeditat.

Sumite ergo animos litterati Socii!
 Vobis summæ laudi cedet, si sciveritis, coram ignorantibus & eruditis prudenter differere: qui Duces Ethnici ante Christum natum, Slavos regebant? qui? & a quo tempore? quamdiu
 Chri-

Christiano - Catholici Reges Slavus dominabantur ante Hungaricos in moderna Hungaria? magnam vobis admirationem conciliabit historica narratio ad has sequentes positas Quæstiones : qui erant limites antiqui Regni Slavorum? quæ illius facies hujus ævi? quæ prima Origo? quæ Dialectus? qualia antiqua nomina Slavorum? quanto salutarior est Catholica Religio dampnando Ethnicismo, tanto gloriosius vobis cedit, habere notitiam vetusti Slavorum Ethnicismi, & moderni Christianismi; & quemadmodum Regum Slavorum (præcipue laudabilis Svatoplugi) memoria, apud feram posteritatem in benedictione est, ita vestra historica notitia apud nostros posteros, per sæcula laudabiliter perennabit; quam, ut tanto facilius vobis comparetis, post principalia vestri Status studia, Majorum vestrorum gloriosa acta in historiis legite, & quæ bona legeritis; etiam imitemini, ex hac utraque causa, nempe :
 ut

ut vobis ad talem lectionem & imitationem stimulos addam, vestris oculis præprimis, vestræ vigilantæ & defensionis hocce opus

LVbens D. D. D. anno, qVo Litteratâ
sLaVa soCietas eXVreXIt.

Vestri commodi studiosus
humanissimus servus
G. F.

AMICA ALLOCUTIO

AD LECTOREM

A. R. D. FÄNDLY.

Si quis nostro in opere quidpiam offendisse tibi videbere, quod virgulam mereatur; scilicet: quod errore hominis obrepserit, quod minus accurate explanetur; quod Anachronismo obnoxium esse putes; **TE** oro atque obsecro, ut interpretare benignius, aut tute ipse corrige, aut pro tua honestate nos commonefacito, aut si veriora, si magis evidentia teneas, ad rei litterariæ incrementum ac plenioram antiquitatis notitiam haud nos celsa, aliosque sciendi percupidos. *Ita Josephus Innocentius Deseritius, Cler. Reg. Schol. Piar. in primo Tomo suorum Commentariorum — Etiam in Dissertatione Apologetica, qua amico alloquitur* **GEORGIUM PRAY S. J.**

Nil moramur virulentas calumniantium oblocutiones, provocamus ad opera — —. Plura non addo. **TU** interim, Candide **LECTOR**, huncce

laborem nostrum æqui bonique confule, eoque, si lubet & vacat, Sospes fruere. Magnum erit impensæ temporis, sudorisque levamen, tibi aliquatenus placuisse. *Ita Reverendissimus Dominus GEORGIUS JOSEPHUS ab EGGS — — in suo Pontificio Docto.*

An ego Papanekium Szklenario, aut hunc illi opponere, aut, an utrumque conciliare intenderim, perlecto diligenter isto opusculo, vaticinaberis chare LECTOR, si perpenderit dictum Clementis Alexandrini (L. I. Stromatum): //Tempore ac labore exculta veritas elucescit, præsertim, si accedat commodus aliquis — Adjutor. // In quibus a me citatis, sibi oppositis, hætenus litigiosis, non fueris satis illuminatus, in illis cogita dictum Cl. Szklenarii, quod hic Lib. I. Cap. III. §. II. de talibus dixit & scripsit, qui contra Slavos calamum strinxerunt: // Id quidem ivisse convulsam multos eruditorum, non nescio, nec nostrum est lites tantas componere, præsertim, quod eas haud posse componi, censeant viri eruditione conspicui, & studia partium procul habentes // — De quibus autem Te una, hujus opusculi currens perlectio clare non convicerit (quod fieri solet), hæbe me excusatum sequenti Proemio.

Proe-

PROEMIUM

ADM. REVER. AC CLARIS. DOMINI

PAPÁNEK.

Pauca te in vestibulo monitum velim Amicè
Lector. Illud te scire cupio: mentis meae
nunquam fuisse, omnium eorum memoriam hæc
in folia cogere, quæ retro actis Sæculis gens
Slavonica egit: quod, ut opus longe maximum
foret, ita ab eo nemo exiget, qui quotidianis
curis parochialibus distentus, non nisi per bre-
via temporis intervalla se historicis potest com-
modare. Quamquam hæc fustus concinnabo, dum

Anna-

Annales Sacro-profanos publico commiserō. Illa solum hic pauca ex innumeris actis Slavorum memoro, quæ in memoriam de Slavis fabulose scribentibus, sermonesque infacunde seruentibus revocanda necessario censebam. Quod non ego genti Slavonicæ ab ea remotissimus complacere quærens. Minus, quia Patriæ indiscretus amator forem; non enim ubi nascor, sed ubi pascor, Patria mihi est. Non nego me nativitate Slavum, sed noveris educatione Germanum, nobilitate Hungarum, actuali officio curæ animarum, Illyrum esse. Quare desine mirari Candide, & Benevole Lector! quid me inflammaverit ad prisca ævi acta Slavorum in vulgus danda, & ad quod me provocari cernis, est amor veritatis historicæ, odiumque fabularum, quæ sub larva certitudinis circumferuntur, scribunturque de Slavis; non enim alia de causa laboro, nisi, ut veritas in profundo demersa aliquando lucem aspiciat.

Porro, quod ad instituti præsentis materiam pertractandam animum meum, cogitationemque applicuit, illud in emolumento scientiæ

tie historice præcipuum erat; tractare enim memoratu digna gesta Slavorum volenti, necessum fuit cognoscere monumenta litteris tradita Imperii Romani, Dalmatiæ, Croatiae, Sclavoniæ, Hungariæ, Moscoviæ, Russiæ, Poloniæ, Bohemiæ, Germaniæ, aliæque, in quæ insunt.

Denique cum nil reperiam aptius ad delectandum animum meum studio, cum sacrarum, tum profanarum rerum historicarum, ut lucri facerem omne a curis parochialibus vacans momentum, in hoc suavissimam animi voluptatem, omni alio seposito oblectamento, nocte, dieque capere constitui.

Si quæ ullius gentis, aut ævi historia ad Posterorum memoriam transmitti meretur, ea est profecto Slavonicæ gentis, quæ ab exilibus principis orta, in validissimam Nationem excrescens late circumquaque orientis, & occidentis populos, in jus suum ita traduxit, ut a primæva illa feritate ad meliorem Cultum translata, Græcam, Latinamque Ecclesiam toto
erbe

orbe diffusam, in se una videatur complecti. Quis enim putasset e media inter Volgam, & Borysthenem Vastissima illa Hyperborea regione, quam Scythiam Veteres appellant, densissimis quondam non minus ethnicae superstitionis, quam barbaricae feritatis tenebris gentem post tot Sæcula involutam, surecturam, quæ dum in penitiores Byzantini, atque Germanici Imperii partes invadens, eas, deletis, aut in Captivitatem abductis Incolis, occupat, adspirante demum Divini Numinis gratia inveteratam ævo armorumque potentia suffultam superstitionem excuteret, everteret, deleret, & quam prius totis viribus exagitabat, Christianæ fidei colla submitteret. Nimirum, ut tantæ molis Conatus non in irritum cederet, sed ut felicem sortiretur effectum (ut id de Slavis cum Simonio Assemano dicam, quod in sacris litteris Genesis cap. 12. de Abrahamo Hebræorum Patriarcha scriptum legitur) necesse fuit egredi Slavos de terra sua, & de domo Patrum suorum, & venire in terram, quam DEUS illis præparaverat: ut vero faceret illos DEUS in gentem magnam, & benedi-

K ceret eis, & magnificaret nomen eorum; in id Summi Pontifices Nicolaus, Hadrianus, Joannes, Innocentius, alique operam suam, & studium impenderunt: qui missis doctrina, ac pietate præstantissimis Legatis, scriptisque nervosissimis epistolis, Orthodoxa fide imbuendos curarunt, & ut patrio, id est Slavonico sermone in divinis celebrandis uti possent, benigne concesserunt.

Dam igitur rerum apud Slavos gestarum monumenta e tenebris erruta colligere, & expolire pro viribus conor, si quid benevole Lector inter ea incultum, obscurumque invenies, id non mihi, verum iis, a quibus ego edoctus sum, adscribes. Si quando a recentioribus magnæ eruditionis, ac famæ viris dissentio, tunc non adversarios convincere quero, sed veritatem invenire contendo, non respondet mihi ubique ad spem eventus, iis ipsis in locis coeuctio, in quibus alios parum arbitror perspicaces. Opto redargui, & cupio refelli, nam a S. Cypriano didici a). Non vincimur, quando offer-

rum-

a) Epistola 71ma ad QUINTUM.

runtur nobis meliora, sed instruumur. Amicus
veritatis non gravate feram, si quando repre-
bendar, enixus diligentissime, nequid excideret
duriori animadversione dignum.

Fateor, me non ubique æquali stylo scri-
bere: diversitas Authorum peperit diversitatem
sententiarum & verborum. Tu interea Candi-
de, & Benevole Lector! descriptione hac Re-
gni Slavonici utaris feliciter, & contra male-
volos calumniatores forti, & intrepido animo
defende. Vale, quisquis legere non dedignaris,
atque æqui, bonique consule.

CA.

CAPUT I.

SLAVORUM DUCES

ANTE CHRISTUM NATUM ANNIS
QUADRINGENTIS.

I. Moravinus. II. Piramnis. III. A-
rionistus. IV. Cimerius. V. Nasiva. VI.
Ingevon.

A TEMPORE CHRISTI SLAVOS

REGEbant REGES:

I. Marobudus sub Augusto & Tiberio
Cæsare. II. Gotvalda. III. Vannius. IV.
Vangius. V. Cimber. VI. Thudrus. VII.
Verabertus. VIII. Gunthericus. IX. Ar-
dericus. X. Ferimundus. XI. Ofinuchus.
XII. Gabinus. XIII. Percha. XIV. Fri-
degildus. XV. Rosemundus I. Christiano-

A

Ca-

Catholicus, Fritigil ejus Confors plenam Doctrinam Christianam a S. Ambrosio Ecclesiae doctore accepit. XVI. Chunnimundus. XVII. Marothus seu Marovodus. XVIII. Babak, sub hoc Slavi nomen Marcomanni exuerunt. XIX. Samo. XX. Marothus. XXI. Svates. XXII. Samomirus. XXIII. Samoslaus. XXIV. Lechus. XXV. Hormidorus. XXVI. Mogemirus I. XXVII. Brynno, seu Brennius, aliis Privina. XXVIII. Mogemirus II. XXIX. Radislaus, seu Rasticen. XXX. Svatoplugus. XXXI. Swatobogius, saniora senum consilia velut alter Roboam spernens, Regnum vicinis potentiis tradere debuit, pars enim vicinior se ultro fidei, ac tutelae Bohemiae Ducis Vladislai Primi, pars trans Moravam circa Vagum, & fluvium Granum Hungaris, septentrionalis Polonis, ultra Tejam Austriae submitit. A tempore hujus divisionis Slavi Cis-danubiani juribus Hungariae gaudent. Vita decedente Swatobogio, ultimo Slavorum Rege, Regnum Hungariae conflatum est ex Dacia Cis- & Trans-tibiscana, ex parte Regni Slavonici a fluvio Morava usque Granum, ex Pannonia prima & secunda, seu ex moderna superiore, & inferiore Trans-danubiana Hungaria.

CAPUT II.

DE SLAVI NOMINIS ETYMOLOGIA:

Variant Authores Etymologiam Slavi nominis enucleantes, quorum sententias promere non erit inutile, ut cernatur, quot exteri, linguæ, populique hujus insufficientem notitiam habentes de Etymologia nominis dubie certent. De Slavis, eorumque Etymologia multa videre licet in annalibus Arabicis, Persicis, ac Turcicis; tam Micholus, quam Abulpheda Slavos a Japheto Noemi filio genus duxisse tradunt. Slavi nomen non oriri a vocabulo Slava, sed ab Arabica voce Seclaba, quod Seclaba per corruptionem linguæ derivatum est in Sclaba. Sclaba, & Slava, gensque tota appellata est Slava. Seclaba (scribunt Arabici annales) fuit primus Parens, Duxque gentis Seclabicæ, seu Slavonicæ, a quo tota generatio nomen accepit. Seclabos seu Slavos ad Istrum habitasse ajunt, quo trajecto multis ad Danubium manentibus eam regionem, quam nunc Slavoniam dicimus, incoluisse, plurimos in Hyeperboreis montibus permanuisse. Aliud nomen habent apud Arabes Slavi, seu Slovaci, aliud vero Illiri, Dalmatæ, Croatæ, Sclavi. Priores nominantur Seclabi, seu Slavi, posteriores

Zingi, seu Illiri, Dalmatæ Sclavi. Vide annales Arabicos. Unde Slavos quondam eosdem fuisse cum Sclavis, Dalmatis, Illiris, Croatis antiqua promunt Scripta.

Slavorum nomen nunc ad servitutem significandam a Germanis traducitur, quod ortum fuerit ex eo, quia servitute duriore premerentur ob suam pertinaciam. Processu enim temporis (observat Huffmannus) illud gentis Slavicæ nomen a gloria & fama derivatum, ad servitutem postea, & infamiam tractum, pro mancipio, seu servo usurpari cœpit in Germania propter suam pertinaciam, quum servitus publico decreto abolita fuisset, soli Sclavi, gravi servitutis jugo victi a Romanis, multisque aliis devastati premebantur. Unde Sclavos Germani mancipia appellarunt. Indeque ortum est, ut Germani omnem populum cujuscunque gentis, & nationis, servitutis jugo subjectum, Sclavum nominarent. Procopius Cæsariensis, & Jornandes de rebus Get. Etymologiam nominis Slavi a Slava seu gloria derivant. Consuetudo gentis id dictare videtur, dum præcipuis suis viris, quos honorare cupit, SLAWNĪ PAN, id est gloriosus Dominus, nomen attribuit. Duces suos baptizabant BOHUSLAW, id est, Deum glorificans; WACSLAW, plus glorificans; PRIBISLAW, in DEI gloria crescens; WRATISLAW, gloriam DEI reddens.

Joannes Petrus Kohlius in historia Codicis Sacri Slavonici impressa Altonaviæ anno 1729. p. 13. Ex Etymologia vocis veritas judicanda est, optima autem est a Slavonico vocabulo Slava, gloria, derivato, quam Slavi Scriptores agnoscunt. Porro idem Kohlius p. 7. Longissime, si quæ alia, Slavonica gens, linguaque patet, a Slava derivata. Nec ea tantum, quæ in notissimo illo, quod Romano Imperio subest, Slavoniæ Regno sedem, domiciliumque habet natio, verum omnes etiam genere, linguaque cognati populi, cujusmodi sunt: Bohemi, Poloni, Hungariæ Slavi, Russi, Dalmatæ, Croatæ &c. Kadlubek Vincentius Episcopus Cracoviensis in historia Poloniæ: Ab antiquo Slavi Scytharum, Sarmatarumque nomine apud Romanos notabantur, qui sæculo quinto & sexto per plures famosas victorias Romanis belle innotuere, cumque gens se idiomate proprio gloriosam, id est Slavna, vocaret, a Latinis successu temporis latinisato vocabulo SLAVNI NAROD, gens Slava dicta est. Hoffmannus ex Cromero de origine, & rebus gestis Polonorum: Nominis origo Slava, quod famam, seu gloriam genti notat, quam illa rebus magnis, & præclaris contra Romanos, ac finitimos quoscunque gestis comparavit.

Kul.

Kulcinus in appendice ad specimen Ecclesiæ Slavonicæ Romæ 1734. p. 101. Quamvis gentibus Sarmatis late per orbem diffusis diversa fuerint cognomenta, mores varii, animique discordes, imo & linguæ ejusdem confusiones multiplices; ubi tamen eadem gentes Sarmaticæ sub communi Slavorum nomine a Slava, id est, gloria derivato armis, & potentia excellere cœperunt, facile quoque in unius linguæ dialecton consenserunt, qui vix aliquantum alicubi diverso nunc utuntur Bohemi, Moravi, Poloni, Russi, Bulgari, Rasciani, Croatia, Dalmatæ, Vandali, Moscovitæ &c. Slavi Etymologiam deducit a Slava, seu gloria Æneas Sylvius L. de Bohemorum gestis: Simonius Afsemannus, Jornandes, Dlugossus, seu Joannes Longinus Canonicus Cracoviensis, Helmoldus Præsbyter Bosoviensis in Chronicis Slavorum, Sigismundus Heberstein de Bohemia & Polonia, Pessina, Lazius, Jordan, Dubravius, Hajek, aliique.

Slavi vocabulum Romanis usque Sæculum sextum ignotum traditur, quod facile evenire potuit, cum (si a Slava, seu gloria deductum est) usque illud ævum magna gloria, famaue digna cum Romanis armorum certamina non contulerint; circa Sæculi quinti, & sexti decursum crebrius atrocis belli turbine vicinas quasque gentes di-

dire vexantes, universo quaqua versus, sub nomine Scytharum, & Sarmatarum innotuere mundo, sæpenumero gloriosa ab hostibus palma eis concessa, Slavni sua dialecto se nuncupabant, seu latino idiomate gloriosos appellabant. Unde sequitur, Scriptores de Slavis ante Sæculum sextum scribentes, non agere male, vel sine fundamento, & absque veritate, ut vult eos egisse Salagius a). Non enim hī ita latuere in Septemtrionalibus respectu Romanorum terris, ut ad nullam notitiā pervenire potuerint, tametsi non fuerint dicti, gens gloriosa, seu NAROD SLAVNI, aut SLAVA, fuere tamen Sarmatarum, Scytharumque vocabulo ab antiquo noti, ut refert Procopius Scriptor Græcus, cui jam qua gloriosi, seu Slavni innotuere: Slavos ab antiquo septemtrionales coluisse partes; qui Sæculo sexto non potuisset loqui, quod jam ab antiquo noti fuerint, si a multis abinde Sæculis in Græcorum Romanorumque ignorance versati fuissent. Quare non est ratio Scriptores prisca Slavorum monumenta e tenebris eruentes, commenti arguendi.

Dum ante Sæcula septendecim acta memorabilia Slavorum chartis mandantur, non sequitur figmentam esse ex eo; quia nomen

a) L. 2. de initiis religionis Christianæ in Pannonia cap. 4. pag. 89.

men Slavi eo tunc ignotum fertur : Etsi nil egerint sub nomine Slavi, quod eis non tribuebatur, cum adhuc gloriosi a Marte non viferentur, victoriisque bellicis non floruerint : verum sub aliis nominibus veniebant, ut testatur Joannes Aventinus Bajarum in Abensberg, seu Aventini natus anno 1466. *Annal. Bajorum Lib. 2. Pag. 126. N. 10.* ubi Ptolomæum refert scribere de Slavibus — : Omnes gentes ab Illirici limite usque in Galliam contra Romanos conspirarunt, Marcomanni — Quadi — quibus auxiliares fuerunt Slavorum nationes, quorum hæc sunt nomina : Buri, Hiri, Hali, Sullii, Jaziges, Guthones, Vandali, Sarmatæ, Roxolani, Bastarnæ, Alani, Peucini, Sicabotes, Saboci, Cystaboci. Historici priscorum Slavorum gesta litteris consignantes, non ideo Slavos eos nominant, quia jam primis Sæculis sub eadem nomenclatione venissent, verum ut distinctæ posteritati prodant, neque confundant nationem hanc cum aliis, omissis antiquis appellationibus, Slavam dicunt, ut clare cognoscatur, de qua gente scribant. Si enim de Slavibus sermocinarentur sub nomine Scytharum, Sarmatarum, Lectorem dubium redderent, cujus gentis acta publicis momentis memoriæ, posteritati mandent, quia apud multos Scriptores legere est Sarmatas, Scythasque fuisse dictos Slavos, Germanos, Hungaros

ros, Turcas hodiernos. Nec mirum tantas gentes nomine Scytharum venisse, cum Aventinus referat Annalium Bajorum c. 4. p. 9. Omnem gentem fuisse Scytharum, quæ caseo & lacte victitabat. Bogufal cum Bzovio in Annalibus Rufficis Slavi nomenclationem docet oriri a Slovo, id est, verbo. Quod genti huic attributum fuisse videtur, ob elegantiam, copiam, suavitatemque verborum in sua dialecto, atque ex Slovo, id est, verbo derivatum Slovak, seu eloquens, inde vero a Latinis Slavos nuncupatos.

Slavis ad distinctionem populi variæ, distinctæque denominationes datæ sunt, jam a fluviis, jam a Principibus. Moravi sunt Slavi ad fluvium Moravam degentes, Hannatæ terram fluvio Hanna madentem incolentes, Poloni a campo, vel planitie, slavonice POLE nuncupato, Polaci seu Poloni dicuntur; Czechi a Principe suo Czecho, Russi a fluvio Rha nomen derivant, qui a Russis, Turcisque Rus dicitur, Dalmatæ, Croatæ ab ipso Regno a Romanis ita nominato, quas terras dum Slavi occupassent, Regnis nomenclationes antiquas permisere. Croatia ante adventum Slavorum, ut ait Thomas Archidiaconus p. 7. de Croatia: Curetia vocabatur, populusque Curetes, ex Curetia facile exurrefcit Croatia. In quaestionem quidam vocant, cur Hungariæ Slav

vis

vis nomen Slovak adhæserit, & non a fluvio Vago, vel Grano, ut Moravis, Hannatis, Ruffisque, denominatio cesserit? Quibus respondet Dalimil Moravus Canonicus Vetero-Boleslaviensis: His Hungariæ incolis merito adhæsisse nomen Slovak, cum præcipue hi linguam Slavonicam videantur retinuisse, atque cultissime loqui adlaborent, qui non obstante commixtione populi, post Regni sui abolitionem nihil in Slavonismo suo ab aliis nationibus participant, verum penes genuinum idioma Slavonicum hodie dum manent.

Hi Slavi superioris Cis-danubianæ Hungariæ incolæ olim unum Regnum cum Moravis, & Hannatis effecerunt, victi per Arnulphum Cæsarem, Alemannos, Bohemos, Francos, Pannones, Hungaros, Polonos, qui eos unitis viribus omnibus ex partibus ad semel armata manu aggressi sunt, viceruntque. A fluvio Morava usque Granum Hungariæ subiecti sunt, a dialecto, & nomine Slavi nunquam recesserunt. Multæ Slavorum Familiæ Hungariæ ingremiatæ, ab Hungariæ Regibus nobilitatis prærogativa ornatae sunt, quas inde a temporibus Geyzæ Principis, Genitoris S. Stephani Regis Hungariæ, Regiæ Hungariæ Majestates omnibus favoribus, gratiis, ac privilegiis donare dignabantur, & veluti veros S. Co-

ronæ Hungariæ pios, fideles, & humiles subditos sub umbra clementiæ, benignitatisque Regiæ retinere, atque clementissime protegere non detrectarunt. Quare unanimi consensu nihil eis per divisionem Regni sinistri accessisse gratulantur. Imo felicem culpam reputant, qua meriti sunt divisionem Regni sui, cum post abolitionem Regum suorum, pro ethnicis, quales antiqui erant, Sanctos, Deoque Sacratos Reges Hungariæ sint nacti. De Moravia varii varia docent. Aventinus L. Annal. Boj. in nomenclatura propriorum nominum, Moraviam deducit a Marc, March, limitem significans, inde Marchios, deinde Moravos, ac Marchgraphos, id est, Marchiones dictos, Præfectos, Ducesque limitis priscam vocasse ætatem.

Wolfgangus Lazius L. de mig. gen. c. de Marcom. & Quadis. Joannes Dubravius Olomucensis Episcopus de Boh. L. 4. Joannes Curæus in annalibus Silesiæ p. 5. Abraham Orтели in theat. orb. Gerardus Mercator in Atl. referunt: Marcomanni ante tempora Julii Cæsaris Primi Romani Imperatoris possidebant terram hodie Moraviam. Marcomaniam nominabant a germanico vocabulo Markmann, successu temporis per contractionem fecere Germani Mähren, quo nomine hodie Germanis Moravia venit. La-
ti-

tini vero ex germanico Mähren derivarunt Moraviam. Alii enim nominabant Moravos Marker, alii Mark-Männer land. Fluvius ab antiquo sub Mark-Männis nomen agente accepit, non autem gens antiquissima a fluvio. A populo ob confinia Mark-Männer dicto Germani fluvium, ubi confiniarii eorum degebant, vocabant Mark-flus, seu aqua fluens, ubi Mark-männeri sedes suas tenebant, ex germanico Mark ædere nomen aquæ March, prout & nunc Germani nominant, aliæ nationes linguæ Germanicæ ignaræ, ex March fecere Moravia, sicque fluvius a gente Mark-Männer denominationem traxit.

CAPUT III.

DE REGNO SLAVORUM

EJUSQUE LIMITIBUS.

Sicut multis plurima de actis Regum Slavorum ambigua sunt, non minus de limitibus Regni eorum ancipitem sententiam tenent. Ad orientem Slavorum Imperium usque hodiernam Mœldaviam pauci scriptis suis extendunt. Alii ad fines Banatus, atque fluvium Maros restringunt, Plures usque littora Tibisci, veriora sectantes, am-
nem

nem Granum Ipolyque limites ponunt. Meridiem versus somniant quidam Slavorum legibus paruisse, cum primam, tum secundam, atque Savensem cum Valeria Pannoniam, horum sententia rejecta plurimi Danubium dominatui Slavorum metas jecisse scribunt. Præclari affirmant, brevi ævo Pannoniam primam a Slavos cultam fuisse. Occasui termini objecti nonnullis pone Rhenum amnem videntur, alii Slavos limitibus inferioris Austriæ contentos volunt, peritissimi ad Stokravam terminum locant. Extremitatem Septentrioni oppositam scriptores Poloni prope fluvium Vartam, medio Odero cum unda Boberis quærunt. Apprime investigarunt, qui potentiam Slavorum penes Scaturigines Svartzæ, Zvitavæ, Moravæ, Oderi, Vistulæque ortum reperere. Sententias authorum videamus de limitibus veteris Slavorum Regni. Velejus Paterculus, Marobuduo fraudi datum, quia desciscens ab Augusto populis perfugio esset, quod æmulum potius, quam socium pro magnis in eum Augusti meritis Romano se populo exhiberet. Vero propius est, crescentem Regni potentiam curam Tiberio & sollicitudinem acuisse. Nam cum Germaniam ad lævam, & in fronte Pannoniam ad dextram, & a tergo sedium suarum haberet Noricos, tanquam in omnes venturus ab omnibus timebatur *).

*) Ampliora vide in Cl. Szklenarii, vetustissimo Magnæ Moraviæ situ, L. 1.

Katona in Regia Univerſitate Budenſi
 Historiarum Doctor Clariffimus Actualis
 ſcribit *b)* verbis Porphyrogeniti ductus
 „Moraviæ Princeps *c)* Sphendoplucus fortis,
 terribiliſque populis finitimis fuit, filios ha-
 buit tres, fatis concedens, regionem ſuam
 in tres partes diviſit, filiisque ſingulis ſuam
 portionem tradidit. Maximum natu Prin-
 cipem magnum faciens, reliquos vero duos
 ſub ejus poteſtate conſtituens. Quia nobi-
 liſſima Magnæ Moraviæ portio Pannonia
 fuit **)*, huic natu maximum filium Svato-
 plugus præfecerit; & hoc adhuc ſuperſtite
 diſſidia, quorum Conſtantineſ meminit, ex-
 orta fuerint. Idem laudatus ſcriptor *d)*
 meminit: Arpadus — dum vidiffet, quod
 undique tutus eſſet, nec a Patzinacitis ul-
 lam jam periculum impenderet, Danubium
 cum Hungaris tranſmiſit, locumque, qui
 tranſitum præbuit, *Magyar-rév* appellavit.
 Erant tunc in Pannonia Moravi, quos,
 quod Imperio Romano jure fiduciario ſub-
 jecti fuiſſent, Anonymus Romanos vocat. „

Scri-

b) In *Historia critica primorum Hungariæ Ducum*
 ad annum 896. pag. 189. *c)* Id eſt, Slavorum
 Rex. *d)* Pag 191.

**)* Vide A. R. ac Cl. D. Georgii Szklenár *vetu-
 riſſimum Magnæ Moraviæ ſitum* Lib. I, Cap. II.
 III, IV,

Scriptorum sententiis relatis de Regno Slavorum, ad profunda aquarum, altissimasque alpes ejusdem Regni stylum vertimus. Quatuor præcipuos numerabat fluvios. Danubium, qui reliquos haurit, Moravam, Vagum, Granumque. Minores continebat Rezova voda, Germani *Ros-Bach*, Tayam, Oslavam, Svitavam, Beczvam, Hannam, Miavam, Malinam, Blavam, Tyrnam, Nitram, Dudvag, Turocz, Gidram, Arvam, fontes Viſtulæ, Rimam, Ipoly, Dunavetz, Hernad, Sajo, Poprad, Laibitz, ut fluvii, ita præcipui montes Regnum Slavorum insigniunt. Nomen altissimi Tatra, Fatra, Matra.

Tatræ, Germanis *Schneeberg* dicto, in Comitatu Scepusiensi natura situm tribuit, cujus ad radices Civitas Libera, Regiaque Késmarkinum plantata est. Altitudo ei tanta, ut nubibus prope ipsis coæqua credatur, neque enim humana industria ad culmen perveneris, abundat feris, avibus, cum primis damis, caprisque silvestribus, metallis, item variis gemmis, ac lapidibus magni pretii, quin & adamantibus, utque Inchoferus scribit, carbunculis, quos ævo suo ad Késmarkinum erutos testatur, virgulta ad hæc, floresque nativi auri purissimi ibidem reperire est. Istud denique admirandum: aquas, lacusque ingentes isthic contineri, quo-

quorum indigenæ maximum oculum maris vocitant, naviumque fragmenta aliquando in eo natantiaprehendunt, id quod illis argumento est, Oceano ipsi cum aquis hisce per meatus subterraneos commercium quoddam esse, inde porro circa regionem Scrupusensem, ac Liptoviensem Poloniam versus, altissimi montes, qui italicas, & quas-cunque alpes apice vincunt, sese explicant. Niveos sive nivium montes Germani appellant. Slavorum lingua Tartari, atque hinc per contractionem Tatri audiunt, eo, quod Tartariam versus protendantur. Hungari Tarchal, vel communi cum Germanis agnomine alpes nivolas nuncupant. Fatra mons nominis hujus Princeps haud procul Rosenberga sedem obtinet. Pedi montis pagus Nolsova adhæret, hinc pariter producti ultra montes, Fatræ numen conservant, Thurrocziensem Provinciam a Liptoviensi dividunt.

Matra ad occasum Gyöngyösino adfidet (etsi alterum adhuc jugum hoc nomine Lipam inter, & Julam, seu Gyulam assurgere dicatur) auri, & argenti venis cætera inter, quibus abundat, dives. Longior quoque inde montium scena panditur, ut adeo atricollis singuli suo veluti satellitio gaudeant. Matra fortissimi adversus hostes Regni Slavorum in limite constituti castri vices obibat.

bat. Adjutorio harum alpium Svatoplugus cum Duce Zobor ferocibus Scythis, Arnulpho Cæsari adjutorium ferentibus, strenue restitit, præsertim dum ab Arpadi Principis Ducibus Hulek, Zvarda, Cadusa, & Huba fortissimo Marte impeteretur. Terram Slavorum montes Carpatici per medium scindere, majori tamen ad occasum, septentrionemve, quam ad Orientem relicta plaga Carpathus in littore Pofoniensi exordia accipit. Geminum ei caput est, ad Dévinium alterum, alterum ad Pofonium, sed illud elevatius isto, asperiusque, frons utriusque ad Danubium prona meridiei objecta. Inde continuo dorso, &, quo longius recedit, altiore pergit in obliquum septentrionem, jugis pulchra serie, nunc se invicem accipientibus, nunc interfecantibus. Sepem diceres a natura protensam ornandæ, munientæque Hungariæ, nisi ut ultra regionis termini procurrerent. Et est sane montium hic ordo, eo jucundiore posito, obtutuque, quo meliori utrinque declivitate mitigatus, læta hinc, atque illinc planitie suffunditur. Qua rectiora sunt latera, Arces ab Oriente, & Occidente insident amoeno extra modum spectaculo; reliquum vite vestitum est, & oppidis, vicisque interstinctum. Quod inter utrumque pedem montis interjacet, varie hic in valles deprimitur, adsurgit alibi in juga, alia aliis sublimiora. **Sua singulis**
B **sunt**

sunt nomina, quæ vel a subditis vicis communicant, vel a situ, specieve fortiuntur. Densa ubique arbor, & opaci saltus regnant. Quercus hic, fagus alibi, pinuspue cum abiete magnis incrementis proficit. Is cum sit montium habitus, tantum alit ferarum, quantum ne vivaria quidem alibi. In præcipuis cervi sunt, damæque gregatim inerrantes. Sunt & apri magno numero, sævi illi, ac prorsus Sylvestres. Tametsi vero Sylvosi quaquaversus montes sint, habent tamen passim calvities, pingui pabulo luxuriantes. Proinde idonei sunt, & pecudi cum fructu alendæ, & cogendo fæno. Adde innumeras scaturigines, & perennes rivos; qui hinc, & illinc collecti feruntur per depressa vallium, dum in planitiem effusi vicos interluant. Vix humilior per juga situs est, quin saluberrimis aquis scateat, sed editissima etiam dorso, fontes uberes non minus, quam gelidos habere, positionum gnari nos docuerunt. Montium horum Pofonio in Mar-marosiensem usque plagam una catena est. Diversam tamen in locis diversis appellationem fortiuntur; qui Moraviam respiciunt, montes Albi, qui Poloniam Tatri, qui Rus-siam, Bieffidii, feu Beszkedi nuncupantur.

CA-

CAPUT IV.

DE

PRIMA ORIGINE SLAVORUM.

De Slavorum, quorum Regni limites posuimus, initiis variant Scriptores; sunt enim, qui ajunt de Slavis, cum in Polonia, Moravia, Bohemia, & Russia angustas haberent sedes, novas in Pannonia quæsiere, indeque in Dalmatiam, & Illicum perexerunt. Alii vero Slavos scribunt e septentrionalibus ultra Mæotidem paludem in Illicum advenientes, inde Pannoniam transgressos *), & usque Poloniam, atque Sarmatiam fuisse progressos. Nec desunt, qui Iliris, & Dalmatis nativam esse linguam Slavonicam volunt, adeoque reliquos Slavos Indigenas esse docent. Blondus Forolovienfis e) de Slavorum in Dalmatiam, & Istriam invasione scribens refert: "Non omnis gens

B 2

Slav-

e) Lib. 8.

*) Multas Slavicas nationes cum Atila a Mæotide palude excitas ad utramque Danubii ripam venisse, eruit e vetustissimis monumentis Jordanes in Originibus Slavicis. P. Gelafius. Cl. Severini. Priscus. Eccardus. In Exercitu Atilæ plurimos fuisse Slavos; argumento sunt multi eruditi; vide Szklenár Lib. I. Cap. III. §. II.

Slavorum reliquit primas ad Danubium sedes, quin iidem magnam obtinent partem illius Regionis. Siquidem loquutionis similitudo ac pene proprietas ostendit, eos, qui nunc Poloni, Bohemique dicuntur, ex Slavorum reliquiis fuisse. Incoluerant autem prius terras Vandalorum, Burgundiorumque paulo post patria erant profecti, se Slavos dixere, quos credendum est, quando ad invadendas Romanorum Provincias sunt profecti, partem gentis in patria reliquisse. Quare Slavi paulo post supervenientes, ita loquutiones commiscuere, ut ex utraque tertiam effecerint, quæ pro Regionis, & Ducum diversitate, partim Bohemica dicta est. „ Hic Blondus non obscure ostendit, Slavos non esse Vandalos, Vandalorum tamen nomine fuisse appellatos, eo, quod eorum sedes occupaverint, tempus etiam, & locum designant, quo primum, & unde advenierint, nempe a Cimerio Bosphoro, ac Tannai, quæ loca Geographi omnes Roxolanis, & Sarmatis attribuunt. Nec omnino dissentit Jornandes f); nam scribit Slavos ad sinistrum latus Sarmaticorum montium, & ab exortu Vistulæ in aquilonem per immensa spatia confedissee, paludes, sylvasque pro civitatibus tenuisse; Antas vero fortissimos eorum, qui ad Ponticum mare curvantur, a Danubio usque ad Danastrum exten-

f) Cap. 51

tendi, five autem Danaſter, ut recte Cro-
merus obſervat g), is fit, quem etiam nunc
Accolæ Ruſſi, & Valachi Neſtrum, five
Dneſtrum vocant, & multi Tyram antiquis
dictam volunt: five Boriftenes, mediis ævi
ſcriptoribus Danabris dictus, ut ipſe Jor-
nandes velle videtur: dubium non eſt, Oram
Sarmati Ruſſia contineri: adeoque Slavos e
Sarmatia in Vandaliã primũ, Saxoniam,
& Germaniam adveniffe: indeque in Polo-
niam, Bohemiam, Moraviam *) , Hunga-
riã, ac demum in Dalmatiam, & Illiricum
fuiſſe progreſſos, quod clarum fit ex dictis
Jornandis b). Si originem, mores, lin-
guam Slavorum ſpectemus, dubitandi nul-
lus relinquitur locus, quin ii in Scythia, &
Sarmatia Indigenæ ſint, Advenæ vero in
Germania, Polonia, Bohemia, Moravia, Il-
lirico, Dalmatia.

Strabo i) de Origine Slavorum ſcribit
eos Scythas fuiſſe. "Veteres, inquit, Scy-
tharum, & Celto Scytharum nomine affece-
runt,

g) Polonicar. rer. Lib. I. Cap. 11. b) Cap. 22.

i) Lib. 11. Cap. 507.

*) Slavorum tribus ſedes ſuas ad fluvium Bulgariae
ſeu Mæſiæ Moravum figunt. Sklenár Lib. I.
Cap. I. §. II. In illis terrarum tractibus origi-
nem Moravorum coaluiſſe, Regni que Moravici
fundamenta jacta fuiſſe. Ibidem §. III. Fuit igitur
Moravia Bulgaria vicina, ac proinde in Pan-
nonia ſita, Szklenár Lib. I. Cap. I. §. XV.

runt, unde Scytharum nomen pluribus populis, qui tamen ejusdem generis non fuerunt, commune fuit, nam quidquid a Vistula flumine ultra Tannaim, & Caucasum, Imaumque montes, & ad ultimas usque sedes fuit, Scythas universim appellavere, arduum omnino fuit dispicere, quid nominatim Slavis, Hunnis, quid aliis itidem congrueret. „ Idem Strabo *k*) hac dispositione facta scribit: primam portam incolunt septentrionem versus, & occasum Scythæ, quidam Vagi, & in plaustris degentes *l*). Ultra Boristenem habitant ultimi notorum Scytharum Roxolani, id est, Russi. Plinius *m*): Pars Scytharum transit in Sarmatas, atque Germanos. Procopius de bello Gott. *n*): Hinc longius Scyti erant Gottici, & Slavonici populi Scythæ quondam nominabantur. Scytharum, Sarmatarumque nomen latissime patens communiter a Geographis bifariam dividi solet, nimirum in Asiaticam, & Europeam. Scythia, sive Sarmatia Europæa incipit a Vistula, & ad Pontum usque supra Danubium profertur, ab ortu terminatur. Tanai fluvio ab occasu Vistula, a mari Svevico, a meridie Dacia, Ponto Euxino, & palude Mæotide: a septentrione vero Oceano Boreali, seu Sarmatico, & Scandinavia.

Sar-

k) Lib. cit. Cap. 492. *l*) Lib. 2. Cap. 114. *m*) Lib. 4. Cap. 12. *n*) Lib. 4. Cap. 5.

Sarmatia, seu Scythia Asiatica inde incipit, ubi Europæa desinit, nempe a Bosphoro Cimmerio, Mæotide palude, & Tanai fluvio; inter Oceanum vero septentrionalem, ac Pontum Euxinum, mare Hyrcanum, Joxartem fluvium, Indicos montes in extremum Orientem ad Seres usque procedit. Hinc ad partes tres a Ptolomæo dividitur, quarum citima est a Mæoti, & Tanais ostio ad Caspii maris partem, & fluvium Rhanum, Vulga, seu Etel protenditur. Ptolomæo o) dicta Sarmatia Asiatica a fluvio Rha ad Imai montis juga est, pars altera, quæ vocatur Scythia intra Imaum: & ulterior Scythia extra Imaum montem. Nobis vero nunc Scythia, seu Sarmatia Europæa curæ est, & prima ex tribus Asiaticis, quæ a Tanai ad Vulgam extenditur. Nam intra hos fines suas habuere sedes Slavi populi, quos antiqui Scytharum seu Sarmatarum nomine donarunt. Omissis autem iis, quæ veteres Græci, Latiniq; de Sarmatis, Scythisve scripserunt, non aliunde eorum origo, quam ex sacris Litteris petenda: nimirum ex Japheti filiis, filii Patriarchæ Noemi, a Nepotis Gomer, Askenaz, Riphath, Thogarma, Thubal, Mesech, Magog, & Madai, qui primi regiones cis Pontum Euxinum, & mare Caspium incolere, deinde ultra in Septentrionem usque

Vi.

o) Lib, 5. Cap, 9.

Vistulam, & Volgam versus ortum sunt progressi. Visa etymologia Scythiæ, Sarmatiæque scriptorum verbis ducti Slavorum originem primam ad Japhet, filiosque ejus refundendam habemus. Disceptent Authores, nos sufficienter indagantes in originem novimus, Slavos ante multa Sæcula e media inter Volgam, & Borysthenem vastissima illa Hiperboræa regione, quam Scythiam Veteres appellant, densissimo quondam non minus ethniciæ superstitionis, quam barbaricæ feritatis tenebris gentem post tot Sæcula involutam surrexisse, quæ, dum in penitiores Byzantini, atque Germanici Imperii partes invadens, eas, deletis, aut in captivitatem adductis Incolis, occupavit; adspirante demum Divini Numinis gratia inveteratam ævo, armorumque potentia suffultam superstitionem excussit, evertit, delevit, &, quam prius totis viribus exagitabat, Christianæ Religioni colla submitit, ad Imperii Romani ditiones se dilatavit, victisque persæpe Romanis domicilium in Pannonia, præsertim Saveni, nunc Sclavonia dicta, atque Bulgaria, Dalmatia, Bosnia, Croatia fixit, postea quam jam dudum Germaniæ partes coluisset, ut est moderna Polonia, Bohemia, Moravia.

Sigismundus Liber Baro in Heberstein,
Nayberg, & Guttenberg in Commentario

re-

rerum Moscoviticarum p) scribit, gentem Slavonicam esse ex natione Japhet, atque olim confedisse ad Danubium, ubi nunc Hungaria est *), tandem dispersam, & per terras dispersam, nomina a locis accepisse, ntpote Moravia a fluvio, alii Ozechi, hoc est, Bohemi, item Chorvati, Bieli, Serbili, id est, Servii, Corontani dicti, a Valachis expulsi venientes ad Vistulam nomen Lechorum acceperunt. Alii Litvani Mosovientes Pomerani, alii sedentes per Borysthenem, ubi nunc Chiovia est, Poloni dicebantur, alii Drevuliani in nemoribus habitantes, alii inter Drevuliani in nemoribus latitantes, alii inter Dovinam, & Peti, dicti Dregovuici, alii Polentzani ad fluvium Poltæ, qui influit Dovinam, alii circa locum Illmen, qui Novocardiam occupaverunt, sibi que Principem Gosto Mifsal constituerunt, alii per Desnam, & Sulam fluvios Savueti, seu Sevuerski appellati: alii vero super fontes Volhæ, & Borysthenis Chrionitzi nominati: horum Arx, & Caput Smalensio est. Hæc testantur etiam Moscovitarum Annales.

CA-

p) Pag. 2.

*) Vide superiores notas Szklenárii.

CAPUT V.

DE

DIALECTO SLAVONICA.

Non ingratum reor, nec ad dignoscendas melius Slavonicas origines supervacaneum erit laborem hic aliquem, Grammaticalem licet, & quæ adhuc hodie in lingua Slavorum Hungariæ, Moraviæ, Bohemiæ, Poloniæ, Croatiæ, Sclavoniæ infra Murfam, id est, Eszekinum, aliorumque sit affinitas, adeoque olim viguerit conformitas, per schemata quædam, carptim saltem deducere. Prænotandum primo: lingua Croatica hic ex dialecto civitatis principalis Zagrabiensis (Agram) desumitur, atque illa hodie quoque ibidem ad Dravum, & Savum ita obtinet, ut nullus pagus alia lingua mixtus sit, quamquam in civitatibus aliorum sermonum Incolæ partem constituent. Secundo: Sclavoniæ Coloni Illirico idiomate universi utuntur, (paucis Germanis exceptis) quorum cultiores multum cum Slavis Hungariæ concordant. Tertio: in Hungaria superiore Comitatus (de vicis & oppidis tenuioribus intelligendo) pure Slavi sunt: Thrensi-
ni-

nienſis, Arvenſis, Turocenſis, Liptovienſis, Zolienſis, Barſienſis. Comitatus idiomate Hungarico mixti: Poſonienſis, Nitrienſis, Comaromienſis, Strigonienſis, Nagy, & Kis-Hontenſis, Scepuſienſis, Neogradienſis, Peſt, Pilis, Szolt, Gömörienſis, Saroſſienſis, Aba-Ujvariſis, Torrenſis, Borſodiſis, Heveſienſis, Cſongradienſis, Békeſienſis, Ughocſenſis &c. Quarto: Croatæ litteram H. in fine dictio- nis ſemper, in initio vero potiffimum ut ch latinum, & chi elementum Græcum; in medio autem promiſcue ut h, & ch latinum: ch ut tſch Germanicum, & ě Bohemicum: g ut Kappa lene: ſz ut Latinum, & Germanicum ſ forte: z ut ſ lene, ſeu Bohemicum z: ſ ut ſch., ſeu Bohemicum ſſ pronunciant.

Quæ inter Slavicas dialectos in idiotizmo, & elegantiâ nativâ Matri linguæ proximior ſit, tametſi quæſtio duriffima ſit, tamen Joannes Chriſtophorus de Jordan. S. R. Majeſtatis Hungariæ, & Bohemiæ Conſiliarius Bohemico-aulicus, Libro de Originibus Slavicis, ſeſſione 57. pagina 127. decidit, atque ait, Hungaro-Slavonicam, ſeu Hungariæ Slovaconum dialectum inter omnes ad Slavonicam accedentes, proximam linguæ Matri eſſe.

An.

Antequam ad historica revertar, diverticulum per schema, in vocabulis, vitum, amictum, & habitationem concernentibus, claudendum duxi.

Schema.

<i>Hungarico-Slavonice.</i>	<i>Croatice.</i>	<i>Bohemice.</i>	<i>Polonice.</i>
Obiléz-Žboží	Sitek - -	Dbilj •	Zbze-Obielje
Žito = =	Pfenica - -	Pffenice •	Pffenica -
Rež = =	Hers - -	Žito • •	Res-Zyto
Gacmen =	Geczman -	Secmen =	Jeczmin -
Owes = =	Ovarz - -	Owes •	Owiiesz -
Grach = =	Grach - -	Grach •	Groch •
Bob = =	Bab - -	Bob • •	Bobr - -
Chléb = =	Kruh-Gléb	Chleb •	Chlieb - •
Múka = =	Mooka - -	Mauka •	Maka - -
Szati = =	Oprava - -	Szaty •	Szati - -
Plást = =	Platy - -	Plásti •	Plasz - -
Kosela =	Kofsulya -	Kosyle •	Koszula -
Klobúk =	Klobur - -	Klobauk •	Kapelus -
Hohawice	Hlaczce - -	Kalhoty •	Nogawice
Pancúchi	Hlaczice -	Puncochy •	Pacochi -
Obuw = =	Obow - -	Obuw •	Obowie -
Strewice	Postoli - -	Strewnce •	Strewiki -
Pribitek =	Pribivanye	Obndlj •	Prsibitek •
Žeš = =	Zid - -	Žeš • •	Mur - -
Dom = =	Doom - -	Chalupa •	Dom - -
Žzba = =	Hissa - -	Swětnjce •	Żzed - -
Postel =	Postely - -	Postel •	Łoze - -
Stúl = =	Terpeta - -	Stúl • •	Stól - -
Lawica =	Hlub - -	Lawice •	Lawa - -
Mástal =	Stala - -	Marštal •	Stoina-Mass-
Pec = =	Péc - -	Kamna •	Piecz (talna-
Owčinec	Ovczarnica	Dwčín •	Owczarnia

Non

Non possum me continere, quin hic loci meum propositum non transgrediar, ut intra opus Papanekianum, ad evitandam longam Notam, aliquid ex aliis historicis non interjiciam, interpono aliqua sequendo monitum Josephi Flavii, qui Libro XIV. Cap. I. antiquitatis judaicæ sic monet: *Qui conscribunt historias, & res veteres indicant, oportet eos, propter antiquitatem, narrationi decus imponere, vel explanationi rerum studere, propter legentes, quatenus cum aliqua gratia, vel delectatione, experientiam possint rerum percipere. Super omnia vero certius, conscriptores debent & veritatem dicere, ut rerum ignari possint credere lectioni.* Spero hanc sequentem explanationem, tam nationi, quam & linguæ Slavicæ decus, ac legentibus gratiam & delectationem facturam, quia legentes eam de linguarum analogia, possunt ut veram in experientia concipere, est autem mea explanatio ista:

A. R. ac Cl. D. Szklenár in *vetustissimo Magne Moravia situ* Lib. I. Cap. III. §. II. hæc habet: "Multas Slavicæ nationes cum Atila a Mæotide palude excitas, ad utramque Danubii ripam venisse eruit e vetustissimis monumentis Jordanes in originibus Slavicis, ut prima, eaque magna pars ejus operis docet. Ostendit hoc quoque Clarissimus rerum Bohemicarum

rum scriptor P. Gelazius in Prodomo, de origine gentis Bohemicæ, ubi plura in hanc rem vetustissima adfert testimonia, Tom. I. Pag. 129. confirmat istud & Cl. Severini in Pannonia, veterum monumentis illustrata, de Alanis agens pag. 211. & in Convent. Hist. pag. 40. Alii passim. Et vero Priscus & Jornandes, cum de Atila, ejusque exercitu agunt, plura referunt vocabula Slavica in eodem exercitu usitata. Hinc adeo Joannes Eccardus vir doctrinæ fortissimus non dubitavit asserere, Hunnos Slavici fuisse generis. Id quidem ivisse convulsam multos eruditorum non nescio, nec nostrum est, lites tantas componere, præsertim, quod eas haud posse componi, censeant viri eruditione conspicui, & studia partium procul habentes: argumento nihilominus sunt, in exercitu Atilæ plurimos fuisse Slavos, cum Hunni in commercium linguæ suæ, Slavica vocabula adoptaverint. Adeo Slavi jam Hunnis, Hungarorum majoribus juncti fuere.

A. R. ac Cl. D. Stephanus Katona, Patriæ historiæ Professor Anno 1774. in Universitate Tyrnaviensi, similibus (ut sequuntur) vocabulis, per Hungaros a Slavis acceptis, etiam a me ex ejus ore auditis, suam explicationem auditoribus illustravit, & confirmavit: *Stól, Stúl, az Stúl, Afz-tal;*

tal; *Kafa Kássa*; *Gántár Gántar*; *Pota-
kówa Patkó*; *Báckora Bocskor*; *Tanistra
Tariszna*; *Cipaw Cipó*; *Massár Mészá-
ross*; *Snúra Ssinyor*; *Seno Széna*; *Potoš
Patak*; *Papir Papiross*; *Kachle Kályha*;
Widli, Widlicka, Vella, Villa; *Čizma
Cizma*; *Sečera Szekercze*; *Sláma Szal-
ma*; *Olwo Olyom &c.* — *Pečena Pecse-
nye*; *Marba Marba* vide *Szklenár Lib. I.
Cap. IV. §. V.*

Idem A. R. ac Cl. D. *Szklenár L. II.
Cap. IV. §. XII.* sequentibus veritatem con-
firmat: "Cyrillus Philosophus gentis Cha-
"zaricæ in Religione Christiana institu-
"tor primus, Slavicarum gentium dictus
"Apostolus. Cyrillus hic rogatu gentis
"Chazaricæ, ab Michaele Græcorum Im-
"peratore missus, posteaquam linguam
"eorum condidicisset, Christianam reli-
"gionem eos edocuit; ab his progressus
"ad Bulgaros, tam hos, quam Moravos,
"a quorum Radislao evocabatur, religio-
"nis principiis, simul Slavicarum littera-
"rum elementis imbuit; Slavica igitur
"lingua Bulgaris, Slavica Moravis do-
"ctrinam Christi exposuit; Slavicam pro-
"inde apud Chazaros condidit. Nam
"ubi demum gentium, nisi apud Chaza-
"ros, accedit, quod hanc linguam usu
"valuisse apud Chazaros, Constantinus
" ipse .

" ipse innuit, quum dicit a Cabaris Tur-
 " cos (Hungaros q) Chazarorum linguam
 " edoctos fuisse, intercessisse autem ingens
 " inter utramque discrimen; ex eo confit,
 " quod mox subjungat, Turcos (Hunga-
 " ros) uti lingua Chazarorum, *alia* item
 " *lingua Turcorum*. Inde adeo Hungari
 " participato a Chazaris, apud quos de-
 " gebant, vocabulo, Boebodum, seu Voie-
 " vodum r) Ducem belli appellarunt, nam
 " illud vocabulum vel a se, vel a Chaza-
 " ris acceperere. Non a se, Slavicum enim
 " est. Igitur a Chazaris, quorum sermone
 " utebantur. Atque hi primi fuere Slavi-
 " ci populi, cum quibus vetustum hospi-
 " tium Ungaris intercessit. Multis ante
 " temporibus, quam Pannoniam attigere,
 " magna amicitiae vetustate conjuncti fue-
 " re Chazaris Hungari, Cabari erant gen-
 " tiles Chazarorum s). Chazari porro
 " fuere Slavici generis populus —. Jam
 " quod ad originem Chazarorum attinet,
 " Sarmatici eos fuisse generis testatur
 " Theophanes scribens: numerosam Cha-
 za-

q) Hungaros fuisse Turcos appellatos, testatur ini-
 tium praecitati capitis. r) Boebod, fteri bogu-
 wat bube w predku; fteri Bog dá, Boiewob-
 Bobec; fteri Wognu, Wogsko webe. Inde
 Waiwod, Waiwoda, Wajda. s) Cl. Pray, An-
 nal. Part. III. Pag. 307. Item in Supplem. Dis-
 sert. V, Et alii passim.

“ zarorum gentem ex interiore Berzelia,
 “ quæ est primæ Sarmatiæ, erupisse. ” —
Hactenus Szklendr.

Quod nostra Slavica seu Slavonica, sit una ex Matricibus linguis, quæ post confusionem turris Babel exurexerunt, hoc indubitatum est, quod ab illo tempore, nempe ab Anno Mundi circiter 1800, ante Christum natum 2204 per successiva Sæcula semet semper distinxerit sua suavi elocutione, etiam magnis Monarchis acceptabilem & gratam reddiderit, patet ex sequenti Privilegio Alexandri Magni, quod ex quodam vetustissimo græco libro (Anonymo) de verbo ad verbum translatum, & in latinum redactum, ad Constantinopolim repertum, est sequentis tenoris :

PRIVILEGIUM

ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONUM, SLAVIS CONCESSUM,
 ET EORUM LINGUÆ.

NOS ALEXANDER PHILIPPI

Regis Macedonum Filius, Monarchiæ figuratus Græcorum Imperator, Inchoator, Magni Jovis filius, per Ancelitanabum Regem Ægypti annunciatus, & Electus Græcorum & Arabum, Solis & Lunæ Conculcator, Perso-

C

rum

rum & Medorum Regnator, & Dominus Mundi, ab ortu usque ad occasum, & a meridie usque septentrionem &c. Illustri Prosapia SLAVORUM & eorum LINGUAE Gratiam & Pacem, atque Salutem a nobis, atque Successoribus nostris, succedentibus in Gubernatione Mundi.

Quoniam Nobis semper fuistis in fide veraces, in armis strenui, atque omnibus hostibus formidandi, nostri coadjutores bellicosi, robusti; Damus & conferimus vobis libere, & in perpetuum totam plagam terræ ad Aquilone usque fines Italiæ meridionalis, ut nullus valeat, seu audeat ibi manere, aut se locare, nisi vestrates; sed si quis alius inventus fuerit, ibi manens, sit vester servus, & posterorum eorum, sint servi posterorum vestrorum. Datum in civitate nostra Nova, nostræ foundationis Alexandria, super magno fluvio Nili.

Alexander Magnus.

m. p.

Vide Apend. I. Quest. II.

Tres

Tres notabiles sequelæ profluunt, ex hoc æterna memoria digno Privilegio, prima est, de chara & ubique tunc temporis acceptata lingua Slavonica, ob ejus elegantiam & elocutionis suavitatem, de qua videre poteris testimonia, etiam superiori Cap. II. §. *Dum ante* &c. Secunda sequela: Non solum sub Atila Sæculo V. sed longe antea sub Alexandro Magno fuisse Slavos fortes, in armis strenuos, hellicosos, ac ideo gloriosos milites; tertiam sequelam volo tantum breviter hic innuere, quam Papánek in Proemio hujus operis §. *Si que* &c. longius deducit, nempe: & ante tempora Alexandri M., & sub hoc Anno M. 3668. ante Christum natum 336. post hunc, usque ad nostra tempora, ita per multiplicia Mundi Regna, multiplicati sunt, favente Providentia Divina, Slavi, ut in illis videatur impleta promissio, Patriarchæ Abrahæ a Deo facta.

Nemini autem dubium veniat de audentia hujus Privilegii, nam Alexandrum Magnum tot gloriosis titulis usum fuisse, & alii Historici antiqui perhibent, e quibus, unum fide dignum, pro multis, mihi adferre sufficit: Justinus Sæculi II. scriptor, qui sub regnante Antonino Pio scripsit, scribens in Pompeii Trogi Historias Lib. XI. testatur Alexandrum Magnum, di-

etum fuisse ab Antistitibus sacrificulis, Jovis Ammonis filium. Scribit etiam L. VII. ab eo Alexandriam civitatem fuisse conditam in Ægypto.

Quæret aliquis, ubi, aut quando, Alexander M. bellicosas Slavicas nationes suæ potestati subegit? Respondeo cum Bergomensi supplemento Chronicarum (typo gottico edito Venetiis Anno 1490) Libro 5to: *Philipo Rege vitta functo, Alexander M. mox Illyrium (quàm nunc Slavoniam dicimus) ardenti animo subegit.* (Vide initium Capitis II. in hoc Libro.) Si istud responsum lectori non placeret, supponat Slavos ab Alexandro M. inter Asiaticas nationes inventos fuisse, nam idem supplementum Bergomense Libro sexto sequentia habet: *Alexander M. mortuo Dario Persarum Rege, per quinque annos totam Asiam accepit, & se terrarum Regem, ac Mundi Principem appellari voluit.* Sicut Attila sæculo V. a palude Mæotide potuit educere Slavos, ita Alexander M. longe ante Attilam potuit invenire illos, & se eorum Dominum facere ibi, ubi eos Attila deprehendit. Ut ad utriusque hujus responsi credibilitatem inflectatur Lector, relegat attente tres primos §§. Capitis IV. in hoc opusculo. Ex inferius in Appendice I. dicendis clarius patebit, sub primis Christia-

stianis sæculis, & ante illa, in vasto Illyrico, in plaga Sirmienti, in Mæsia ad Danubium & ultra, Slavos habitasse.

Licet Bergomense supplementum dicat ab Alexandro M. fuisse subactum Illyricum (quod nunc Sclavoniam dicimus) nos tamen tenore sequentis styli, ex Actis Hungariæ, excerpti hæc inferimus: 1) sub hoc nomine *Illyricum* debere intelligi vastas illas regiones, quæ a Dravo incipiendo, usque ad mare Adriaticum protenduntur; 2) magnas debuisse esse Slavicas nationes, longe lateque diffusas sub Alexandro M.; cum 3) hic Domitor orbis, eis, ob bellicosum robur, sub nomine Illyrici, totam illam plagam terræ ab Aquilone usque ad fines Italiæ meridionalis in perpetuum contulerat. "Illyris vetustissima acceptione, ea dicebatur Europæ regio, quæ secundum dextrum Adriatici maris tractum extenditur, & a cæteris partibus Istria, superiori Mæsia, & Macedonia, qua isthæc Adriatico incumbit, terminatur. Posterioribus autem Romanorum temporibus, latius patuit Illyricum, Mæsiamque, & Daciam, amplas quidem Provincias, & ipsam interdum Pannoniam complectebatur. " *Acta SS. Un. in Mense Augusto.* — Regio, quam Serviam dicimus, pars olim Mæsiæ superioris erat. *Acta SS. Un. in Januario.*

Ovi-

Ovidius navigans ad exilium in mari Adriatico, ac inter navigandum scribens librum tristium, testatur regiones Italiae oppositas venisse sub nomine Illyrici: Non procul Illyricis læva de parte relictis. Interdicta mihi cernitur Italia *Elegia III.*

An dialectus Glagoletica unquam in terris Sisciorum, & Charentanorum, ut vocabantur populi ad Savum, & Dravum sæculo nono, nec non in terris celebris tunc Slavo-Moravici Regni in Hungariam protensi, quarum omnium Apostolum egit S. Cyrillus, ex integro observata fuerit, dubium valde est. Historia Ecclesiastica docet, S. Cyrillum primam operam implantandæ Christianitatis Bulgariae Slavis Constantinopolitano Imperio vicinis impendisse; dein in Moraviam accitum ibidem, & in terris quoque Savi, & Dravi fluminum, quas transferat, fidei seminatorem extitisse *) Quid ergo mirum, si ille fors in dialecto speciali Bulgarica, cujus peritiam jam Constantinopoli sibi comparaverat, Sacram Scripturam, & dogmata sua inventis ad id novis a se litteris ediderit? hanc dialectum enim, utpote æque pure Slavicam populi hi, licet communi more loquendi alia uterentur, fat percipere, & in Sacris adoptare poterant **).

*) Szklenár Lib. I. Cap. I. §. XVI. **) De Litteris Slavorum, de gentis & linguæ Slavicæ amplitudine, vide inferius Appendicem III.

CAPUT VI.

SLAVI DICEBANTUR MARCO-
MANNI, SEU CONFINIARIII GERMANIÆ,
ALIISQUE A CIRCULIS REGNO CONTEN-
TIS, DENOMINATIONIBUS ACCEP-
TIS, VENIEBANT.

Regio illa, quam uno Moraviæ Magnæ;
feu Slavorum Regni vocabulo accipimus,
e pluribus conflata fuit Provinciis, diver-
sisque denominationibus Incolæ ab exte-
ris notabantur, ut Marcomanni, Quadi,
Buri, Antæ, Spori, Sarmatæ, Scythæ.
Omnium Provinciarum Magnæ Moraviæ
Incolæ, Slavici fere originis, & idio-
matis, eorumque Regalis potestas florebat
ab Albi flumine ad Marovam, Danubium,
& Granum. Collimitaneos præprimis hæ-
bebant Bohemos ab Albi amne: Pannonæ
a Cætio monte ultra Savum extensos, sub
quorum potestate præter Austriam, Stiriam,
Carinthiam, Croatiam, etiam Transdanu-
biana censebatur hodiernæ Hungariæ por-
tio, a Diocletiani Cæsaris filia Valeria
nuncupata. Quod ultra Danubium ad ori-
entem excurrit, Bosnia, item & Sclavo-
nia, inferior Pannonia audiit. Provin-
ciam Savo, Dravoque interceptam Saviam,
In-

Interamnium, ac Rápariensem dixerunt. Jaziges regionem Tibiscum inter, & Carpatum coluere. Vistulam a primordio usque ultimos vortices Poloni, seu Polaci, a Pole dicti, occuparunt; omnium autem, quæ recensui conterminorum Regnorum populi Slavicæ fuere genealogiæ, & dialecti t). Slavos Marcómannos nuncupare Svevorum Reges morem tulere. Ad Danubium tempore Judicis Judæorum Jairi regnavit Brennus I. Rex Baviaræ, Sveviæque, qui omnes gentes, etsi multum gloriosas, quales Slavi erant, usque Tibiscum suæ subjecit potestati. Brenno I. decedente regalem occupavit potestatem Brennus II., qui, ut docet Aventinus u), centum sanctissime gubernabat annis. Regium Thronum conscendit Tarquinio Prisco fundamentum Romani Capitoli ponente, quod factum legitur quadringentis annis ante natum Salvatorem.

Brennus II. a fluvio Rheno usque Oceanum Britannicum Germanorum, Svevorumque Rex fuit. Germania enim erat a fluvio Rheno, usque mare Britannicum, ita Dio Cassius x): "Celtæ quidam, quos Germanos vocamus, quum omnem Celticam

t) Testatur Reverendiss. Cl. Palma in notitia rerum Hungaricarum editione altera Part. I. Pag. II. u) Pag. 37. x) Lib. 53.

cam regionem, quæ ad Rhenum est, occupassent, effecerunt, ut ea Germania vocaretur: superior, quæ a Rheni fontibus incipit; inferior, quæ ad Oceanum Britannicum porrigitur. „ Brennus II. potentiam suam dilatare cupiens aggressus est Slavos, qui non uni parebant viro, sed ab antiquo in populari imperio vitam egerunt y), eosque plenarie subegit, atque ad leges Svevorum observandas coegit, nec non confiniariorum nomine affectit, id est, Germanica dialecto Mark-Männer appellavit, de quibus Germaniæ dein legibus subjectis, tanquam de fronte Germanorum scripsere Romani, eosque Marcomannos nominarunt z). Hanc denominationem tota natio longe ante tempora Julii Cæsaris usque annum Christi quingentesimum retinuit; quia ad illud tempus Germanorum protectione fruebantur, tametsi proprios Reges numerarent, ob bonum pacis, nomen a Germanis Mark-Männer sibi impositum non mutarunt, utpote veri confiniarii Germaniæ, quoad viribus collectis non tantum opera Germaniæ non indiguere, verum Germanos vicerunt, atque magnam partem suæ jurisdictioni subjecerunt. Dum suam dilataffent potentiam, atque a Germanis liberi redderentur, eorum-

y) Procopius de bello Goth. Lib. III. Cap. XIV.

z) Procopius Lib. I. Cap. XIV.

rumque victores existerent, non voluere Mark-Männer, seu confiniarii appellari, verum denominationem mutarunt in Moravo-Slavi, Moravi dicti a fluvio per illorum terram defluente, Slavi; quia jam dudum ab idiomate, quo utebantur, tales notabantur, quod vocabulum, ut alibi diximus, a Slava, seu gloria desumptum est, indeque a defluxu sæculi quinti, a cunctis gentibus Moravo-Slavonicum Regnum dicebatur, quod permansit in flore sub Regibus propriis usque annum nongentesimum octavum, unde quidquid gloriæ Marcomannis tribuitur, id de Slavis scribitur, Romani gentem Gotthicam sibi collimitaneam Limigottas nominabant, quemadmodum Germani suos confiniarios proprio idiomate Mark-Männer vocabant *).

Omif-

*) Marca pondus est auri, argentique, octo unciis definitum, id genus pondus Philippus primus Galliarum Rex, circiter ad annum Christi 1080. in usum deduxit, a Gallis ad alias vicinas primum, tum remotiores propagatum gentes, ut scilicet commercia cum Gallis frequentabantur. Certe apud Russos, Hungarosque id genus pecunia, pondove, Almi ævo inauditum. — Griven est antiquissimum genus pecuniæ apud Russos jam temporibus Olegi usitatum. Hodie tam pecuniam, quam pondus notat. Vide ann. Nestoris edit. Lips. an. 1774. pag. 57. Non me fugit Cl. Bussingum voci *Marca* eandem, qua vox russica *Griven* gaudet, subdere significacionem

Omiffis citationibus Authorum, quorum multi in decurfu noſtri operis crebro Marcomannos, Slavos declarant, argumentum a denominatione Regum, Principum, Civitatumque Marcomannorum ducimus. Velehradium ſub Auguſto Cæſare in Marcomannia, hodierna Moravia principium naſtum fuiſſe, unanimis eſt conſenſus ſcriptorum a), quod nomine dialecti Marcomannici donatum eſt *Welki-brad* lingua Slavonica, ſeu Marcomannica ſigni-

nem: // Das Wort Griwe iſt ein altes ruffiſches Wort, und zeigt urſprünglich ein gewiſſes Gewicht an, das nach den Umſtänden der Zeit, und der abgewogenen Materie veränderlich war. Wahrſcheinlicher Weiſe hat zu Oleg und Igor Zeit dieſes Wort im Gold- und Silbergewicht, ſo viel als das deutſche Wort *Mark* bedeutet, und iſt keine Münze geweſen. // *Buffing. Magazin. Tb. VIII. Seite 373.*
 At enim vox ruffica Grivne non marcam, ſed minam ſignificat; patet ex Luca c. 19. v. 16. ubi mæ in ſervos diviſæ, Slavico vocabulo *Griven*, vel alia dialecto *Hriven*, *Hrivna* exprimuntur, & in germanico non *Mark* ſed *Pfund* dicuntur. Porro mina quator drachmis libræ romanæ ſuperabat, vereor, ut ea ætate, tot minas auri dare, ut Anonymus designat, non ſuperaverit vires unius rufficæ civitatſ. quando quidem Romani teſte Livio, vix centum libras auri, pretium libertatis, Gallis numerare poterant. Sed de hoc, quidquid ſit, certe Marca ea ætate in uſu non fuit. Cl. Szklenár Lib. II. Cap. II. §. VI. — Vide finem ſuperioris ſecundi Capitis.

a) Hajek in Chron. Boh.

gnificat : Magna Arx, vel Civitas, per decursum temporis ex *Welki-brad* derivatum est, per contractionem *Velehrad*. Si Marcomanni Germani fuissent, nulla ratione summæ civitati, & Regio throno condecoratæ urbi, Slavonicum nomen indidissent. Porro Arces, & Oppida antiquissima appellabantur tempore Marcomannorum vocabulis Slavonicis : *Breb - Slava*, quod idem est *Slavis*, quod Latinis *Salvus* trajectus; *Robota* a Marcomannis dicta hodierna *Bruna*, cujus significatio est *Labor*. *Wratislava* vetustissimum Marcomannorum receptaculum, cui a Deo *Wratislavo*, seu *Jano*, ibidem copioso concursu culto, denominatio cessit, significans reducem gloriam. *Dewica* *Devinium* in confluentia *Moravæ* cum *Danubio* situm, quod templi *Veneris* gratia eo loco erecti, vocatum *Dewica*, significans idicmate *Slavo-Marcomannico* Puellam. *Boro-grad* ab *Hungaris* *Borostyonkö* nuncupatum, supra *Stompham* situm, a Marcomannis, primis a Christo nato annis erectum sub *Marobuduo* Marcomannorum *Slavorum* Rege, Imperante *Tiberio Cæsare*, ita vocatum a *Sylvis*, quas in valle constitutas respiciebat, *Slavis* *Bor*, a *Borovica* dictum. Quemadmodum ex nomenclationibus Civitatum ita quoque ex præstantissimorum virorum Marcomannorum denomi-

na-

natione docetur, non aliam, quam Slavonicam gentem fuisse, quorum plurimi tenuere nomina Marobud seu *Kraly Morawskeho Budowanya*, id est, Rex habitationis Moravicæ. *Wratislaw, Samomir, Boleslaw, Vannimir, Moro-Voda, Veru-ber, Kotiber, Slavnik*, & reliqua, quæ in Slavonica dialecto claras designant significationes, & cum Germanico idiomate nec conveniunt, nec quidpiam significant. Marcomannos quibusdam Latinis venire nomine Metanastarum edoceor, qui, ubi Marcomannos, ibidem Metanastas locant, & nomenclatio ipsa idem sonare videtur, quod enim Marcomannus germanico idiomate, idem latino Metanasta, seu in Metis, seu confiniis Regni natus significat. Cum vero latissime extendant scriptores Metanastas, dubius sum, unice pro Marcomannis accipi posse. Slavi dicuntur Quadi, Antæ, Spori, Burii, Sarmatæ, Scythæ b).

CA-

b) Lib. I, Cap. XXIX.

libus, nemine prohibente Istrum fluvium trajecit, ac nullo negotio transmissio bifariam discessit; constabat pars altera mille octingentis, altera reliquis; utrosque, quamvis invicem separatos, aggressi Romani Duces, præter opinionem victi sunt, ac partim ibi ceciderunt, partim evaserunt incompositi fugientes. Postquam ab utroque Slavonico exercitu, quamvis numero longe inferiore Romani Duces omnes ita fusi, fugatique sunt, cum Asbade pars hostium altera manum conferuit. Erat hic vir Justiniani Augusti scriptor, Equitibusque præerat, his quoque Equitibus disjectis, Slavi quamplurimos fugientes turpissime interfecerunt, captumque Asbadem Ducem vivum servarunt, postea conjectum in flammam combufferunt, defectis prius loris ex dorsi illius pelle. His peractis Illyricum impune vastarunt, ac multa Castella obsidione ceperunt. Altera Slavorum Australium irruptio ab eodem Procopio describitur e). Slavorum Catervæ, quantæ nunquam antea prodierant, ad Imperii Romani fines progressæ, trajecto Istro flumine, Naïsum venerunt, ut urbes circumjectas obsidione caperent; sed terruit eos Germanus, olim Antaram victor, recens ab Imperatore Justiniano creatus Magister militum totius Thraciæ. Itaque Sla-

e) Lib. III, Cap. 40.

hostibus Slavis tantum non capti, vixque elapsi cum reliquis evadunt, quo cuique licet. Constantiani Ducis vexillum cepere Slavi, ac spreto Romanorum exercitu ulterius progressi Asticam, quam appellant, Regionem vastarunt. Late facta populatione pervenerunt ad muros longos, qui Byzantio diei itinere paulo amplius distant. Aliquanto post Romanus exercitus, hos secutus Slavos, partemque eorum nactus repente eos fuderunt impetu, ac caesis plurimis, Captivorum Romanorum ingentem receperunt numerum, & inventum Constantiani vexillum retulerunt: reliqui Slavi, ad portas sui regni cum præda multis suis in regno Illyrico, & Dalmatia relictis reversi sunt. Præter Procopium multi alij Scriptores tradunt Croatas, Dalmatas Illyros, seu Slavos Meridionales ab Australibus ortum ducere. Gregorius cognomento Magnus, ejus nominis primus Pontifex Maximus, qui aliquanto post Justiniani tempora, Mauritio Imperatore Ecclesiæ præfuit, scribit ad Episcopos Istriæ —. Equidem de Slavorum gente, quæ vobis imminet, & affligor vehementer, & turbor. Affligor in his, quæ in vobis jam patior. Conturbor, quia per Istriæ aditum jam Italianam intrare cæperunt.

CA.

CAPUT VIII.

PRISCI REGNI SLAVORUM,

FACIES HUIUS ÆVI.

Slavos Franci, Bojoarii, Alemanni, Poloni, Pannonnes, Hungari, postulante Arnulpho Cæsare, unitis viribus ex sex partibus aggressi, vicerunt g). Quorum Regnum, quatuor in partes diviserunt. Pars, quæ Austriæ inferioris Cis-danubianæ nomenclationem obtinuit, Arnulpho cessit; altera, minus a potentia Bohemorum remota, illis subjecta est; tertia, medium ultra Carpatum Polonis: pone fluvium Moravam usque Vagum, Granumque, Hungariæ jura accepit. Quod si tantarum gentium viribus, suas opponere Slavi non debuissent, indubie victores evasissent. Cum, ut scriptores referunt, Arnulpho Svatoplugus fortis, cunctisque circumquaque formidabilis Rex, strenue restiterit, Pannoniam Cæsari subjectam vexaverit, Hungaros fugere, tergaque dare docuerit. Cl. Katona refert h): " Hungari a Mariis, id est, Slavis occiduntur — — „ Hungari-

D 2

g) Annal. Fuld. ad annum 892. h) Lib. de Hung. Ducibus ad annum 902. pag. 255.

ri, Marahenses petunt, pugnaque victi, terga vertunt. Potente Svatoplugo potentiores facili negotio efficiebantur, cum circumquaque Principes ejus interitum, collatis viribus (scientes singulam gentem solitariam ei resistendo imparem fore), quaesierint.

Almani, Franci, Pannon, Czech, Scytha, Polonus,
Slavorum gentem sternere Marte petunt.

Ast Pannon plangit, concussus Scytha recedit,
Arnulphus Cæsaræ territus orat opem.

Sex sceptris Slavi constricti Marte feroces
Sucubnere quidem, non periere tamen.

*Hæc acta sunt Anno 893.
Mense Julio. *)*

Regnum Slavorum ex parte Moraviæ divisum est in Circulos sex: Olomucensem, Brunensem, Preraviensem, Hradistensem, Znoymensem, & Iglaviensem.

Ex parte Hungariæ in quindecim Comitatus: Pofoniensem, Nitriensem, Comaromiensem, Trenfiniensem, Arvensem, Barsiensem, Strigoniensem, Thurociensem, Liptoviensem, Zoliensem, Nagy-Hontensem, Kis-Hontensem, Neogradiensem, Gömöriensem, & Scepusiensem.

*) Szklenár. Lib. I. Cap. III, §. III. Et Lib. II, Cap. IV. §. V.

Primus est Pofoniensis, a Pofonio Urbe Principe dictus, Magistratibus Regiis, Incolarumque frequentia ante ceteros illustris, ab Ortu Nittrienfi plagæ, ab Occafu Auftriæ per Moravam fluvium divifæ, a Meridie Danubio, a Septentrione Moraviæ obvertitur. A Slavis, Hungarisque colitur.

Pofonium tum ab Regum inauguratione, celebribusque Regni univerfi conventibus, cum ipfo ab facri diadematis Incolatu Urbium hodie Hungariæ Caput, primas pariter vetustatis venerandæ sibi jure partes vindicat. De origine Urbis hujus Veteres quoque inter Scriptores contentio. Pifonium a Pifone Confule, qui Pannoniam, imperante Augufto, Romanæ primum ditioni adjunxerat, eique sub Tiberio præfuit, olim vocatum, nonnulli existimant. Aliud Cornelio Tacito, Orfio, Lazio, & Inchofero judicium. Illud pro comperto habetur, Urbem hanc clarum gentis Romanæ municipium fuiſſe, in quo Legio decima quarta ftativa habuerat. Arx natura juxta, atque arte munita pretioſum Patriæ depositum Coronam custodit. Ærarium Regni, sub Annum 1537. Buda isthuc translatum, complectitur, cui Conſilium Regium magno Reipublicæ bono, locique nobiliffimi ornamento accessit. Pofonium
lo-

locatum est septentrionali Danubii latere, positione molliter declivi, & a collium viferorum radicibus, qui ab Aquilone adfurgunt, usque anem passus bis mille, ampliusque porrecta. Occasum Arx definit, monti imposita prærupto; qua Danubium despicit, qua in septentrionem recedit, collibus connexe vite obsitis. Quod ad orientem solem objacet, in planitiem secundo Danubio, & pone Carpathi exordia explicatur, amœnam eam frequentibus oppidis, vicisque distinctam. Aere vigescit salubri cum ob præterfluentis Danubii molem, vehementem cum aquis auram alienam a vitio, tum ob finem pulchre adolescentis Carpathi, quo Urbs, quasi amplexu quodam, circumcluditur. Hinc vero Aquilones eam adflant, eo salubriores, quod montium objectu percussis multum remittant de vehementia. Ut taceamus concavo hoc positu, soles vernos, æstivos, atque autumnales egregie temperari. Vere quidquid vaporum tellus nive gravidata exhalat, mature id dissipatur. Mitigantur æstate, autumnove venti, fovetur aura ex inclinantis anni ingenio detepescens. Paucis: quidquid Tiburi, & Tarento Horatius Carminum Lib. II. Oda VI. tribuit, id de Posonio fas est cecinisse mihi:

Iste

Iste terrarum mihi per omnes
 Angulus ridet: ubi non Hymetto
 Mella decedunt, viridique certat
 Bacca venafro

Ver ubi longam, tepidasque præbet
 Jupiter brumas, & Apricus Aulon
 Fertilis Bacho, minimum falernis
 Invidet uvis.

Profecto non male iusit, qui Pofonium converfis litteris rarum elementis opsonium dixit, ob earum rerum copiam, quæ sunt vitæ cum commoditate tolerandæ necessariæ. Pofonii est vetus moles, atque solidæ non minus, quam vastæ substructionis S. Martini Basilica Collegiata. Sunt, qui opus S. Ladislao in acceptis ferunt Anno 1090. Templum PP. Franciscanorum Anno 1280 a Ladislao Cumano excitatum. Monasterium S. Claræ, quondam Cisterciensium Virginum, refert Turocius i) ad Annum 1497. in Coenobii possessionem successere Virgines S. Claræ. Ecclesia Gymnasii: atque Coenobium Virginum S. Ursulæ. In Suburbii nobile est Coenobium Fratrum Misericordiæ. PP. Capucinatorum. PP. Ordinis SS. Trinitatis: accessere hi ad Urbem, Anno 1698. Patrocinio Leopoldi
 Ko-

i) Pag. 194.

Kolonitſii Archi - Episcopi Strigoniensis adjuſti. Ordo Militiæ Crucigerorum Hoſpitalariorum, cum rubea ſtella, intravit Regnum, & Urbem Anno 1723. Poſtremo memorandum venit Cœnobium Virginum S. Elifabethæ, Nöder-Damarumque. Poſonienses domus DD. Principum, Comitum, Baronum, ac Nobilium tanta ſunt elegantia, magnificentiaque ſtructæ, ut eas merito ſuperborum Palatiorum nomine aſſeceris. Civium habitacula ſpatioſa Urbem ornant.

Comitatus Poſoniensis præter Poſonium quatuor numerant Civitates: Tyrnaviam, S. Georgium, Modram, & Bazin-gam. — Tyrnavia ornamentis felix, a Conditore, ſeu, ut alii volunt, Reſtauratore Bela II., a Magiſtratu nobili, Judiciſque Regii Tabula inclyta, a Religione ſancta, a Metropolitano Strigoniensium Capitulo illuſtris, ac veneranda. Baſilica eſt ei D. Joanni Baptiſtæ Urbis Patrono ſacra, Regiis proſus ſumptibus a Nicolaô Eſzterhazio, Hungariæ olim Pro-Rege eduſta. Præcipua templa ſunt PP. E-Societate JESU, PP. S. Franciſci, S. Pauli primi Eremitæ, Ordiniſſ SS. Trinitatis, Virginum S. Claræ, &c. Nomen Urbi a fluvio Tyrna interlabente, ſeu potius, quod Majorum traditione alii receptum ajunt a ſpinis, quæ
Sla-

Slavonice TRNI vocatur, eo quod spine-
 tum locus ille, qui modo Urbem, olim
 habuerit: Inde quibusdam spinopolis. —
 S. Georgius licet Urbs hæc vinum præbeat
 optimum, in dies tamen fit calamitosior.
 Piarum Scholarum patres hic loci Gymna-
 sium obtinent. — Bazinga axioma Libe-
 ræ, Regiæque Civitatis, Ferdinando II.
 regnante, consecuta est. — Modra jura
 Liberæ, Regiæque Urbis Anno 1607. Ru-
 dolpho sceptrâ tenente, adipiscitur.

Provincia Pofoniensis præter multas
 Arces oppida numerat: Pofony-Várally,
 Rétse, Cseklész, Szentz, Grinava, Czif-
 er, Szuha, Csefzte, Ompital, Oressan,
 Szomolany, Spacynce, Deite, Boleraz,
 Galantha, Szered, Püspöki, Samaria,
 Cstverték, Nagy - Magyar, Szerdehely,
 Dévén, Stompha, Slavis Stupava, Ma-
 lacka, Gajar, Levári, S. Joannes —
 Celebrantur pagi huic Comitatus ingremiati
 a copia Nobilium Virorum: Kuklovium,
 Seculæ, Bur S. Georgii. Notari quoque
 meretur magnificum Cœnobium. PP. Pau-
 linorum Vallis Marianæ, in cuius Ecclesia
 populi frequentia, & celeberrima devotio-
 ne colitur Thaumaturga Beata Virgo Ma-
 ria gratiis coruscans, ubi visitur fons sacer
 multis prodigiis inclytus, ad quem gratiis,
 a favore Mariano quotidie veri Clientes
 Virginis Mariæ donantur.

Comitatus Nitriensis. Urbi & Arci fluvius Nittra nomenclationem impertit. Celebriores inter Hungariæ Regiones hæc Provincia jure censenda, tum ob amplitudinem suam, qua Moraviam contingit, cum vel maxime ob vetustatis monumenta, quippe Marcomannorum Slavorum Regni, & Sarmaticæ gentis florentissima. Accolæ Slavi, & Hungari. Nittria Urbs Episcopalis perantiqua splendidam cum Canonico-
rum Capitulo Cathedralem habet Ecclesiam, prout & Gymnasium sub cura PP. Piarum Scholarum: PP. S. Francisci Seraphici, & familiæ Camadulensium domicilia. Castrum, seu Arx Nitriensis suorum intra murorum septa S. Casimirium Casimiri Poloniæ Regis filium accepit. Subegit Arcem hanc magnus Hungariæ, ac proximus hostis Turca, Anno 1663.; verum Anno insequente eadem rursus per Generalem Suza exutus est. Eam subinde Episcopi loci propugnaculis melius instruxerunt, ac communiverunt.

Comitatus Nitriensis una modo Libera, Regiaque Civitate Szkolcza colitur. Urbs a petra seu saxo, quod Slavis Skala denotat, Civitati proxime imminente, denominationem mutuata, ejus titulos, privilegia, decusque Insignium Ludovici primi Regis Hungariæ beneficium agnoscit. Na-
ta-

tales loci quibusdam ad Belam cæcum placet referre, ut qui muro Tyrnaviensi simili eandem incinxerit. Antiquiorem ego autumo, utpote cum Anno jam 1201. templum isthic D. Michaeli Archangelo sacrum Joannes quidam vinearum cultor excitasse perhibeatur. Ornatur Urbs ampla Ecclesia Parochiali, Coenobio PP. Franciscanorum, nec non PP. S. Pauli primi Eremitæ, quorum curæ paucos ante annos Athenæum litterarum comissum est.

Oppida multa numerat Provincia Nitriensis. Ujvarinum duobus Nitria in meridiem milliaribus vasta pone amnem cognominem planitie dissidet. Communiverant Ujvarinum hoc, olim Strigonienses Archi-Episcopi, Paulus Vardanus, & Nicolaus Olahus, postquam Turca notabilem Regni partem sub triste misisset jugum, & in vicinam oram crebriores fecisset procurfiones. Anno 1725. & 1726. solo æquatum est. Nunc oppido, quam propugnaculo similius dixerim. Galgocium Arx ad Vagum sita. Leopoldopolis Galgoczino objacet; excitatum est monumentum hoc providentia Leopoldi Augusti Anno 1665. Vag-Ujhely habet Præpositutam. Welike Topolcsany, olim Libera Regiaque Civitas. Prividia præbet domicilium Patribus Piarum Scholarum. Bajmocz, thermis pro-

vi-

visum, habet Abbatiam S. Antonio Abbati dicatam. Holitschium in limitibus Moraviae situm est; visitur hic non solum Cæsareum Palatium, elegantibus aulæis adornatum, quod olim Francisco Primo Imperatori in deliciis fuerat; sed etiam Monasterium PP. Capucinatorum, ejusdem gloriosi Monarchæ munificentia fundatum: ornant præterea locum ædificia, in quibus vasa fictilia pretiosa parantur.

Sassinium, Hungaris Sasvár, Thaumaturga Dolorosæ Beatæ MARIE Virginis imagine inclytum, quæ curæ PP. S. Pauli primi Eremitæ concredita est. Tantus est erga hanc venerandam statuum Matris Divinæ Clientum amor, pietasque, ut quotidie magna copia fidelium cantu, orationibusque DEUM, ac Beatam Virginem MARIAM laudantium omnibus ex vicinis Regnis, Civitatibus, & Oppidis cernatur. Cultum, ac venerationem Beatæ Matris, ejusque profusas in suos Clientes gratias abunde notificant, præter diversa quam plurimum alia signa; millenæ votivæ tabellæ. Ad hanc venerandam Dolorum Matrem comparuere quoque Augustissimus Cæsar Franciscus Primus, ac Augustissima Cæsareo - Regia - Apostolica Majestas MARIA THERESIA, cujus exemplo devotissimæ adorationis Filii DEI, & venerationis Do-

lo.

lorosæ Matris, totus populus ad summam devotionem excitatus est, plurimique ad lachrimas pietatis provoluti, me eo tum officio Ministri sub Missæ Sacrificio fungente, idque audiente, invicem dixerunt: Ecce Regina mundi! veneratur omni pietate Reginam Coeli! quid proinde nos miseros oportet agere, ut debitum deferamus **MA-RIÆ** obsequium.

Comitatus Comaromiensis positus cis, & trans Danubium: nihilominus tamen, quod princeps locus intra citeriorem partem occupat, ad Cis-danubianos referendum est. Hæc vero Cis-danubiana Regionis portio, & univèrsim, & qua in insulam Cytuorum diffunditur, absolvitur planitie. Liberæ, Regiæque Urbis originem Bonfinius a Comaris Scythiæ populis deducit. Arx loco huic fortissima, quæ nullius adhuc hostis jugum tulerit. Melioribus eandem muris Mathias Corvinus, & Ferdinandus Primus Anno 1550. munitione trigona, ac Leopoldus Magnus præsidio donavit. Natus in hac Arce Ladislaus Posthumus Rex Hungariæ. Innocentius item XI. Pont. Max. diutius isthic commoratus, dum adolescentior castrensibus stipendiis imbueretur. Ecclesias numerat Parochialem cum Gymnasio, PP. Franciscanorum, atque Trinitariorum. Alit Slavos, & Hunga-

ga.

garos. Oppida sunt in Provincia Comaromiensi : Tatta, & Geſzte.

Comitatus Trenſiniensis ad Sileſiæ fines, ac inde demum ſecundo Vago pone Nitriensem Provinciam longius procurrit. Moraviæ proximat ab Occidente; ab Oriente Thurociensi Comitatu: qua verſus Septentrionem vergit Regio, Sileſiam attingit, atque Poloniam; meridionali parte Nitriensibus finitima. Parebat olim cum Arce Urbis valida Principi potentissimo Matthæo de Trenſinio R. Hungariæ Palatino, Cſakiorum vetuſto de ſanguine genito, cujus ditio, Poſoniensem quoque Urbem complexa, in Lyptoviensem Provinciam ſeſe porrigebat. Inde tota plaga Mattyus-Földe, id eſt, terra Matthiæ Corvini Regis Hungariæ, Regio hæc in Ducatum eveſta traditur, qua, ut Bonfinius k) ait — fauſtiſſimus in ampliffimi ſpem Imperii ab infantia educatus, a pientiffimo Patre eſt donatus. Habet incolas Slavos & Hungaros.

Threnſinium Libera, Regiæque Civitas. Etymon Urbis a Terentio Cive Romano, ſeu, ut alii quidam malunt, Terentiano ductum creditur, qui turrim primum, quæ in Arce viſitur, ſuo ab nomine di-

k) Dec. I. Lib. I.

dixit; tum lapsu temporis in Civitatem migravit. Maximum est loco decus eadem ab Arce, rupi imposita, a Matthæo primo Principe Trenčiniensi, deinde a Stephano Zapolya Joannis Patre diligenter munita; inde enim Vago, præcipitique lapidis durissimi altitudine tuta, hinc muro triplici, fossis faxeis, multoque apparatu superba affurgit. Possidet Urbs hæc Gymnasium, atque templum architectonico constructum opere, & inter præcipua Hungariæ ædificia numeratur. Oppida huic Comitatu adnumerantur: Rajecz, Zolna, & Bisztrica, quæ in opposita Vagi ripa habet rupi præaltæ impositam Arcem: Illava cum Arce, Puchow, Kiszutza, Ujhely, Becko.

Arvensi Comitatu fluvius Arva, vulgo Orava, uti & Arci loci ejusdem nomenclaturam tribuit; Poloniæ, ac Silesiæ finibus, qua Boream spectat, qua Austrum, Thuroczienibus, ab ortu Lyptovienibus, Threnčiniensibus ab occasu fit conterminus. Ab Arce cognomine, natura simul, & arte communita, decus Regio sortitur. Incolæ sunt Slavi. Oppida: Kubin; hic Congregationes Provinciales celebrantur. Twerdofs, & Welka-Wes Castellum elegans accepit.

Co.

Comitatus Barschienfis, Slavis Tekowska Stolica, nomen fortitur ab Urbe olim celeberrima Bárš, quæ hodie in pagum abiit. Colitur potissimum a Slavis. Altera Regionis pars montosa, planior altera, quæ meridiem respicit. Natura beneficiis abundat; nam annonæ felicitate, & re pecuaria copiosa, immo auri, argenteque fodinis excellit. — Duas admodum montanas Urbes celebrat. Cremnitzium montanarum Civitatum Caput, nomenclaturam a Graniis populis, si Lazio fides, desumpsit. Moneta, devectoro ex omnibus Hungariæ fodinis auro, argentoque, isthic cudi solita, Orbi Urbem notam fecit. Regio-Montum antiqua Civitas, sita intra montes utraque ex parte impendentes, auri fodinam prisicis temporibus ditissimam coluit. Oppida: Léva, Ghymes, S. Crux, Zernovitz, S. Benedictus, Werebély, Tekow.

Comitatus Strigoniensis, partim Cis, partim Trans-Danubium excurrrens, territorium, & Urbem cognominem appellationis suæ principium colit. Terminatur ab Ortu Neogradiensi, ab Occasu Comaromiensi, a Meridie Pilifiensi, a Septentrione Barschensi Comitatu. Coloni sunt Slavi & Hungari. Strigonium, Slavis Ostrihom, alias Istrogranum, a Grano, & Danubio, qui ibidem comiscuntur, nomen indeptum. Adversus Tar-

Tartarorum incurfus erecta dicitur, naturæ subinde non magis ingenio, atque artis munita. Regiam fuisse Geyzæ Ducis Christiani, conjectura ex eo est, quod filium ejusdem D. Stephanum hac in Arce & mundo natum esse, & renatum coelo baptizate, memoria proditur. Cui ille beneficio ut gratiam referret, Archi-Episcopo locum dedit, Deique honori unice sacrum voluit. — Oppida: S. Thomas, S. Georgius, Parkany, Batorkefzy, Balna.

Thurocensium Ora amoena a fluvio Turoczio nomen accepit. Arcem, quæ quondam Turocz, aut Turucz dicebatur, Indigenæ modo Znio nuncupant. Publici Nobilium Conventus in Oppido Szent-Marton celebrantur. Memoria dignum accidit in hac provincia: Nobilis Dominus Melchior Rakofsky, & Christophorus de avita Nobili Okolicianorum Profapia Pauli Okolicfany filius, utpote Viri Patriæ benevoli, Cæsareo-Regis Majestatibus fidelissimi, ad nefariæ factionis Rakoczianæ Conventum Onodiensem deputati, propterea, quod pro reconciliatione cum Cæsareo-Regia Majestate diversis argumentis, exemplis, & rationibus scripto porrectis institissent, ac diram sub iis tumultibus nobilitaris prærogativæ læsionem, & miseræ etiam plebis insupportabilem oppressionem declarassent,

E

hor-

horrendo, &, vel memoratu etiam terribili modo dictus Dominus Rakofsky in instanti publice in ipso Conventu, & celebrata ejusdem sessione tumultuarie interfectus, præfatus vero Nobilis fidelis Patriæ, & Regi Christophorus Okolicfany ibidem lethali-ter sauciatus, triduo nihilominus post, per factiosos capite truncatus est. Complures alii e gremio ejusdem Comitatus Nobiles, præsertim vero præfatus eximius Paulus Okolicfany, cui prænotatæ reconciliationis postulatio præprimis adscribebatur, in durum Arrestum per rebelles confœderatos tracti sunt. Comitatus violatæ detestandæ confœderationis reus acclamatus, confracto vexillo, inter reliqua etiam sigillo privatus est. Ob hoc ad demissam Comitatus Thurotziensis instantiam medio suorum ad generalem Regni Diætam ablegatorum, utpote præfati Pauli Okolicfany, & Josephi Hufzar factam, benigne annuente Sua Majestate Sacratissima, determinatum est, ut non solum super novo sigillo, quod eidem Comitatu clementer concessum est, emanati privilegii, verum prædeclarati etiam tragici actus in perpetuam memoriam speciali articulo fieret mentio. Oppida colit Comitatus: S. Martinus, Mossowice, Sucany, Prawno, Bela. Incolæ Slavi.

Lip-

Liptovia seu Civitas, quæ modo Lipsca, aut cum addito Teuto-Lipsca, sive tractus integer id nominis pridem indetatus, Comitatus quoque, aliquando Ducatus, etymon statuit. Inhabatur a Slavis. — Oppida præclara hoc in Comitatu reperiuntur: Luptsa, S. Nicolaus, Rosenberga, Hybe, Gibbe: Oppidum Geib, monti Kri-van vicinum, habet fontes falsos; Botza est Oppidum montanum.

Comitatus Zolienfi Arx Zolyon nominis Author est. Inde a duabus Regiis Urbibus appellatio, quarum altera Vetero-Zolium, Neo-Zolium altera: huic Arx, a qua nomen adhæsit primum, etiamnum habitatur; illi deserta jacet. Novem vix amplius miliaribus in longum, ternis in latum juxta Granum fluvium porrigitur. Barsienfi ad Meridiem, Liptoviensi ad Ortum, & Septentrionem, Nitriensi ad Occasum clauditur. Externam telluris speciem, montibus asperam, sylvisque horrentem, inexhaustæ, quas sinu contegit, opes, metallorumque fodinæ abunde suppleat. A Slavis inhabitatur. — Neofolium, Slavis Bistrice, Libera, Regiaque Civitas montanarum Urbium facile princeps, bene culta, Granus eam veloci cursu præterlabitur. Arx Urbi elegans adjacet. Ferdinando I. regnante hic Regni Comitia celebrabantur.

Ornavit Urbem templo adinstar propugnaculi, muro solido, fossaque concluso, Anno 1499. Michael Königsberg, Montanarum Civitatum ea tempestate Præfectus, Camergraffum dicunt Incolæ, eoque sacra suppellectilis ditavit pretio, ut vix in alia Basilica reperias. Anno 1776. Neo-erecto Episcopatu donata est Regio, sedesque Episcopalis Neosolio cum ducta inde totius Dioecesis denominatione obvenit, nec non novo accedente Capitulo Civitas condecorata. Primam Neosoliensem Episcopalem Tiaram adeptus est D. D. Franciscus Bertold, uti famosissima Comitum familia, ex qua ortus est, ita præstantissimarum virtutum animo plurimum celebris: est enim Sapiens, Piusque Præsul, vigilantissimus, magnanimis, benignus, fortis, & amabilis. — Vetus-Solium, Slavis Zwolen, Civitas quidem Libera, at non montana: Arx edito, connexoque Urbi a meridie colli imposita est. Libetha, Slavis Lubjetowa, Civitas Libera, Regia Montana. Brizno-Banya, Slavis Brezno, Anno 1655. relata inter Liberas, Regiasque Urbes. Carpona, Slavis Krupina, Libera, Regiaque Civitas. Oppida Lipsche, Ponik, Otschowa, Slatina, Dobroniwa, Radvany, Szafz.

Nagy.

Nagy-Hontensis Comitatus, quondam Huntensis ditionis portio, Arcem Huntvár, pridem jam solitudini traditam, aut, quod vero propius, Profapiam Huntianam, sive Hunt-Pazmanianam, temporibus S. Stephani Regis jam florentem, cuius Arx gentiliticia fuerat, nominis sui Authorem colit. Thermas e montanis Civitatibus sibi vindicat: Schemnicium, Bela-Banyam, Baka-Banyam, Slavos, Hungaros, Germanosque alit. — Schemnicium Urbs præcipuis montanarum decoribus admiranda; nam & frequentiam populi, & auri, argentique fodinis reliquas antecellit. Appellationem illi Opilio quidam, nomine Sebenitz, eo in loco, dum gregem pasceret, divitem auri venam fortuito depræhendens, imposuisse fertur. Accidit, ut Anno 1441. inopino terræ motu ædes veteris Urbis inverterentur; quare ad humiliorem locum se translulere Incolæ, novumque Schemnicium tumultuario primum opere in valle extruxere, cui magis, magisque exculto binæ Arces totidem in rupibus, quarum una Orientem, altera Meridiem spectat, propugnaculorum instar invicem adjectæ sunt. Ipsi montes argenti, atque auri feraces, moeniorum obeunt officium; ea vero ex parte, qua vallis aditum in Urbem facit, muri solidi in altum usque montem cum domibus ascendentes tuentur. Sedes hic quo-

quoque ærarii Regii. Bela-Banya e Libe-
ris, Regiisque Civitatibus montanis una,
auri, argentique fodinis nobilis, murisque
cincta. — Bacca-Banya, Slavis Pukanec,
montanarum Urbium non postrema, Belam
Regem, id nominis, ut conjicimus, quar-
tum, Conditorem nata est. Oppida Se-
bechleby, Bath, Saagh, Nemetum.

Comitatus Kis-Hontensis Zolienfi Pro-
vinciæ ab Occasu, Gömörienfi a Septen-
trione, & Oriente proximus accedit, qua
vero in Meridiem prospicit, Regionis Neo-
gradienfis limitibus terminatur. Hic cam-
pos, ibi montes metalliferos numerat. Ci-
ves ejus Slavi, & Hungari. Duobus po-
tissimum Oppidis colitur, Rimafska sobota,
& Tifzovetz, dictis.

Neogradienfis Comitatus in Zolienfium,
& Kis-Hontenfium limites, inde demum
perpetua camporum ferie usque in S. An-
dræ Insulam porrigitur, cui ad Orientem
Gömörienfis, & Hevesienfis, ad Occasum
Nagy-Hontensis, Pestienfis ad Meridiem
vicina est Provincia. Ubi in Orientem, &
Meridiem vergit, eo inprimis tractu, quem
Cserhát vulgo nominant, vino, frumento,
optimis acidis fontibus, omnibusque vitæ
adminiculis ita proficit, ut naturam omnes
eo divitias contulisse credas. Montes tam
al-

alti plerique sunt, ut nubes inferiores transeant. Quorum præcipuos habet Medues, Szanda, Matra, qui ultimus inde ab Hevesiensi Comitatu, usque huc protenditur. Nomen fert ab Arce deserta Nograd. Sustentat Slavos, Hungarosque. Oppida Lofontz, Filek Arx ad Oppidum, Sicsfany, Darmady, Divin, Vadkert, Nograd, kants-Berény.

Comitatus Gömöriensis ab Oppido Gömör, quod meditullium fere Provinciæ occupat, sic nuncupatur. Montoso partim, partim plano situ refedit. Incolæ Slavi, Hungari, Germani. Oppida : Roznavia eleganter posita frequentibus non minus, quam nobilibus domibus culta. Aurum fodit, Cuprum, Cinabarium, & Mercurium vivum. Anno 1776. Episcopatu Neo-erecto, Residentiaque Episcopi Dioecesani, atque Capitulari Præpositura, nec non sex Canoniorum Investitura donata, ornataque. Stitnik a ferri fodinis celebre Oppidum. Gömör, Pölöcz, Rima Szecliny, Tirgarten, Ratko, Jolsva, Gomhaszeg, Oppida belle culta.

Comitatum Scepusiensem Arx vetus, Hungaris Scepus, nunc Szepes, saxo undique inaccessio ardua denominat. Primi Comitatus hujus dicebantur Comites de Szepus,

pus, quibus tempore Matthiæ Corvini extinctis, Arx cum hoc munere Prosapia de Zapolya, alias Deax, transcripta est. Tum, & hac deficiente, ad Comites de Turzo, deinde, ad Comitem Andream Batori, ac tandem ad antiquissimam Comitum Csakianorum Prosapiam, jure perpetuo transivit. Comitatus hic est amplus, totus fere montanus. Incolunt Regionem Slavi, Hungari, & Germani. Montes altissimi Provinciam occupant: præcipui vocantur, Carpatus, qui jugis hic altissimis attollitur, Wololetz, Kratowa-Hora. Liberas, Regiasque Civitates duas habet Leutschoviam, & Kés-Markinum. — Leutschoviam ab antiquo sua genti Saxonum debere principia, docet Annus 1207. parieti templi Civici insculptus. Aucta sub Annum 1245 ornataque procedente tempore, & muros, & titulum Urbis Regiæ addepta est. Culte structis ornatur Ecclesiis. — Kés-Markino moenia vetusti sunt operis, axioma Liberae, Regiæque Civitatis prisca jam ætate consecuta, & inprimis a Sigismundo, & Matthia Primo immunitatibus multis aucta est, quibus tamen cum Hieronimi Laszy, tum præcipue Tökeliarum avaritia magna ex parte privata erat, donec Ferdinandus Tertius Anno 1655. eam denuo inter Liberas, & Regias Urbes reponeret. Arx Scepusiensis altam rupem occupat difficili aditu.

tu. Non longe abhinc Capitulum abest, quod æque monti impositum, mœniisque cum domibus aliquot incinctum est. De Ecclesia Scepusiensi illud traditione pervertusta ratum habetur, primum hujus Conditorum D. Stephanum Regem Hungariæ existisse, cujus fundamenta post devictos quosdam hostes, sub Patrocinio Divi Martini, cujus peculiari cultu tenebatur, jecit: Pleniorum indagantibus notitiam prohibuit Tartarorum hostilis irruptio, quæ, ut ex litteris Belæ IV. Regis, Anno 1249. vulgaris, constat, documenta Ecclesiæ hujus universa in interitum conjecit. Provincia cum Capitulo in dignitatem Dioecesanam evecta est, cujus primas Infulas obtinuit plenus meritis, DEO, hominibusque charus Dominus Episcopus Carolus Szalpek. Oppida numerat Comitatus Scepusiensis: Bela, Laibitz, Werbow, Strafa, Nowawes, Ruzkinowtze, Olafz, Welka, Podkrad, Matejowtze, Spiska, Soboto, Twarozna, Abrahamfalva, Betlehemfalva, Smölnitz, Gölnitz, Remete.

• Tornensem, Ab-Ujvariensem, & Sárosiensem Provinciam Slavis quidam adscribunt, plurium votis ductis, has excludere libet.

In

In Regno Slavorum, quidquid mundus procreat, reperire est. In montanis prædives aurum, argentumque eruitur, Gemmæ pretiosissimæ inveniuntur, metallum rarissimum, ferrum fortissimum foditur, aquarum defluxus suavissimi, scaturiginum protuberantiæ saluberrimæ, fluvii quoque amœni terram inundant, atque montes, valles, planities, nemora fructuosissima Incolas lactant, fructibus, frugibusque innumeris deliciose sustentant, acidulæ copiosæ, thermæ frequentes Colonos delectant. Cereris spiritus, vinumque generosum abunde animos lætificat. Reperiuntur pisces rarissimi, caro omnis generis pinquissima. Verbo : omnia ad sustentationem deliciosam generis humani copiosissima. Hic charitas absque ambitione, constans, hilaris, sincerusque animus, Religio summa cum pietate apud omnes Slavos Christiano-Catholica prædominatur, regnatque.

CAPUT IX.

DE

MORIBUS ET ETHNICISMO

SLAVORUM.

Juvat hoc loco de Religione & moribus differere Slavorum, ut, quorum res gestas hoc Libro publicis monumentis consignamus, eorum etiam instituta, moresque complectamur. Slavi, qui ulteriorem ripam Danubii tenebant, quemadmodum in fronte Germaniæ ab hac, parte positi, ita Germanorum Sacra secutos, nemo ambigit. Religiones ut in gente bellicosa pauca, sed exquisita. Deos intra templorum parietes arctare, aut humani oris specie induere, infra caelestium Majestatem videbatur, lucos tamen, & nemora Deorum honoribus consecrare commune iis cum aliis gentibus, quod pulchrum ducerent, loci horrore, ac silentio reverentiam Numini conciliari. Thuistonem terra genitum, Mannumque ejus filium Deorum in numero, an Heroum haberent, Authores dissentiunt, Hertam tamen, seu terram matrem, præcipua quadam Religione

ne coluere. Cæsar 1) Solem quoque, Lunam, ac Ignem: Tacitus autem m) Martem, Herculem, ac Mercurium Deorum in numero habitos ab eis fuisse refert. Illud certius, fortium, ac vaticiniorum nec unam fuisse speciem, nec usum infrequentem, sed quamquam nec avium Cantus, volatusque eis incogniti, proprium tamen gentis erat, ex equorum fremitu, hinnituque, Cælestium monitus explorare: pro Religionum modo mores etiam castiores. Sera Juvenum matrimonia, & severa: Uxores non pro more barbarorum multiplices, singulis contenti erant, nisi ambitio intercessit. Adulteriis & gentis verecundia, & præsens pœna modum statuebat: — Expulsam a marito conjugem, violati thori ream, nemo tecto hospitioque dignabatur, neque ulla tam arcta sanguinis conjunctio, quæ eis flagitio non abrumperetur. Fœnus, & usura, vocabula erant ignota, doli, malæ fraudes, ac perjuria, ut viris indecora, longius etiam proscripita. Atvero Hospitii usus nusquam prolixior; arcere tecto bonos, nefarium habebatur: neque in ea humanitatis parte noti ullum ignotique discrimen fuit. Epularum apparatus pro domesti-

1) Bell. Gall. Lib. VI. Cap. XXI. m) Lib. de German, Cap. IX. & XXXX.

fica cujusque copia : nec , exhausta pen-
 nu , vicinia deerat , quæ hospitem una,
 ac convivam eadem facilitate susciperet
 convivii frequentia , & de privatis , pu-
 blicisque rebus suscepta deliberatio pre-
 tium adebant. Cibi simplices , ac sine de-
 liciis ferina , aut bubula , in potum hu-
 mor ex hordeo , ac frumento expressus,
 tunc Zythus , nunc vero Cerevisia , di-
 ctus. Vino præcipuum a raritate pretium,
 quod , Romanis propiores , vicino e lit-
 tore mercabantur. Vestium præparatus e-
 rat modus : sagulo tum mas , tum femina
 utebatur ; nudis brachiis , cruribusque sen-
 su hyemis perexpertis , quippe qui corpo-
 ra ad tolerantiam frigoris ab ineunte æ-
 tate indurarint , quosdam ferarum tergo-
 ra ad horrorem amiciebant ; fibula , aut si
 ea deesset , spina ex humeris suspensa.
 Maculis pelles inficere , aut armare cassi-
 dem militaris luxus erat , ad terrorem
 excogitatus : Urbium aut nullus , aut ra-
 rus apud eos usus , vicos habitabant , ædes-
 que , nulla cæmenti , nulla lapidum structu-
 ra visuras : quidquid ad frigus arcendum
 aptissimum , id etiam optimum , ne specus
 quidem dedignari soliti , subter effossa hu-
 mo , aut adversus ventos , & hyemes præ-
 sidia , aut adversus hostes ipsis latentibus
 profuturas.

Re-

Regium nomen quamvis usitatum postea, ante Marobudui, Tudrique ætatem, qui Regiæ familiæ fuere capita, odiosum fere ac insolens. Quod si belli necessitas Ducem, Regemque postulabat, is e nobilitate, quam rerum gestarum gloria, aut Patrum merita commodabant, legebatur. Suffragiis omnium nominatus, probatusque, militari cum fremitu scuto impositus plaudentium, humeris ferebatur. Jam, quem Ducem sic inauguraverant, in bello deserere nefas ultimum: Arma militis gladius, hastaque ferro brevi munita, ita æri, & ad usum habili, ut eodem telo & cominus, & eminus ferirent. Missibilia peditum propria singulis; scutum, frameaque Equitum *) scutum reliquisse flagitium ad memoriam infame. Robur exercitus penes peditem: acies cuneis constabat. Capitis pœna raro, & nisi bellum jus daret Principi, a Sacerdotibus decernenda. Transfugæ, ac Patriæ proditores ex infelici arbore pendere iussi: qui corpus nefariis polluerunt, palude, ac limo hausti vitam obscænam obscæno mortis genere claudebant: mitior in cædes pœna, pecoris certo numero, vel armenti redimenda. Nuptiarum Leges & paucæ & mi-
ni-

*) Simile armorum, & superius attactum vestium genus, fuisse apud antiquos Hunnos, scribunt Hungarici historici.

nimæ ambitioſæ. Dotem maritus ſponſæ, contra ac nobis in uſu eſt afferebat: &, ut virile munus ſciret, ſcutum dabat, ac gladium, adjecto ad belli uſum equo, & ad familiaris rei commodum boum iugo. Nec mortuorum honores a cætera moderatione abhorrebant: cadaver rogo injectum, &, cum equo armisque eodem igne abſumptis, in foſſam demerſum, quam ceſpes viridis pro mole marmorea contegebat, pecuniæ uſus diu nullus: mercatus permutatione rerum ſiniebatur: cætera paupertas obtinebat, hoc felicior, quod neſciretur, agri modus nec certus, nec ſtabilis, ſed diſtinctus in annos ſingulos a Magiſtratu per familias diuiſus, ne privati boni ſtudio publicum negligeretur.

Polybius paulo aliter deſcribit mores Slavorum, dum ait: Slavi Mercurium unum maxime celebrant inventorem artium, Apollini, Martique, huic bellorum, illi morborum Deo thurificabant. Jovem in Cæleſtia imperium habere fatebantur, ſed velut longe poſitum negligebant. Numinum porro ſuorum honoribus non pecorum modo victimas, ſed hominum etiam immolabant, in magnis præſertim morborum, & præliorum periculis, præſertim cultus ſpeciem rebantur eam, omnia Deorum ſimulacra vimine contexta vivis

vis hominibus complerent, quos deinde ferali illo in complexu lento incendio, incremarent. Nec funerum olim humana ratio, Hero concremato, non pretiosa modo suppellex omnis, sed servi quoque, ac clientes, quorum conspectior ante alios erat gratia, eidem rogo sunt illati. Conjugii hæ leges erant, ut dotem conjugis, maritus domesticis e copiis compensaret, pecuniæ vero fructus omnes, ad utrumque communiter pertinerent: altero conjugum extincto, superstes hæres ex asse fieret, cæterum ampla viris in uxores, & liberos potestas erat, nec vitæ quidem mortisque arbitrio excepto, necis marito illatæ rea conjux, igne, tormentisque omnibus, quibus humana sævitia exfaciari solet, necabatur, corporis cultu, cæterisque vitæ socialis sagulis, pro vestitu versicoloribus, ac variegatis, utebantur: quidam, ut inter Principes, auratis etiam torquibus fulgebant, cæterum in sylvis, & ad fluvios habitare amabant, non tam vitandi, quam ut ad manum essent necessaria quotidiani usus instrumenta, aqua nempe, lignaque, & quamquam principio villas incolerent, pagosque nullis vinctos mœnibus, res tamen bellicas, & agriculturam exercebant, artium cæterarum rudes. Procopius n) scribit: Slavi & Antæ

n) Lib. III. Cap. XIV.

te non uni parent viro, sed ab antiquo in populari vitam agunt, unum Deum fulguris effectorem Dominum hujus universi agnoscunt, eique boves, & cujuscunque generis hostias immolant. Prætera fluvios colunt, & Nymphas, & alia quædam Numina, quibus omnibus operantur victu arido, inculaque tolerant: ingenium ipsis nec malignum, nec fraudulentum, mores hunicos in multis retinent.

DEORUM MAGNUM NUMERUM TENUERE SLAVI, QUORUM TESTE SZTRZÉDOWSKYO O) PRÆCIPUI ERANT:

Dii Majores

Peron, seu Pierun, id est Jupiter. Radogost, id est Mercurius. Witislav, seu Spantovit, id est, Deus quatuor facierum. Triglaw, seu Mitislav, id est, Deus trium Caputum. Dzawa, Siwa, Diewica, Krasopana - Venus. Bogoda, Neboda, Sikritek — Temperies.

F

Dii

o) In Sacra Morav. Hist, Lib. I.

Dii Minores Cœlestes

Chazon Jazen, id est, Sol. Dobropan, vel Zelon, id est, Mercurius. Chladolet, id est, Saturnus. Chowor, id est, Typhon. Marea, id est, Diana. Nocena, id est, Luna. Ziwená, id est, Cereris. Makosla, id est, Neptunus. Pochwist, Neboda, id est, Turbo.

Dii Minores Inferorum

Merot, id est, Pluto. Radams, id est, Radamas. Nimwa, id est, Proserpina. Tasani, vel Drascice, id est, Eumenides. Súdice, id est, Parca. Vila, id est, Hecate.

Dii Minores Terræ

Tribik, id est, Lues. Hel, id est, Castor. Popel, id est, Polux. Ssetek, vel Skritek, id est, Lar. Biblik, id est, Vesta. Obranitel, id est, Deus Genius. Fanum Veneri dicarum colebant Slavi Divinii, Nitriæ, Skalkæ, Letavæ, & in colle Brunensi, ubi nunc Ecclesia in honorem SS. Petri & Pauli erecta cernitur.

CAPUT X.

DE

RÉLIGIONE CHRISTIANA

SLAVORUM.

Sub Tiberio Cæsare, tenente Regnum Marcomannorum Vannio, S. Petrus Vicarius Christi primis annis post Ascensionem Domini manebat Jerosolimis, non qua Episcopus Jerosolimitanus, cum Jacobo eum Episcopatum contulerit, verum ut totius Ecclesiæ Salvatoris nostri Episcopus, dein transtulit Petrus sedem suam Antiochiam, ibique non solum Antiochenæ, verum universæ Christi Ecclesiæ sibi concreditæ, ut Pater universalis curam gessit. Anno Christi, docet Baronius, quadragesimo quinto transtulit Petrus Romam sedem suam, eamque stabilivit, & Caput totius Ecclesiæ nominavit. Pagius cum Lactantio scribit, Petrum sub Nerone Imperatore Romam venisse, secundum Spondanum Petrus Anno Christi quadragesimo quinto sedem Romæ stabilivit, & Anno quadragesimo sexto suos Discipulos in Episcopos consecravit, quibus postea

F a

se-

sedes proprias in diversis mundi partibus assignavit. Scribit Rer. Boji. Libro III. Hundius in Catalogo Episcop. Laureacen: in Historia Salisburg. & Schönleben in Annal. Carniol. pag. 3. ad Annum quadragesimum septimum, Laurentium creatum Episcopum per S. Petrum Laureaci sedem obtinuisse, cum autem hoc tempore inter Vannium Regem Marcomannorum Slavorum, & Romanos summa pax coheretur, Laurentius Laureacensis Episcopus cum suis Sacerdotibus Zelo sancto ductus Marcomanniam Laureaco, quæ Urbs in Confinio Romani Imperii sita erat, subintravit, & Incolis fidem unice salvificam annunciavit, quam, plurimi JESUM CHRISTUM filium Dei Salvatorem cognoscentes, secuti sunt, atque Ecclesiam Anno post Ascensionem Domini trigesimo teste Cuspiano & Augustino Sartorio p) ad majorem Christi Salvatoris gloriam Sarusficii in Moravia, tunc Marcomannia dicta, in circulo hodierno Brunensi erexerunt, in quo actu Thaumaturgam Immaculatam B. V. Mariam quotidianis miraculis coruscantem pii Christiani magno cultu venerantur, atque Slavonice *Matku starodávnú*, id est, antiquissimam Matrem nominant, quam, dum Anno 1757. ipse invi-

se-

p) In Cistertio Bistertio Titulo 24. §. 728.

ferem , magna admiratione concursum multorum millium Marianorum Cultorum distinctis de Regnis confluentium conspexi, nec non signa antiquissimorum miraculorum innumerabilia oculis objecta habui.

Laureacensem Episcopatum ab ipsis Apostolis stabilitum fuisse, auctoritate vero Summi Pontificis Agapiti, idem docentis confirmatur, Simacus, qui Anno 498. Ecclesiam Christi rexit, Archi-Episcopo Laureacensi Theodoro, præter documenta, quibus hunc Episcopatum fundatum docet, pallium Archi - Episcopale transmisit; reperitur in Oppido Austriæ Ensis inscriptio antiquissima, cujus Author ignoratur :

Aspicis exiguam me magni nominis Urbem,

Quam tamen æternus curat, amatque Deus.

Hæc de Laureaco reliqua est; his Marcus in oris,

Cum Luca Christi dogma professus erat.

Author Libri de mort. persecutorum Cap. II. ait: Usque initium Imperii Neronis Cæsaris Apostolos in cunctis Provinciis fundamentum fidei Catholicæ jecisse, etsi non specificet Provincias, sapienter conjecturat cum Cuspiano Strzedowskius, etiam apud Marcomannos Slavos fidem propagatam per Apostolos, cum Slavi Mar-
CO-

comanni confiniarii Romanorum fuerint, Apostoli vero etiam extra Romanas ditiones Evangelium prædicaverint, indubie ad vicinam Slavonicæ Marcomanniæ Provinciam iverint, & si non ipsi saltem per Discipulos suos Verbum Dei annunciarint *).

Hansifus vult, non Laurentium, sed Syrum & Juventium Discipulos Petri Marcomanniam sub Vannio Rege subintrasse, qui pacis cultæ gratiâ non adversabatur. Tempore verò Neronis ob persecutiones graves, Christianos quam plurimos
ex

*) Acta Sanctorum Hungariæ in secundo semestri, in Mense Julio, de Divisione SS. Apostolorum sequentia habent: "Paulus denique post annum ab Ascensione Christi, adiit Apostolatam, incipiensque ab Jeruzalem, pervenit usque ad Illyricum & Italiam, ac Hispaniam prædicans Evangelium per annos triginta quinque. Sub Nerone autem amputato Romæ capite, illic sepelitur.," Fuisse Illyricum ante Christum natum per Slavos, Slavones inhabitatum, patet ex illis, quæ dicta sunt de Alexandro Magno, superiori Cap. V.: Sirmiensem Episcopatum in Illyrico seu Slavonia fuisse sedem Episcopalem divi Andronici, discipuli S. Pauli, patet etiam ex sequenti nota: *Vetustissimus* &c. Vide Appendixis I. notam: *Ante responsum*.

ex ditionibus Romanis ad Marcomanniam, utpote vicinam, fugisse, atque fidem Christi propagasse, docet Cuspianus, fides Christiana occultabatur, cum publicus usus cum metu admitteretur apud Slavos usque Annum 174, quo ad Militensium Romanorum Christianorum militum preces Marcomanni victi sunt, dum enim feroces in aciem descenderent, cœpit horrendo sono Cœlum strepere, & conflictu nubium fulgura ingeminare, ingentibus procellis fusus imber adeo subegit Marcomannos, ut omnem palmam Romani retulerint, per quod Marcomanni Christiani, aversionem a fide Christiana accepere, multique eorum a fide Christi deflexere, ex eo, quod eos Deus; in quo summam spem collocabant, castigaverit. Andreas Presbyter Ratisbonensis, in Chron. & Aubertus Miræus q) scribit: " Sub Commodio Cæsare idque Anno primo ejus Imperii, Anno vero Christi 182. Lucius Presbyter in Norico Evangelium Christi promulgabat, cujus fama etiam ad Marcomannos pervenit, quorum multi in fide vacillantes confirmati sunt. „ Tertullianus testatur r) : Tempore, quo ipse vixit, tantam Marcomannorum copiam fidem Christi assumpsisse, ut

q) In fastis 21. Decemb. r) Apol. Cap. 17.

ut contra idololatrias bellis gerendis pares redderentur, quod fuit circa Annum Christi 182.

In Marcomannia permanfit inter plurimos plebeos fides Christi usque Annum 396., quo Fridegildis, Filia Fridegildi, & Conjux Chunimundi Regis Marcomanorum Slavorum, per virum pium Italum intellexit magnum Dei servum esse S. Ambrosium, quod fidelissime refert S. Paulinus Episcopus Nolaensis; rescuens Fridegildis Regina S. Ambrosii Ecclesiæ Doctoris, & Mediolanensis Episcopi famam, quæ ad universos Slavos pervenerat, missis ad eundem Antistitem muneribus, certam fidei formulam, ad quam se componeret, ex illo petierat. Ambrosius, recognita, fusa Epistola eandem instruxit, sequenti anno Doctorem suum invisura Italiam petiit, quem, dum Mediolani salutare contenderet, ante Fridegildis adventum Vir Sanctus vita excessit die 4ta Aprilis Anno 397. Sunt novissimi Scriptores pauci, S. Paulini narrationibus fidem nullam tribuentes, ex eo, quod antiqui Scriptores hujus facti non meminerint. Verum Romanis non omnia innotuere, quæ Sancti in exteris Regionibus scriptis effectuare valuerunt, quia in publicum dandi fructus spirituales non sem-

semper erat ratio, quare Romani ignorantēs, meminisse non potuere, & Marcomannos Slavos ignorantia Litterarum tacere coegit, cur Sanctos mendacii argueremus, Zelumque S. Ambrosii in dubium vocaremus, causam non reperiō. Hæc fundamenta Religionis apud Slavos eo progressa sunt, ut suāsu Reginae, ipse Rex Slavorum se, populūque tradiderit Romanæ fidei, ipsique Marcomanni inter præcipua Romana auxilia assumpti, magno gaudio Romanorum exercitui Imperatoris Honorii adnumerati fuerint, ac meruerint Honoriani Marcomanni dici, quod non obtinuissent, si Christum non fuissent professi. Ita Marcellinus Lib. 31. de perpetua amicitia Marcomannorum cum Romanis. Ut eo majorem progressum nancisceretur fides Christi, Fridegildis fundavit Episcopatus Olo-mucensem, Nitriensem, Stokeraviensem, & Vetvariensem, quos Episcopo Laureacensi subjectos esse voluit; Vetvar, ut Strzedowskius scribit, erat Velehradum, tempore Fridegildis Modoburgum dictum, ubi Regum Slavorum sedes locabatur. O-lomucensi Insula condecoratus est Fretolla discipulus S. Ambrosii. Nitriensi Sunnias, qui piās ad Sanctum Hieronymum litteras dedere, ut eis quasdam difficultates Scripturæ enodaret, quorum petito satisfactum fuisse, testantur responsoriæ Litteræ, quis
Sto.

Stokeravæ, & Vetvarii jus summum Episcopale tenuerit, de nomine notatum non reperio.

Dum Avars nimium affurgerent, nulli magis, quam, ubi Christi fides florebat, grassati sunt, præsertim, mortuo S. Severino, qui circa Annum 480. in Pannonia morabatur, & Slavis tanquam salutare sidus fulsit, tunc enim emortua pene tota est vera Religio, sub Carolo magno fusa acie, perdomitisque Slavis, iterum illuxit fidei lumen sub Rege Samoslavo, quo tempore Carolus Magnus, Victoria Pannoniam emensus, eam tradidit curæ Arnonis Archi-Episcopi Salisburgensis, quam Adrianus Papa addito pallio ei confirmavit. Multa hic sunt expendenda: primum circa pietatem, Religionem, ac devotionem Rastis, seu Radislai, hæc in eo præcipue ponebatur, quod Christianæ fidei nomen dederit, & Sanctum Cyrillum ab Imperatore, amore propagandæ unice salvificæ fidei, magnis postulaverit precibus, ut quod per Cyrillum, Deo opitulante, magnis, sanctisque spiritualibus fatigiis in Chazarorum Provincia effectuatum fuit, id etiam in Moravia efficeretur, cui lætissimos misit nuncios, populum suum ab idolorum Cultu recessisse, Christianamque Religionem, & legem optatissima pietate observare, ac unice

do-

doctrinam subditis suis deesse; cum inde a principio veri cultus Divini idoneo Doctore careant, qui eos litteras, perfectamque legem edoceat; ideo vehementer supplicabat, ut talis vir ad Slavos mitteretur, qui plene fidem, & ordinem Divinæ Legis, viamque veritatis, populo ostendere valeat. Alterum: circa Cyrilli Ecclesiasticam dignitatem; omnes enim eum Episcopum consecratum fuisse affirmant, Episcopatuque, postquam illum aliquot Annis gessisset, renunciaffe. In Olomucensium Episcoporum serie, quam Augustinus decretorum Doctor, ejusdemque Olomucensis, ac Brunnenfis Ecclesiarum Præpositus, Secretarius Regius, ad Stanislaum Olomucensem Episcopum edidit, de Cyrilli, ac Methodii Episcopatu cernitur. Item, hæc leguntur in Cosmæ Pragensis Chron. pag. II. Anno 894.: "Primus Archi-Episcopus natione Græcus, prius Constantinus Philosophus dictus, a Nicolao Primo Pontifice Maximo Anno Christi 887. sedem Velegradiensem suscepit, postquam Triballos primum, inde Svatoplugum Slavorum Regem cum universa gente in fide Christi initiaret. Fuere hi Slavi Marcomanni Veterum quondam Historiis celebratissimi. Huic Ecclesiæ quinque Annis ferme præsedit, Archi-Episcopatus dignitatem reliquit, Adrianique Pontificis nutu Methodium Fratrem Ecclesiæ Velegradiensi præfecit."

Dubravius in Historia Bohemica ^{s)} scribit de Borivorio Bohemæ Duce, a SS. Methodio, & Cyrillo sacro fonte abluto, quod circa Annum Christi 894. factum narrat Cosmas Pragensis ^{t)}: " Quum itaque non solum honorificam Borivorius, sed etiam fructuosam videt esse Religionem Christianam, ad illam vehementer aspirare coepit. Sed meliore mox spiritu affectus fuit, quum Divum Methodium Divi Cyrilli Collegam, ambos Moraviæ primos Antistites, de fide & Religione differentem audivit; adfuit Spiritus Sancti gratia, animumque Borivorii, luce fidei Christianæ sic illustravit, ut ibidem statim cum multis suis Clientibus aqua salutari a Methodio tingeretur; deinde uxor quoque ejus, cui Ludmilla nomen, in Bohemia ab eo tincta fuit, & magnus præterea Bohemorum, utriusque sexus numerus ad Baptismum affluebat. Et paulo post, dum narrasset, Borivorium, male a Bohemis ob dogmatis Christi professionem acceptum, in Moraviam secedere, (Stoymiro in locum ejus Duce creato) coactum fuisse. Subjungit: Ita Borivorius dignitati suæ, exauctorato eodem Stoymiro, post decimum mensem restitutus, secum in Bohemiam Præsulem Methodium ex Moravia abduxit, ut ab impietate, quos possit, ad pietatem con-

ver-

^{s)} Lib. IV. Pag. 23. ^{t)} Chron, Pag. 11,

verteret, eosque in consortium Ecclesiæ Sanctæ adscriberet, quorum Ludmilla Borivorii uxor prima erat: dein liberi utriusque sexus, mox etiam Slaviborius Melnicensis, qui Borivorii focer erat, cum tota familia sacro lavacro est ab eodem Methodio tinctus. Defectu templorum uni Deo consecratorum, sparsim tunc Methodius per ædes profanas rem Divinam faciebat, semenque verbi Dei disseminabat haud tanto profectu, fructuque inter raros, & diversos, quanto fieri poterat in coetu multorum, sed nec tanta dignitate in angulis, quam in templis sacrorum illi sacrificiorum obeundorum potestas fuit. Non cunctatus igitur Borivorius ad templum Pragæ ædificandum curam adjecit, conductisque operariis fundamenta sub titulo Divæ Virginis in loco maxime conspicuo, quem curiam lætam vocabant, ponere iussit. Extruxit in Arce Vicegradiensi Sacellum Divo Clementi, cuius Corpus Cyrillus Antistes ex Chersoneso Pontica in Moraviam attulit, ac deinceps Romam secum extulit clarum Miraculis, ac venerandum, ideoque templo a Borivorio decoratum. „

Alterum idem mox sacellum Divo Petro & Paulo, Ducibus ad Christianismum, Doctoribusque gentium, in colle, Zyderafo a Pragenfibus dicto, ædificavit, atque
 cur-

cunctis in Ecclesiis Sacerdotes, a Methodio Præfule consecratos, constituit, stipendiaque eis de Ærario dare jussit. Scholas præterea instituit, in quibus flos juventutis latinis vacaret litteris. Nascitur Borivorio ex Ludmilla filiulus Boleslaus, ac Methodio Præfuli tingendus, unguendusque offertur, hac occasione Slavi Methodium adoriuntur, ardentique Zelo ab ipso exigunt, ne sermone latino illis ignoto, sed Slavonico sibi usitato, Sacra, & Sacramenta perageret, postulatum Slavonicæ gentis Romam ad Cyrillum collegam, atque is ad Nicolaum Pontificem retulit; ambo Collegæ ob hanc relationem non Pontifici modo, sed frequenti etiam Patrum concilio deridendos se propinaverunt: sed ecce! improvise, vox sua sponte copiosa frequentia Patrum insonuit: "Omnis Spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur eum. ,, Qua voce percussus Romanus Pontifex secundum Petitionem Bohemorum respondendum Cyrillo duxit. — Cæterum non intra multos annos mos ille vernacula lingua inter Sacra cantandi vigit, abolente illum rursus Pontifice Romano; quum daret Slavis Antistitem, eidemque præscriberet, ne a ritu, ceremoniisque, & cantu Romano ullam in partem devium ageret. Non soli Bohemi, & Moravi Slavi, sed

sed præterea Myfiæ, Bulgaricæ, & horum populares Gazari, doctrinæ Moraviæ Slavorum Pontificum Cyrilli, & Methodii Christianitatem suam deferunt*). Neuter horum in sede sua Pontificali extremum vitæ diem egit, sed uterque Romam recedens ibidem vitam cum morte commutavit, atque in numerum Divorum relatus est. Methodio decedente in Antistitum Sacrorum Ordinem Joannes Moravus cooptatus est.

Sunt

*) Vetustissimus Rufforum Historicus Nestor docet: Slavos, qui Sacris Christianis initiati ad Danubium inter Bulgaros degebant, sub Principibus Radialao seu Raffice, Svetopoluco, ac Hezilone, legatione adornata, ab Michaele Græcorum Imperatore, Doctores fidei, & Sacrarum litterarum, quarum ipsi (Latini peræque ac Græci sermonis expertes), nec litteras nossent, nec sensum assequerentur, interpretes petiisse; Imperatorem provinciam hanc Methodio ac Cyrillo detulisse; qui cum omnibus muneris concrediti partibus usquequaque perfungerentur, & eriminationibus nihilominus multorum paterent; Methodium tandem ex criminationibus victorem, fratre Cyrillo linguæ Bulgaricæ condiscendæ causa reverso, in Moravia mansisse, subinde ab Hezilone ad Episcopatum Sirmiensem, sedem divi Andronici, S. Pauli discipuli, provectum. — Scrutemur jam Nestoris verba, & sensum eorum.

Sunt Scriptores, qui his doctis Viris contrariantur, probareque attentant, narrationes eorum a vero alienas esse: cupiunt docere, S. Cyrillum nunquam mitra, pedoque

eorum indagemus curatus. Slavi Danubii accolæ, Bulgaris immixti, an possunt esse diversi ab illis, quos a mari Pontico, utriusque Bulgarorum fortunæ socios, versus Occidentem progressos Græci, Francique scripsere? Idem, cum suorum Principum Imperiis proni, jussa Radislai capessiverunt, excusserint necesse est, dudum tam Græcorum, quam Bulgarorum jugum. Et, cum Hezilo Methodium Sirmiensibus infulis admoverit, ac proinde Pannonicis Sacris præfecerit, pars quædam Pannoniarum ad Hezilonem, & eos, de quibus dictum, Slavos, pertinuerit; item, cum iidem Slavi Bulgaris immixti, juxta terras coluerunt, in Mæsia quoque certos terrarum tractus possederint, oportet. Jam apud eosdem Slavos Methodius manens, in Moravia mansisse a Nestore scribitur. Fundebatur itaque Moravia, & per Pannoniarum, & per Mæsiarum partem, illam scilicet, quam Morabus fluvius perstringit, ne nominis incunabula ejus, alibi, quam hic terrarum figenda, unde primum, licet jam dudum apud suos adulta, ad externos prodierunt, & cum legatione Methodii, his primum locis suam Provinciam obeuntis, sub hoc nomine passim innotuerunt. Szklen. Lib. I. Cap. I. §. III, — Vide superiori Cap. V. notam folio 38.

doque in Slavorum Antifitem fuisse inauguratum. Tales non videntur vidisse Anthologium Ruthenorum apud Culcinium ad diem 14. Febr. ubi hæc leguntur: S. P. N. Cyrilli Episcopi Moraviæ, Apostoli Slavorum, qui ex græcis formavit Slavonicas litteras, baptisavitque Slavos. Et ad 11. Maji S. P. N. Methodius Episcopus Moraviæ, fuit Frater Cyrilli Philosophi, Apostoli Slavorum, Inventorisque litterarum Slavonicarum. In tabulis Martyrologii Romani ad 9. Martii de ambobus Sanctis Slavorum Apostolis: In Moravia Sanctorum Episcoporum Cyrilli, & Methodii, qui multas illarum Regionum gentes cum earum Regibus ad fidem Christi perduxerunt. Baronius in Annotationibus ad Martyrologium Romanum ad 9. Martii: SS. Cyrillus ac Methodius Romæ morientes, miraculis clari sepulti sunt, quorum Sacras Reliquias nuper sub altari in ejusdem Ecclesiæ nimirum S. Clementis Sacello pervetusto repertas esse accepi. Scribit quoque Octavius Poncirolus in Thesauris absconditis almæ Urbis: In dicta Ecclesia S. Clementis, quæ est 23 Regionis, duorum Sanctorum horum corpora asservari, colique eos die 9. Martii; translatae postea eorum in Moraviam Reliquiæ, atque Brunnæ, quæ celebris memoriæ Civitas est, in collegiata S. Petri Ecclesia Reliquiæ, id est, Os brachii

chii S. Methodii, Apostoli Slavorum, integrum antiquissimæ argentæ thecæ inclusum visitur. In Vita Num. 9. de utroque, postquam Romam, exeunte Anno 867. vel ineunte 868. sub Hadriano Papa advenerunt, scribitur: Multis itaque gratiarum actionibus præfato Philosopho, Constantino scilicet, sive Cyrillo pro tanto beneficio ob adlatas nempe S. Clementis Reliquias, redditis, consecraverunt ipsum, & Methodium in Episcopos. Certum enim est in Libro Ruthenico, Stepannaja Kniga dicto, id est, graduali, referri, S. Cyrillum, prius Constantinum Philosophum dictum, in Monachali vita Cyrilli nomen accepisse, in qua plenus recte, sancteque factorum ex vitæ hujus tenebris ad sempiternam lucem discessit. Etsi hæc referantur, non tamen obstat, Cyrillum, Episcopalem Infulam tenuisse. Philosophus nominatur ad distinctionem omnis, qui hoc quoque nomine gauderet. In monachali vita in æternitatem migrare potuit, etsi Antistitis munere functus fuerit, cum, Præfulatu relicto, quem Methodio transcripsit, monachalem reperit vitam, cujus pium eximie virtutis exemplum secuti plures vitæ Sanctimonia eminentes Viri, relictis dignitatibus, in abscondita mundi se se receperunt.

Di-

Disceptant nonnulli, quo Anno a Methodio, & Cyrillo Slavis fides Christi annunciata fuerit? cum parum ad rem & scopum propositi nostri conferat, uno, alterove anno citius, aut tardius factum fuerit, controversias in eonectere non volumus, hæc accuratius tractaturi, dum Annales Sacro-profanos in lucem dederimus, aliquorum tamen opinionis meminisse non erit incongruum. Henschenius Slavos Anno Christi 856. a Cyrillo, & Methodio Christiana Sacra accepisse affirmat; ast Pagius ad Annum 863. N. 15. ait: Manifestum est Henschenium deceptum, ubi existimat, Cyrillum, & Methodium ante Annum 856. hanc secundam expeditionem suscepisse: sic enim non per Annos quatuor, & dimidium, ut in vita dicitur, sed per decennium, & ultra in Moravia fuissent, quum Romam scilicet e Moravia circa Annum 867. venisse dicantur. Pagius itaque rejecta Henschenii sententia, ad Annum 863. Sacram Cyrilli, ac Methodii in Moraviam expeditionem figit, inquit ad Annum 866. u)

— Quum Cyrillus, & Methodius in Moravia per Annos quatuor, & dimidium Evangelium disseminarint, Annoque 867. Romam venerint, manifestum est, eos circa Annum 863. Bulgariam reliquisse, & ad

G 2

Mo-

u) Num. 2.

Moraviam perrexisse, verum si actis S. Cyrilli, & Methodii fides est adhibenda, colligitur, Slavos Christianam fidem a Methodio non accepisse, nisi, postquam Michael Rex Bulgarorum baptismum suscepit *) adeoque id factum oportet Anno 865. quia tamen constat, in Moravia, & Bulgaria Sanctos illos Slavorum Apostolos, per Annos quatuor cum dimidio Evangelium prædicasse, certum videtur, ante Annum 867, quo Romam evocati perrexere, quatuor illos cum dimidio prædicationis eorum Annos inchoatos fuisse. Hinc intelligitur, Slavis a Methodio fidem Christianam fuisse, annunciatam ante Annum 867, quo Methodius una cum Cyrillo Fratre Romam a Nicolao Papa evocatus venit. Ut Slavonico tamen idiomate Missas, Officiumque Ecclesiasticum Slavi celebrare a Methodio edocerentur, rejectis iis, qui latinam linguam propugnabant, & Privinna, seu Prinnina ipso Comite interfecto, id non, nisi Anno 870. contigisse videtur **).

Jam supra vidimus ex Annalibus Francorum, Rasticem Slavorum Regem ab Anno 855. usque ad Annum 870. excusso Germaniæ Regis jugo, cunctisque fere Sla-

VO-

*) Vide notam superiorem Szklenárii. **) De hac præmissa Materia vide in Actis Sanctorum Hungariæ, vitam SS. Cyrilli & Methodii.

vorum Ducibus sibi adjunctis, sui juris effectum esse, quare, postquam Michael Bulgarorum Rex a Methodio ad Christi fidem conversus esset, Rastices, ejusdem Michaelis, ac Chazarorum exemplo incitatus, eundem Methodium ab Imperatore Græcorum ante Annum 866. expetiit, ut Slavos accederet, & se, suumque populum Christiana fide imbueret: sed, ut simul a Francorum Rege, cujus jugum excusserat, Slavi magis essent alieni, circa Annum 870, quo Bulgaris Episcopus Græcus, ejectis latinis, datus fuit, Methodium etiam temporari, gentique servientem induxit, ut Missas, Divinumque Officium in Slavonicum sermonem converteret: ac sic usus Slavonici idiomatis, seposito latino, in rebus sacris induceretur, atque Slavi propriis, non vero Juvaviensibus subessent Sacerdotibus. Et si Slavonicam linguam Methodius præ latina Slavos in Sacris usurpare docuit, non tamen Græcum ritum ad Slavos ab ipso fuisse inductum, neque Sacerdotes e Græcis fuisse evocatos, quemadmodum Græcus in Bulgariam ejectis latinis, immissus fuerat, tum ex testimonio Authoris Anonymi patet, tum ex litteris Præsulum Bojariorum, & Germanicorum ad Joannem IX. Papam Anno 900. datis, in quibus conqueruntur quidem de novis Slavorum Episcopatibus apud se erectis, deque diminuta per Slavos An-
 ti-

quandam neophytam gentem, quam ipse
Dux domuit bello, & ex paganis Christia-
nos esse patravit. **)

Dum

**) Methodius Cyrilli Frater, testimonio Papæ
Joannis VIII. dicitur jam Pannoniensis, jam Mo-
ravienſis Episcopus, modo in Pannoniam, modo
in Moraviam missus, videtur ex eo planissime
cogi posse, ut Pannoniensem & Moraviensem
Ecclesiam, ita Pannoniam & Moraviam fuisse
Provinciam unam. Szklenár Lib. I. Cap. II.
§. XVII.

Quod de Wichingo subdunt in sua epistola
Bavariz Episcopi, eum nempe non in Patavien-
sem Diœcesim, sed ad neophytam Nittrienſium
gentem, Episcopum transmissum fuisse, a vero
nec minimum abhorret, etenim sic vita hominum
est, nemo ut ad malum accedat sine spe alicujus
commodi & emolumentum, at Episcopi Bavariz
excludunt a Diœcesi Patavienſi Nittriam, sese
proinde abdicant hoc terrarum tractu, & suam
jurisdictionem, cujus amplificandæ studio quivis
mortalium ardet, ultro coarctant, & constri-
gunt, quæ spes, quæ res, quæ eos ad hoc men-
dacium, impulere emolumenta? an in suam per-
niciem jurisdictione in plagas Nittrienſes, sese
exuisse per mendacium censendi sunt? an id
Pontificem fugere potuisset? qui espropter pre-
cibus

Dum inter Carolomannum, & Svato-
plugum fluctuarent dissidia, nullis conciliari
potuit viis, fidei tamen augmento amicissi-
mus

cibus eorum manifesti mendacii compertis locum
nullum reliquisset?

At, inquit Saladius, Nitriæ Urolfus circiter
Anno 820. Cathedram Episcopalem posuerat Nit-
triæ Adalramus Ecclesiam consecraverat, quomo-
do igitur temporibus Wichingi Episcopi gens
Nitriensium neophita? optime inquam: Testi-
bus tam illustribus, cœvis, locorum suæ juris-
dictionis non ignaris fides nullo pacto abrogari
potest. Itaque Nittria Urolfi, & Alevini Epi-
scopi sedes, & templo ab Adalramo Archi-Epi-
scopo consecrato illustris, probe est discrimi-
nanda a Nittria Hungariæ hodierna: proinde
sciendum, duplicem olim fuisse Nittriam, unam
quidem in finibus Pannoniarum, vel Mæsiarum,
Nitervo alias, vel Nitraviam, appellatam. Al-
teram in Provincia cognomine ad fluvium Nit-
tram, sitam. Primam illam existisse in Mæsiis,
facile & ex proclivi, evictum dabo; Biogra-
phus S. Maximiliani, cum viginti duas Civita-
tes Episcoporum, Lauriacensis Suffraganeorum
recenset, has inter cæteras enumerat: — — per
Mæsiarum autem Tirana, id est, Tirna, Nitraba,
Nitrovia, Nitra, Nitervo, ejusdem sunt, ut
apparet, Civitatis nomina, nec nisi diversimode

mus effectus est, tentabatur diversis de causis desideratam inire pacem, sed in vanum omnia dicebantur, donec emolumentum propagationis fidei ante oculos constitueretur, postquam vero Svatoplugus a Carolomanno inducias obtinisset, sequestratis curis bellicis, ad propagandam Christianam religionem
ani-

a diversis Scriptoribus enunciata, & consignata; fuit itaque Nitria Civitas Mæsiæ. Quod vero eandem Civitatem in finibus Pannoniarum seu Mæsiarum stetisse dixerim, neminem mirari subeat, ipsa Pannonia pars erat Mæsiæ, testis hujus rei est locuples Dandulus apud Lucium, sed hoc velut ob iter; rursum ad Nitriam redeo, ipse contextus orationis a biographo allatæ ostendit, Nitrabam, & Tirnam, ejusdem fuisse regionis Civitates, Tirna porro, seu Tirana, in vetere stabat Mæsia. Hodiedum in Bulgaria (hoc nomen Mæsia a Bulgaris tulit victoribus) hodie dum inquam in Bulgaria, in Præfectura Sardicensi Urbs visitur Ternova, quæ a Tirana seu Tirna haud alia fuisse videtur. Nec enim Tirna potest respondere Hungariæ Tirnaviæ, quæ nec Urbs unquam fuit Mæsiæ, nec ea tempestate exstabat. Reliquum itaque est, ut & Nitria numerum Civitatum Mæsiæ auxerit. (Ortum & progressum Tirnaviæ, vide in Topographia Hung.) Szklen. Lib. I. Cap. I. §. XXIII. & XXIV.

animum convertit, simulacra, quibus Divinus cultus tribuebatur, ad quæ celeberrimi instituebantur concursus, plurimum Veterum adhuc Religionem mordiciter tenentium sustulit. Ecclesias, in quibus cultus uni Deo debitus promoveretur, magnifice condidit, atque liberaliter donavit, quarum curam commendavit Sacerdotibus, Viris eruditione, & virtute præstantibus, qui populo præessent, & rudibus præcepta fidei exponerent, Ecclesiis & Scholis adtribuit certos redditus, quibus Sacerdotum, & Instructorum Juventutis, familiæ alerentur, sedem quoque Episcopalem Welehradii in sedem Archi-Episcopalem consentiente, atque id ipsum approbante Joanne VIII. Pontifice maximo erexit x). Pluribus gestis bellis, pœnitentia acta in ardua montis Zobor ad Nitriam Eremo, copiosis peccata deflens lachrimis, ad æternitatem vocatus est, haud dubie feliciter, cui tantæ curæ erat Christianæ fidei propagatio & in deserto corporis proprii ex amore Christi maceratio. Ulmanus y) cum Strzedowskio refert, per Sacerdotes Bohemiæ S. Benedicti Swatobogium seu Swatoplugum cum titulo Sancti venerari, & in eorum Menologio undecima Martii adnotari, imo testatur

x) Pessina in Mart. Mor. Lib. II. Cap. VI. y) Libro de Moravia, Parte II. Cap. VII, Pag.

tur idem Scriptor, ante unum sæculum cum consensu Sacræ sedis Romanæ, imagines quorundam Sanctorum Eremitarum in cupro prodiisse, inter quos Eremitas etiam Icon Swatobogii seu Swatoplugi visebatur Olomucii apud Patres Capucinos in via Crucis cum subscriptione :

Imperii victus Rex Swatocopius armis,
Ad Zobor radices exiit arma jugi.
Hic tribus horrentis cultoribus hæsit Eremitæ,
Pro Regno gaudens se reperisse Deum.

Extinctis Regibus Slavorum, tametsi Regnum divisum fuerit, non tamen desolatum est, cum fidem Romano-Catholicam Slavi, Bohemi, Austriæ, atque Hungariæ subjecti, retinere valuerint. Imo, ita operante Divina gratia, ut primum Hungari Slavos Socios bellorum Patriæque novæ nati sunt, illico fidei Christianæ amici effecti sunt, nam mediante Episcopo Pragenfi Bohemo-Slavo S. Adalberto, Patre Slavnik Libecensi Comite, Matre vero Strezuslava orto, Hungari, relicto e Scythia adlato ethnicismo agnitionem veræ fidei amplexi sunt 2). — S. Adalbertus D. Stephanum, Geysæ Principis Filium, Sacra baptismatis

un-

2) Vide Breviarium Romanum in 23. April, in Patr. Hung.

unda abluit, ac in tenera ætate Præceptis Christianæ fidei imbuit, remque Christianam in Pannonia constituit, atque S. Stephano Institutorem dedit Sacerdotem Pooppatem, in cujus disciplina quantum profecerit, insignis postea Sanctimonia, & præclaræ regendi dotes palam faciunt, quoniam autem amplior erat vinea, quam, ut pauci, qui aderant, ei colendæ sufficerent operarii. Magno numero D. Benedicti filios e Bohemia, tunc per Slavos culta, accivit Geysa, eisque nobilissimum in Sacro Pannoniæ monte struere Coenobium instituit a). Quod subinde Seminarii instar fuit, equo non Apostolici modo Viri plurimi, verum etiam Ecclesiarum Antistites longo tempore legi consueverunt, certum est, S. Wolfgangum, ordinis S. Benedicti Monachum, fidem Catholicam dudum ante S. Adalbertum Hungaris insinuasse, cujus incensus Zelus ob ferocem Toxis animum optatè carebat fructu, cum re infecta ad Insulas Ratisbonenses abierit. Porro Otto Cæsar, cui salus etiam Hungarorum æterna, curæ fuit, a Geysa postulavit, ut Christianæ fidei Præconibus legem Divinam per Hungariam promulgare liceret. Geysa sive jam tunc in Christiana Sacra inclinaret, seu frequen-

a) Palma in notitia rerum Hungaricarum parte prima Pag. 48.

tiorem hac ratione mercatum fore speraret, peti- tum haud gravate admisit. Hujus an- nutûs fama, præter ingentem Christianorum numerum, plurimi ex ordine D. Benedicti Clerici, Presbyteri, Canonici, DD. Piligrino Laureacensi, & Brunone, Verdenfi Antistite, Ducibus in Hungariam delati, ubivis propalam Legem Christi disseminare cæpe- runt, sed omnes hi, veluti umbra quædam comparuere, donec verum lumen fidei ple- narie acceptatum illuxisset opera S. Adal- berti, quem Slavum fuisse, cum natale solum, tum nomen Patris Slavnik, Ma- trisve Strezuslavæ prodit. Pars Slavorum, quæ Juribus Hungariæ subjecta est, felicem divisionem Regni magna lætitia experta est, non tantum ob pacem, dignitatesque re- tentas, sed vel maxime, quia fidem reti- nere, quod summe optabatur, & propa- gare, licuit, atque Christi Affeclis faventem Principem Geysam, post eum vero S. Stephanum Romano-Catholicæ fidei Zelosis- simum defensorem nacti sunt, qui stabilita Religione Christiana, primus Regios sumpfit titulos, novamque Rempublicam adeo pro- vide, sapienterque ordinavit, ut, qui in Regno illi postea successerant, ejus facta, institutaque pro Legum suarum norma ad- sciscerent: Hungari autem, una cum Hun- ga-

garifatis Slavis, quam religiosissime observarent *). Sed vero non parum ad Sanctissimi Regis gloriam facit, quod introducta per eum regiminis ratio, quoad capita etiamnum perseveret. Religio vero Christiano-Catholica, & constans cum cæterarum Matre, ac Magistra Ecclesia Romana consensio, quingentis, & amplius annis firma integraque stetit, hæresibus penitus ignoratis. Hæc fidei unitas, perinductam (sic dictorum) Evangelicorum, & Reformationum, reformationem, 16to post Christum sæculo, scif-

*) Oſtingentis jam annis in utraque fortuna socii utrique populi. Stant una labantque. Non pauci postea ex posteris gentis, Nobilitate ornati, opibusque aucti, parentes exstiterunt familiarum & copiosarum, & hodie perantiquarum, quæ quidem non minus Patriæ præstant, quam debent, valent enim consilio, juris interpretandi, dicundique facultate. Sine illis frigent Fora, algent Curia, — hætenus Timon, — ita Szklenár Lib: II. Cbp. IV. §. XI.

Arbitror, hic posse opportune addi, de multis etiam hac nostra ætate a probitate, ab eruditione claris Slavis, istud Plinii Junioris esatum: "Sum ex iis, qui miror antiquos, non, tamen ita, ut ingenia nostrorum temporum, despiciam, neque enim in gignendis, optimis laesa est, & quasi effæta Natura."

scissa fuit, id quod diuturnis deinde bellis, & Calamitatibus occasionem præbuit, Evangelicos plurimi, Reformatos nullus Slavo-Hungarus secutus est. Late diffeminatæ alienæ, a vera Religione Catholica Doctrinæ, hodierna adhuc luce (proh dolor!) multi Nobilitate, Fortuna, & Doctrina Excellentes Viri, Slavi Hungariæ, pertinaciter adhærent, Religio Romano-Catholica principem semper apud Slavos tenuit locum, atque in dies, in pristinum Christi ovile redeuntium numero efflorescit. Prævæ doctrinæ virus Annabaptistarum paucos Slavos superioris Hungariæ maculavit, sed Apostolica Cæsareo-Regia Majestas Maria Theresia, sancto amore salutis Regnicolis procurandæ accensa mediantibus Patribus Societatis JESU partem hanc populi felicissime extinxit, atque omnes Anno 1763. perniciosos erroribus infectos Incolas Levardienses, Sancto-Joannenses, Sobotistienses, aliosque ad lumen veræ fidei revocavit. Anno 1427. invadentibus Taboritis hæreticis Catholicos, Posonio Divinioque, usque Cremfirium Moravorum, sanguine Christiano-Catholicorum Slavorum madebat tellus, maxime Sacerdotum, qui amore salutis, hæreticæ pravitatis luem, ne latius ferperet, sacris ad Concionem dictionibus impugnabant.

CA-

CAPUT XI.

DE EPISCOPATIBUS, QUIBUS SLAVI PARENT.

Anno post Christum natum 396. S. Ambrosii Ecclesiæ Doctoris, & Mediolanensis Episcopi fama ad Slavos eo tum confinarios Germaniæ, seu idioma Germanico Mark-Männer dictos pervenerat, ita, ut Regina Fritigil, ad eundem Antistitem missis muneribus certam fidei formulam, ad quam se componeret, ex illo petierit. Ambrosius, re cognita, fusa Epistola eandem instruxit. Sequenti Anno Doctorem suum invisura erat Mediolani Fritigil: interea is excessit vita. Nihilominus tamen, hæc fundamenta Religionis eo progressa sunt, ut referente S. Paulino, suasu Reginæ ipse Rex Kunimundus se, & totum populum suum tradiderit Romanæ fidei, ipsique Slavi Marcomanni, inter præcipua Romana auxilia assumpti, dicti fuerint Honoriani, quod vix factum fuisset, nisi Christiani extitissent. Ita Marcellinus Lib. 31. de perpetua amicitia Marcomannorum cum Romanis. Ut

H

eo

eo majorem progressum haberet fides Christiana, Fritigildis fundavit Episcopatus Olomucensem, Nitriensem, Stokeraviensem, & Vet-Variensem, quos Episcopo Laureacensi subjectos esse voluit, Vet-var, ut Strzedowskii scribit, erat Velehradum, tempore Fritigildis Modoburgum dictum, ubi, teste Ulmano Tom. I. Cap. 16. Pag. 187. Regum Slavorum sedes erat. Olomucii Episcopus Fretella Discipulus S. Ambrosii, Nitriæ Sunnias, qui S. Hieronymo scripsere, ut eis declaret difficultatem Scripturæ habitam, qui pio petito satisfecit. Verum, cum gentiles nimium assurgerent, nullibi magis grassantes, quam ubi Christi fides vigeat, præsertim mortuo S. Severino, qui circa Annum 480. in Pannonia morabatur, simulque Slavis tamquam salutare Sidus fulsit, emortua pene est vera Religio. Anno 791. dum Carolus Magnus ex una parte Slavos debellasset, iterum Moraviæ illuxit fidei lumen, Rege in Moravia regnante Samoslavo, quo tempore Carolus Imperator devictam Pannoniam tradidit curæ Arnonis Archi-Episcopi Salisburgensis, quam Adrianus Primus Papa addito Pallio ei confirmavit Anno 792.

Geminas Episcopatus sedes fuisse apud Slavos unam Julio-Montii, seu Olomucii, alteram Nitriæ (tunc adhuc non divisa
Mo-

tequam fieret **Archi-Episcopatus**, nam **Pesina** docet, quod **Svatoplugus** sedem **Episcopalem Welehradii** fundaverit, cui **S. Cyrillus** præerat, **Roma** redux, deinde eundem ipsum **Episcopatum** in **Archi-Episcopatum** evexerit, consentiente, atque approbante **Joanne VIII. Pontifice** maximo, ibidemque primus **Archi-Episcopus**, prout, etiam nominabimus, erat **S. Cyrillus**. Addit insuper **Author** nominatus, intuitu **Archi-Episcopatus Welehradiensis**, a **Svatoplugo** distinctas **Ecclesias** cum propriis cuique sumptibus esse constitutas, quarum **Episcopi** essent **Suffraganei Archi-Episcopi Welehradiensis** (nam **Episcopatus Nittriæ**, ac **Julio-Montii** sub **Radislao**, temporum injuria squallebant desolati).

I. Episcopus, & Archi-Episcopus Slavorum fuit **Welehradii S. Cyrillus**, ut constat ex paulo ante dictis, conveniunt in hoc **Historici**, quisnam subinde fuerit **Nittrienfis**, & **Julio-Montanus Episcopus**, hoc ex **Epistola Eugenii II.** patet, in qua nominat **Methodium Ecclesiæ Speculi — Juliensis,**
&

dam **Romanorum** quoque, **Gepidarumque** ætate, ut lectione certum est, in septem **Episcoporum** **Parochias**, antecessores sui jure **metropolitano** obtinuerunt, **Dioecesim. Szklenár L. I. Cap. I. §. XXVII.**

& Alewinum Sanctæ Nitriensis, aut Nitriensis Episcopus. Verum, quia hi ab Historicis non ita ponuntur intra ordinem Episcoporum Moraviæ Slavorum, placebit se illis accomodare, non tamen dictos actu Episcopos plane omittere. Probat Pessina, hunc Methodium Episcopum Speculi-Juliensem, cujus mentio in Eugenii Papæ litteris fit, fuisse diversum ab illo Methodio, qui S. Cyrilli Frater germanus erat, ac post illum Welehradiensis Archi-Episcopus, cum prior Illyricus ad Moraviam venerit circa Annum 826. ac pertinuerit ad Passaviensem, seu Laureacensem Archi-Episcopum: demum obierit Anno 840. Sanctus autem Methodius Græcus, & ab Adriano II. qui ab Anno 867. usque ad 872. Pontificatum gessit, Moraviæ Slavorum Apostolus, & tandem Archi-Episcopus, ut Baronius ex Joannis VIII. litteris probat, est constitutus: ut autem ad S. Cyrillum redeamus, erat is Thesaloniciæ clarissima Urbe Græciæ natus, ac prius nominatus Constantinus, & postea Romæ Cyrillus appellatus, simul ob præcellentiam philosophicæ scientiæ Philosophus vocatus. Amore divinius Philosophiæ una cum Fratre suo Methodio inclusit sese Cœnobio Constantinopoli sub Divi Basilii disciplina, vitam prorsus Angelicam vivendo. Verum Deus eosdem non tantum suæ intentos salutem, sed etiam pro-

xi-

ximi esse volebat, nam eo tempore copiosi ad Constantinopolim in Asiæ, & Europæ finibus vivebant, vultu quidem hominum, moribus autem ferarum præferentes speciem. Ad hos igitur mitigandos SS. Cyrillus, & Methodius, conductique a Theodora Orientis Imperatrice, Slavonicam condidicere linguam. Anno 848. apud Bulgaros conversionem animarum cæperunt, & salutifere perfecerunt. Aliæ Slavonicæ Provinciæ, quas Bollandus enumerat, Bulgaros imitari voluerunt, sed Moravia eos tandem obtinuit: quid in ea præstitierint, ex alibi recensitis collige. Æneas Sylvius de S. Cyrillo memorat, quod Romæ egerit apud Pontificem, ut Slavorum lingua ejus gentis hominibus, quos baptizaverat, rem divinam faciens uti posset, de qua re, dum in sacro Senatu disceptaretur, audita vox est tamquam de Cælo missa in hæc verba: “ Omnis spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei, — indeque datum indultum Cyrillo, de secundo abitu Romam, & obitu S. Cyrilli dixi alibi. — Hæc autem, a me dicta, vide apud Pessinam Lib. I. Cap. III. & Balb.

II. Archi-Episcopus in Moravia Welegradii S. Methodius erat post S. Cyrilli alterum Romam abitum. Balbinus scribit
Me-

Methodium fuisse in arte pictorea peritum, ac, dum apud Bogorem Bulgarorum Regem moraretur, pictum ab eo fuisse Judicium extremum, quo viso, auditaque illius, ac veræ fidei explicatione Bogores permotus Baptismum petiit cum universa Nobilitate, ac populo. S. Methodius ex Moravia ad Bohemiam transivit, demum vero, fraternis insistens vestigiis, Romam profectus, ibidem sanctissimæ vitæ finem posuit. Post ejus obitum sedes Archi-Episcopalis vacavit, imo sicut Regni, ita etiam Archi-Episcopatus titulus, Moraviæ interiit, obiit Anno 932. Anno 894. Slavorum Regnum esse desit, ut alibi fusius retulimus, pars nempe Bohemis vicinior se ultro fidei ac tutelæ Bohemiæ Ducis Wladislai I. submitit, quam ille ipsemet contra Hungaros egregie defendit, reliqua pars trans Moravam usque fluvium Vagum Granumque mansit in Hungarorum potestate. Slavi Jura quidem Hungariæ accepere, neque tamen etsi Hungaris intermixti, moribusque Hungarorum imbuti, Legibus ita exigentibus, linguam Slavonicam relinquunt, imo Hungariæ Slavi Idioma Slavonicum apprime videntur excolere. Dum S. Stephanus I. Hungariæ Rex Regium thronum adeptus fuisset, Slavi sacræ ejus Coronæ pie subiecti, Episcopus, sacerdotiumque Christian-

no-Catholicum acceperunt, atque præprimis Archi-Episcopo Strigoniensi maxima pars Slavorum a Moravia, usque Granum subiecta est. Item, Slavi fere tota parte Nitriensi, & potiori Agriensi, & Vacienti, Episcopis parent, Plerique etiam in Albenfi, in Vesprimiensi, Jauriniensi, Quinqne-Ecclesiensi, Magnovaradinensi, Csanadiensi, Hungariæ Episcopatibus, inveniuntur. Archi-Episcopatus Strigoniensis D. Stephano I. Hungariæ Regi sua incunabula debet. Sicut ditionum ambitu, ita prærogativarum copia cæteris in Hungaria Episcopatibus antecelilt. Plerosque fideles Slavos numerat. *) Divisus est An. 1776. Mense Januario in Scepusiensem, cujus primus Episcopus D. Carolus Szalbek; in Rosnaviensem, cujus primus Episcopus D. Joannes Galgoczy, eo ante confirmationem mortuo, denominatus est D. Comes Antonius Revai; in Neofoliensem, hujus primam Tiaram obtinuit D.

Co-

*) Ex universis 391. in Archi-Diœcesi Strigoniensi

Parochiis, Puræ Slavonicæ Parochiæ sunt	216.
Slavico - mixtæ Parochiæ sunt	93.
Ex universis 61. localibus Capellaniis Puræ	
Slavonicæ local. Capellaniæ sunt	36.
Slavico-mixtæ local. Capellaniæ sunt	14.
Necessitas linguæ Slavonicæ in Stationibus.	359.
Ex universis 172. Capellaniis curatis	
Puræ Slavicæ Capellaniæ curatæ sunt	56.
Slavico-mixtæ Capellaniæ curatæ sunt	63.

Comes Franciscus Bertold : Amplissimæ virtutis ac sapientiæ Præfules. Rosnavia & Neosolium Anno, quo Episcopum, eodem accepit Capitulum sex Canonicis provisum. Capitula Gemina, Pofoniense videlicet, & Scepusiense, ab antiquo Strigoniensi Tiaræ annexa fuere. De Ecclesia Scepusiensi traditione pervetusta ratum habetur: primum hujus conditorem S. Stephanum Regem Hungariæ extitisse, cujus fundamenta post devictos quosdam hostes, sub Patrocinio Divi Martini, cujus peculiari cultu tenebatur, jecit. Anno 1776. Scepusiensis Ecclesia in Episcopalem elevata est, Capitulo, Canonicisque in flore antiquo permanentibus. Hic animadvertendum velim, hos Neo-erectos Episcopatus Rosnaviensem, Neosoliensem vix aliquos sibi subiectos fideles, præter Slavos, numerare. In Scepusiensi Slavi, Germani, Hungari, & Rutheni reperiuntur.

DE

EPISCOPATU NITTRIENSI.

Anno 396. a S. Ambrosio Ecclesiæ Doctore, & Mediolanensi Episcopo Frigil Regina, in Doctrina Christiana scripto instructa, cum Regem Slavorum Cunimundum Primum, seu Rosmundum, tum maximam partem populi ad veræ fidei agnitionem pertraxit, duos Episcopatus fundavit in Regno suo, Olomucensem

& Nitriensem, ut alibi demonstravimus. Olomucii creatus est Episcopus Fretella, Nitriæ Sunnias. Assurgentibus in Christianos gentilibus ferme ex toto emortua est Christiana Religio. Adveniente S. Methodio Fratre S. Cyrilli, Slavi fidem Christi denuo assumpsere, Sanctusque Methodius Episcopi munere Nitriæ functus est; post S. Cyrilli secundum Romam discessum S. Methodius ad Olomucensem se Episcopatum transtulit. Methodio successisse Albinum, seu Alevinum, scribit Incofferus, Alvino Wichingum sacerdotem, qui per Swatoplugum Regem ad Pontificem missus, perque Litteras Pontificias ad sanctam Nitriensem Ecclesiam administrandam, regendamque designatus est. Sunt scriptores, qui Nitriensem Ecclesiam Privinnæ Slavorum Regis opus esse volunt. Alii existimant Gyselam S. Stephani Regis consortem, sororemque Divi Henrici Imperatoris Ecclesiæ Nitriensis molem eduxisse.

Szentiványius ait: "Legi in antiquissimis Annalibus, adhuc ante adventum Hungarorum Nitriæ Episcopos resedisse, qui vices supplebant Episcoporum Laureacensium, quorum Diœcesis complectebatur etiam Pannoniam. Sua fit sententiis hisce veritas: Fatorum tamen iniquitate

con-

conversum, inque solitudinem redactum
 Episcopatum hunc æquum est judicare;
 quin imo Præposituræ duntaxat titulo insi-
 gniri cæpisse. Lex Colomanni Regis
 22da: *Judicium ferri in aliqua Ecclesia in-*
terdicimus, nisi in Sede Episcopi, & majoribus
Præposituris, uti Pofonii, & Nittriæ. Insti-
 tuto itaque, vel potius restituto subinde
 per Geysam II. Episcopatu, Præpositura
 una cum titulo extincta est, remanenti-
 bus Canonicatibus, usque Annum 1780,
 quo Præpositus Nitriensis creatus est, per
 Augustissimam Cæsareo-Regiam Apostoli-
 cam Majestatem **MARIAM THERESIAM.**
 Bela Cæcus, consentiente Archi-Episcopo
 Strigoniensi, partem hanc, ex qua Nit-
 triensis Episcopatus conflatus est, quæve
 Archi-Diaconatum Nitriensem, aut Tren-
 chiniensem constituere tum videbatur, ex
 Strigoniensi Archi-Episcopatu secernens,
 novum Episcopatum Nittriæ condidit, Præ-
 posito Capituli ad eam dignitatem prove-
 cto: Et hoc in causa fuit, ut, quod nus-
 piam alibi in Hungaria reperies, Capitu-
 lum per tot sæcula Præposito majore ca-
 ruerit. Mathias Corvinus jus Patronatus
 in hunc Episcopatum in Michaelem Or-
 szagh, quoad vixerit, transtulit, ut de-
 functo Nitriensi Episcopo, quem vellet,
 subrogare pro arbitrio suo posset. Hoc
 patet ex diplomate Mathiæ Corvini.

CA-

CAPUT XII.

DE

ACTIS DUCUM ET REGUM

SLAVORUM.

Aventino teste Lib. I. Annal. Boy. C. VII. Pag. 27. ad Danubium tempore Judicis Judæorum Jairi regnabat Brennus Rex Bavarix, Sveviæque. Hic, ut scribit. Calvisius, omnes gentes, etsi multum gloriosas, quales Slavi erant, usque Tibiscum suæ subjecit potestati. Brenno I. successit in Regno Svevorum Brennus II., qui, ut refert Aventinus, centum Annis feliciter regnavit, potestatemque accepit regnandi, Tarquinio Prisco fundamentum ponente Romani Capitolii, quod factum legitur quadringentis Annis ante natum Salvatorem. Brennus II. Svevorum Rex, gentem Slavorum ad Danubium, ubi nunc Hungariæ, Moraviæque Slavi degunt, Ducum suorum semper mandatis parentem suæ potestati plenarie subjecit, atque ad Leges Svevorum observandas coegit, nec non Confiniariorum nomine affectit, id est, idiomate Germanico Mark-Männer

no.

nominavit, quare Slavi, nomen Marcomanni sub Brenno II. ob confinia Regni per illos culta accepere, quod nomen retinere, donec jugum Germaniæ sub Rege Slavo Babak exuissent, nec Mirum Marcomannos, tanquam Germaniæ Populum, per nonnullos scriptores notari, cum quatuor ante natum Salvatorem sæculis Svevis paruisse legantur, ipsi tamen nationis Slavonicæ erant. A tempore Geyfæ Principis subjacet magna pars Slavorum in Hungaria, Hungariæ Regibus, quisquis de illis aliquid chartis mandat, Hungaros esse ait, per hoc tamen non cessant esse Origine, & idiomate Slavi, prout superius diximus. Mandata Regiarum Majestatum non dantur populo Slavo Hungariæ, qua Slavo, sed Hungaro, quis tamen dixerit Natione, vel sanguine esse Hungaros? Juribus, & Nobilitate sunt Hungari, Lingua & Genealogia Slavi. Ita quoque antiquitus populo Slavo, Germaniæ Reges præerant in bellis, cunctisque negotiis publicis Svevis miscebantur Slavi, unde Romani, alique scripsere de illis tanquam Germanis: cum major pars semper Germanorum fuerit, alii Marcomannos observant, Germanosque opinantur. Marcomanni merito dicebantur Slavi, utpote Confiniarii; Germani nominabantur

Re.

Reges, Ducesque respiciendo, qui absque dubio Slavi fuere, Gens ipsa Slava.

Brenno II. successit in Regno Svevico Brennus III., qui affirmante Villichio in Tacitum, & Goropio L. 6. magnis copiis invadens Romanos, eos devastavit, Romam cepit, hancque Anno ab Urbe condita 363, qui erat Annus ante Christum natum 386. deprædatus est, atque funeste combussit; inter hujus Brenni potentissimos numerabantur Marcomanni Slavi, Regnorum ejus Confiniarii, quod testatur Vellejus Paterculus pag. 466. hujus belli occasione Marcomanni Slavi, Italiæ innuere, sunt scriptores, qui Marcomannos Italiam coluisse somniant, dum legunt, bellica virtute per Marcomannos multa heroica acta fuisse, qui non ut Incolæ, verum ut bellatores, cum ibi, tum in aliis pluribus Regnis moram traxere, quidam volunt Brennum, qui Romam combussit, Gallum fuisse, ast hoc Aventinus in Chronicis Bavaricis pag. 80. convincit ex Strabone, Diodoro Siculo, & Plinio. Brennum Germanum fuisse confirmant Appianus, & Hieronymus Gattefridus Saccellanus Aulicus Henrici VI. Siciliæ Regis. Slavi Brenno rebus erepto humanis, elegerunt sibi Duces, qui Svevis ob bonum pacis subiciebantur.

SLA.

SLAVORUM DUCES.

Primus Ducali dignitate in gente Slavorum ornatus fuit Moravinus, a quo fluvius Morava denominationem, a fluvio Gens accepisse scribitur *).

Secundus Piramnis, qui potentiam suam a Danubio usque Herciniam Bohemix sylvam dilatavit.

Tertius Arionistus, hic ad multiplicandam potentix suæ gentem interiora Hercinix sylvæ subintravit.

Quartus Cimerius, Svevos bello acres, gloriaque militari illustres, gloriose devicit, & usque fluvium Rhenum penetravit.

Quintus Nasiwa, rem bellicam strenue tractare inexpertus, in omni belli discrimine stetit anceps, arma conferere non novit, graviore mole belli imminente succubuit, omnesque agros, opera Cimerii comparatos meticulous Svevis cefit.

Sextus Ingevon, Stiris infestus, nunquam eos plene devicit, etsi crebro totam Rempublicam in summum discrimen adduxerit.

His

*) Vide in superiori Cap. X. finem Notæ Szkle-
arianæ incipientis; *Vetustissimus* &c. fol. 98,

His dominantibus in Slavos Ducibus, Germaniam gubernabant quatuor successive Reges, omnes Brenni nuncupati, quibus, expleto extremo vitæ die, succedentes Sveviæ Reges non admisere, ut de gente Slavonica Duces populi eligerentur, molesta Slavonicæ Nationis bella metuentes, verum sibi immediatam moderationem totius gentis retinuerunt, quorum primus erat Bearmundus, qui ut ex Aventino colligitur, dominabatur, dum Carthago ab Africano Scipione, & Corinthus a Mummio devicta, flammisque consumpta fuit, quod computante Calvisio accidit ante Christum natum Anno 144. Anno ante Christum centesimo vigesimo septimo, parebant Slavi confiniarii Svevorum Regi Boigero. Anno centesimo ante Messiaæ adventum Slavi Scorionis Germani mandata audiebant. Anno 70. ante adventum Salvatoris subjecti erant Slavi Arionisto, & Vachoni, Sveviæ Regibus. Anno quinquagesimo ante ortum Redemptoris obsecundabant Slavi Imperio Bernabaiisti Regis Svevorum, de quo multa Græci scriptores referunt, residuis Annis usque natum Christum præerant Slavis Reges Germani Coczius, & Norka, tandem Augusto Cæsare opitulante, Marcomanni Germaniæ

Con-

Confiniarii, proprios adepti sunt Reges *b)*, quorum primus Marobudus creatus est.

Marcomanni Slavi, in statu adhuc populari Anno ab Urbe Roma condita 700. extenderunt sedes suas, ut docet Calvifius, ultra Hercinium saltum, & Danubium fluvium in Pannoniam, dum autem Augustus omnes populos Pannoniæ devicisset, & limites Romani Imperii undique usque ad Danubium promovere statuisset, Marobudus novus Rex Marcomannorum, ab Augusto Romæ educationis beneficiis affectus, & populares suos Marcomannos Slavos intra Herciniam silvam retraxit, & Quados e Pannonia, reverentia Augusti motus, ad sedes suas pristinas revocavit.

REGES SLAVORUM.

I. Marobudus, quamprimum statum Marcomannorum mutavit in Regium, illico populos ferme omnes silvæ Herciniæ vicinos sibi subjecit, Semnones, qui secundum Ptolomeum erant albis Accolæ, Ligios, qui in inferiore Silesia degebant, Sibinos superioris Silesiæ Accolas, Sidones ultra Silesiam habitantes, Gothones, qui secundum Tacitum ad Vistulam domicilium tenebant. Potentia Marcomannorum Slavorum, quam & florentissimum sub Augusto Romanum

I

Im-

b) Julius Cæsar bell. Gall. Lib. I,

Imperium reformidare poterat, sicut studio unius Marobudi intra paucos Annos impetu quasi in summum Culmen evecta, ita, dum Romani illam Martis deprimere distinerentur, arte unius Drusi subito lapsu ad humilem ferme statum reducta est.

Potentia Regis Marobudui patet ex Vellejo Paterculo, qui sub Augusto, & Tiberio vivebat, referente Marobudum Anno ab Urbe condita septingentesimo quinquagesimo nono, qui erat Annus Christi sextus, exercitum habuisse pedestrium armatorum septuaginta millium, Equestrium quatuor milium; longius describit Marobudum Strabo Lib. VII. pag. 445. dum ait: Gentiles suos reverterat Marobudus Juvenis inter suos nobilis, quodque ad gratiam valebat plurimum, manu & consilio promptus. Pretium peregrinitas augebat, & quod Romæ egisset, nec vulgari apud Augustum fuisset loco, pervidisse credebatur omnia, quæ in Germaniam Consilia cuderentur, id satis rudi populo, ut læto armorum strepitûs fremitu Marobudum scuto impositum, humerisque de more sublatum, Ducem Gentis, Regemque salutarent. *Hoc favore suorum, his studiis usus Princeps, qui dudum majus aliquod animo Regnum agitabat, haud timide ad populum retulit, quæ de pristinis

*) Vide F. 78. Morem eligendi & inaugurandi Regis.

nis illic deferendis sedibus sententia sibi staret: irent modo, seseque, quem Principem legissent ipsi, melioris fortunæ auspiciem, Ducemque sequerentur: sedem ad Danubium fore fluviorum Regnatorem: latera Herciniis silvis tecta, amicas a tergo Nationes, his instincti vocibus Marcomanni, quod certissimum assensus indicium, arma concrepant, iterque in primum melioris hanc exortum pronunciant c), quæ ubi illuxit, convulsis temere tuguriis, ac supellectili, qualem necessitas quotidiana postulat, exportata, in viam alacres se dedere, adventu hostis tam potentis, animis concidere Boji, & qui Cimbros, nuper Theutones in se ruentes non sustinuerunt modo, sed in Noricum etiam averterant d), pristinae nunc virtutis immemores, qua prima cuique via, effusam in fugam se coniecere. Marcomanni Bojohemo potiti Quados admiserunt socios, qui per id tempus, ut multis videtur, a Moravia hodierna ad Moravam, usque fluvium Danubium protensi, Septentrionis Austriam, æquas fere in partes divisam, cum Marcomannis Slavis possederunt. Marobudus dum Regnum sibi firmat, populorum alios vi, alios voluntate Imperio suo subicit, & jam Lujos, Zumos, Mugilones, Butones, quique Prin-

I 2

ci-

c) Idem sequitur Tacitus Cap. II. d) Strabo Lib. VII.

cipatum inter Svevos obtinebant, Semmones, servire cogit e). Eam brevi famam rebus gestis sibi confecit, quæ Romanis invidiam moveret. Deinde Tiberius contra Marobudum pugnavit, cum Romanis, timere solitis, nisi timerentur. Sed in felici suo exitu, post hæc consurrexit contra Marobudum Arminius Cheruscorum Princeps, tunc apud Germanos in magna gloria propter devictum Romanum Ducem Varrum Quintilium, ab Arminio non est Morobudus victus, sed tantum ex acie retraxit se in Marcomanniam petiturus a Tiberio auxilia, quæ cum non obtinuisset Gotvalda Juvenis, olim Marobudi metu profugus ad Gotones inclinatis Marcomanniæ rebus, hos in validam militiam convocat, contra Marobudum surgit, iste a Tiberio Cæsare Romano, protectionem accipiens, Ravennam translatus, atque in Italia Annis 22 mansit, ibique mortuus est Anno Christi 42.

II. Post Marobudum Insignibus Regni augustior redditus est Gotvalda, cujus facta paucis recensentur, cum brevissimo tempore videatur Regia gubernacula tenuisse f).

III.

e) Strabo Lib. VII. Pag. 445. f) Cornelius Tacitus Annal, Lib. II, §, 10.

III. Gotvaldæ successit Vannius Quadorum Principis filius, sub quo Slavorum Regnum, servata pace cum Jubillo Hermundorum Rege, per triginta annos opibus, & numero excrevit g). Pagius refert: Rege Vannio vivente, Anno Christi quadragésimo octavo, Claudii Cæsaris secundo, Immaculata Deipara Virgo Maria Anno vitæ suæ sexagesimo tertio in Coelos assumpta est.

IV. Vannii Regium Principatum occupavit Vangius, filius Sororis Vannii. Hic Regnum in bifariam cum fratre suo Sidone divisit Anno Christi 52do, quo Anno S. Philippus Apostolus ad Hierapolim in Asia pro Nomine JEZU Christi Salvatoris nostri cruci affixus, atque lapidatus est sub Cæsare Claudio.

V. Supremum dominatum, Vangio decedente, Cimber adeptus est.

VI. Hunc secutus est Thudrus, quorum uterque magna in humilitate imperare cogebatur, cum Regnum, per Vangium in se ipsum divisum, multum desolatum sit.

VII.

g) Cluverius Lib. III.

VII. Verabertus Successor in Regalibus Thudri, Antonio Pio Romanis imperante, Regnum suum contra complures hostium insultus fortiter, ac gloriose propugnavit:

VIII. Veraberto rebus humanis erepto, Regno præficitur Gunthericus, seu Markomirus: cum Warperto Cathorum Rege, aliisque vicinis innito foedere, atroci bello arma in Romanos movit, quibus superior effectus, teste Entropio, terror Romanorum esse cœpit. Romani semel, ac iterum cæsi ultra Danubium se recepere; novis collectis copiis, Cæsar Martem renovat contra Slavos Marcomannos, sed ab his intra montium valles, in angustissimis, aridissimisque cum toto exercitu conclusis agris, vel in ipso tunc vehementissimo solis æstu de sua, suorumque salute conclamare debuisset, si humana, & non speciali Superum virtute pugnatum fuisset. Nam ad ferventes Christianæ Legionis præces, copioso imbri Cœlum recreavit Romanos; Marcomannos vero fulminibus partim territos, partim stratos in fugam egit, in ejus Victoriæ memoriam, Legio illa Christiana Fulminatrix est nuncupata, ita refert Pagius in Annum Christi 174. qui erat Anus decimus quartus Cæsaris M. Aurelii. Beniaminus Petrzek de Polkova in Historia Bo-

Bohemica, Anno 1596. scripta, ait; stragem, in qua, mediante imbre per Christianos piis fufis precibus impetrato, victoriam Romani reportarunt, extitiffe in montibus intra Breslaviam, & Cracoviam, ac Petrikov. Viribus paucos post Annos reassumptis Marcomanni Slavi belli fortunam experiri cupiunt, resque ad arma spectantes magno ardore comparant, atque magnis calamitatibus Pannoniam afficiunt, quos periculosis, nefariisque furoribus accensos Antoninus Commodus decimus quartus Romanorum Imperator gloriosis subegit armis, atque quadraginta annis permanfuram sanxit cum illis pacem; priusquam palmam Victori Cæsari dedissent, per totam Pannoniam, Italiam, imo etiam Græciam internecino turbine belli grassabantur *b*). Teste Auberto Miræo in fastis, & Andrea Presbytero Ratisbonensi in Chron. Marcomanni varias nationes sub suo gubernio tenere; præcipua autem erat natio Slava, quæ sub Marcomyro Rege ab aliis se separavit, atque Urbem Antoniam, a Druso Nerone ædificatam, in potestatem suam redegit, funditusque dirruit, novam Civitatem eodem in loco Wiltaburgum, & Ultrajectum extruxit.

IX.

b) Balbinus Miscell. Lib. II. Cap. III.

IX. A morte Marcomiri Attalus, seu Ardericus Sceptro potitus, gravi bello cum Gallieno Cæsare congressus est; Imperator, animo recuperandi a Slavis occupata, ingentem eduxit exercitum; sed captus amore filiæ Attali, eaque in throni & thori Consortem elevata, pacem coluit cum focero. Attalus, contempta pace, cum Duce filio suo Ibaldo in Italiam irrupit, Mediolanum expugnat, & commisso binis vicibus campestri prælio, toties de Romanis triumphat. Ipse Cæsar cum paucis e manibus hostium sese eripuit. Tandem restaurato prælio in tantum cæsi sunt Slavi a Romanis, ut in campis Ticinensibus cæsorum sanguine pene stagnarent omnia.

X. Attalus Regni negotia moderanda Ferimundo reliquit, qui Vandalis, Moraviam depopulari strenuis viribus conantibus, tanta armorum virtute restitit, ut non tantum inimicos repulerit, verum plerosque, occupatis pretiosis Ducum, & Principum thesauris, in suam redegerit potestatem. Domitis Vandalis aciem in Romanos vertit, quibus triumphum cedere debuit, prælio inferior pacem, quam antea turbaverat, poscere compulsus.

XI.

XI. Ferimundo, factorum gloria pleno, letho ablato, Osinuchus Regnum auspicatus est, pacis cultor eximius, ab Equitio Illyrici Præfecto sub specie tractandæ pacis invitatus, post urbanam salutationem quietis tempore crudelissima cæde perimitur.

XII. Gabinus, de quo nihil memoratu dignum. Slavi, Regis sui Osinuchi cæde irritati, solenni, veterique Gentis suæ ritu cruentum gladium per totum Regnum circumferri jubent, eo cum monito: qui ad arma contra Equitium non conflueret, gladio illo feriendum *). Constituto itaque sibi in Ducem Percha, Viro militaris animi, &
be-

*) Similem consuetudinem (in Corpore Juris Ungarici P. I. T. III descriptam) observarunt antiqui Hunni, ut, dum aliquæ res communitatem æqua forte tangentes occurrerent, aut generalis expeditio exercitus incumberet, tunc Mucro, vel ensis sanguinis aspergine tinctus, media Hungarorum per habitacula, castraque deferretur, & vox præconica subsequeretur dicens, Vox DEI & præceptum Communitatis universæ est, tut unusquisque in tali loco (eundem designando locum) armatus, vel qualiter potest, compareat, communitatis consilium, simul & præceptum auditurus. Hæc consuetudo inter Hungaros usque ad tempora Geyzæ Ducis extitit observata.

bellicæ artis peritissimo, extracta a Romanis munimenta evertunt, Præfidiarios trucidant, Pannoniam perdunt, Illyricum, Istriamque igne, & ferro depopulantur, & Opitergium clarissimam in Illyrico Urbem capiunt *i*). Ob præclaræ, egregiæque militaris famæ acta Percha a plurimis in numero Regum Slavorum habetur,

XIII. Percha semper fortem, ac strenuam in bello navavit operam.

XIV. Bello hoc sopito, electus est in Regem Fridegildus, qui Farnobium Gothorum Ducem, post obtentam de Romanis victoriam superbius, licentiusque igne, ferroque vastantem Pannoniam, in ditionem suam redegit, obtrivit, superba victoria confecit, cujus palmæ reportatæ gratia Fridegildus ab Imperatore perpetuus Romani Imperii Amicus est appellatus.

XV. Fridegildo rebus humanis erepto, sceptrum Regium in potestate Rosemundi fuit. Primus fidem Christiano-Catholicam secutus, opera Fritigildis Consortis suæ in fidei dogmatibus imbutus, quæ a S. Ambrosio plene edocta est, quem invisere volens

i) Balbinus Miscell. Lib. II, Cap. III.

lens Anno 397 die 4. Aprilis plenum meritum ad beatam immortalitatem demigrasse magno cum dolore audire debuit. *) Rosemundus cum Ostrogottis confligit, ab iisque captus, transactione facta, Regno restitutus est. Injuriam, ab Ostrogottis sibi illatam, acerba excandescencia ulcisci industriosa opera conabatur; cum Regi Ostrogottorum sub specie amicitiae epulis exquisitis mensas ornat, facundosque sermones ferens, magna virtute fortitudinis suae, foedo vulnere inflicto, Regis vitae finem attulit, ab amicis caesi Regis ipse vulneribus acceptis fatis functus.

XVI. Chunnimundus, de quo nulla memoria praeter Nomen.

XVII. Chunnimundo substitutus est Marothus, qui maculis opprobriosis Gentem totam Marcomannicam notabat, subditosque suos improbe regebat. Labem Nationi iniustam delere, populumque flagitiis obscuratum subsequi Reges consolari quarentes, non Marcomannos, universos Regni Incolas nominari voluere, sed Slavos; utpote indignum censentes, ut Gens, a Germanis independens, nomine Confiniariorum Germaniae, seu Marcomanorum afficiatur.

XVIII.

*) Vide ad initium superioris Cap. X. §. In Markomonia.

XVIII, Post Marothum Babak Regio diademate inauguratur, de quo Pessina *k*) scribit, Bogium Slavorum Regem sub Valente Imperatore in Slavos dominatum fuisse, ac a Vinitherio, seu Vithimiro, ut vult Marcellinus, Gotthorum Rege prælio victum, & cum aliquot filiis, & septuaginta Primatibus Gentis occisum fuisse. Unus ex filiis Bogii, qui cladem evaserat, videns stationem suam non amplius esse securam, victoribus Gotthis ab una parte, ab altera Hunnis prementibus, cum reliquiis suæ Gentis in tutiora concessit, sensimque occidentem versus progrediens in Marcomanniam veterem appulit, ibique homines suæ linguæ cernens hospitium petiit, quod facile, ubi ex sermone, cultusque cognatione populares suos esse cognovissent, impetravit, ex cujus Posteris Babak prodiit, qui præ cæteris bellica virtute; ac præclaris generosæ indolis dotibus insignis facile apud suos, cum post mortem Attilæ se se in libertatem vindicasset, Primatum obtinuit, quo obtento, collectisque Slavorum Marcomannorum viribus, magna bella cum finitimis gessit. Primo cum Gepidis qui, ejectis filiis Attilæ, non modo Pannoniæ, sed & Slavis intendebant vim, ac servitutem.

Po-

k) Marte Moravico Lib. I.

Postea cum Gotthis, qui idem moliebantur, de quibus semel, atque iterum victoriam insignem reportavit. Ultimo tandem, in conflictu cum Theodorico Regis Gotthorum filio habito, multis vulneribus confectus, gloriosus occubuit.

XIX. Babako scepro, vitæque exuto, Saino Rex salutatur, Princeps solertissimus. post debellatas Hunnorum, & Avarum reliquias, repulsoque nulla vacante calamitate, Francos, longa Annorum serie felicissime regnavit.

XX. Marothus Samonis thronum occupat, longe omnium virtute, sapientia, & fortitudine militari florens, ideoque regiminis ipsius tempore Regnum Slavorum florentissimum, potentissimumque, vicinis omnibus formidabile extitit.

XXI. Marothus filio Svatesio Regni gubernacula tradidit, haud multo post fortunæ rota, adversa prosperis, quietæ tumultuosæ, Martem denuo, furiis in consortium assertis, armavit, moestosque transtulit in Pannoniam, & Slavos casus, quibus Regnum paulo ante florentissimum, exterarum gentium impetu, ac violentia ad ruinam inclinatum pene concidit.

XXII.

XXII. Svatesio, seu Watosio in Regia dignitate substitutus est Samomir, Burachi Caranthani minor natu filius, Princeps omni bellica laude insignis, ut qui jam Svatesii tempore pugnacis & egregii Ducis famam virtute, & præclare gestis promeruerit. Hic magna cum Hunnis bella gessit, prospero eventu repulsis Hunnis Regni sui fines protulit; per eum Hunnorum vires admodum attrite erant, ut, qui ante superbe omnibus insultabant, nunc pacem petere compellerentur. Castigata Hunnorum potentia, Samomir movit bellum in Polonos, eo haud dubio consilio, ut etiam ab ea parte fines Regni dilatare posset, sed irrito conatu, cum præmature de hac vita vocatus sit.

XXIII. Samomiro successus est filius Samoslavus; hic Patris exemplo Regnum, strenue armis tuebatur adversus Hunnos, qui, violata fraudulenter pace, per confinia Regni grassari cœperant: Carolus Magnus Slavos protegens, primo belli Anno ipse expeditioni præfuit, ac sola adventus fama Hunnos in fugam conjecit 1). Samoslavus, bello Hunnico fervente, Bohemos armis exagitandos suscepit, in haud dubiam spem proferendorum ab ea parte Regni finium.

1) Pessina Lib; II. Cap. IV. pag. 128.

nitum erectus, eo fidentius, quod Pipinum
 Caroli Cæsaris filium haberet ejusmodi con-
 siliarii Anthorem, qui, bello Hunnico totis
 incumbens viribus, ne interea a Bohemis
 quidquam tentaretur hostile adversus popu-
 los Francorum foederatos, novo illos cum
 Slavis bello distinendos existimabat. Sa-
 moslavus priusquam aperto bello Bohemos
 aggrederetur, Præfectum Drzvevicensem,
 qui occidentis Regni plagæ præerat, admo-
 nuit, ut ab illa parte, excursionem in Bo-
 hemiam facta, causas novarum rerum qua-
 rere non intermitteret. Hic igitur, com-
 parata tam e popularibus, quam ex Her-
 mundurorum reliquiis idonea ad excurren-
 dum manu, acerrimam in eam Regionem,
 quam modo Czaslaviensem ab Urbe isthuc
 primaria dicimus, irruptionem fecit, sum-
 maque celeritate usus, pagos obvios dirri-
 puit, & succendit: Castellum Hradek vi-
 captum funesto incendio concremavit: Ca-
 stellum Chateborka, ut ad angustias reda-
 ctus, tanquam ad certum defensionis Ca-
 strum, confugere valeret, firmiori mace-
 ria, & vallo communivit. Auctus novis
 Hermundurorum copiis, qui spe lucri ag-
 minatim ad eum confluebant, aliud rursus
 munimentum pro tutiori receptu ad fini-
 stram Sazavæ Amnis ripam erexit: quod-
 quia Hermundurorum præsidio firmavit-
 Bohemi Brodam Teutonicam appellarunt,
 Jam-

Jamque Slavi, cum Hermunduris juncti, circumlato passim terrore non solum Horzeslao Korurzimensi Ethnarchæ, sed etiam Krzezomislo Pragensium Principi, quorum ditiones infestabant incurfionibus pene assiduis, & cruentis, coeperunt esse formidabiles, & graves. Ne Slavi, latius in viscera Bohemiæ penetrantes, detrimenta majora inferrent, viamque, dum vellent, apertam haberent, Krzezomyslus, communicato cum Czaslavo, Viro prædivite, & opinione prudentiæ, præ cæteris insigni confilis, munimentum illis finibus, qui limiti Slavo-Moravo viciniore erant, tuendis commodum, & necessarium extruendum decrevit: ut isthic certa militum præsidia excubarent, atque ita permanfioni, & salutis Incolarum rectius, ac melius consuleretur: quod haud multo post in amoeno, planoque loco extructum est opera, & studio ejusdem Cfaslavi, qui illud a nomine suo Cfaslaviam vocari voluit. Brevi post hoc temporis intervallo Slavi-Moravi, contractis magnis copiis, Bohemiam denuo populabundi ingressi sunt; prius tamen duo munimenta Iglaviam, & Lipniciam Arcem in ipso Bohemiæ aditu summa celeritate adhibita erexerunt, ex quibus data opportunitate rei gerendæ, excursiones in interiora Bohemiæ agerent, &, si necesse foret, adversariis prævalentibus, in ea certum, &

tu-

tutum receptum habere possent. Quo facto præsiis illis juxta, ac viribus freti magna undique heroicis discurfionibus inferebant ditrimenta, in totam Regionem effusi longe, lateque grassabantur, per omnia cædes acerbis incendiis comiscentes. Tandem Bohemi Proceres, tot, ac tantis Patriæ illatis cladibus permoti, copiosum militem adversus Slavo-Moravos constituerunt, tradito summo totius exercitus imperio Postislao de Chlum, Viro militiæ experimentis claro, & locorum, in quibus bellum geri debebat, apprime gnaro; ei in mandatis dant, ut, coacto majore adhuc in finitimis agris milite cum Csalavo, Wosylavo, Slovacho, Newrsefo Pelemilo, Badhosto, aliisque Nobilibus quamprimum se se conjungat, obviam hosti pergat, ejusque conatus reprimat. Slavi, magno relato thesauro ex Bohemia post congressum, ab Avaribus alia e parte infestati, pacta cum Bohemis pace, arma contra Avaros genereose vertere.

XXIV. Samoslavo telo fauciato Lechus coronam tenet, qui, commisso cum Carolo Caroli Magni Imperatoris filio strenuo prælio, gloriose occubuit. Polonicarum rerum Scriptores volunt, hunc Lechum fuisse Lescum secundum Poloniæ Ducem, qui vicinis Slavis tanquam Gentibus

K

suis

fuis auxilium contra Carolum ferens in luctuoso armorum congressu sanguinem fudit. Verum hunc ajunt non adversus Hunnos, sed Saxones, & Thuringos bellum suscepisse, & collatis vexillis inter armorum strepitus cecidisse, cujus interitum cum magnis conatibus ulcisci adlaboraret Miliduch Soraborum Dux, tanquam ejus semper in bellis, contra Germanos gestis, individuus socius, pari fato a Carolo victus extinguitur. Conjecturam hanc de Lecho Rege Slavorum non tanti æstimamus, ut pertinacius tuendam existimemus, rem, utcumque dubiam, in medio relinquimus.

XXV. Regio diademate Lechi Hormidor donatur, qui, dum maxime Principatui Bohemorum subjugando inhiaret, pestifero fauciatus vulnere, vitæ debitum solvit.

XXVI. Ab excessu Hormidoris collocatus est in solium Regni Mogemir; hic primus e Regibus Slavorum cum Germanorum Principe Ludovico Imperatore amicitiam inivit; &, percusso Francofurti foedere, Imperii socius factus est; ex quo etiam ad petitionem Ludovici per univrsum Regnum libere Evangelium Christi prædicari facultatem impertitus est, Hierolpho Ecclesiæ Laureacensis Archi-Episcopo, & Rath-

Rathfredo Favienti , seu Viennensi diligenti studio hoc sanctum opus promoventibus *m*).

XXVII. Post Mogemirum Brynno Regios adipiscitur honores, etiam Privinna dictus, plus pacis, quam belli amans, factiones inter suos nec prece, nec pretio, nec arte, nec Marte sedare potens, infidias una veritus, abdicato Regno, ad Rathbodum Pannoniæ Comitem confugit, ubi Christiana imbutus fide (juxta quosdam jam ante Catholicus) a Ludovico Germano Ludovici filio magna portione terræ donatus, pacatam usque extremum vitæ diem duxit vitam.

XXVIII. Brynioni successit Mogemirus secundus, seu Radislaus, Ludovicum Germaniæ Regem bello infestans capitur, admotoque pupillæ candenti ferro, visu privatus ad perpetuos carceres in Bojariam abducitur, in quibus finem vivendi fecit.

XXIX. Coronam Mogemiri nactus est Rasticen Nepos Mogemiri, contra quem Rex Ludovicus parum prospere exercitum duxit; Rastices enim bello superior evasit, strenueque Ludovicum fugans plurima trans

K 2

Da-

m) Pessina Lib. 2. Cap. 4

Danubium finitima Castra vastavit ; quæ Ludovicus graviter ferens, fortiori armatura collecta, Rasticem ad Castrum Tebeny, seu Divinium aggredi parat ; visa valida Ludovici manu, Rasticen pacem flagitavit, adeptusque est. Rastices laborum, periculorumque copia fractus, Nepotem suum Svatoplugum, jam tum multarum virtutum Adolescentem, ingenio, manuque promptum, Regnique hæredem, assentientibus Primoribus Gentis, in societatem Imperii ascivit, cui, diviso in bifariam exercitu, partem expeditionis armaturæ ducendam, regendamque tradidit. De Svatoplugo cunctis Nationibus, notissimo subsequo Capite fusius differemus. Quod autem fiat, en Svatoplugi heroica acta compendiosse, attamen nervose, in hoc præmissio Epitaphio.

EPI.

EPITAPHIUM.

*Mahumeto II. Magno Turcorum, & Græcorum
Imperatori inscriptum, non tam hunc, quam po-
tentissimum & gloriosissimum Regem Svatoplugum
representans,*

Qui vici innumeros populos, tot Regna,
tot urbes

Solus, & immensi, qui timor orbis eram.

Me rapuit, quæcunque rapit mors impro-
ba; sed sum

Virtute excelsa ductus ad astra tamen. *)

Major Alexander non me fuit Hannibal &
non,

Fuderit ausonios tot licet ille duces

Vici victores danaum: domuique feroces

Chaoniæ populos, sauromatasque truces,

Pannonius sensit, quantum surgebat in armis

Vis mea. Quæ latio cognita nuper erat.

Arsacides sensere manus has, sensit arabsque,

Et mea sunt Perzæ cognita tela duci.

Mens fuerat, bellare Rhodon: superare
superbam

Italiam. Sed non fata dedere modum. **)

Hei mihi! nam rapuit mors aspera quæque
sub alto

Pectore condideram, vertit & hora brevis

Sic hominum fastus eunt, & Stemata, sicque

Imperia, atque aurum, quidquid & orbis
habet.

*) Hic intellige catholici Svatoplugi R. catholi-
cum suspirium, quo olim Ferdinandus IV. Imp.

& Rex Hungariæ, in fide catholica moriens gloriabatur. *Ad Dominum nostrum propero, Dominamque Mariam, Catholica, dixit me comitante fide.*

**) Quos non domuit bello, terruit sola fama Svatoplugus, velut alter Magnus Alexander, Orbis, aut invictus Hannibal, Romanorum, terror. Ut in his duobus Heroibus breviter proponam, magnum militarem animum, & invictum robur Svatoplugi Regis; en brevem eorundem descriptionem: Magnus Alexander corpore parvus erat, de quo Justinus Historicus Libro IX. sequentia habet — Philippus Macedoniæ Rex obsessio Byzantio, filium Alexandrum, XVIII. Annos natum, ut sub militia patris tyrocinii rudimenta deponeret, ad se accersit. Lib. XI. Erat Alexander M. post mortem Patris XX. Annos natus, in qua ætate, ita moderate de se multa pollicitus est, ut apparet, plura eum experimentis reservare. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem dedit, quo facto, tantum sibi favorem omnium conciliavit, ut corpus hominis, non virtutem Regis, mutasse se dicerent. Libro XII. Decessit Alexander Magnus, Mense uno & Annos XXXIII. natus. Vir supra humanam potentiam magnitudinæ animi præditus. Accepto Imperio Regem se terrarum omnium, ac Mundi. appellari jussit, tantamque fiduciam suis militibus fecit, ut illo præsentē nullius hostis arma, nec inermes timuerint. Itaque cum nullo hostium unquam congressus est, quem

quem non vicerit. Nullam Urbem obsedit, quam non expugnaverit. Nullam gentem adiit quam non calcaverit.

Bergomense supplementum Chronicarum, militares Hannibalis dotes sic describit Lib. VII. Hannibal Amilcaris filius, quique & viginti tantum ætatis annos habens, Imperator Carthaginensium exercitus (quia de eo plus Milites, quam de alio confidebant) creatus est; hic quippe tanto cæteris ducibus prudentia, audacia, consilioque ad pericula capeffenda: quanto populus Romanus, cunctas gentes fortitudine, anteibat. Cujus quidem corpus nec fatigari, nec animus unquam vinci poterat. Calori ac frigori par patria, cibi, potusque naturali desiderio, non voluptate, modus finitus est. Vigiliarum, somnique nec die nec nocte discriminata tempora. Id quod gerendis rebus supererat, quieti datum, ea, neque molli Strato, neque silentio accersita, multi sæpe mirati sagulo inopem humi jacentem inter custodias, stationesque militum conspexerunt, vestitu nihil inter æquales excellens, arma, atque equi conspiciebantur ab eo. Equitum, peditumque idem longe primus erat, Princeps in prælium ibat, ultimus confecto prælio recedebat, & ideo, quandocumque cum quibusvis populis congressus est, semper superior evasit, vel discessit. Reputa chare lector, tam hæc, quam alia in Epitaphio expressa, in Svatoplugo esse impleta.

CA.

CAPUT XIII.

DE

SVATOPLUGO SLAVORUM

R E G E.

Svatoplugus Moymiri Principis filius Welehradii in Moravia natus, inde ab incunabulis, magnarum se virtutum Heroem fore, indicia dabat, in universæ Gentis Slavonicæ magnam spem adolescebat, ad plenos magnis passibus properabat dies. Totius Regni Proceres singulari amore in eum ferebantur n). Rastices Rex Slavorum Svatoplugum in adolescentia dignum corona æstimabat, participem ingenio, manuque promptum Imperii fecit, divisio bifariam exercitû, partem armaturæ ei ducendam, regendamque tradidit o). Svatoplugus Nepos Rasticis, propriis utilitatibus consulens, se Carolomanno una cum Regno, quod tenebat. obtulit. Audito consilio Svatoplugi, Rasticen magnam in furiam actus, Nepoti occulte ponit insidias, eumque in convivio jugulari mandat; sed benevolentium
svasu

n) Timon in Imag. Antiquæ Hungariæ Lib. 3 Cap. 3.

o) Pessins Lib. 2. Cap. 5. pag. 155.

svafu liberatus est; nam ante ingressum armorum, quibus jugulatio in effectum deducenda commissa est, surrexit de loco convivii, annuente sibi quodam ejusdem fraudis conscio, &, quasi cum falconibus ludum exercens, præparatas devitavit insidias. Rasticen, videns denudatum consilium suum, Nepotem cum militibus comprehensurus insequitur; sed justo judicio DEI captus est laqueo, quem tetendit; nam ab eodem Nepote suo comprehenditur, ligatus Carolomanni potestati subjicitur, a quo, stricta observantia custoditus, Bojariæ usque adventum Regis in obscuro ergastulo detinebatur. Carolomannus vero, Regnum illus nullo resistente ingressus, cunctas Civitates, & Castella in deditionem accepit, & ordinato Regno, atque per suos disposito, gaza Regia ditatus, gloriose rediit. Existente Ludovico Rege in Aquensi Palatio, accessere eum Legati Ludovici Imperatoris, simulque Adriani Papæ, quos honorifice suscepit, & ad placitum petitis satisfecit. Inde Bojariam profectus, celebrato consilio, Rasticem gravi ligatum catena sibi præsentari mandavit, atque Francorum, Bojariorumque judicio, qui de diversis Provinciis Regi munera deferentes aderant, morte damnatum, luminibus oculorum privari præcepit p).

Sva-

p) Aanal, Fr. Fuld.

Svatoplugus, etiam Sventibald dictus, Nepos Rasticiis apud Carolomannum infidelitatis crimine infimulatus, in custodiam missus est. Slavi autem, Ducem suum perisse putantes, Presbyterum ejus Ducis propinquum Sclagamarum, vel Slavimyrum in Principem suum constituunt, ei minantes interitum, nisi Ducatum susciperet, qui, necessitate impulsus, assensum præbuit, supræmique Ducis honores, & officium acceptavit, contra Engliscalcum, & Wilhelmum Duces Carolomanni peritissime prælia movit, omnique conatu eos ab obsessis Civitatibus remove nitebatur. Ludovicus, ad occidentem profectus, Civitates, Oppida, villasque suæ jurisdictionis contemplabatur. ut, si quid præter opinionem, & voluntati adversum accidisset, præmature mederi valeret. Interea Zventibald, seu Svatoplugus, cum nullus crimina, quibus eum foede colorabant, probare potuisset, a Carolomanno dimissus, & muneribus Regiis condecoratus in Regnum suum rediit.

Carolomannus summæ laudis indolem, magnanimitatem, fortemque Svatoplugi animum cognoscens, officiose Virum Martem clarum requisivit, ut cum exercitu Carolomanni Sclagamarum humiliaret; grato petito pronus annuit Svatoplugus, Sclagamarumque citissime omni insolentia, & potentia

tia exiit. Cognita virtute bellica Svatoplugi, miles Carolomanni in perpetuum Svatoplugum Ducem, Dominumque suum fore exoptabat; armatorum benevolentiam nactus Svatoplugus ad ulciscendam contumeliam a Carolomanno sibi illatam vires, studiumque convertit, Bojarios gloria militari illustres munitissimis in castris aggressus, plerosque vivos comprehendit, cæteris pene omnibus occisis: Omnis Noricorum lætitia de multis retro victoriis conversa est in luctum, lachrimosamque moestitiam. Carolomannus audito diro exercitus sui interitu, turbido animi motu fluctuavit, vi, metuque subactus magnam militum multitudinem ex agris, Oppidisque congregavit, & in strenui belli societatem convocavit, lectam armatorum manum ad signa coegit, & armis exercitatissimos omni vi Svatoplugo opposuit; ast virtute bellica Svatoplugi, adeo copiarum ejus prostratae sunt, ut vix unum Ratbodone de prælio illo semi-mortuum receperit. Suis viribus Carolomannus Svatoplugo resistendo impotens, Thuringos, & Saxones contra Slavos misit, qui a Slavibus fugati, devictique, plurimis suorum amissis, turpiter redierunt. Viribus collectis mittuntur copiarum de Francia Carolomanno in auxilium contra Slavos, quorum quinque numerabantur Duces: Zvetislan, Witislan, Helzimann, Spoitimann, Moyslan. Hi Slavos

vos ad fluvium Fludaha aggressi fortiter pressere, palmam tamen Slavis cedere coacti, plurimis suorum amissis, magna cum difficultate regressi sunt. Svatoplugus famosus in Orbe Slavorum Rex misso exercitu Bajoarios, litus Fludahæ fluminis obfidentes, dispulit, territorium cum omni militari apparatu occupavit, alios occidit, alios in flumen actos vorticibus undæ mergit, plurimos vero duxit captivos, cum paucis inde Embricus Ratisbonensis Civitatis Episcopus evasit.

Anno 876. Svatoplugus Adelhaidam Carolomanni Baviaræ Regis ex Lidovinda Carinthæ filiam, & Arnulphi Imperatoris Sororem germanam connubii foedere sibi sociavit 9). Svatoplugus, collectis Slavorum copiis, ultra Danubium generosum misit exercitum, qui fortissimis Pannoniæ Ducibus acerrime resistit, totamque Pannoniam immaniter igne, & ferrôdevastat, dedit, & confundit: ita, ut non immerito hanc ad miseriam versus compositus sit:

HIC-

9) Stredowsky Lib. 3. Cap. 7. pag. 304.

HIC PATRIÆ PLANCTUS, SIMUL ET MISERABILE FUNUS.

Pingui accepta præda, Svatoplugus cum copiis felicissime, glorioseque remeavit in sua, qui tantum possidebat fortissimorum Slavorum militum numerum, ut ad fluvium Raab ab ortu, usque vesperam lucis, exercitus ejus absque minima interruptione præterire cerneretur, cum qua multitudine in Regno Arnulphi per duodecim dies fauste pugnando versabatur, demum innumeris reportatis victoriis, prospere reversus. Pannonum præcipui Duces armis Svatoplugi subacti occubere, atque, ut Annales Fuldenfes testantur, in flumine Hrapa, vel Raab vitam finire Megingor, & Papo; Bertold vero Comes cum Fratre, & aliis magnarum virtutum Ducibus a Slavis servatus est. Anno 885. Imperator, per Bojovariam ad Orientem profectus, prope flumen Tullinam in Seifelmaur Austriæ præsentibus Bajavariorum Principibus cum Svatoplugo pacem iniit, paucumque post tempus, cum Arnulphus cum Svatoplugo generalem conventum in Omuntersperch celebrasset, pacem initam renovavit. Arnulphus Curtæ Regia Ulma magno, splendidoque apparatu Natalem Domini celebravit, cujus honorificæ, sumptuosæque festivitatis Svatoplugum participem fore, magno.

gno zelo exoptavit. Svatoplugus affabilitati Arnulphi minimam tribuebat fidem, metuens, ne, ob illata dudum in Regno Arnulphi damna, jucundas epulas sanguine suo posteris memorabiles reddere eum contingeret. Inde Arnulphus irato animo Hengisveldoni cum Brezlavoné Duce Svatoplugum aggredi constituit, consultumque fuit, ut tribus exercitibus Regnum Slavorum inexpectati invaderent. Rex equidem, assumptis secum Francis, Bojariis, & Alemannis, mense Julio r) Slavos, cum quorum Rege Curtæ Regiæ spondebat se pacem servaturum, armata manu salutatur, atque per quatuor hebdomadas Regnum inopinate aggressus vastatur, uritque, Hungaris etiam Arnulpho pro adiutorio venientibus s).

Svatoplugus prospere inexpectato hosti se opponit, quem, quum Arnulphus cum Francis, Bojariis, & Alemannis vincere nequiret, Hungarorum gentem in auxilium convocat, junctis multarum gentium viribus, & armis, magno labore, sanguinisque profusione Svatoplugum fortem, celeberrimumque defensorum Regni vincit, (Profecto, si gentium tantarum vel quarta

r) Freherianus Fuldensium Annalium continuator an Aunum 889. s) Luitprandus Lib. 1, Cap. 5. Mur. T, II. pag. 428.

ta pars Svatoplugo favere voluisset, ob virtutes proprias, Slavique generosi militis, non minus Alexandro Magno Svatoplugus profecisset) *) Devicto Svatoplugo Arnulphus, pace parta, Segno potitur. **) Hungari observato exitu, contemplatique Regionem, cordibus malum, quod postmodum in propatulo apparuit, machinabantur. Hic observandum venit, Thurocium, Bonfiniumque Hungaros Scriptores multum errare, dum omnem suppressionem Regni Slavonici Hungaris adscribunt, de Arnulphi, aliorumque armis nullam facientes memoriam. Hungari solum pars edjutrix in ruinanda Republica Slavorum erant, qui in Regno, per Arnulphum, Bojoarios, & Alemannos ruinato, palmam reportavere. Optime intelligere licet, non una Hungarorum virtute Svatoplugum victum; verum plurium gentium sanguinis profusione subactum fuisse, ex Cl. Scriptore Hungariæ Stephano Katona Regiæ Universitatis Budensis Historiarum Doctore Actuali, qui in Historia Primorum Hungariæ Ducum t) scribit " - - -
 " Auditis Hungarorum progressionibus, Arnulphus Imperator eorum auxilium in Mar-

*) De heroica virtute Slavorum militum jam sub Alexandro Magno, sat clare innuit hujus Privilegium Cap. V. **) Szklenar: Lib, II, Cap. IV. § V.

t) In Annum Christi 893, pag. 142.

" rahenenfes Slavos arceffendum exiftima-
 " vit. Præfuit tum Marahanix Svatoplug-
 " gus, qui jam dudum in Arnulphi gratiam
 " obrepferat, obfequioque fimulato, tan-
 " tam cum illo familiaritatem contraxerat,
 " ut & in fonte facro filio fponfor adhibi-
 " tus, & Bohemix Principatu donatus ab
 " illo fuerit. Quum Svatoplugus tantis be-
 " neficiis maleficio rependeret, viresque,
 " quibus auctus erat, ad oppugnandum
 " benefactorem fuum converteret, Arnul-
 " phus, poenas ab ingrato repetiturus, e-
 " xercitu triplici Marahanenfes aggredi fla-
 " tuit u). primum, ex Francis, Bojoa-
 " riis, & Alemannis conflatum, ipfe mense
 " Julio contra Svatoplugum adduxit; Al-
 " terum Brazlavoni Pannonix Savix Duc
 " commifit; Tertium ab Hungaris, victori-
 " arum curfu magnam Hungariæ hodiernæ
 " partem jam emenfis, expetiit. Arpadus
 " videns, ultro fibi viam in Marahaniam
 " ab Arnulpho pandi, lætus duos avunculi
 " fui Hulek filios, Zvardum, & Cadufam,
 " tertium Hubam, unum e primis feptem
 " Ducibus, in hanc expeditionem deftina-
 " vit, &, ne quid a tergo metuendum re-
 " linqueret, Castrum Gömör (Gumur) &
 " Novigrad expugnari prius juffit. Castris
 " ex Pazto (Paztho) promotis, fubactis-
 " que

u) Pag. 143.

" que locis laudatis, Ipölim (Ypul) juxta
 " Danubium, deinde Granum (Grön) flu-
 " vios transgressi, juxta terram Castrum,
 " Varad appellatum, tamdiu confederunt,
 " donec novus exercitus cum Bors adve-
 " niret. Postquam nunc ad munitiones in
 " montibus Soliensibus, seu Zvolen (Zo-
 " ultur) extruendas, ne quid inde discrimi-
 " nis ab hostibus esset, dimississent; ipsi
 " versus Situum fluvium caute profecti,
 " quosdam exploratores præmiserunt, qui
 " non multo post reversi narrarunt, li-
 " mites illos a Zoborio (Zuber), quem
 " Svatoplugus Ducem Nitriensem præfere-
 " rat, custodiri, levique actu sagittarum
 " ad Tormos (Turmas) fluviolum obsi-
 " stentes sibi Slavos Marahanenses, & Bo-
 " hemos ita fuisse turbatos, ut sine mora
 " fugam arripuerint x) Hæc ubi Duces ab
 " exploratoribus didicerunt, versus Nitri-
 " am cum copiis iter accelerarunt. Sed
 " jam Zoborius a suis fuga lapsus de Hun-
 " garorum adventu certior factus, ad pro-
 " hibendum fluvii transitum cum armatis
 " militibus advolavit, diuque pugnam su-
 " stinuit. — — Hi tandem Hungarorum
 " pertinacia victi, non aliud, quo salutem
 " tutarentur, inveniebant, quam ut ad vi-
 " cinum Nitriæ Castrum sese reciperent,

L

" ac

" ac ex ipsis moenibus hostem submovē-
 " rent. Multis in fuga cæsis, ipsum Zo-
 " borium Ducem, Cadusa telo faucivavit,
 " captumque custodiæ mancipavit. Poste-
 " ro die Hungari Nittriæ propius obsidio-
 " nem admoverunt, neque prius destite-
 " runt, quam, pluribus interemtis hosti-
 " bus, eam expugnarent. Tum vero Zo-
 " borium in absito monte suspensio neca-
 " runt, quotidieque Zobor dictus tantæ rei
 " memoriam ab oblivione vindicat. — Lau-
 " dati Duces ad Vagum usque progressi,
 " Castellis pluribus, Sentavia (Stumrey)
 " Galgotzio (Colgoncy) Betzkovio (Blun-
 " dus) Trentinio (Trufum) Banovotzo
 " (Bana) captis, ac præsidio militari com-
 " munitis, ad Moravam usque procure-
 " runt, & omnes, qui jugum pati nollent,
 " catenis vinctos ad Arpadum abduxerunt "

Non dissimili modo scribit Cl. Geor-
 gius Pray y): Hungari, ejecti ex Transil-
 vania per Patzinacitas, Anno Christi 889
 Bulgaros invaserunt: causa exorti belli fuit,
 quia Simeon Bulgariæ Princeps, obtenta de
 Hungaris victoria, immodice elatus, Cha-
 zaros, auxilio Romanis venientes, naribus
 præcis in Urbem remisit. Barbaro hoc
 facinore plures sibi hostes Simeon, ac prope
 inte-

y) La parte 3. Lib. 1, Annalium Hungariæ.

interitum concivit. Cum enim Chazari, crudelem in modum ab hoste deformati, ad Imperatorem appulissent, commota miserando illo, inhumanoque spectaculo Urbs universa in iras, & vota, belli studia, vehementer exarsit. Ipse Imperator, ad quem ea contumelia inprimis attinebat, partim commiseratione, partim indignatione commotus, de injuria ulciscenda cogitavit, sed, quod res domi in arcto essent, & copiarum a nuperno prælio vehementer attritarum, ab Hungaris supplicia implorare constituit, quod eos oblatis muneribus in belli societatem facile pelliciendos speraret. Igitur Ducem, ut scribit Leo Grammaticus, Sclerum, quem cæteri Nicetam vocant, Patricia dignitate ornatum, ad Danubii fluminis ripas misit, munera Turcis oblaturum, & ad arma contra Simeonem excitaturum. Nicetas, ut ad Hungaros appulset, faciles apud Arpadum aures reperit, siue muneribus illecti essent ad ferendas Romanis supplicia, siue recens a Patzinacitis e Transilvania ejecti sperarent se ea occasione ditionem suam latius porrecturos. Fœdere percusso in id præprimis conventum: ut, cum Nicephorus Phocas, nam huic Crinite cæso copias Leo commiserat, hostem a fronte aggredieretur, Hungari a tergo Bulgarum urgerent: acceptis obsidibus, quo fœdus firmiore vinculo constaret, in

Urbem reversus Nicetas Imperatorem, & cives spe auxiliariorum recreavit. Decreto bello Imperator Eustachium patricium, & classis Drungarum mari, terra vero Nicephorum Phocam Patricium, & Legionem Dóesticum delegat, qui Bulgariam usque penetrarent; sed paulum post pacis, quam aut sua dignitas, aut initum recens cum Hungaris foedus postulabat, Cupidio Leo Constantinacem Quæstorem de pace cum Simeone consulturum misit. Simeon arma, bellumque, terra, & mari in se mota conspiciens, Quæstorem, quasi dolose agentem, sub custodia inclusit. Cum hunc in modum tergiversatione potius, quam armis Bulgari, Romanique pugnant, Hungari, ut foedere conventum fuit, transmissio Danubio Bulgariam totam infesti pervagantur, actis immensis prædis. Ea res Simeonem a Romanis reflexit, ut sua tueretur. Itaque, omissô, Phocâ, in Hungaros movet, nec multo post acie congressus, victusque memorabili clade vix salvus, & incolumis fuga evasit, exercitu partim cœso, partim in Hungarorum potestate relicto. Victores Hungari, Præzlavam Regiam Bulgarorum pervenientes, Simeonem in Mundraga Urbe concluderunt. Hungari, obtenta victoria, venditisque captivis, quos Leo Imperator numerata insigni peccuniæ summa coemerat, ad sua trans Istrum rediere, quorum terra
fuit

fuit inter fluvios Temesem, Moresem, Crisum, & Titzam, qui fluvii se satis produunt, retinentque hodie etiam variatum nonnihil nomen. Videntur itaque Hungari eam partem Transilvaniæ coluisse, quæ cis Marusium Hungariæ proxima est, & versus Tibisci oras magis recessisse, qui Regionem suam, teste Constantino, desertam, vastatamque invenientes, in ea terra, quam ad hodiernum incolunt, sedes posuerunt, in ea nimirum Regione, in qua fluvii continebantur Times, Tutem, Moresen, Crisus, & Titzam. Hungaris ad sua reversis, paceque potitis, Slavorum Rex Svatoplugus semel, atque iterum subditos Arnulphi Imperatoris infestabat, atque in Pannoniam, quæ sita fuit, ubi nunc Superior, inferiorque Hungaria trans Danubiana cernitur, arma intulit. Arnulphus, assumptis secum Francis, Bojariis, & Alemannis, Anno 892. Moraviam venit, ibique per quatuor hebdomadas cum tanta multitudine omnem illam Regionem incendio devastans versabatur.

Eodem tradunt hæc cursu Scriptores antiqui, Hungaros in opprimendo Regno Slavorum, eorumque Rege Svatoplugo solum partem adjutricem fuisse, quos aggressi sunt ab ortu Hungari, a meridie Pannonæ cum Brazlavone Duce Savia, ab occasu Bojarii, & Franci, a septentrione Alemanni. His quinque potentiis, unanimi consensu,

for-

fortissimoque conatu bellum luctuosum Slav-
 vis strenue inferentibus , Gens Slavonica
 succubuit. *) Testatur id Otto Frisingensis
 Lib. 6. Cap. 1. Freherianus Annalium Ful-
 dendium continuator ad Annum 889. Anna-
 lista Metensis ad An. 890. Pagius ad An. 890.
 Aventinus autem Lib. 4. Annal. Boicorum ad
 An. 892. scribit: Aufriacum limitem Arnul-
 phus petit mense Majo, celebrem conventum
 apud Hengeszveld habiturus, quo cum Sva-
 toplugus venire contemneret, hostis Rei-
 publicæ judicatur. Interfuere eidem concilio
 Wratislaus Poloniæ Præses, & Cusala
 Dux Ugrorum, qui adhuc incertis sedibus
 in Sarmatia Europæa vagabantur; pollice-
 bantur omnes vires suas adversus Svato-
 plugum, si sibi quasi pro stipendio terra,
 quam armis occuparent, daretur. Grata
 legatio Arnulpho fuit, cui illico annuit,
 Slavosque triplici exercitu invadere statuit:
 Cusalæ, & Ugris popularibus suis Dacia
 destinatur: Wratislaus Poloniæ Princeps a
 tergo iussus est cum Venedis suis arma in-
 ferre. Arnulphus Imperator a fronte cum
 Francis, Svevis, & Bojis ingruit, per in-
 tegrum mensem Julium Slavorum Regnum
 percurrit, cuncta incendiis, rapina, luctu
 complet. Porro Cusala, & Ugri longe
 crudelius sæviunt, utramque Daciam citra,
 &

*) Anno 893. Vide initium Cap. 8.

& ultra Tibiscum, quatenus Danubio amne excurrit, velut nimbus inundant, ferro viam aperiunt, Colonos veteres trucidant, Regionem inter se forte dividunt, ibique perpetuo mansuri domicilia locant. Continuat Simeon Affemannus Aventini relata *): Ugri, seu Hungari Svatoplugo iussu Arnulphi multa loca abstulere: ibi sedes sibi delegere. Arnulphus Anno subsequo Moraviam invadit, præfractis claustris juxta Granum amnem, montemque svevum Regem Ugrorum in Moraviam immittit, tota Regio Slavorum rursus coede, rapina, incendiis, luctu completur; Ugri in Daciam, quam armis subegerunt, revertuntur. Posthanc sex annis, quoad vixit Arnulphus, Ugri sibi ab incurstationibus finitimorum contemperarunt, seque intra terminos armis partes continuere. Ubi Arnulphus obiit, separato Danubio Pannonias, quatenus Danubio coherent, Bojis præripuere, Ugri igitur septimo Anno, postquam Daciam occuparunt, ubi Imperatorem Arnulphum obiisse, Regnum in tot Principes inter se dissidentes dissectum, & Christianorum discordias vident, Pannoniam terram fortissimam, ipsis finitimam, pecoribus pascendis opportunam occupare statuunt, quod ut facilius, feliciusque assequerentur, Ca-
sula

*) Tom. 4, pag. 1, Cap. 6.

Iula Dux gentis celebrem admodum legationem suorum ad Ludovicum, Bojosque vicinos suos mittit, hisque mandat, ut diligentius cuncta, situm Bojariæ, moresque Incolarum explorent — — Post hæc Ugrī specie societatis cum Bojis factæ Moravos hostes Bojorum invadunt, Moraviæ partem sibi usurpant, Duces Slavorum limitis Carini Godfridum, & Eberhardum, occidunt. Inter hæc Luitpoldus Præfectus Militaris in festa acie Ugris obviam ire, perfidiamque ulcisci festinat. Hoc ubi Cassula comperit, ponit castra ad Phiscam amnem infra Viennam Austriæ cum Principibus suis. Luitpoldus, partem exercitus Ugrorum adsequutus, aggreditur, primo impetu mille ducentos in Danubium agit, præcipitat, atque submergit, cæteros in fugam dat, cædit, prostermit usque ad Præsburg, ubi trajecto Istro, Cassulam victoria cum suis exultantem invadit, aciem perrumpit, turbat, Regem, seu Ducem cum maximo Procerum suorum numero ad superiorem amnem Phiscam interficit. Svatoplugus Rex Slavorum a) in medio exercitu suorum delituit, & nusquam comparuit, cui non solum Bohemia, verum etiam aliæ gentes usque fluvium Odram, & Gron, hodie Granum, parebant, qui Princeps fortis, terribilisque fuit finitimis populis.

Ti.

a) Cosmas Pragenfis ad Annum 894.

Timon scribit de Svatoplugo *b)* Svatoplugus Slavorum Princeps ad omnem pietatem a puero formatus — subito spiritu Divino afflatus, Aulam, opes, honores, delicias, simul & curas deferens, omnibus, etiam intimis insciis in solitudinem secessit. Mons vastus, & saltuosus a meridie, & ortu solis imminet Nitriæ Arci, & Oppido, ad hujus umbilicum, seu ex destinato, seu casu delatus, tres viros, solitariam vitam agentes reperit, quibus se socium adjunxit, factus cupiditatum Dominus, vitam herbis, & pomis, quæ silva ferebat, sustinens; rebus Divinis assiduo vacabat, nulli, nisi Convictoribus cognitus, annos quindecim in solitudine exegit; locus, quem incoluerat, illico venerationi esse cœpit, & ab hominibus contemplationi deditis celebrari, mons Zubor dictus. Dubrabijs Lib. 4. refert: Arnulphus Cæsar Regnum Svatoplugi victi per edictum publicavit, deditque illud diripiendum gentibus; at misericordia plenus DEUS, qui non vult mortem peccatoris, sed magis, ut convertatur, & vivat, de Rege multarum gentium, humilem, inopemque sibi fecit Eremitæ cultorem ad montem, cui Zobor vocabulum, quem tres duntaxat Eremitæ, vitam

b) In Imag. Antiq. Hung. Lib. 3. Cap. 3.

aridam, duramque viventes, incolebant; iis Rex quartus additus nemini Contubernaliū de tolerantia, patientiaque concessit, nec, nisi ante extremum diem, quis esset, se illis prodidit, summe dolens, se S. Methodium Episcopum offendisse, ex eo, quod Divina citius, ac ipse de venatione rediisset, inchoaverit. Ab Eremitis Nitriæ conditus fuisse dicitur, & donec apparuisset conditorium, hoc Elogium insculptum habuisse fertur.

REX MORAVIÆ SVATOPLUGUS

IN MEDIO REGNI SUI SEPULTUS

JACET.

Joannes Thurocius Hungariæ Scrip-
tor mira de Svatoplugi cum venditione
Regni, tum fine vitæ, quasi in vortici-
bus Danubii positi, litteris consignat, quæ
a veritate aliena esse, multo præstantiores,
etsi posteriores Scriptores invincibiliter
probant. Decantatam nœniam, atque fa-
bulas de Regno Slavorum Hungaris ven-
dite pro ornato equo, non est opere pre-
tium, ut in conspectum daremus; cum,
hæc figmenta in mentem revocare, indig-
num esse clare docuerimus. Commenta de
ornato equo, Slavi pacifica aure excipant,
quæ de non matura mente procedere proba-
vimus. Authorum sententiis visis, cujus
authoritate ducti scribere debeamus, ea,
quæ

quæ gentibus de Svatoplugo indubiam scientiam darent, quærendum venit. Ad litem hanc decidendam sciendum est, Authores nomen Regis penultimi cum sui Successoris nomine confundere; alii enim scribunt Svatoplugum, alii Svatogium, Svatum, Sventibaldum, alii distinctis modis, litteris, sylabisque transpositis referunt; ac ex eo, quia idioma Slavonicum non calluere, aut male informati nomen corrumpunt, aut vitæ acta horum confundunt, ut non facile errui possit, quid de Svatoplugo, quidve de Sventibaldo dicatur. Annalium Fuldensium, Ptolomæi, Porphyrogeniti, Amiani, Marcelini, Simeonis Assemani, aliorumque relationibus clare informati, docemus cum Procopio c), Slavorum, quibus ingenium nec malignum, nec fraudulentum est, Regem Svatoplugum fortem, terribilemque d) finitimis populis, filium Moymiri Regis Moraviæ, sub Eugenio secundo Pontifice Maximo, regnantis Imperatoris in se indignationem pertraxisse, ex eo, quod ad celebrem conventum Hengeszveld venire detrectaret, indeque in eum Arnulphus arma movere statuit, Hungaros, Polonosque instigavit, Svatoplugum tribus suis
 exer-

c) Lib. 3. Cap. 14. d) Porphyrogenitus de Administratione Imp. Cap. 41.

exercitibus pressum ad fluvium Granum vicit. Rex tot, tantisque hostibus resistendo impar fugam dedit, atque in monte Zobor vitam eremiticam duxit, quam in pœnitentia, summaque pietate ibidem clausit, a sociis Eremitis in Ecclesia, in latere montis erecta, humatus.

Svatoplugum fidei Christianæ summum promotorem fuisse, Scriptores Bohemi unanimi consensu tradunt, quorum sententiæ videtur subscribere novissimus Scriptor Hungarus Cl. Stephanus Salagy Presbyter Diœcesis Quinque-Ecclesiensis Lib. 2. de Statu Ecclesiæ Pannonicæ Cap. 4. pag. III. Num. 27, dum ait „ — tem-
 „ pore adhuc Svatoplugi, qui post ex-
 „ cœcatum, ac in Monasterium a Nori-
 „ cis reclusum Rafticen, quod Anno 870
 „ evenit, Principatum solus apud Mora-
 „ vos adeptus est; quædam illius populi
 „ portio antiqua etiamnum superstitione
 „ laborabat, quam penitus extinxit Sva-
 „ toplugus opera S. Methodi, Moravicum
 „ Episcopatum, a sede Apostolica conse-
 „ cuti “ Svatoplugus multis deflebat la-
 „ chrimis cuncta sua peccata, vel maxime
 „ offensam, injuriamque illatam S. Metho-
 „ dio. Svatoplugus Rex plena venantium
 „ cohorte in festo SS. Petri, & Pauli, Missæ
 „ Sacrificium offerente S. Methodio, tem-
 „ plum

plum ingressus est cum ingenti strepitu, ac tumultu, acriter exoptulando cum Methodio : cur cum Sacrificio expectatum diutius non effet, quoad ipse cum turba venatorum comparuisset? quamvis Methodius, una & populus prævie satis notabili tempore Regem ex venatione reducem præstolaretur. Pio Regi magno dolori, fuit Divinæ Hostiæ oblationi non interfuisse, quod suæ culpæ, ut oportuisset, non adscribens, in magnum Servum DEI S. Methodium diffordinato, peccaminosoque furore aciem verborum vertit, quam offensam, pænitentia ductus, copiosis, salutaribusque deflevit lachrimis in ardua montis Zobor Eremo ad Nitriam : qui haud dubie feliciter ex vitæ hujus tenebris excessit, cum tanto zelo in avocandis ab idololatria suis Regnicolis flagraverit, quibus Christo partis, in secreto, & saxoso Eremi antro in contemplatione viæ cælestis, rerumque Divinarum, in jejunio, nuditate, paupertate, cilicio, continuisque pœnitentialibus lachrimis immortalium, spe multorum annorum intervallo usque ultimos dies vitam contrivit.

Strsedowskius ait, per Sacerdotes Bohemiæ S. Benedicti Svatoplugum cum titulo Sancti venerari, & in eorum Menologio undecima Martii annotari; imq;
te-

testatur idem Scriptor, ante unum seculum cum consensu Sacræ Sedis Romanæ imagines quorundam sanctorum Eremitarum in cupro prodiisse, inter quos Eremitas etiam Icon Swatobogii, seu Svatoplugi visebatur Olomucii apud Patres Capucinos in via crucis cum subscriptione, quam capite de Religione retulimus. *) Magno profecto opprobrio afficiunt Scriptores pium Regem Svatoplugum, totamque Gentem Slavonicam, dum ei adpingunt dedecorosam venditionem Regni, sui que desperatam præcipitationem in gurgites Danubii. Hæc Scriptores Hungari, non omni ex parte mali, incertum, an errore, vel odio, probabilius utroque adducti notavere. Suspicio est, an non hoc scripserint ad vindictam summendam de Jornande, qui jam Gottus, jam Alanus, a nonnullis Slavus fuisse fertur. Hic non absque injuria nobilissimæ gentis Hungariæ Hunnos a spiritibus immundis exortos perhibet ex fæminarum consuetudine. Jonandes de rebus Geticis Cap. 24 „ Gotthi post egressum Scaniae, seu Scandinaviæ Insulæ sub Filimero quinto eorum Rege in terras Scythicas introivere, Hunni vero ex veneficarum quarundam Gothicarum mulierum

*) Vide Capite X. § Dum inter — Folio. 108.

„ rum cum spiritibus immundis congressu
 „ exorti sunt; tali ergo Hunni stirpe cre-
 „ ati Gotthorum finibus advenere, quo-
 „ rum natio sæva, ut priscus Historicus
 „ refert, in Meotide palude ulteriorem
 „ ripam infedit „. Quanta fides relati-
 oni dari potest, Hunnos ex immundis spi-
 ritibus ortos fuisse, tanta danda erit fig-
 mento, fabulæque, Svatoplugum, vendito
 Regno pro ornato equo, desperatum in
 Danubio periisse. *)

Sva-

*) Sed nec fabellis, quæ de Svatoplugo Hungari,
 Bohemique Scriptores prodidere, seu refutandis,
 seu recoquendis immorabor. Dissavit penitus
 inanias has Gelasius Dobner e S. P. Ipse quoque
 e Græcorum, Francorumque annalibus non pauca
 produxisse videor, monumenta, huibus abunde
 testatum sit, Svatoplugum rebus humanis fato
 ordinario exemptum amplissimas ditiones ad filios
 transmississe. Szklenár. L. II. C. IV. § XVII.

Si per adulationes & vanitates explenda est Nar-
 ratio, andebo dicere, pereat Historia. Lipsius
 in Quæsti: Epist. L. 5. Epist. 11. Apud Szklenár
 Lib. II. Cap. I. § II.

Hoc est, quod ipsi patrii, iique vetustissimi an-
 nales sub involucro quodam proponunt, si rem
 ipsam magis, quam circumstantias rebus adnexas,
 non optime sane consarcinatas spectemus. Nar-
 rant

Svatoplugus filios genuit duos Moy-
mirum, & Sventibaldum, quorum post-
remum Arnulphus Cæsar de sacro baptis-
ma-

rant hi Hungaros in primo aditu ad Tibiscum,
terram, & aquam, ab iis, (a Slavis) qui sumæ
rerum in Jazigia præerant, petivisse. (Turocius
Chron. Pag. II. Cap. 3.) (Anonymus C. 14.)
Atqui hæc sollennis fuit asiaticarum gentium con-
suetudo, ex quibus Hungari venere, & hospiti-
um petendi formula. Petiere igitur Hungari sibi,
suisque peccoribus hospitium, nec illud non obti-
nuere. Unde Anonymus (C. XX. Menumoroutum
sic inducit loquentem *Dicite Arpadio Duci Hun-
garix, Domino vestro, debitores sumus ei, ut ami-
cus amico, in omnibus, quæ ei necessaria sunt, quia
hospes homo est.* Et Turocius refert, ducem Mo-
ravix gavisum fuisse de adventu Hungarorum,
quod existimaret eos venire tanquam rusticos,
qui terram suam colerent; Ita ipsi annales patrii
sunt testimonio, Hungaros non ut hostes, sed
ut amicos, hospitesque, Regionem Metanastarum
ingressos fuisse, & cum Slavis juxta terras ha-
buisse. — Asiaticarum gentium hanc fui-
sse consuetudinem petendi hospitium, docet He-
rodotus L. 5. sequenti exemplo, Megabifus nun-
cios in Macedoniam septem Persas misit ad A-
myntham petiturus Regi Dario terram & aquam
& Persæ ubi pervenere in conspectu Amyn-
thæ,

matris fonte levavit. ** Svatoplugo abditam montis Zobor Eremum petente, duo filii Moymirus, & Sventibaldus in Regno succedere, qui perpetua inter se dissidia

M

dia

thæ, ad quem mittebantur, Regi Dario terram & aquam petere. Amyntas & ea dedit, & homines in hospitium vocavit. — Persæ postquam a Cæna ad potum pervenere, hospes, inquit, Macedo, — quoniam libenter excepisti nos — Regique Dario & terram das & aquam, sectare consuetudinem nostram —. Et L. 7. Xerxes principio caduceatores dimisit in Græciam petitem terram & aquam — ubi complures dies circa Pieriam est commoratus — eodem legati, qui dimissi in Græciam fuerant ad terram petendam, regressi sunt partim inanes, partim terram & aquam afferentes. Szklenár Lib. II. Cap. IV. § XIV.

**) Sventibaldus seu Svatoplugus filios, inquit Constantinus Imp. de adm. imp. Cap. 42. habuit tres, & fatis concedens, regionem suam, in partes tres divisit, filiisque singulis portionem tradidit, Maximum natu Principem magnum faciens, reliquos vero duos sub ejus potestate constituens —. Mortem Svatoplugi, omnes adfingunt, A. C. 894. Nomina filiorum ejus sunt sequentia, I. Moymirus, Mogemir, Moimarus, II. Sventibaldus, Svetobog, Zuentobolchus, Zuentibolch. III. Gotifredus, Szklenár Lib. II. Cap. IV. § VI. VII. vide superiori Capite III. § II.

dia fovebant. Hungari, odia eorum perspicientes, occasionem nacti sunt, discordias Slavorum suum in emolumentum vertendi, disceptantibus maxime fratribus, Hungari absque omni detrimento suorum armatorum, eam tunc Moraviae, nunc vero Hungariae partem, quae inter Moravam, Vagum, & Granum fluvios continetur, sibi plenarie, perpetuoque jure subjecerunt. Princeps Zventibaldus, brevi post tristitia, & aegritudine confectus, Regibus Slavorum finem dominandi fecit. *) Fertur a quibusdam Scriptoribus ad Arnulphum fugisse, sub cujus protectione Bojoariam profectus ibidem cunctis diebus vitae suae permanfit. Sventibaldus a Pessina etiam Swatobogius nominatur, qui, ut idem refert, periturus non erat, nec victoriam Hungari retulissent, nisi contra nominis sui etymon, velut alter Roboam, saniora senum consilia sprevisset. Slavi desolati, & per multas potentias vastati, divisi sunt; pars Bohemis vicinior se ultro fidei, ac tutelae Bohemiae Duci Wladislai primi submitit, quam ille cum exercitu suo

con-

*) Moimarum vitam produxisse usque ad An. 907. Cujus Casu, Regni Moravici gloriam maxima ex parte concidisse non videtur ambigendum Szklenár. L. II. C. IV. § XVII. (vide in superiori Cap. XI. § II. Archiepiscopis. Fol. 166.

contra Hungaros egregie defendit. Reliqua pars a Morava usque Vagum, Granumque fluvium mansit in Hungarorum. *) Septentrionalis in Polonorum, ultra Teyam in Germanorum Austriacorum, potestate. Slavi cum Bohemiæ, & Moraviæ, tum Hungariæ, Deo infinitas grates dant, eis tandem Regem unum præesse, sub cuius protectione pacificam ducere vitam va-

M 2

le-

*) Partem regni ejus, illam, quæ a Vago, aut Grano flumine ad Moravam amnem extenditur occupavere Bohemi, a quibus primus Sventibaldus armis eam sibi vindicavit — — Partes a fluvio Grano, Vagoque ad Moravam amnem protensas sub imperium potestatemque Hungarorum non ante divi Ladislai tempora, jure pleno, nexuque perpetuo, Hungariæ obstrictas fuisse; probat Cl. Szklenár L. II. C. IV. a §XVII, usque ad finem Libri, ex Diplomate fundati Episcopatus Pragensis, cujus limites erant usque Regionis Moraviæ fluvium nomine Wág. Item ex Confirmatione Henrici III. Imperatoris, qui illud Diploma confirmavit. Nec Boleslaus II. Dux Bohemiæ, cujus Munificentia Episcopatus ille surrexit, limites ejus ad alienum regnum extendere, nec Henricus ævo suo. eos confirmare, minime autem omnium Hungari id sinere potuissent, ut palam est. Accedit: Quod Cartuius prevetustus divi Regis Stephani biographus, perhibeat totam Hungariam, ut ea Stephano primo

Hun.

leant , a quo Bohemia Hungariæ Regibus
cessit , omnes Slavi uni Sacrato Coronato
obtemperant capiti ; Regnum Slavorum,
in multas olim dilaceratum partes , post
decursum aliquot sæculorum , rursus in u-
num coaluit ; Omnes enim Slavi Croatiæ,
Sclavoniæ , Hungariæ , Moraviæ , Bohe-
miæ,

Hungariæ Regi parebat , in decem Episcopatus,
quorum Metropolis Ecclesia Strigoniensis esset,
ab eodem divo Rege distributam. — Ex quo
Manifeste colligitur partes vaganas ad aliquem
horum Episcopatum pertinuisse , si illæ dominatu
S. Stephani Regis continebantur — at nullus ex
his decem Episcopatibus , a divo Stephano in
oris Vago adfuit est constitutus , ut ostendit
Cl. Prai in Diatribe sua , & vita S. Ladislai-
His adde : Quod S. Ladislaus gravia cum Bo-
hemis ad Vagum bella gesserit , eosque de Posses-
sione harum partium felici Marte deturbavit.
Quapropter Capitulo Pofoniensi , devicto Rege
Bohemiæ , cum victor rediret in Ungariam , do-
navit Possessionem *Szilincs*. Hæc omnia non mini-
mum firmare videtur Ludovicus I. Rex , qui in
Diplomate Anno 1347. testatur in ipsis Confi-
niis Bohemiæ (Moraviæ) *per sanctissimum Regem
Ladislauum metas postas & erectas.*

Regni Moravici partem alteram , Ditionem quon-
dam Metanastarum , cum parte Daciæ , Ducis su-
premi Imperio aliquamdiu liberam , plures Dy-
nastæ

miæ, Galliciæ, Unum, modo feliciter
Regnantem Regem clementissimum, Domi-
num & Patrem recognoscunt.

QVI est FRANCIŒVS I. prVDenter et faV-
ste regnans sLaVorVM rEX, **)

Huic longævam devoti subditi exop-
tant vitam, quorum votis, ut fecundet
Deus, dignum est, ut constantes piissimis
precibus Divinum invocetur Numen ab
omnibus Slavis.

DE LECHO BT CSECHO.

Inter fabulas recensent eruditæ soci-
etates, & peritiores historici illam senten-
tiam, quæ dicit Bohemos a Csecho, &
Polonos a Lecho originem ducere.

Hic

nastæ sibi vindicavere. Quorum Imperium brevi
pertæsus populus, cum non nesciret feliciter ce-
cidisse Slavis Pannoniensibus initam cum Hun-
garis societatem, exemplo hoc doctus, & jam
locis, affinitatibusque mixtus, in unam cum Hun-
garis abivit civitatem, Szklenár L. II. C. IV. §
XVII, Quis enim nescit, in ruinis Moraviæ, flo-
rentissimum Hungariæ Regnum excitatum? Szkle-
nár L. I. Pag. I. **) Carolus V. in suo Titulo
apponebat etiam — Dominus Marchiæ, Slavo-
nicæ. Idem est legere in Articulis Diætalibus
Hungariæ, 1791; in Titulo Regis H-Leopoldi
II. Etiam in Diæta 1792, Articulo II.

Hic ponitur a me compendiatæ Historiæ Papanekianæ finis, cui addo sequens

ADDITAMENTUM.

Dictum est superius, Folio 14. 17. 160. &c. sub Arpado Hungarorum Duce, Regnum Slavorum ad finem inchoatum fuisse. Arpadus genuit Zultam, Zulta, Toxum, Toxus; Geyzam, Geyza genuit S. Stephanum Protoregem Hungariæ; sub Arpado facti sunt Slavi conciviles focii Hungarorum, Hungarica civitate donati, non perpetui servi, nec perpetui subditi, terræ coloni. Sub S. Stephano Rege ejusque successoribus donati sunt plenus juribus Hungaricis, qualiter ab Arpado, usque ad tempora capitis VI. a Sancto Stephano L. I. Decret: conditi, in unam Civitatem mitigati, familiarissime coaluerint, *) breviter antiquis exemplis illustrabo. Fidem dictis adstruit inter innumera exempla, Romuli factum. Is namque ob raptas virgines, maxima ex parte Sabinas, deinde Cœninenfes, ut pluribus apud Plutarchum placet, Crustumineses, Antemnates, Vejentisque, bellum cruentum triennio gefit adversus Titum Tatium, Regem Sabinorum.

*) Præcitatum Cap. VI. leges inferius in Appendice I. § Audeo affir.

norum , cumque ancipiti Marte. utrinque
 fluctuaretur , tandem foedus percussum est,
 his legibus conscriptum. Ut Romulus, T.
 Tatium in societatem Regni recipiat. Ut
 Urbs a Romulo Roma, Populus a Curi-
 bus, Tatii patria, Quirites vocentur. Ut
 mulieres, quæ vellent (siquidem illæ rap-
 tæ laceris comis , dum fervet pugna inter
 generos & foceros se se injecerant, sic-
 que pacem conciliarant) cum suis mari-
 tis vivere, liberæ ab omni opere & mini-
 sterio , præter lanificium habeantur. His
 ita sancitis, secuta est, inquit Julius Flo-
 rus L. I. Cap I. res mira dictu , ut reli-
 ctis sedibus suis novam in Urbem hostes
 (puta Tatius & Sabini cum reliquis) de-
 migrarent, & cum generis suis avitas o-
 pes pro dote sociarent. Hunc morem us-
 que ad suam ætatem defluxisse fatetur Ci-
 cero in defen : Balbi, his verbis. *Illud
 vero sine dubitatione, maxime nostrum funda-
 vit imperium & populi Romani nomen auxi,
 quod princeps ille, creator urbis Romulus, fe-
 dere Sabino docuit etiam hostibus recipiendis au-
 geri hanc Civitatem oportere, cujus autoritate
 & exemplo, nunquam est intermissa a majoribus
 nostris largitio & communicatio Civitatis.*

Atque hoc etiam pacto Arpadi succes-
 sores usque ad S. Stephanum, imo præ-
 cipue (Decr. L. I. Cap. VI.) iste Rex,
 Re-

Regnum Hungariæ percupivit augeri. O-
ratorum principi suffragatur Poetarum
Princeps Virgilius M. *Æn.* 10. qui de
Mantua civibus ita cecinit. Mantua di-
ves avis, sed non genus omnibus Unum:
Gens illi triplex, populi sub gente quater-
ni. Ipsa caput populi, Tusco de sanqui-
ne vires. Hic videmus, de gente tripli-
ci quaternos populos in unam coaluisse Ci-
vitatem. Ex his quidem posset satis con-
vinci, unde omnibus Slavis per Hungari-
am — habitantibus, idem jus civitatis est,
quod Hungaris, eadem antiquitas & dignitas
generis, idem in suis majoribus militiae
Decus, eadem privilegiorum facultas, i-
dem solum, avita hæreditate sibi dereli-
ctum, & etiamnum immobiliter posses-
sum *) si Sabini, vejentes, Cæninenses,
& alii populi, quia cum Romuli gente
fædere cohæserunt, successive etiam ma-
trimoniis juncti, nomen Romanorum u-
surparunt, pari ratione nostris Slavis no-
men Hungariæ nationis adtribui potest,
quia utraque natio sub uno eodem Hunga-
rico Coelo nascitur. Quæso, quid S. Pau-
lum a flagellis liberavit, nisi hoc verbum
Civis Romanus sum *Act.* 22. 25: & 28. Un-
de quæso Paulo, Civilitas Romana? qui
natus est Tharsi, enutritusque est ad pe-
des

*) Audi Szklenarium in Nota folio 180. 181.

des Gamalielis Hierosolymis, ipsemet asseverat se circumcisum octavo die ex Gente Israel Hæbreum (Philipp 3. ver. 5.) Roma est in Europa, Tharsus Civitas Cillicia in Asia; Hierosolyma in Idumæa, quomodo ergo Paulus homo Romanus? quomodo civis Romanus? scilicet communicatione privilegiorum urbis Romanæ, Tharsus enim posteaquam fidelitate & armorum societate, victori populo Romano fuerat conjuncta, Romanæ quoque Urbis jure fuit donata.

Retuli superius folio 119. & 125. sub S. Rege Stephano ejusque Prædecessoribus & successoribus Slavos juribus Hungaricis donatos, de hoc etiam ex mente Hungaricorum Decretalistarum pauca depromam. Sub Colomanno Rege Hungariæ (L. I. C. 80.) statutum est hoc decretum. *Liberi quoque hospites, sicut Slavi, vel ceteri extranei, qui in terris laborant aliorum, pro libertate tantum denarios dent, non alios etiam denarios pro opere a'iquo dare cogantur.* Attendat Lector, de quibus Slavis est hoc decretum, nempe, de illis Slavis inter Savum & Dravum habitantibus; qui eo tempore Sacræ Coronæ accefferunt, de quo Topographia R. H. par. 3. c. 3. sequentia declarat. *Slavoniæ proprie talis nulla apud probatiores Scriptores mentio, nisi post annum 1105. cum nimi-*

tum

rum in legitimum Dalmatiae Regem, prout a-
 libi dicebam, inauguratus Colomannus est. Af-
 sentitur huic dicto Samuel Timon, qui
 ad Annum C. 1105. hæc annotavit, Chro-
 nol par. I. Hactenus nulla facta est men-
 tio Sclavoniæ. Animadvertite igitur Cro-
 atici Regni partem, Saviam olim & Pa-
 noniam interamnesem, post Occupatio-
 nem ab Ungaris, dictam esse Sclavoniam.
 In Jure hungarico hic loci nomine ho-
 spitis intelligitur Mercator, vel peregrin-
 us, seu quicumque advena, qui locandæ
 operæ causa peregre currit, vel in Re-
 gnum immigrat, at, hoc genus hominum,
 jam tum a temporibus S. Stephani Regis
 libertate gavisum, Andreas II. dictus Hi-
 erosolymitanus declaravit (Andr. II. Decr.
 c. 17.) *Jobagiones castrorum teneantur se-
 cundum libertatem a S. Stephano Rege consti-
 tutam, similiter & homines cujuscunque Natio-
 nis secundum libertatem ab initio eis concessam
 teneantur.* Debere per hospitem intelli-
 peregrinum, maxime institorem, declarat
 etiam Decretum S. Ladislai (Lib. 2. Cap.
 ult.) Male ergo aliquis inferret, Slavos
 fuisse olim tantum perpetuos terræ colo-
 nos, aut perpetua servitute mulctatos, nec
 dicat aliquis per *laborantes in terris* intelli-
 gendos esse Slavos, quia contrarium disi-
 unctio vel indicat, stat hic gemina com-
 paratio, en una. *Liberi quoque hospites, si-
 cut*

cut *Slavi*, quod ad rectum intellectum, sic est explanandum omnes peregrini, seu institutores liberi, sicut sunt, seu inter quos sunt *Slavi*. Altera comparatio est hæc vel cæteri, sicut extranei, qui in terris laborant, hoc est, vel quicumque alii præter institutores & peregrinos, in quorum numero sunt *Slavi*, præter hos inquam, externi omnes, quales sunt advenæ in terris laborantes — erant ergo tempore *Colomani*, *Slavi* liberi, uti alii Regni cives. Quæstio tunc erat, an censum, a Rege statutum, per universas *Hungariæ* partes colligendum, solvere deberent etiam hospites liberi, seu peregrini, mercatores *Slavi*, externique, & in terra laborantes, seu operâ manuum vitam tollerantes, hi ab hac collatione liberi videbantur. In hoc ergo dubio declaravit Rex, hos quoque, solvendo censui fuisse obnoxios, sicut omnes *Hungariæ* Partes. Omnes iudigenas Regni, tam *Hungaros*, quam *Slavos*, eadem fors solvendi tangebat, ut liquet ex Decreto *Colom*, Lib. I. c. 79.

Ex præmissis, quisque potest præparare suam mentem ad hanc quæstionem, inferius in Appendice I. pertractatam, nempe: An fuerit in aula, Ducis *Geyzæ*, aut *S. Regis Stephani*, gratus usus linguæ *Slavonicæ*? ne illi, qui non possunt probari, omnes

omnes sulicos Geyzæ & Stephani calluisse linguam Hungaricam, possint ibi obijcere, quomodo hujus Regis, & illius Ducis tempore, Slavonica lingua ad eorum aulam inducta sit? ideo prævenio hic objectionem, dico per Morum & fidei Doctores Bohemoslavos, deinde, etiam per ipsos Hungaros ad hoc tempus linguam Slavonicam loquentes, nam ab Arpadi tempore, per gubernium Zoltæ, Toxi, & Geyzæ conciviles Slavi, mixti Hungaris erant, poterant ergo hi, illorum linguam per illa tempora ita condiscere, ut illius tempore primorum christianorum Gubernatorum, si non communis & quotidiana, saltem cognita & pene quotidianam, ad casum necessitatis usualis fuerit, nam, quomodo primi Bohemoslavi viri apostolici ignorantes Hungaricam linguam, fidei catholicæ doctrinam annuntiassent, nisi Hungari Slavicam calluissent?

(Recole dicta Folio 30. 31. 110.)

F I N I S.

APPEN-

APPENDIX I.

Exhibens innocuas historicas quæstiones, quas benevolus lector, perlecto hoc opusculo, instar scholasticarum Thesium resolvendas & comprobandas, sibi, etiam alteri, ad promovendam historicam eruditionem, proponere potest.

An scire volenti quidnam in moderna Hungaria actum sit ante sanctum Regem Stephanum, ante Geyzam, necessaria sit cognitio hujus Slavicæ historiæ? R. Sicut historia Ducum Hungariæ, est necessaria introductio ad historiam Regum Hungariæ, ita historia Ducum & Regum Slavorum, imo totius gentis Slavæ, est clara via ad multa illa, quæ acta sunt ante S. Regem Stephanum in moderna Hungaria & in vicinis Regnis, tam a Romanis, quam a Slavis, quam etiam ab Hungaris & alis Nationibus.

Quales virtutes laudavit Alexander Magnus in Slavis, dum eis privilegium & Possessionem magnarum terrarum concessit? R. vide Cap. V. Quoto Anno edidit Alexander M. hoc Privilegium? R. secundum Petrum Reva, istud Decretum Cent. 7. Rerum. Hun. referentem, — Anno decimo secundo Dæ Minervæ. Secundum Bartho-

tholomæum Paproccium (Diadochi. Lib. 1. C. 4.) Anno undecimo Regnorum suorum. Hoc ipsum Privilegium Slavonicæ Nationi impertitum recitat quoque Bartholomæus Paproccius in suo Diadocho Principum, Regumque Bohemicorum, Episcoporum & Archiepiscoporum Pragensium, atque reliquorum Statuum inclyti Regni Bohemici, qui & refert ex historicis, tam Bohemicis, quam Polonicis idem Privilegium græce & latine fuisse conceptum, traditumque Slavis lingua utraque. Magnus hic Macedo, Orbis Domitor, Spectatissimæ Slavorum fidelitati, infractoque robori, tantum detulit, ut in bello adversus Darium gesto, sui corporis custodiam, non Macedonibus, sed Slavis Agrianis concederit, ut inter cæteros annotavit Joannes Heroldus in Chronol. Anno Diluv. 1971. sunt Slavi etiam nostra ætate, audaces milites, hostibus formidabiles, bellicosi Hercules, fortes Milones, Alexandri Magni, Hannibalis, sui bellicosi Svatoplugi, militarem animum & vestigia sequentes.

Que antiqua? Quæ moderna Divisio Illyrici? R. Joan. Severini cum Tomka Szaszky in Introductione in Geographiam. Illyricum, tempore antiquo, per præcipuas occidentalis, atque orientalis Romani Imperii provincias prorogatum fuit. Hodie pro
Im-

Imperii ratione, in Hungaricum, atque *Turcicum* distinguitur. Illyricum, Hungaricum, a Danubio, usque ad mare Adriaticum inter Dravum, Savum, & Unnam fluvios, extensum, tribus absolvitur regnis, utpote Slavonia, Croatia, & Dalmatia. Slavonia, *Tot Orszdg. Slowénská Zem.* Inter Dravum & Savum definita, vocabatur olim Pannonia interamnensis, item Savia, quæ accepit cognomen a Slavinis accolis. Paproccius in illo vasto volumine, quod Rudolpho secundo Imperatori inscripsit, hunc in modum expressit antiqua Bohemorum & Polonorum, ac fere aliorum chronica, ubi etiam causa ab eo redditur, cur quidam scriptores literam C interfecerunt in vocabulo Slavus (*Pap: Diad: Lib: 1. Cap. 3.*) Certum est Slavoniam a Slavis nomen suum accepisse, & non Slavos a Slavonia. Et hæc est præter alios opinio Cromeri Episcopi Varmiensis, Historici & Chronologi celeberrimi, qui de origine Bohemorum & Polonorum Chronica conscripsit, qua de re ejusdem scripta latius expendere decet, quemadmodum ille sentiat. Slavi scripserunt se, illustres seu gloriosos a gloria, lingua ipsorum *Sláva* tanquam præ aliis populis multis, essent gloriosiores, & propterea a latinis Slavi, & Slavini nuncupati, accepto scilicet hoc suo nomine magno in
con-

consuetudinem, vocitarunt se Stanislavos, Wenceslawos, Dobroslawos, idest Stanislaw, Boleslaw. Ea propter illi, qui ipsos Sklavos, vel Sclavinos vocant, deberent corrigi : quemadmodum id invenietur apud Jornandem & Blondum, aliosque Germanicos Historicos, qui id ab Italis acceperunt. Etenim Itali suo sermoni blandientes usurpant L. pro L. dicuntque *fiato*, pro *fiato*, *piacet*, pro *placet*, atque sic pro Slavo immutarunt Siavo, pro eodem autem hæc, illi sibi ducunt Siavum & Scia-vum, C. tamen non oportet addere. Sunt quidam Slavos a *Slowo* denominantes, hoc est a verbo, quia illud semel datum inviolate cuivis & libenter conservant, quemadmodum in diem præsentem Bohemi & Poloni id pudorem interpretantur, si quisquam honesto Cuiquam homini obiceret, quod non loquatur verum. Gloria siquidem in illum reddundat, qui alteri Verbum datum servat invariatum.

Quare Slavum pronuntiantes, aut rite scribentes, molliter efferamus omisso K. vel C. ? depromo rationem ex Topographia (R. H. Part. 3. Cap. 3.) ubi sic lego : *Itaque demum promiscue omnes, sive Croatae, sive Dalmatae, Sclavi, aut Slavi : ab Italis vero Longobardo-latine loquentibus & Si in Sch de more mutantibus, Schiavi aut Schiavoni fuerunt denominati.*

In-

Incolæ Hungarici Illyrici sunt orti de gente Slavonica, (ut Tomka Szaszky ulterius scribit) & in quatuor nationes principales dividuntur. 1. Slavini, qui cum Serbiis seu Rascianis, in unum coaluere populum. 2. Croatæ per Croatiam & Slavoniam prorogati, Germanorum & Valachorum augentur coloniis. 3. Dalmatæ, & 4. Morlachi, hoc est Mauro Valachi, Venetorum, Turcorum, & Albanorum colonias interfectas habent. Timon in Epitome, ad Annum M. LXXXVIII. sequentia scribit, Bagibarias, vocabulum Slavum, est græce detortum, hoc est, Babinii montes, (*babié gorie*) *Babiné Hori*. Quo Nomine Carpatius Mons, Poloniam ab Hungaria Arvensi determinans, vocatur. Sunt quoque ejus Nominis montes trans-Savum in Croatia, quos Ptolomæus Behios appellat. Ab his procedere potuit genus Croaticum in vicinam Dalmatiam, si Arvensis mons remotior videatur. — — Desinant igitur Croatæ trium Regnorum conditorum Cunas in arce sua quadam venerari, Sarmatas patres suos colant. Hæc de rebus Croaticis & Dalmaticis.

Illyricum Turcicum, a Slavonia ad Romaniam, Bulgariamque, inter Croatiam, Dalmatiam, & Danubium flumen, longe lateque profertur. Albania, *Arnaut*, Est

N

pars

pars Macedoniæ occidentalis, quæ olim ad Illyricum pertinebat. Ita T. Szafzky,

Cum Slavi tenore Capitis IV. dicantur origine sua, Asiatici Populi, an Alexander Magnus factus totius orbis Dominus, deprehenderit in Asia nationes Slavonicas? R. Vide Cap. V.

Si superior Quæstio certa est, an credibile sit per Belamberem Regem Asiaticum, primum Hunnorum Ducem, ex Tartaria Asiatica, cum Hunnis etiam aliquos Slavos fuisse eductos primum in Europam Anno circiter 374, dein in Pannonias Anno 377 Aut, an Belamber veniens in Pannoniam (Magnam Moraviam) invenerit in illa nationes eorum Slavorum qui ante Christum Natum, & post Christi adventum in ea habitaverunt? Perpende sequentis Quæstionis responsum, & magnæ Moraviæ vetustissimum situm & initium Cap. XII.

An ante Atilæ adventum in Europam, in Ungariam, jam in hac habitaverint Slavi? R. * Quod

*) Paulus Lifznyi in Libro cui titulus *Magyar kronikaja*, in quinta præliminari dissertatione, ad quintam hanc sibi positam Quæstionem, *antequam Atila ex asiatica Tartaria exivisset, adhuc antiqui testa-*

Quod Atila adducens Hunnos secunda vice in Ungariam habuerit sub se Slavos, sæculo V. patet ex Capite V. Quorum auctoritate hoc ibidem comprobatur? —

N 2

Quod

testamenti temporibus, quales nationes habitabant in Moldavia, Transylvania in Ungaria? sic respondet. Habitabant supra memorati triplices Daci seu Davi, origine Asiatici Slavi, paulo superius de illis dicit, idem Lisznay, qui pridem in antiquo Testamento ex Asia in Europam venerunt. Idem Author distinguit in triplici statione, triplices Dacos-Slavos, primi erant sic dicti a Romanis *Daci Alpenses* qui in Moldavia habitabant & ante natum Christum, in antiquo Testamento, & etiam ad initium novi Testamenti. Secundi Daci Slavi, erant a Romanis dicti, *Daci seu Davi Medii*, qui Transylvaniam & inferiorem Ungariam usque ad Tibiscum incolebant. Tertii, Daco-Slavi, erant a Romanis nominati *Daci Ripenses*. Ex eo, quod, inchoando a Tibisco, ad Ripas Danubii, per longum, quaquaversus profuit Danubius usque ad Pontum Euxinum, habuerint. Ex his Ripensibus Dacis, seu Davis, aut Daco-Slavis, illi, ultimi, qui ad finem Danubii, ad Pontum Euxinum debebant, vocabantur, *Gettae*. Apud hos Gettas-Slavos, seu Dacos Gettas, fuit Ovidius in Exilio dum scripsit *Librum de Ponto*, dum suspiravit, *vivere quam*

mjen

Quod ante tertium Hungarorum in Pannoniam, (Magnam Moraviam) adventum, ante Arpadum, Slavi in ea habitaverint, patet ex Capitis XIII. Nota *Sed nec.*
Quæ,

miserum est inter Bessosque, Gettas quæ —) Bessi erant, antiqui Bosnaki, Getticis Slavi immixti: Hi Gettæ-Slavi circa Tomitanam Urbem habitaverunt, Tomos, Tomisvár Geographi non procul ab ostio Danubii locant, de cujus territorio Ovidius meminit scribens—Naso *tomitana* jam non novus incola *terræ*. Hoc tibi de gettico (quasi diceret de Slavico:) littoræ mittit opus. Sunt scriptores, qui non tantum plagam terræ, sed etiam locum designant, ad quem fuit hic Pœta ab Augusto Cæsare in exilium pulsus, nempe ad — insulam Pontum, apud Sarmatas, de horum vera sententia testatur Ovidius scribens — aut quid sauromatæ faciant, quid Jaziges acres, hæc tamen nostræ Sententiæ non adversantur, quæ dicit, Ovidium inter Slavos fuisse in exilio, nam Ovidius Romanis scribens, eo Nomine suos accolas vocavit, quo, a Romanis vocabantur, nempe jam Scythæ, jam Sarmatæ, jam Gettæ, (vide superiori Cap. II. §. Joannes Petrus. Ex Cap. V. de Chazaris Sarmaticis, & Cap. IV.) Jaziges appellavit suos accolas Slavos ideo, quia Jaziges erant origine Russo-Slavi, quorum cognati ad Tibiscum confederant in antiquo Testamento, & usque ad Pontum Euxinum se se extenderant. (Plura de Tomitana Urbe, de Scyt-

Quæ, & quotduplex? Slavi Nominis
 Etymologia? An illa optima, quæ deri-
 vatur a Slavonico vocabulo Sláva? Qui
 moderni Populi usuant linguæ Slavonicæ
 Dia-

his-Slavis, Gettis-& Dacis-Slavis, vide in inferiori
 Nota. Trajanus Romanorum Imperator devicit
 hos triplices Dacoslavos, eorum colonias reple-
 vit Romano populo, hi duo mixti Populi, esse-
 cerunt ex suis diversis duabus linguis nempe e
 Slavonica & Romanolatina, unam linguam mo-
 dernam Valachicam, victoriæ quibus Slavi aliquan-
 do a Romanis victi, dein his imixti sunt, erant oc-
 casiones, in quibus Slavi suo sermone latinizare ce-
 perunt, ut a latinis intelligantur, sicut Hungari
 multa habent a Slavis vocabula, (vide supra Cap.
 V.) ita nos Slavi nostro Idiomate loquendo, multa
 latine promuntianus, v. g. Domus Dom, Mater
 Matka, Mater, Oculus Oko, video vidim,
 sedeo, Sedim, Sto Stogim, Ovis Ovca,
 Roza Růža, Vinum Wino, Oleum Oleg, Al-
 tare Oltár. &c. &c.

Cur autem illa. ex duabus exurgens linguis, una,
 vocetur Valachica, est ratio hæc, Trajanus de-
 victis triplieibus Dacoslavis, illorum colonis
 præfecit, supremum Gubernatorem Romanum
 Civem, cujus Nomen erat Flaccus, hujus sub-
 diti nominabantur Flacci, dein corrupte Valacci,
 tandem Volachi, Olachi, inde Valachi, ab hoc
 termino lingua Valachica, & regnum Valachia,

Dialecton? Quibus Nominibus antiquæ Slavorum Nationes nominabantur? Quo sæculo vocabulum *Slavus* Romanis innotuit? An verum est Slavos olim Nomine Scytharum & Sarmatarum venisse? R. Cap. II.

Qui erant antiqui Regni Slavorum, limites? Quos præcipuos numerabat fluvios Regnum Slavorum? quos minores? Qui erant præcipui ejus Montes? R. Cap. III.

Quæ fuit origo Slavicarum gentium antequam in Illyricum in Pannoniam advenissent? An ex Sarmatia seu Scythia Asiatica? An ad Danubium, vel ad Moravam Bulgariæ seu Mæsiæ fluvium Slavi primas sedes fixerint? Unde Nomen Moravorum exurexit? ubi Regni Moravici prima fundamenta jacta? R. Cap. IV.

Quid sentiendum de Dialecto Slavonicæ linguæ? In quibus Ungariæ Comitatus pura, in quibus mixta viget? An Slavonica lingua in Ungaria cultius usitata & conservata, possit dici, una ex Matricibus linguis, omnium in vicinis Regnis Slavicarum & Slavizantium linguarum, Mater lingua? An possit probari auctoritate Historicorum, Hungaros in sua lingua multa habere a Slavibus? An Slavica lingua sub Alexandro Magno, ob suam suavem Elocutionem, fuerit, grata:

grata & famosa? An de hac præter Alexandri M. testimonium, adduci possint aliorum Scriptorum testimonia? & Cap. V. merito hæc antiquissima, plurimis chara lingua Slavonica ob suam elegantiam & suavitatem, potest moderno ævo hactenus florenti Gallicæ (nunc exosæ) linguæ, etiam in aulis Magnatum substitui, quo jam semet feliciter insinuat, noviter editis *cultioribus Slavonicis libris*, expensis neoerectæ litteratæ Slavonicæ societatis.

Gratam & venerabilem fuisse linguam Bohemoslavonicam Strigonii in aula Ducis Geyzæ eo tempore, quo natus est illi filius Stephanus, patet ex eo, quia inter alios extraneos apud Geyzam commorantes, erant etiam, eidem chari Bohemoslavi, apud illum, qualis erat S. Adalbertus Stephanum baptizans, & frater S. Adalberti S. Gaudentius, S. Isac Monachus, Divi Adalberti in Hungaria socius. Theodatus Comes Bohemus, qui Stephanum ut verus patrinus in baptizmate levavit, antequam S. Adalbertus discessisset a Geyza, statuit ejus filio Stephano Præceptorem, Bohemum sacerdotem Poopatem. Quis negabit in horum, & aliorum plurium Slavorum præsentia, coram Geyza, aut dein coram S. Stephano Rege, non fuisse gratum usum linguæ Slavonicæ? — aut, an non fuerit S.
Ste-

Stephanus a suo Præceptore, vel a suo Patrino aliquatenus edoctus in lingua Slavonica? — ut modo Magnatum filii ab exteris Præceptoribus edocentur? Neque Africo, alias Italo, potest denegari notitia linguæ Bohemoslavicæ, cum in Bohemia in Breünoviensi Monasterio aliquamdiu fuerit Abbas, dein hac dignitate ornatus, præfuit in Monte Pannoniæ Benedictinis bohemoslavis monachis, fuit is familiarissimus S. Regi Stephano, a quo Romam missus est, pro confirmandis novis Ungariæ Episcopatibus. Non potest affirmari, hos linguam hungaricam caluisse, aut semper latina locutos fuisse. Pro usu Slavonicæ linguæ in aula S. Regis Stephani, sequens indicium ponit Samuel Timon, in *Epitome chronologica rerum Hungaricarum*. S. Rex Stephanus Theodatum Bohemum, suum patrinum nominabat *Apulum*, istud diminutivum nomen, derivavit Stephanus ex primitivo Ungarico nomine *Keresztelő Apám: Apuszkám, Apulkám*, inde *Apulus*; nominavit S. Stephanus Theodatum etiam Slavonica lingua *Táta*, nempe suum ex Baptismo spiritualement Parentem, deinde, in hujus Slavonici Nominis (*Táta*) memoriam, condidit Theodatus oppidum *Tata*, & Abbatiam Benedictinorum S. S. Petri & Pauli. (Vide Folio, 62.)

An-

Audeo affirmare, quod S. Stephanus Rex Hungariæ, in sua instructione ad suum filium Emericum, (vide Corpus Jur. Ung. L. I. C. VI. ejus Decretorum) intellexerit, tam in aula Regia, quam etiam in hoc Regno acceptandos, nutriendos, ac pro illo tempore (quo patriæ filii deerant) ad altiora consilia & Dignitates Regni, admo- vendos, etiam externos Slavos, en tenor Stephaneæ instructionis - *In hospitibus & ad- ventitiis viris tanta inest utilitas, ut digne sexto in regalis Dignitatis loco possit haberi. Unde imprimis Romanum crevit Imperium, Romanique Reges sublimati fuerunt, & gloriosi, nisi quod multi Nobiles & Sapientes ex diversis illuc confluebant partibus. Roma vero usque hodie esset ancilla, nisi Æneades ipsam fecisset liberam, Sicut enim ex diversis partibus provinciarum veniunt hospites, ita diversas linguas & consuetudines, diversaque documenta & arma secum ducunt, quæ omnia Regiam ornant, & Magnificant aulam, perturbant exterorum arrogantiam. Nam unius linguæ, uniusque Moris Regnum, imbecille & fragile est. Propterea jubeo te, fili mi, ut bona voluntate illos nutrias, & honeste teneas, ut tecum libentius degant, quam alibi habitent. Si enim tu destruere, quod ego edificavi, aut dissipare, quod congregavi, studueris, sine dubio maximum detrimentum, tuum patietur Regnum. Quod ne fiat, tuum quotidie auge Regnum, ut tua Corona ab omnibus augusta habeatur. Si tunc*

tunc tantus erat honor præstandus exteris, quis illum nunc denegabit, ab illo tempore, indigenis, jure, & privilegiis Hungaricis, utentibus Slavis? Capite X. Pater Stephanus Rex, recommendans filio Emerico pietatem, & Misericordiam, inter cetera sic loquitur — — — *Ob hoc ergo, fili mi amabilissime, dulcedo cordis mei, spes futurae solis, precor, jubco, ut per omnia, & in omnibus pietate fultus, non solum parentela, & cognationi, vel Principibus, sive Ducibus, sive divitibus, seu vicinis, & incolis, sis propitius, verum etiam extraneis, & cunctis ad te venientibus.*

Non tantum tempore S. Regis Stephani, sed etiam sub ejus successoribus, Hungariae Regibus, fuisse in aula Regia, ab Hungaris usitatam linguam Slavonicam, videtur posse conjici ex vocabulis Slavonicis (quæ Hungari successive etiam in latino sermone retinuerunt :) in corpore Juris Hungarici expressis v. g. Banus ex Slavonico *Pán, Panus*, Akó ex *Okow*, Haido, ex *Sagdúch*. Uzbeg, Waivoda, Udworonif. Nec solum in latino, verum & in communi hungarico sermone primi Hungari his Slavonicis vocabulis, sibi ex usitata Slavonica lingua adhærentibus, loquebantur, nam in conditis & prælectis latinis Decretis, Reges & eorum regnicolares consiliarii, pe-
nes

nes talia ex Slavonico sermone latinizata, aut hungarizata vocabula, posuerunt provocationem ad communem loquendi usum (utique non alienigenarum, sed indigenarum, partim Slavorum, partim Hungarorum, pro quibus Decreta dabantur) per ista addita vocabula *vulgo* : *alias* : *qui vocatur* : vel adhiberunt latinam interpretationem apposito similibus vocibus *id est* : v. g. Uzbeg id est Profugus. Waivoda id est Belli Dux. Ista duo vocabula, Libertinus, vel Aulicus, in Decreto S. Regis Stephani, & S. Ladislai, explicantur — qui vocatur Udvornik, ex contractis his duobus — *U Dwora Sluzebnit.*

Quisque prudens lector, ex præmissis potest, etiam me tacente, hanc sequelam apud se concludere. I. Si Ungari, sub primis suis Regibus non habuissent in vulgari usu loquendi penes communem suam Hungaricam linguam, etiam Slavonicam (nam pro cultiori stylo utebantur latina) II. si Slavi jam illo tempore non fuissent tales cives patriæ Ungariæ, quales Ungari. III. si, magis de Rege, & Regno meriti Slavi non habuissent sibi concessa Jura & Libertates Ungaricas, utique tam sapientes Decretores Decretorum, in his condendis. I. Non fuissent usi vocibus, expressionibus, linguæ peregrinæ, non sibi usitatæ. Non se provocassent
ad

ad vulgarem usum & sensum illius linguæ, quæ apud eos non viguit. II. Nec ad cap-
 tum illius populi Decreta explicuissent, qui
 civitate donatus non fuit pro quo illa non
 condiderant, explicuissent illa potius ex latino
 sermone in solam Hungaricam significationem.
 Quod quia utrumque præcedens fecerunt,
 dicere possum, jam sub primo Hungarici Re-
 giminis sæculo (etiam posterioribus) fuisse
 tam in aulis Regum, in Regni Palatiis,
 quam in Magnatum, & aliorum Ungarorum
 domibus, communem usum non tantum Hun-
 garicæ linguæ, sed etiam Slavonicæ.

Communissima, & præ aliis linguis usi-
 tatissima fuit in Hungarica regia aula, Regi,
 & ejus assistentibus, lingua Slavonica, sub
 Regibus Hungariæ Wenceslao Bohemo, Wla-
 dislao I. Wladislao II. Ferdinando III. Quam
 autem florens, chara & venerabilis fuerit
 in aula Leopoldi II, & ejus Prædecesso-
 rum Regum, clarius intelliges ex sequentis
 secundæ Appendicis fine. Quid plus po-
 test afferri, pro æstimatione, & recom-
 mendatione linguæ Slavonicæ in Regno Hun-
 garicæ? quam sapientissima Mens & Conclusio
 Prælatorum, Baronum, Magnatum, & Nobi-
 lium, cæterorumque statuum & Ordinum
 Regni Hungariæ, in Diata 1791. congrega-
 torum, qui perpendentes linguæ Slavonicæ,
 non tantum antiquitatem, utilitatem, sed ob-
 bo-

bonum publicum maximam in isto Regno Necessitatem, Articulo Diætali LXVII. *Deputationi Litterariæ* serio imposuerunt elaborandum *Projectum in Regno Hungariæ erigendæ successive Accademiæ Scientiarum, excolendæ tum lingue patriæ, ac ita aliarum etiam, pro cultura Nationis necessariarum linguarum.* Si Domini in Deputatione litteraria comisarii, interrogassent Inclytos Status & Ordines diætaliter congregatos, ad quarumnam aliarum (præter Ungaricam) pro cultura Nationis necessariarum linguarum elaborandum sit *Projectum*, istud certo accepissent *Responsum*, (quod alioquin ex unanimi mente, omnium ibidem præsentium patuit) ad illarum linguarum, quæ cum Hungarica in hoc apostolico, & Mariano Regno, ab antiquissimo tempore florent in constanti usu, qualis est Slavonica Matrix, isthuc cultius conservata.

Sicut a tempore hujus 1791 Hungaricæ, Diætæ, Hungarica lingua accepit publicum, in altioribus publicis scholis Professore, ita sibi, sui idiomatis, in hoc Regno, ad imitationem aliorum Regnorum & Universitatum postulat, futurisque Regnicolaribus conventibus postulabit, publicum *Prelectorem* inclyta Natio Slavonica, insistendo præcitato diætali articulo, Nam lingua hujus Nationis, suo vetustissimo, & latissime patente usu, suæque litteraturæ positis modo perfecti-

fectioribus, cultioribus, & facilioribus fundamentis, illas alias pro cultura Nationis necessarias linguas longe superat. In benigno Rescripto, quod Nomine suæ Sacratissimæ Cæsareo - Regiæ Majestatis fuit scriptum, & porrectum Inclytis S. S. & O. O. pro Dieta congregatis Anno 1790. Die 10. Novembris, clarissime elucet voluntas Regia, nempe — *Provehendorum perchari sibi Regni Hungariæ, partiumque adnexarum, comodorum, ignobilibus ad Dicasteria aulica; ad provincialia, usque ad secretarii Officium, ad salis denique, trigesimalia, ac alia Cameralia, alioquin collationi Regiæ obnoxia, indiscriminatim ad omnium munia, aditus haud recludatur, prout & in collatione Nobilitatis ignobilium horum, qui in militia Cæsareo Regia, & in prædictis Officiis fidelia, & utilia præstiterint Officia, præferenter Benignam Reflexionem semper habebit Majestas Cæsareo Regia. Patet ex præcedentibus, qualiter sua Sacra C. Regia Majestas ac Inclyti S S. & O. O. cupiant etiam ignobiles in scientiis erudiri, eruditos ad publica Officia promoveri, necesse ergo esset, ut Systematis studiorum Directores, & initium gramaticalium Scholarum Professores, pro scholaribus occupationibus, Slavis pueris, sola lingua Slayica (uti Ungaris Ungarica) exercitia dictarent & explicarent in latinum idioma componenda, ne sic, a natiuitate non ungarizati, non germanizati*
 pu-

pueri , ab incunabulis præclari talenti iudicia ostendentes ; *Quorum studia* (ut ait Cicero pro Cælio) *quæ sunt in adolescentia, tanquam in herbis significant, quæ virtutis Maturitas, & quantæ fruges industriæ sunt futuræ.* Ne inquam tales ingeniosi Slavunculi, ignotis linqvis, quasi cæci coloribus ducti ad postremas classificationum fossas cadere cogantur, ne cum dolore ad stivam, aut ad illiberales mechanicas artes applicentur. Nostra ætate, (& futura etiam) qua tam multi, ex plebea, ex mechanica, & studiosa juventute, militiæ nomen dedere, desideratur I. Ut in præcitato Rescripto Regio, intento fini, istud debitum medium per studiorum Systema accomodetur; cum bonum, licet de humili genere natum, talentum, per studia literarum sine notabilibus expensis ad honestum vivendi, & Publico serviendi, statum facilius evadere possit, quam per tyrocinia, sodalitia, Magisteria Mechanicorum, per damnosa Regulamenta Contuberniorum vulgo Ceharum. Desideratur proinde II; Ut Diætæ M. DCC. XXIX. Articulus X. *De tollendis Mechanicorum Excessibus.* Pro secundo casu renovetur, serio observandus præcipiatur — Qui est sequentis tenoris — Graves nimium a parte contuberniorum, vulgo Ceharum, in eo observantur excessus, quod eadem — diversa, in præjudicium Publici condere Statuta, Taxas occasione receptionis in medium sui,

ul-

ultra modum elevare, & per id, ne multiplicari opifices possint, arcere, & ad certum determinatum Numerum restringere, Nationalistas non admittere, pactoque tali, pro lubitu præsumerent abuti, unde ad humillimam istiusmodi Excessuum per Status & Ordines factam repræsentationem, Sacra Cæsarea. R. Majestas clementissime resolvere est dignata, quod ubi hi, & alii similes Contuberniorum Mechanicorum excessus, specificè, per Regium L. Consilium indagati, & suæ Majestati Sacrat. repræsentati fuerint, sive per abrogationem privilegiorum, aut vero alia modalitate, pro exigentia etiam Articuli 74. 1723. tollentur.

Si hæc duo præmissa desiderata effectui manciparentur, haberet Regnum Hungariæ, & plures in publicis Officiis, ab eruditione conspicuos Slavos, & etiam plures pro bono Regni literatos, scientificos, non solum liberalium, sed & Mechanicarum artium peritos, ingeniosos, Slavicos Magistros, qui Viennenses, Parizienses, Londinenses, si non superarent, ingenio tamen, & Manufacturis suis, uti constructis Horologiis, allisque Machinis & Productis, certo adæquarent.

Quibus denominationibus Magnæ Moraviæ incolæ ab exteris nominabantur? Quis primus eos Marcomanos appellavit? quamdiu

diu sub hoc Nomine veniebant? a quo tempore, ad quotum Annum, Moravo-Slavonicum Regnum sub propriis Regibus in suo flore permanit? Qui antiqui Principes? quæ civitate, arces & oppida, habent antiqua Slavica? Nomina? R. Cap: VI.

In Comitatu Baranyensi est Urbs, nomine *Quinqueecclesiæ*. Szegedi in Decretis, & vitis Regum Hungariæ, qui Transylvaniam possederunt. p. 244. & seque: ostendit ex historia conversionis Boioariorum, & Carentanorum, hanc urbem jam medio sæculo nono floruisse. Sub Carolo Magno Slavi, quorum Rex Privina fuit, huic Urbi dederunt sua lingua denominationem, & *Quinque Ecclesiis*, quæ ei inerant *Pét Rostolow* quod Slavonicum vocabulum, Hungari postea ad instar Arvensium, aliorumque dixerunt *Pét Péts*. Malunt alii dicere, ita esse vocatam ideo, quia quintus fuerat in numero eorum, quos S. Stephanus Rex fundaverat, Episcopatus *Quinqueecclesiensis*, ætate hujus Regis vocabatur hæc Urbs *Pente*. Sedem præbet Episcopo & Capitulo amænam, fundavit hic, & pro publico bono Litteraturæ promovendæ, aperuit instructissimam Bibliothecam Georgius Klimonatione Slavus, ejusdem Diocesis Episcopus, qui Anno 1777. fatis interceptus est. Addidit Pontifex ab eruditione clarus Typogra-

graphiam, & Molam in qua papyrus paratur. Pallium ornamentum Archiepiscopale, quod Episcopus Quinqueecclesiensis habet, primus Roma acceperat Calanus Episc. Sæculo XIII. Prærogativa hac successores in Pontificatu non sunt usi, donec Georgius Klimo 1754. die 1. Septembris Roma impetraret Diploma, quo eadem sibi, & omnibus suis successoribus Episcopis, collata est. In hac Urbe degebant aliqui, (uti modo inveniuntur eruditi) qui pertinebant ad litteratam societatem focii, quæ initio sæculi XVI. in Hungaria profstabat. Utinam hujus nominis *Litterata societas*, memoriam, jam olim in Hungaria florentem, nostri pinquioris crumenæ Slavi, magis sibi imprimerent, & antiquorum litteratorum vestigia, pro bono publico, suis conatibus sequerentur exemplo Klimoiano!

Unde meridionales Slavi Genealogiam ducunt? quo tempore qua occasione Slavi in Romanis coloniis, in Illyrico, in Dalmatia fortiora, ampliora & stabiliora domicilia fixere sub novo testamento? H. Cap. VII.

Qui, & quot Regnantes supresserunt, validum Regnum, & potentes Reges Slavorum? quo sæculo id accidit? in quot, & quales partes, facta divisio est devicti Regni Slavonici? Regnum Slavorum ex parte Moraviæ

raviæ in quot circulos divisum est? Ex parte Hungariæ in quot? & quos Comitatus partitum? Unde hi Comitatus suas Denominaciones sumfere? quæ in quo Comitatu peculiare Urbes, quæ oppida, quid in his memoratu dignum, vel ab ædificiis, a Templis, aut a terræ fertilitate? a fluviis, aut a montibus? R. Cap. VIII.

Ad Capituli VIII. folium 63. De Threnesinio hæc adde: In ipsa altitudine arcis Threnesiniensis est puteus capacissimus, aqua abundans, inprobo labore, opera captivorum Turcarum, ex viva excisus petra. Equidem Mathæi Threnesiniensis tempestate visa est inexpugnabilis, quod & tum probavit exitus. Quandoquidem Caroli I. vehementem obsidionem non solum sustinuit, verum etiam Regium exercitum desperatione expugnationis compulit a se recedere. An non etiam Cocianum, Ferdinandi I. Imperatoris & Hungariæ Regis Legatum Anno Christi 527. supra millesimum, diu, multumque lusit, neque herbam porrexisset quamvis amplius Mensem unum creberrimis ænearum machinarum globis accerrime impetita, nisi igni fatus malleolus trabi, Carie exesæ inhæisset, conceptaque flamma tandem dedisset fragem, atque vastitatem ex incendiis voragine, ut & pyrius pulvis in fumum sit dissipatus, & universus anno-

næ commeatus fit solutus in cineres, & plurimi milites diverso, illoque miserrimo facto cesserint.

Ad hæc quem fugit, novissimo civili bello diuturna, nimiumque infesta obsidio; septem prope integros Annos ista arx, cum urbè circumfessa, a Rakocziano milite, plures Menses varii generis pilorum tum ignem eructantium, tum muros dissipantium, accerrimo impetu exagitata, stetit nihilominus invicta. Refero etiam illam exundationem Vagi & Hernadi, quæ accidit. Anno 1662. tam immanis moles aquarum a Carpato, sive ex diruptis nubibus, ut quidam volunt, sive ex laxato altissimi montis lacu, ut rursus aliis præplacet, qui illis spatiosè profundeque instagnat, erupit, tantoque impetu, defæviit, in Regiones uni, alterique flumini adfuit, ut plura oppida convulserit, subverteritque pagos integros, lachrimabili narratione referri audivimus, quomodo mortalium non pauci trabibus male hærentes, ne quidquam spectantium opem in plorarint; quomodo tectis ab ædibus abscissis vecti alii, ab imo pectore ductis suspiriis, conceptisque votis cœlum pulsaverint. Quomodo infantes instar Moysis aquis, (cunis inpositi) innataverint, sed & misere periverint.

Cer-

Certum est, Threnesnienses cives, olim in arce domicilia fixa habuisse, qui alios dignitate & opum copia præcellerant, alios vero pone arcem, dorso clivi inædificatam civitatem incoluisse, cujus nunc quoque, sagaci antiquitatum indagatori licebit rudera aspectare; hic namque si paululum terram aperias, in hypogæorum abditos recessus offendes, domesticorumque penatium fundamenta, atque ex crebris fossis toto colle subsidentibus colliges translata civitatem, (ad eum locum, quo nunc inter Vagum, & montem a saxo arcis fluentem, conspicitur,) ut ab effreni & vix ulla arte domabili flumine, illuvieque imbrium alte ascendente, securus civis ageret. Damna, ab altissimo, rabidoque cursu aquarum isthic causata, docent modo etiam in petra, cui arx incumbit, aspectabilia monumenta, inpressa, illa scilicet parte filicis, qua superiorem portam respicit, facta opera artificis, quasi fenestella patet, superne in apsidem leniter curvata, cui pictoris penicillus Sacram crucifixi Domini nostri Imaginem induxit: tantum autem ab humo attollitur, quantum rippis increverant undæ, idest amplius denos pedes. Utinam vero! veteres in jugo montis sedes non compelleretur repetere Civitas, cum jam moderni ejus muri fere allabantur rapidis

dis Vagi aquis, in furentes, ex allisione ad saxum vortices, contortis. Verum, ne longiuscula historia etiam in dulcedine antiquitatum, fastidium causet, facio gresum ad aliam Materiam.

Quid sentiendum de Ethnicismo antiquorum Slavorum, quos DEos majores, quales minores? quos DEos cœlorum, inferorum, quos DEos terræ coluerunt? quam severa Slavorum Matrimonia? quam stricta fides conjugalis? quæ hospitalitas? quale erat apud antiquos Slavos armorum & vestium genus? quæ merita requirebantur apud eos ad regiam dignitatem? Quis erat modus inaugurandi Regis? quomodo scelerati apud eos puniebantur? qualem dotem Sponsus Sponsæ afferebat? quis erat mos sepeliendi mortua cadavera? qualis apud Slavos antiquos mercatus viguit? quomodo ordinabatur agricultura? quomodo Polybius describit antiquorum Slavorum mores? An vere scripserit Procopius, antiquorum Slavorum ingenium nec malignum, nec fraudulentum fuisse?
R. Cap. IX.

Quo Sæculo Slavi prima vice fidem Catholicam susceperunt? R. vide initium Cap. X. Quis primus Marcomanis Slavis fidem

fidem catholicam annuntiavit? *ibidem*. An S. Marcus cum S. Luca in Laureacensi plaga, & S. Paulus in Illyrico Evangelium prædicaverit Slavis? Quomodo sæculo secundo circa Annum 182 fides Catholica inter Slavos dilatata? Quo anno Slavis, clarius & liberius a SS. Cyrillo & Methodio fides Catholica annuntiata est? R. Cap. X. §. *Disceptant*. Quo anno Slavi Slavonica lingua Missam & Officium Ecclesiasticum legere & cantare cæperunt? R. *ibidem*. Quamdiu hoc perduravit? R. *Ibi §. alterum*. An Slavi usque ad finem sui Regni fidem Catholicam retinuerint? R. §. *extinctis*. Sæculo octavo ante bella cum Carolo Magno habita, multum ab illa defecerunt. Cap. X. §. *Dum avaros*. Cap. XI. §. I. Quæ merita Slavorum Regum in Ecclesiam Catholicam? R. sane quam plurima, & Apostolica, lege illa in Capitis X. indicatis Notis. A quo Rosemundus, seu Chunimundus I. suscepit fidem Catholicam? R. Cap. X. §. *In Markomania*. Et initium Cap. XI. Qui a zelo amplificandæ & defendendæ fidei Catholicæ celebres Slavorum Reges? R. Cap. X. Nota *vetustissimus* — & ante illam tres præcedentes §§. Et de Apostolico Zelo Regis Svato-plugi §. *Quidquid ex*. Habuerunt ne Slavi, e sua Natione Sanctos & Sanctas? R. Habuerunt permultos, ad quorum, longum

gum catalogum texendum, mihi nec tempus, nec in isto compendiato opusculo, locus sufficit, referuntur eorum Nomina in Martyrologio Romano, in Menologiis, in vitis Sanctorum cum nominibus etiam præclara gesta. Etiam Acta SS. Ungariæ nonnullorum & nonnullarum, imo plurimum Slavorum Sanctorum vitam recensent, quia etiam Ungaricam Ecclesiam suâ sanctitate illustrarunt, (Utinam viri eruditi de sanctis nationis Slavonicæ, plura in lucem darent!)

Qua veneratione, Slavi Catholici venerati sunt B. V. Mariam? R. Inter alios Sanctos maxima, testantur id antiquæ Ecclesiæ, Aræ, Statuæ, Imagines, in honorem B. V. M. positæ, quemadmodum S. Stephanus Rex Ungariæ dixit Illam Dominam & Reginam Ungariæ, & S. Ladislaus in pecuniâ, Patronam Ungariæ intulavit, ita etiam Slavi, suam Patronam, & maximam, Sanctam, Spiritualem Matrem, suum post DEum Refugium, maximum solatium, dicebant, istud Ecclesiæ in Bohemia, in Moravia, in nostra Hungaria, Slavonia, Croatia & alibi, in honorem B. V. Mariæ erectæ pro recommendando Slavonico zelo palam mundo exhibent. Vide Cap. X. §. I.

Ha-

Habuerunt ne Slavi e sua Natione. Sanctos apostolicos viros? R. non tam primi, quam maximi (licet natione Græci) Slavorum Apostoli sunt SS. Cyrillus & Methodius, dein natione Bohemoslavi S. Adalbertus, & ejus frater S. Gaudentius. S. Isac. Tandem S. Severinus. S. Wolfgangus. Viri a probitate & apostolico zelo clari apud Slavos, Lucius, Sunias, Theodoricus, Osvaldus, & plures alii, quorum Sancta memoria apud nos in benedictione est. His adnumerandi sunt illi, qui primi monachi, Bohemo-Slavi monasterium in sacro monte Pannoniæ intrarunt, quorum aliqui ut Præsules dein, primæ Ungariæ Ecclesiæ decus, sua scientia, pietate & Dignitate, addiderunt. Vide Cap. X. §. *Extinctis Regibus.*

An Sanctus Nicæta Dacorum Episcopus, qui dicitur Hunnis Evangelium prædicasse, sub finem sæculi IV. & initium V. possit rectius dici Daco-Slavorum Apostolus, & Slavis Daciæ, annuntiasse Evangelium? cum Daciam, tam antiqui, quam novi testamenti tempore Slavi, Dacoslavi incoluerint? *

An

*) Peto veniam ab iis, contra quorum mentem respondeo. Imo, secundum ea, quæ in priori Nota de Slavis ante Attilam, dicta sunt, & *ado* cum

An Sanctus Theotimus, Tomitanorum Episcopus, qui dicitur Hunnis Evan-
van-

cum Actis Sanctorum Hungariæ; A Sancto Nicæta Dacis Slavis fuisse annuntiatum Sanctum Christi Evangelium; in memoratis actis S. S. H. Sanctus Paulinus testatur eum fuisse originæ Dacum, in suo ad Nicætam ex Italia in Daciam revertentem Propemptico sequentia S. Paulinus canit — Tu Philipeos Macedùm per agros; Per Tomitanam gradieris Urbem — gentes a sancto Nicæta excultas has recenset. Quaque Riphæis Boreas in oris, alligat densis fluvios pruinis, hic gelu mentes rigidas superno, igne resolvit. Nam simul terris, animisque duri, & sua Bessi nive duriores, nunc oves facti duce te gregantur pacis in aulam. Te Patrem dicit plaga tota Boreæ, ad tuos fatus Scytha mitigatur, & sui discors, fera, te Magistro pectora ponit. Et Gettæ currunt, & uterque Dacus, qui colit terræ medio, vel ille divitis multo bove pelleatus a cœla rippæ. Ovidius scribens librum tristium inter navigandum ad exilium, populos Ponti accolas, ad quos navigabat, jam Tomitas, jam Scythas, jam Sarmatas & Gettas denominat, certum autem est ex superius dictis, his postremis tribus nominibus olim fuisse antiquos Slavos nominatos. Sarmatis est tellus, quam mea vela petunt, obligor ut tangam lævi, fera littora ponti.

Ne-

vangelinum prædicasse, possit dici, Tomitanis - Slavis, seu Getticis - Slavis annuntiasse S. Evangelium? **)

An-

Nescio, quò videam, positos ut in orbe Tomitas, aspiciat vultus pontica terra meos. (Elegia II.)

Denique quid propero? Scythia est, quo mittimur inquam (Eleg. III.) Nos detulit in geticos Cæsaris ira sinus (Eleg. IV.)

Sed Scopulis Ponti quos hæc habet ora sinistri, Inque feris Scythiæ, Sarmatiæque jugis (Eleg. VII.)

** In actis SS. Hungariæ dicitur S. Theotimus etiam a Sozomeno in Scythia pontica ad Tomitanam Ecclesiam fuisse Episcopus, sed secundum superius dicta. Ovidius & Lysznyai testatur ad Pontum Euxinum in Scythia pontica, ad Tomitanam Urbem Daco-Slavos, seu Slavos-Getras habitasse, ergo Getticorum - Slavorum Apostolus erat S. Theotimus, nihil nos moratur illud vocabulum in Scythia, nam & Slavi ab antiquis Scriptoribus scribuntur Scythæ, (vide superioris Capitis II § *Slavi vocabulum*;) conjecturat quidem Baronius ad Annum 302. conversionem Hunnorum Sancto Theotimo deberi, illorum Hunnorum, de quibus S. Hieronymus Epistola ad Lætam scribit - sed & hæc conversio potest dici Slavorum conversio, qui ab Historicis vocantur Hunni, Hunnoavares; Quæro ulterius, quos Hunnos S. Theotimus convertit ad fidem
Chri-

An illi, qui sub ipsa Religionis Christianæ initia (sub quibus S. Paulus & ejus discipulus S. Andronicus in Illyrico prædicavit S. Evangelium) in Pannonia Savenſi , & in Meſia , Sanctitate floruerunt, aut primis quætvor sæculis Martyrium in Sirmienſi , in Mæſiana plaga paſſi ſunt, an inquam illi , poſſint dici nationis Slaviciæ Sancti ? ***) An

Chriſti? Reſpondet Sozomenus in actis S. S. Hungariæ, illos, qui dicebantur Hunni accolæ Iſtri, quos ego cum Lyſznyaio voco Slavos, ſeu Dacos rippenſes, qui erant accolæ ripparum Iſtri. Erat ergo & S. Theotimus, Tomitanorum Slavorum, & S. Nicæta Dacorum Slavorum Apoſtolus. (vide etiam de hac ſententia ſuperiorem primam hujus Appendicis notam, deinde relege iſthie deductum reſponſum, & quæ ſequentur:)

*** Ante reſponſum prænoto hæc-Acta Sanctorum Hungariæ ad 11 Januarii de Sanctis Sirmienſibus Martyribus iſta habent; Cum Sirmium Urbs. ſub ipſa Religionis Chriſtianiæ initia, veræ fidei lumine colluſtrata eſſet, haud multo poſt in Metropolim erecta ſuiſque Archiepiſcopis, qui per Mæſiam & Pannoniam jura dabant, condecorata fuit. Qui illa Acta S. S. Hungariæ ſcripſerè, multos Pannoniæ Hunnicos Hungaros ſub primis quætvor Chriſtianiſ sæculis tam a ſanctitatæ vitæ, quam etiam a Perpeſſo Martyrio in Syrmienſi Diœceſi,

cece si dilaudant. Certum autem est persecutiones usque ad sæculum quartum perdurasse, sed ante hoc sæculum ignotum erat in Mæsia, in Illyrico Belamberis & Hunnicorum Hungarorum nomen, etsi hi innotuissent sæculo IV. utique eos Belamber rursus reduxit in suas pristinas sedes; Atila sæculo V. ad has Pannonicas terras perrupit, quidquid ergo scribitur de sanctis Pannoniæ primorum quatuor, quinque sæculorum (maxime Sirmii, Mæsiæ:) id intelligendum est partim de Latinis, partim de Mæsiæ sanctis Slavis, quorum aliqui a rippenibus Dacoslavis facile usque Belgradum & Sirmium penetrare poterant primis sæculis, ac sic a Sancto Paulo Apostolo & ab ejus Discipulo Sancto Andronico, aliisque Apostolicis viris, in fide Christiana edoceri. Fuisse Slavos proximos Illyrico, seu Sirmienfi Ecclesiæ, sub initia Christianæ Religionis, ut ibi S. Paulum & ejus Discipulum S. Andronicum prædicantem audire potuerint. patet ex his sequentibus, quæ Papanek, de Lecho & Csecho scribens deducit sub Justiniano — — non Slavoniam sed ea loca tenuerunt Slavi. quæ ab Istro (quæ is Illyrico proximus est:) Eruli per Daciam ad Oceanum transire debuerunt, ita *Jornandes*. Scivit ne ergo S. Paulus linguam Slavonicam, de qua, in illius multis peregrinationibus nullum est vestigium? Respondeo. in Apostolis, eorumque Discipulis impleta esse, illa Verba Christi *docete omnes gentes*. Doctrina omnium gentium, erat finis a Christo Apostolis præfixus, sancte & sapienter supponimus, Divinum

num Magistrum, suis Apostolis etiam necessaria media suppeditasse ad hunc finem, dum inter gentes, sibi ignotæ linguæ venerunt, a spiritu sancto, illis, talis linguæ notitiam infusam fuisse. De qua re nobis clarum exemplum perhibent actus Apostolorum Cap. II. Cum complerentur dies Pentecostes, erant in Jerusalem viri ex omni natione, quæ sub Cælo est, non tantum Parthi, Medii, & Ælamitæ, & qui habitant Mæso-potamiam, Judæam & Cappadociam, sed & qui incolunt Pontum & Asiam.

Si ex omni natione, quæ sub Cælo erat, fuerunt tunc Jerozolimis viri, certe etiam de Slavica natione esse debuerunt præsentibus, & illi probabilius erant hi duplices postremi, nempe de Ponto, (Ovidiano exilio, Slaviço loco) & qui incolebant Asiam, matricem locum primorum Slavorum. Potuerunt tunc SS. Apostoli. a tot & tantis coram se præsentibus diversæ linguæ populis intelligi, quia erant, repleti Spiritu Sancto, quare non potuisset S. Paulus; aut S. Andronicus accipere inter Slavos existens, donum linguæ Slavonicæ, ut cum his loqui posset, sicut factum est aliis Apostolicis viris, dum induti virtute ex alto loquebantur variis linguis magnalia Dei.

Hactenus probavi I. Slavos fuisse proximos incolas ad Illyricum sub initia Religionis Christianæ. Etiam II. Probabilius Sanctum Paulum Apostolum & S. Andronicum, aliosque Apostolicos viros, ad initia Ecclesiæ, tam in Illyrico, maxime in firmiensi Ecclesia & Episcopatu, quam alibi in danubiano tractu, Slavis annuntiasse Sanctum Christi

Ali Evangelium. Hæc duo, præmissa, pono & pro bopro certa certitudine Sequentibus. - Cl. Szklenár L. I. C. I. §. III. Dum Nestorem ruflicæ Historiæ patrem citat, hæc subjungit illius in germanicum idioma transversa verba — Doth ist in Mähren auch der Apostel Paulus gewesen, und hat daselbst gelehret, denn da ist Illyricum, wohin der Apostel Paulus gekommen ist, Nestor übersehet von Johann Ben. Scherer. Leipzig 1774. pag. 54. — 56. Ultima verba adji-ci-enda putavi eo, ut pateat, Nestori Moraviam, provinciam Illyrici, (ac proinde longe ab hodi-erna Moravia disjunctam.) fuisse. *Hactenus Sklenár.* — Perpende lector, an negare, & simul negationem tuam taliter probare, posses, Slavos non fuisse sub exordio Ecclesiæ in Slavonia, in vasto Illyrico? S. Paulum Apostolum, non fuisse ibidem magnarum Moravo Slavicarum gentium Doctorem (vide Cap. X. Folio 86. Notam *Acta Sanctorum*) inspicere in Sacro Codice testimoni-um ipsiusmet S. Pauli Apostoli dicentis ad Ro-manos Cap. 15. v. 19. *Ut ab Jeruzalem per cir-cuitum usque ad Illyricum repleverim Evangelium Christi.* Porro, prædicationis exordium (ut con-jectant Hagiographi Belgæ) a Colchide fecit S. Apostolus Philippus, unde ad Mæoticam palu-dem & Tanaim fluvium progressus, diffusos il-lic Scythas & Hunnos excoluit. Mox trajecto Tanaj Europeos etiam Scythas adiit, iisque Christum edocuit, per Bosporum Thracicum, in Asiam proprie dictam, seu minorem revertit. *Acta SS. H.* Qui meminit, hæc prænominata loca

An Carolus Magnus veri nominis Hunnos, aut an Slavos, Hunnoavares nominatos, aut an utrosque octenni bello vicerit in Hungaria? R. ****)

An

loca fuisse, sedes antiquorum Slavorum, partim Asiaticorum, partim Scythicorum dictorum, facile affirmabit etiam S. Philippum, & Scythicis & Asiaticis, etiam Europeis Slavis S. Evangelium prædicasse. Slavis ergo Paulus. Slavis Philippus in Asia Scythica seu sarmatica Evangelium prædicavit. (recole dicta folio 23.)

****) Acta Sanctorum Hungariæ cum Martyrologio Gallicano Andreæ Sauffay respondent. Sanctus Carolus Francorum Rex christianissimus & primus ex hac gente Imperator; a rebus præclare gestis, cognomento Magnus — — gentes barbaras plerasque, & in his maxime, Saxones, Bohemos, Slavones, Hunnos, Danosque ab Idolorum nefandis ritibus, ad Christi. veri Dei cultum salutarem convertit, — Romanam Ecclesiam omnium Matrem, a multiplici pressura vindicavit, ab hostibus liberavit, in pristinum Decus, & honorem restitutam immensis beneficiis cumulavit, — Fastos Martyrum, conções Patrum colligi omniumque quibus imperabat, gentium res memoratu dignas ad Relligionis, cultum in litteras mitti curavit. Rem Divinam in æde Sacra assidue obivit, neque stas preces, & canonicas, seu diurnas, seu nocturnas, cum

va-

An Carolus Magnus multum profue-
rit Slavis suo apostolico Zelo, in jam la-
bescente catholica eorum fide sustentata,
promota, & conservata? R. Quam pluri-
P. mum,

valuit, unquam neglexit. Misticam suppellecti-
lem, vestem, vasa, omnemque templorum orna-
tum, tam copiosum instruxit, ut neque sacrae
januae tutelam gerentes, voluerit profano cultu,
munus suum obire — — Spolia hostium, praesertim
Hunnorum ad Beati Petri aedem ornandam,
Romam dono misit, ad augmentum catholicae
Relligionis novem sedes Episcopales in Germa-
nia excitavit, duas in Metropoles erexit, Basi-
licam Aquisgranensem sanctissimae DEiparae; ma-
gnificentissima structura aedificavit, viginti sep-
tem Ecclesias principales construxit, alias inau-
meras fere, vetustate collapsas instauravit: —
Tot rebus denique pie ac praecclare gestis, ob-
sequentissimus Ecclesiae filius, Magnanimus Rel-
ligionis defensor, vere *Christianissimus Rex*, *Ter-
Maximus Imperator*, fide studiosissime ampliata,
statu Ecclesiae religiose ordinato, egregie exor-
nato, Regno etiam suo magnifice dilatato, ac
undique paccato Christiano orbe, Anno D. 814.
Regni sui 48. Imperii 14. aetatis vero suae 70;
Decenni paenitentia expleta, opibus in praecipu-
as occidentis Ecclesias ad divini cultus augmen-
tum, Mystrarumque fomentum, religiosa, rega-
lique Munificentia, dispersitis, rebus Sacris mun-
nitus,

mum, qui ob multa præclara gesta, relatus est in numerum Sanctorum, conniventibus legitimis Pontificibus. *)

Qui erant primi Episcopatus apud Slavos? Quis eos fundavit? Qui erant in illis primi Episcopi? quo documento illos fuisse Episcopatus primos probari potest? Ubi fuit S. Cyrillus ubi, S. Methodius Episcopus? In quibus Hungariæ Epi-

nitas, ex laborioso, mortaliq̄ Imperio, ad tranquillum Regnum, immortalemq̄ triumphum feliciter emigravit. Memineris isthic chare lector, eorum, quæ ad tuam recentem memoriam acciderunt nostro ævo — Quam longe defecit (non Francorum Regum) sed Francici Regni civium & plebeorum, catholicus Zelus, qui spiritu Aristocratico sufflaminati, templa Dei profanant, impias, in suum christianissimum Regem, Ludovicum XVI. manus injiciunt, eum innocentem propudiosa morte, contra omne Jus occidendo, Anno 1793.

- *) Bella plurima adversus suos, & Ecclesiæ hostes gessit, felici omnia successu. Inter quæ. celeberrimum illud, quod octo ipsos Annos, cum Hunnoavaribus, (Pannonibus Slavis) tenuit, victis enim, hanc (teste Inchoffero ad Annum 803.) Carolus legem tulit, qui Christo nomen daturi sunt, liberi sunt, qui renuissent, adem-

ta

Episcopatibus habitant Slavi? Quo Anno
 Archi-Episcopatus Strigoniensis subdivisus
 est in minores Episcopatus? In quos?
 qui erant in his novis Episcopatibus pri-
 mi Episcopi? Quid de Scepusiensi Epif-
 copatu notatu dignum? an etiam in his
 Episcopatibus inveniuntur Slavi; Quis
 primus Nitriensem in Hungaria Episcopa-
 tum fundavit? quis in eo primus Episco-
 pus? An cessante primo Slavico Episco-
 patu Nitriensi tempore Hungariæ Regis
 Colomanni fuerit ibidem Præpositura? A

P. 2

quo

ta cum fortunis libertate, vita duntaxat, per-
 mititor. — Perpetrato deinde bello, cum mul-
 ti Hunnoavarum haud admodum abhorre-
 re a Religione christiana viderentur, Carolus complu-
 ra in Pannonia templa, quæ de novo a funda-
 mentis erexit, quæ vetera reparavit, succres-
 centemque in dies Ecclesiam Arnoni Juvaviensi-
 um Antistiti curandam, magnopere commendavit,
 cujus opera fides Christi non parum postea inter
 Hunnos prolata est. Eadem AA. SS. H.

Gens Slavica uti in plurrimos populos divisa, ita
 & multiplex velut Hydra, arma Caroli M. exer-
 cuit. Pipinus Caroli M. filius comitantibus Sla-
 vis præcipuam Hunnorum stationem expugnat,
 ubi immensa auri vis, thesaurique, ex Europæ,
 Asiæque Spoliis collecti reperti sunt, adeo, quod
 omnis in eo bello, tunc florens Hunnorum so-
 bilitas periisse ab Eginhardo perhibetur.

quo illa ad modernum Episcopatum eve-
cta? Quis olim habuit Jus Patronatûs in
Episcopatum Nitriensem? Responſa vide
Cap. XI.

An Nittria Mæſiæ, olim diſtincta fu-
erit a Nittria Ungariæ? quis in illa fuit
primus Episcopus? an olim etiam in Nit-
trienſi Mæſiæ Episcopatu habitaverint Sla-
vi? An Tyrnavia Hungariæ Civitas, po-
teſt Summi pro Tirna, ſeu Ternova Mæ-
ſiæ Civitate? R. Cap. X. nota *Methodius*
Cyrilli.

Quot erant primi Slavorum Duces?
Quibus Nominibus nominati? Quot annis
ante Chriſtum natum regebant Slavos? R.
Cap. I. & XII. Qui ante hos Duces rege-
bant Slavos? Quo opitulante adepti ſunt
Slavi proprios Reges? Quo ſæculo in-
choarunt Slavonici Reges ſuum Regimen?
R. Cap. XII.

Quis fuit primus Slavorum Rex?
quid de illo peculiare notandum? Quæ?
& cum quibus, quo ſucceſſu bella geſſit
Marobudus? Quis fuit ſecundus Slavo-
rum Rex? Eſt ne aliquid notabile de
iſto Gotvalda? Quid notatu dignum ac-
cidit ſub tertio Rege Vannio? Quid ſub
IV. Vangio? Cur V, Cimber, & VI.
Thu-

Thudrus in humilitate imperarunt? **Quid** gloriosi fecit **VII. Verabertus**? Quo successu **VIII. Rex Slavorum, Gunthericus** seu **Markomyrus** cum fulminatrice Romanorum legione pugnavit? ad quem annum hæc pugna referenda? Quomodo iste **Rex** cum **Antonino Commode Romanorum Imperatore** conflixit? Quoties **IX. Rex Slavorum Attalus** seu **Ardericus** vicit Romanos? Qualiter **X. Rex Ferimundus** contra **Vandalos**? qualiter contra Romanos pugnavit? Ubi, & quomodo **XI. Rex Ofinuchus** mortuus? De **XII. Rege Gabino** nihil est memoratu dignum. Qua occasione **Percha** electus est in **XIII. Regem Slavorum**? quid sub illo patrarunt **Slavi**? Contra quem pugnavit **XIV. Rex Fridigilbus**? A quo **Rosmundus XV. Rex** fidem christianocatholicam suscepit? cum quibus pugnavit? qualiter mortuus est? De **XVI. Rege Chunimundo**, nihil occurrit peculiare. Quomodo regebat subditos **XVII. Rex Marothus** seu **Marovodus**? Quale Nomen acceperunt **Slavi** sub **XVIII. Rege Babak**, cum quibus iste pugnavit? Quos populos devicit **XIX. Rex Samo**? Quibus virtutibus **XX. Rex Slavorum Marothus** effecit, ut **Slavicum Regnum** sub illo florentissimum potentissimumque ac ideo omnibus formidabile evaserit? Cur sub **XXI. Rege Svatesio**, **Regnum Slavorum** de-

desloruit? Feliciterne XXII. Rex Samomir contra Hunnos pugnavit? XXIII. Rex Slavorum Samoslavus cum quibus bella gessit? In quali bello Lechus XXIV. Rex occubuit? Quo vulnere fauciatus mortuus est XXV. Rex Hormidorus? Quæ laudabilia christiana facta, notanda sunt de XXVI. Slavorum Rege Mogemiro I. an plus belli, quam pacis amans fuerit XXVII. Rex Brynno seu Privinna? Quam infelicitate pugnavit & vitam misere finivit XXVIII. Rex Mogemirus II. ? Qua fortuna XXIX. Rex Radislaus seu Rasticen contra Ludovicum pugnavit? Responsum vide Capite XII.

XXX. Rex Slavorum, cunctis nationibus notissimus Svatoplugus, cujus erat filius? ubi natus? a quo ad regni gubernacula admotus? Quare Rasticen est a Svatoplugo, Carolomanno traditus? Quot bella? & contra quos gessit Svatoplugus usque ad Annum 876. Cujus filiam accepit Svatoplugus in suam Uxorem? Quam magnum habuit Svatoplugus Rex exercitum dum contra Duces Pannoniæ prospere pugnavit? Ob quam causam Arnulphus Cæsar contra Svatoplugum cum adjutorio aliarum gentium bellum movit? An erret Thurocius, Bonfinius, dum ait, Slavos a solis Hungaris suppressos? An
Sva.

Svatoplugus post suppressionem sui regni, in Nitriensi Eremo Zobor duxerit eremiticam & sanctam vitam? An fabulosa Chusiæ ad Svatoplugum legatio, & an Joannis Thurocii, Hungarici Scriporis, decantata, ideoque explosa nœnia, de Regno Slavorum, Hungaris vendito pro ornato equo, prudentem hominem sapiat? qua paritate hæc fabula potest retorqueri? R. Cap. XIII. In eodem Capite XIII. Ad notam Folii 175. sequentia adde. Etsi enim id Bonfinius Dec: 1. Lib. 9. & Thuroczius Chron. Lib. 2. c. 2. cum nonnullis rerum Hungaricarum scriptoribus diserte affirmant tamen apud alios præsertim probatores Bohemicos, Moravicos, & Polonicos Authores hac super re altum est silentium. Impossibile vero videtur, ut hi tam singularem casum tacuissent, si unquam accidisset. Cum præsertim Hungaris tunc nulli scriptores fuerint, Svatoplugus autem plures viros litteris eruditos (erat enim christianocatholicus) in suis Regnis numeraverit, qui res memorabiles in Acta retulerunt. Sicut Bonfinii & Thurocii tempore, de hac Quæstione facilius paratas aures invenerunt fabulæ, locum habuerunt mendacia, ita moderno tempore persæpe Slavica veritas mendacio, æquitas iniquitate, fabulis, calumniis, Slavonica innocentia opprimitur. Namque,
ut

ut ait Thucydides (Hist. L. 1.) *vulgo negligitur veritatis investigatio, sed ad ea, quæ sorte & temere oblata sunt, potius feruntur homines* (maxime primæ informationis homines) Licet teste Cicerone pro M. Cæl. *veritas contra hominum ingenia, calliditatem, solertiam, contraque fictas omnium insidias facile se, per se defendat.* Ubi est ultima vice victus in bello Svatoplugus? A quibus? Quo instigante? R. Folio. 160. 171. 172.

Quot filios permisit post se gloriosus Svatoplugus? Quæ eorum Nomina? Quæ eorum brevia tristiaque fata? Usque ad quotum sæculum Regnabant in isto, moderno Hungarico olim florente Slavonico Regno, Reges Slavorum? R. vide Cap. XIII. Folio 176. &c. notam *Moimarum*. Quæ dein facta est divisio devicti Slavonici Regni? R. *ibidem* sub quo Duce Ungarorum cessavit Regimen Slavorum Regum? R. Cap. III. §. *Matra*. Et Cap. XIII. Folio 176 Nota. Quando partes a fluvio Grano, vagoque ad Moravam amnem usque, adnexæ sunt Hungariæ? R. *Ibidem* Folio 178. 179,

An incipiendo a Marobudo, primo Slavorum Rege, seu ab initio æræ christianæ, Slavicum Regimen Slavorum Regum, jam in Bohemia & moderna Moravia, jam in Pannonia, in antiqua Magna Moravia, per

con-

continuum eorum seriem, usque ad finem Regni, diutius perduraverit, quam Ungaricorum Regum, a primo Hungariæ Rege S. Stephano, per continuum sanguinis Ungarici seriem, usque ad Andream III. Regem Hungariæ? — — :

An a primo christianocatholico Slavorum Rege Rosemundo, per continuum Slavorum Regum seriem, plures numero fuerint catholici Reges Slavi, ad finem Regni Slavici, quam a S. Rege Stephano per primam seu domesticam Periodum Ungariæ Regum? — —

An moderna Hungaria, & ejus Sacra Corona, emortuis de Hungarico sanguine Regibus, habuerit Slavos Reges? Ad hanc Quæstionem facile tibi metipsum respondebis ex secunda Periodo Regum Hungariæ, his Nominibus, Wenceslaus Bohemus. Wladislaus I. cum profano Diademate. Wladislaus II.

Quantum olim profuerint? quantum nunc profunt Regno Hungariæ Slavi, hujus Regni incolæ, Respondeo, tanto plus, quanto plures Regni partes, & Comitatus incolunt. Magni & robusti, laboriosi, ingeniosique populi magis difusi, majores solent esse vires, & ex his majus regno emolu-

lumentum & robur, majusque Ecclesiæ decus. (vide Cap. VIII. §. III. Fol. 52. Et Cap. V. §. I. Fol. 27. Et Cap. XI. §. IV Folio 120.)

Ad confirmanda. isthic citata, addo ex authenticis documentis excerptum exemplum, referens a probitate & eruditione MAGNOS SLAVOS, qui ob abbreviandum typum solo Cognomine indicantur.

DE SLAVICA NATIONE PROGENITI, HUNGARICÆ ECCLESIE, ET POLITICO HUNGARICO ORBI OLIM UTILES
MAGNI VIRI SLAVI.

Archiepiscopi & Primates Hungariæ.

Szelepcsényi: Magnus Patriarcha Cleri) Lofzy. Liligerum odorem ad usque spirans) Martinuzius Meritis utriusque Reipublicæ, clarus.)

EPISCOPI.

Hafsko: J — H — S —) Gufztiny: Adamantinus Origenes) Klimo: Miraculum prudentiæ humanæ) Plures ex Baronibus de Revay. Veræ fidei columnæ) Buczko: De quo vere dictum *Scibile discutit omne*) Zudar: Politia mundo, sanctimonia Deo dilectus) Dudics: Dictator Patrum in Concilio

cilio Tridentino) Richvaldszky : Quem meritis consummatum invida mors supremis dignitatibus subtraxit, tantus enim erat, ut nihil invenisses, quod ad numerum ejus virtutum addi potuisset.

CANONICI.

Spáczay. In Regimine discretus) Nedeczky. A Zelo apostolico clarus) Filo. magnus Polemicus) Koleda. delictum alumnorum) Robik. Clarus expositor Orthodoxæ fidei) Rumer. Gloriosus Kopanicfariorum Apostolus) Ambrossovszky. In Zelo Pauli Apostoli æmulus) Fándly. A Theologica eruditione clarus. Terlanday. Redivivus ille Ambrosius.) Lukácsy. De quo eruditus mundus dicebat *Vir iste Bibliotheca ambulans.*) Androvics. Aloysius Romanus.) Nozdroviczky. Indefessus dominici gregis contra Tökölianos Defensor.)

PAROCHI.

Pirftl. In Jure Verboczius, in controversiis Bellarminus.) Fektor. Ab exhausta Doctrina SS. Patrum clarus.) Miskovicz, qui in cordibus plurium quam 200. convertitarum perennat) Zsguricz. Mirabilis victima pro pestiferis.) Nagy Joann: Magnus ille magister cleri.) Vég-hius. Martyr miaviensis.) Abel. Apostolus Nahacsiensis.)

REL-

RELIGIOSI.

Kali — Voda — Kazi — Most. Mufzka. Prileczky. Akay. Andreas Bernolák Magrus Theologus. Abel. Et plures alii ex Jesuitis clarissimi Slavi.) Mácsay. Kelecsényi. Sztrefska. Ordódy. Mentler. Szlabigh. Csepelényi. Mis. Apost. Bittcsensis. A scientiis & Perfectione religiosa noti Paulini) Hacray. Hruskovics. Chmel. Adamovics. Zsácsek. Borficzky. A subtilitate scotistica venerandi.) P. Vincentius Blaho, & plures alii Provinciae Salvatorianæ. P. Daniel Vizoczány. P. Ernestus ex Pobedim. P. Marianus Vránaj. Inter Trinitarios magis scientifici Slavi.)

Quicumque tantorum a probitate & scientia clarorum Slavorum virorum Nomina legis, sis æqui bonique amator, da Deo, & gloriosæ Slavicæ Nationi gloriam, attente perpendendo, & vere affirmando Plinii dictum, tibi jam Folio III. ante oculos positum.

EX POLITICO STATU

Quantum olim profuerint Hungariæ, & nunc profint e Statu politico Slavi, testantur sequentes Comitatus, in quibus Publica Officia gerunt, utpote: Pofoniensis. Nitriensis. Arvensis. Barssiensis. Strigoniensis. Thuroczienfis. Liptoviensis. Zolienfis, Nagy - & Kifs - Hontensis. Neogradiensis. Gömörenfis. Scepuzienfis. Sárossienfis. Zemplinienfis. Pestiniensis, Pilissienfis. &c.

Quis

Quis etenim recenseat, quibus viris, quantis Slavicis Familiis gloriatur vel solus Threnensinensis Comitatus? & quidem Comitibus - Illeshazyis. Balaffyis. Szunyogiis. Szapáriis. Zserinyiis. Baronibus - Revayis. Pongracziis. Rutkayis. Ssándoronibus. Stematis antiquitate - Motesiczkyis. Ambronibus. Ordodyis. Davidiis. Nozdrovičzkyis. Madoczanyis. Matyassovszkyis. Prileczkyis. Trstyanyszkyis. Jeszenszkyis. Akayis. Marssovszkyis, — Et pluribus aliis, quorum Majores, quæ pro hungarica Republica gloriose egerint, domestici Historici indicant, qualia ego, ne aliquorum Illustrium, Spectabilium, Prænobilium Nepotum, modestiæ candorem offendam subiteo. Erant nonnulli ex aliquibus præmissis familiis, qui adhuc subprimis Hungaricorum Regum ætatibus; ac succedentibus deinde temporibus, supremi Regum Legati, supremi, Hungarici militaris exercitûs Duces, hostibus formidabiles, præfuerunt arcibus, curarunt publica æraria, togæ gravitate, disserta Pallade, acuta legum peritia, exornarunt Regum Pallatia, atque tribunalia. Hos ex innumeris paucos, adferre tempus & occasio admisit, quos olim Hungaria, de Slavica Natione claros suspexit. Sunt aliqui, Slavi, qui etiam apud exteros fama clarissimi, monumentis scriptorum, æternitati sunt consecrati, quorum virtutes, herœica facinora, inculpatæ vitæ gloria, donec stabit mundus, stabunt immobiliter.

Fa.

Fateor, plures alios ex utraque Republica (quales erant e politica, Senkvicziensis Kollinovic, Magnus Historicus. Thomas Szlabigh Felső Dombensis, Magnus Poeta, & plures alii, Slavi, altiorum Scholarum Professores eruditissimi) hic meritos fuisse locum, nisi cogente, promisso a me temporis termino, & urgente fervido Dominorum Prænumerantium desiderio, compendiatum hocce opusculum, additis solum his compendiosis Appendicibus terminandum fuisset. Summopere tamen opto nomine Slavicæ Nationis, ut de iis, quæ a me compendiose attacta sunt, nostrorum eruditorum diligentiam, successive plura in lucem proferantur, ut videant & aliæ Nationes, quidnam Slavi olim valuerint, & quam multum etiam modo valeant moderni, qui præmissis comparari possunt, ut opto, ita spero, hos nostri posterij hujus styli sequaces, & Nationis suæ Defensores, erudito Publico manifestabunt, sibi que cum eorum laude imitandos proponent, & Patrum præclara vestigia ita arcte prement, ut se eorum genuinos filios liquido demonstrant. Dantur hac nostra, ætate ad nostram notitiam & compassionem, complures privati, — digni, idoneique ad publica Munia, sive in Ecclesiasticis, Religiosisque, sive in Civilibus actionibus obeunda, sed, proh dolor! apud multos, vitreæ & ideo facile

le fragilis, ac ut claritas exprimam, Novercantis fortunæ, lætior vultus desideratur.

Jam pro coronide, præcedentibus breviter attactis, interogo : si Slavi Magno Alexandro præstiterunt se in fide veraces (fidelitatis veracitate quid æstimabilius?) in armis strenuos; (armorum strenuâ opera quid gloriosius?) Domino Mundi robustos, & bellicosos coadjutores (robusta & bellicosa hac Societate quid splendidius?) si Slavi (Slavini) primos suos parentes in Semo vel Japhetò, utique cumulatissima benedictione donatis, & jugo servitutis infallibili promissione exemptis, venerantur. Si numero maximarum gentium & populorum sunt infiniti, si sub Attilæ signis meruerunt, aut etiam, ut focii militarunt, si secundum alterum Hunnorum in Pannoniam adventum oras Danubiales jam fortiores ut antea Indigenæ tenuerunt, si tum virtute Martis, superarunt Italos, Græcos, Germanos, si Slavorum lingua in potioribus Europæ partibus diffunditur, imo & in Asiam expatiatur, glaciale, Adriaticum, Balthicum, æquora attingit, atque hæc etiam transgressa, vastas implet Insulas, si Alexander Magnus putavit dignum, ut Slavicam linguam addisceret, Quippe ut asserit Petrus Reva (Rer: Hun: Cent. 7.) Alexander M. gnarus illius fuit, in bello enim contra Dari-
um

um gesto, *Illyrios, Thracas, Græcos Macedones, & alias gentes singulas, diversa oratione allocutum scribit Justinus Libro XI. *)*

*) Breviter appono verbis Justinii illa motiva, quibus Alexander M. diversas in sua militia gentes ad strenue bellandum animabat - Darius cum 300000. peditum, & 100000. equitum iu aciem procedit. Movebat hæc multitudo hostium, respectu paucitatis suæ Alexandrum, sed interdum reputabat, quantas res cum ista paucitate gessisset, quantosque populos fudisset. Itaque cum spes metum vinceret, periculosius differre bellum ratus, ne desperatio suis cresceret, circum vectus suos, *singulas gentes diversa oratione alloquitur. Illyrios & Thracas opum ac divitiarum ostentatione, Græcos veterum bellorum memoria, æternique cum Persis odii accendebat. Macedones autem nunc Europæ victæ admonet, nunc Asiæ expetitæ, nec inventas illis toto Orbe pares vires gloriatur. Cæterum, & laborum finem hunc, & gloriæ cumulum fore, atque inter hæc identidem consistere aciem jubet, ut hac mora convalescant oculis, turbam hostium sustinere. Ita Justinus L. XI.* Similibus perorationibus solabantur Austriacæ militiæ longam, diurnam, nocturnamque patientiam, invictissimi supremi belliduces Loudon & Koburk. Isti. in multis periculis heroicè suas militares turmas obequitando, talibus Alexandrinis motivis eas animabant, dum ille Belgradum, iste Bucharestum Turcis erriperet Anno 1789. Se-

Si in magnis aulis Rufforum, Turcarum Slavonica lingua non cedit, Italica,

Sequentem quæstionem instar animadversionis adjungo. Quis docuit Alexandrum M. linguam Slavonicam? Respondeo, hanc Alexander M. neque inter suos Macedonios populares Græcos, neque in militia didicit, nam, nec sui militaris tyrocinii tempore per biennium, nec post mortem sui parentis inter tot continuos armorum strepitus, tempus ei suppetebat ad tantas linguas percipiendas. Quis ergo eum Slavonicam docuit? (Ex præmissis, & sequentibus, rationibus historica probabilitate convictus) respondeo, Aristoteles ejus Præceptor, sub hujus ferula Alexander M. (ut ait Bergomense supplementum) a teneris unquiculis educatus, edoctusque est in septem artibus, usque ad decimum quintum suæ adolescentiæ annum, quo, ferocem Bucephalum domuit; en documentum hujus mei aserti, littera nempe, quam scripsit Philippus Pater, dum natus est ei filius Alexander M. ad Aristotelem — *Philippus Aristoteli salutem. Filium mihi genitum scito: pro quo quidem Diis gratias ago, non tam perinde, quod natus sit, quam pro eo, quod nasci eum contigerit temporibus vitæ tuæ, spero etenim fore, ut educatus, eruditusque abs te, dignus existat, & nobis, & rerum istarum susceptione* — Ergo græcus Aristoteles, Philosophorum omnium Princeps, scivit linguam Slavonicam? Responderem ad hanc quæstionem pluribus, sed — vereror, ne aliquis meum responsum ulterius ad Aristotelis Præceptores, Socratem & Platonem, aut ad alios

ex, neque Gallicæ, neque Latinæ **) si a tempore sancti Stephani Regis Hungariæ, usque ad felix Regimen Francisci I. Regis nostri in regalibus aulis semper chara & grata fuit Slavica Linqua. Si Slavi Regni Hungariæ antiquissimi incolæ, a tot sæculis, tam multa bona pro salute Regni, pro ornamento & defensione Hungariæ Ecclesiæ fecerunt, (ut supra innui) si linqua Slavonica cælitus designata, & Romanæ sedis oraculo approbata ad sacras Aras, mysteriis de-

alios Atheniensis Lycæi, Græcorum eruditissimos extendat. Fuisse aliquos, qui linguam Slavonicam Græcæ linguæ cognatam esse voluerunt, innuit inferius Appendix III.

**) Est etiam his annis in Hungaria visibilis, etsi rara, Slavonica Gramatica, quæ in aula Turcici Imperatoris traditur, tanquam plana & facilis via ad omnes, ex Slavica matrice dialecto descendentes linguas, hanc ex arte addiscere debent qui in Turcica militia aliis preesse exoptant. An Constantinopolitana Regia aula, cum disciplina occidentalium linguarum, Austriacam Viennensem Universitatem, aut an Viennensis cum Traditione orientalium, illam æmuletur, Historiarum & linguarum peritus Lector dijudicet. Russo-Slavicam, Illyro-Slavicam, Rascianico-Slavicam, Croatico-Slavicam linguam notam esse Turcis, nostrates Slavonici milites ex novissimo Turcico bello (1788. 1789. —) reduces, testantur.

deservit pari dignitate, quâ Latina, vel Græca. Si denique hodiernorum Slavorum genus, qui tot & tam magnas Hungariæ Provincias occupant, cum Hungaris, ab origine Hungariæ, Apostolicæ sacræ Coronæ, (imo & ante illam) idem Regium Sceptrum suscipit, iisdem legibus paret, regiturque, eadem vitam tolerat libertate, eodem jure tuetur fortunas, eodem igne, eadem aqua utitur, eundem aërem sub eodem Hungarico cælo spirat. Si stantibus omnibus his, ut jam demonstratum est, & ultronee declarabitur, interogo inquam pro coronide, quis, cui cor sine nationalismo, sine præjudiciis vivit, auderet contra antiquissimam, a tot meritis gloriosam, longe lateque per Europam diffusam Slavicam gentem aliquid sinistri effutire? — ille solum auderet contra Slavos hiscere, qui cæcus hospes, & claudicans peregrinus est in Historiis.

Amice, de Inclÿta Hungarica natione Lector, quoadusque futuris temporibus, hujus styli recordaberis, eousque memento sequentis meæ conclusionis, qua etiam tibi, nostro concivi, amicum & honorabilem affectum ostendo, dicens cum Josepho Flavio (contra Apion: L. II.) Scribendo hoc Opusculum, semper fuit illa mea attenta intentio, *Neque aliorum* (videlicet Hunga-

rorum) vituperare jura, neque nostra laudare, sed hoc egi, ut de nobis injuste conscribentes, & contra ipsam veritatem impudentissime contententes, arguerem. Non tam verbis, quam historicis Documentis.

APPENDIX II.

HISTORICA DISSERTATIO.

De constanti Fidelitate Nationis Slavicæ, quam ista, Serenissimæ Archiducali Domui Austriacæ, suisque ex ea Regibus, per omne tempus exhibuit.

Perlecta est hæc Historica Dissertatio in Universitate Pragensi Anno 1791. Die 25. Septem. coram Augustissimo Imperatore & Serenissimo Rege Leopoldo II. dum litterata Bohemica Societas, Eundem suum Clementissimum Dominum prima salutatione veneraretur.

AUGUSTISSIME IMPERATOR!

SERENISSIME, AC CLEMENTISSIME
DOMINE DOMINE REX NOSTER!

Si omnes incolæ terrarum Austriacarum habent rationem, ut in fidelitate (quam non pridem in regnicolaribus conventibus mani-

manifestarunt) Illyricæ nationis, Serenissimæ Archiducali Domui Austriacæ, semet humanissime subjiciant, ad hanc subjectionem, nos Bohemo-Slavi habemus plures certe quam unam causam: Et quidem primo: Cum omnem aliam Nationem, Archiducalis Austriacæ Domûs Sceptro subditam, audacter provocare possimus, ut nobis aliquod exemplum suæ subditelæ, suæ obedientiæ, & talis ad eam Domum fidelitatis nominet, quo nos hætenus superasset, aut nobis æquiparari posset, specialiter ab exordio Regiminis piæ memoriæ Cæsareo-Regiæ Majestatis **MARIÆ THERESIÆ**, in talibus circumstantiis, in quibus, post ineffabilem ruinam Regni nostri, ob diuturna bella, respective nulla spes nobis supererat meliorum futurorum successuum. Secundo: Ideo nos Bohemo Slavi, tanquam vitis illius magnæ, longe lateque diffusæ Slavonicæ Nationis, illud nobis maximæ gloriæ ducimus, quod præter alias Nationes Slavonicas, etiam nos Austriacam Cæsareo-Regiam Domum, in illius magnitudine & æstimatione conservaverimus, & quod unitis viribus omnium aliorum Slavicorum populorum, Austriacum Regimen etiam futuris temporibus, contra hostiles impetus defendere possimus.

Dig.

Dignetur vestra Cæsareo - Regia Majestas indulgere, ut, tantum currenti lectione, de Slavonicis Nationibus Archiducali Austriacæ Domui subditis, istud ita confirmare possim, ut de hoc fidelitatis argumento nec dubitari, nec mihi aliqua culpa exponi possit, quasi plus, quam satis, dixissem. Ipse titulus, quo vestra Cæsareo-Regia Majestas a quarto Slavonico Regno denominatur Rex Croatiae, Dalmatiae, Slavoniae, Bohemiae, Haliciae, non est sola vana Gloria & arrogantia, juxta consuetudinem Aziaticorum Zoltanorum, sed effective id significat, quod verbis exprimit.

Ex 367000. Croatis (pono hic minimum Azmerum) stant omnes armati viri ad servitia, parati ad defensionem Regnorum vestrae Majestatis, eorum animus & robur, est notum universo Mundo. Croatiae cum Regno Slavonico, erant primi ex omnibus subditis Austriacis, qui in hac Austriaca Domo determinatam, etiam ad sexum faemineum extensam hæreditatem Regiam, Anno 1713. solleniter susceperunt, suo profuso sanguine defenderunt. Descendunt illi ex quibusdam Slavicis Nationibus, quæ ex septentrionalibus terris (ex Bohemia, Moravia, ex Silezia) sæculo septimo Danubium transeuntes sub patrocínio orientalis Imperatoris Heraclii, in moderna Croatia

atia incolatum fixerunt. Sæculo undecimo facti sunt subditi Ungariæ Regiæ Coronæ, & cum Hungarico Regno, sub Cæsare Ferdinando I. juncti sunt Domui Austriacæ.

Slavi (253000.) præter alios, qui ad Illyricæ Nationis numerum accedunt, illud pulcherimum exemplum suæ promptæ fidelitatis erga Archiducalem Austriacam Domum, omnibus reliquis subditis ad imitandum oportune eo tempore ediderunt, quo, tam multi inquieti, illis proximi, sat clarè ad excitandos tumultus murmurarunt, ac sic Slavi illos inquietos ad tacendum adduxerunt, sibi quæ certitudinem favoris & gratiæ, quam a vestra C. Regia Majestate obtinuerunt, promeriti & lucrati sunt. Quid plus, Slavi suis confratribus Turcicis Serbis (Serviis) a quibus potiori ex parte, ita, sicut ipsi incolæ Serviæ a septentrionalibus Slavis aut Serbis, descendunt, lachrymas ex oculis elicuerunt, ostendendo eis, quod sub benigno Regimine Austriaco illa fortuna fruantur, quam, a longo tempore suspirando, anhelarunt. *)

Re-

*) Dum Austriaci milites Duce invicto Loudonio Anno 1789. 8. Octob. Devicto Belegrado, ex potiori parte Serviæ, Turcam pepulissent.

Regnum Galliciae, & Lodomeriae, quod Domui Austriacae Anno 1772. appropriatum est, dum Augusta MARIA THERESIA, qua Regina Hungarica & Bohemica, suis antiquis juribus in illis terris uti cepit, (ita Provincia Bukovina dicta Anno 1774. cum 130000. hominum) ex suis 2580796. incolis, Austriacam militiam, cum addito recenter selecto Polonico & Russico milite, ita notabiliter auxerunt, ut semet uno tempore, duobus potentibus hostibus opponere valuerit. Polonica Natio æternam gratitudinem ab Austriaca Domo merita est, quod olim suis auxiliariis copiis a Turca circumdatæ Viennæ succurrerit, ac inimicum depellere juverit.

Bohemorum & Moravorum, quibus ob communem usum loquellæ & constans commercium, adnumero superioris Hungariæ Slavos, est Numerus ad 6000000. Facti sunt sub Ferdinando I. Rege. Anno 1527. subditi Austriaci, & ab illo tempore strenue bellarunt adversus omnes hostes hujus augustæ Domûs. Eorum specialis dexteritas & apta qualificatio ad militarem statum, est communiter Nota. Si tota hominum multitudo terrarum Austriacarum 21000000. non superat, tunc clarum est, quod multitudo hominum e Slavicis nationibus (ad quas etiam Slavi in Stiria. Carin-

rinthia & alibi reperibiles accensendi sunt) non solum omni alteri Nationi æquiparari possit, sed quod omnem aliam longe superet. Jure igitur Slavonica Natio in hoc gloriari potest, nempe: ab ea externam securitatem totius Archiducalis Austriacæ Domûs præprimis conservatam esse, pro cujus defensione etiam modo parata est, sua patrimonia, vitam & sanguinem profunderè, eamque in sua Regali Majestate potenter tueri & conservare.

Est certe res omni attentione & admiratione digna, qualiter vetustæ circumstantiæ, & revolutiones omnium Slavonicarum Nationum immutatae sint, ante aliquot sæcula, vi & potentia irruebant Slavi in occidentales terras tumultuoso impetu excitarunt in arma Germanicum Imperium, sed a Carolo Magno, & ejus successoribus, tam potenter sunt depressi, ut Germani cum iis, quâ suis captivis & vazallis, pro libitu suo nimium crudeliter egerint, inde est etiam modo in memoria hominum illa odiosa, nominis *Schlaw* significatio, nempe a Slavis captivis crudeliter afflictis, nunc autem fortiter bellant Slavi pro Austriacæ Cæsareæ Domo, usuantes omnia Jura & libertates, quibus in Imperio gaudent nati germani, non sunt amplius *Schlawi* in
vitu.

vituperabili sensu hujus vocis, qua odiosum genus hominum contemnitur.

Ante aliquot centenos Annos ; Slavi ex Saxonia, Miznia, Turingia, ex Lutzacia, Brandeburgia, Pomerania, ex Silesia, usque ad ultimos fines expulsi sunt, & lingua eorum suppressa est, nunc autem dominantur per Rufficam & Slavonicam vitem, tanquam ab his distenti palmites, a mari nigro ad glaciale, ineunt sollemnes contractus in limitibus Chinensis Regni, promulgant sua Slavonica lingua Mandata longe lateque ultra ducenta miliaria, nova Regna & incognitas Insulas quærunt, & iuveniunt etiam in vasto hujus Mundi Mari inter Asiam & Americam.

Antiquis temporibus sub Græcis Imperatoribus, in Imperio Constantinopolitano, Slavi applicabantur ad folles adtrahendos, & ad alia contempta servilia opera, nunc vero, Sultano, Romani Imperatoris terras, vi erripiunt & expugnant, concutiunt, difficiunt ejus bellicas naves, contra eum heroïce in nigro mari bellantes, hi fortes bellatores Russo-Slavi, uniti nostratibus Slavis (quorum audax animus & robur Vestræ Majestati ad servitia semper

per paratum est) eundem Turcicum hostem ex ejus superbo folio ejecissent, expulissent, isto novissimo Turcico bello suppressissent, nisi Vestra Majestas hanc gloriosorem victoriam reputasset, nempe: tantæ sanguinis profusioni finem facere, & ambitioso, undique jam devicto hosti pacem donare.

Evolutis ab hinc centum septvagina annis magna pars Bohemo Slavorum, quæ, a temporibus Ferdinandi I, Domui Austriacæ per integrum sæculum inviolata fidelitate subdita erat, per aliqua disturbia in fide a deo seducta fuit, ut suo vero coronato Regi Ferdinando II. obedientiam & subdilectam excusserit, edixerit — sed, hac ætate non audiuntur similia, tristissimis sequelis ex memorato fato, edocti sumus, quam periculosa & pernicioosa res esset, infidelem se suo Regi & hæreditario Domino exhibere, longe magis convicti de Regiis Juribus, in amore erga subditos populos fundatis (quibus Vestra Cæsareo-Regia Majestas tanquam sapiens & æquus Jurium conditor, tam multas Nationes, ad earum felicitatem adducere nititur,) non invenimus sufficientia verba, quibus pandere possimus cordis sensa, & mentis cogitationes, queis in præsentia Regis nostri, nostra corda repleta, & pre gaudio dilatata sentimus. O! utinam effem potens, ad hæc omnia vere exprimenda!

Ve-

Vereor certe, attamen in hac verecundia humillime præsummo Vestræ Cæs. Regiæ Mejestati offerre aliquot imperfecta opuscula nostrorum domesticorum, verecundorum, hæcenus contemptorum Bohemo Slavicorum virorum, in quibus opusculis, licet tam magni Monarchæ laus satis digne non decantetur, verumtamen fidelitas & obedientia Bohemo Slavicæ Nationis erga Serenissimam Austriacam nobis Regiam Domum, & erga nostrum Regem, adeo fortiter & exacte describitur, ut de nostra gratitudine, de appreciationibus, nullatenus dubitari possit. Piis votis, & desideriiis nostra Natio suum Regnantem (dum hic ad nos venire desideravit) expectabat, resonantibus exultationibus salutavit & suscepit eum in suam Metropolim, ac millenis, omnium bonorum acclamationibus, Suspiriisque, quædum se vertit, eum sequitur, plene confidens, omne bonum ab eo se obtenturam, quid quid a tali justo, sapienti & benigno Principe & Patre sui populi, desiderari potest.

En Clementissime Domine, Domine Rex Noster, Vestræ Majestatis Regiæ pedibus, humillime substerno, unanimem cantum, nostrorum Bohemo Slavicorum Poetarum, en sub diversis symbolis, illogum, ver-
suum

ſuum Complexus. Unum opusculum porri-
 git Persona e laborioſa plebe noſtra, nem-
 pe ruricola & Judex Milcſciensis in Regio
 Cameratico Dominio Podiebradienſi, (digi-
 netur iſtud Veſtra Majeſtas gratanter ac-
 ceptare) eſt in illo videre, qualiter Regni
 Bohemici Leo, ſemet Veſtræ Majeſtatis
 pedibus ſubſternens, pro eo humillime ſup-
 plicat, ut gravamina noſtræ laborioſæ plebis
 exponat, & Veſtra Cæſareo-Regia Maje-
 ſtas, dignetur illa nunc, & in futurum ſem-
 per noſtro BohemoSlavico idiomate clemen-
 ter exaudire, iſtud, eſt illud motivum, quod
 me, nomine multorum centenorum milli-
 um Bohemo Slavorum animat, ad hanc ſup-
 plicationem humillime porrigendam, ut
 Veſtra Majeſtas Regia, nunc, cum aditu
 ſuæ pretioſæ hæreditatis, a glorioſis Primo-
 ribus ſibi relicta, noſtram Bohemo Slavam
 Nationem, cum noſtra materna lingua,
 contra omnem inconvenientem vim, contra
 indebitam coactionem, & inconsiderabilem
 ſuppreſſionem, clementiſſime defendere, pa-
 terne protegere dignetur. Licet aliquibus
 videatur, magnum inde, pro publico bono
 emolumentum fore, ſi omnes ſubditi una,
 eaque æquali lingua loquerentur, certum
 tamen eſt, omnia violenta in hoc puncto
 noxia eſſe, recta politica agendi ratio, mul-
 toties poteſt, diverſarum Nationum, di-
 verſis linguis, tanquam mediis, ad ſuum
 obtinendum finem, uti,

Abuterer patientia Vestrae Caesareo Regiae Majestatis, si isthic de necessitate & utilitate Bohemo Slavicae linguae, pro omnibus officialibus, locumtenentibus, Statibus, tam in Bohemia quam in Moravia necessariae, loqui deberem: Vestrae Caes. R. Majestas, de dilectione & aestimatione nostrae linguae, fortissimum argumentum vel ex eo nobis manifestat, dum, ad tenorem aureae bullae Caroli IV. *) ad exemplum sui Praedecessoris Ferdinandi II. cujus filius Ferdinandus III. Bohemo Slavica lingua salutare consueverat, ad exemplum Caes. R. Majestatis **MARIAE THERESIAE**, quae, in Militari Academia in nova civitate, exercituum linguae nostrae demandavit, & praeterea in Universitate Viennensi, hujus linguae Professore publicum constituit, etiam ad exemplum gloriosae Memoriae Josephi II. qui in Academiis nobili juventuti scientiam Bohemo Slavicae linguae potenter recommendabat, illud inquam, Vestrae C. R. Majestas argumentum pro dilectione & necessitate nostrae linguae manifestat nobis, dum ad tot praecleara exempla, aliquos, e sua serenissima Regia Prosapia, suos Filios, in illa erudiri curat.

APPEN-

*) Conatus Caroli IV. Imperatoris pro Lingua Slavonica, clarius intelliges, in sequentis Appendixis III. §, *Taceo jam.*

APPENDIX III.

DE LITERIS & LINQUA SLAVORUM.

§. I.

Literæ Cyrillicæ cum Glagoliticis olim Slavis propriæ, commutatæ sunt, primo cum Latinis.

Duplices olim Literas Slavicis populis fuisse usitatas, alias *Cyrillicas*, *Glagoliticas* alias, nemo rerum Slavicarum vel mediocriter peritus ignorat. a.) Illud pariter apud omnes exploratum est, vetustam gentem hanc non minus, b.) ac per innumeros fere terrarum tractus longe, lateque diffusam, c.) characteribus *Cyrillicis* tamdiu fuisse usam: quamdiu apud eam mos ipsas Missas, Canonicasque Horas Lingua vernacula celebrandi, d.) probante contra accusatores Apostolica Sede, e.) perseverabat. Quo ritu dein antiquato, f.) atque Lingua Slavica in communi, seu profano hominum commercio mutationem identidem subeunte, g.) Literæ quoque *Cyrillicæ* ita commutatæ sunt cum *Latinis*, ut jam initio seculi XI. monumentis Literis Cyrillicis, exaratis passim intercidentibus, h.) vocabula Slavica *Latinis* characteribus publice exprimerentur. i.)

§. II.

a.) *Literæ Cyrillicæ a Methodii socio Gentis Slavicæ Doctore maximo Cyrillo, Glagoliticæ ab auctore quodam incerto, quem nonnulli Hieronymum existimant, inventæ, atque comparatæ dicuntur. Conf. Joh. Petri Kohl in Academia Scientiarum Petropolitana Historiæ Eccl. & Humaniorum Literarum Professoris Introductionem (nunc rarissimam) in Historiam, & rem Literariam Slavorum. Altonaviæ Anno 1729- in forma 8va. procasum, pag. 76. (quem librum uti & alios rariores nobiscum humanissime, ut solet, communicavit Clariss. & Doctissimus Vir, Michael Inſtitutoris Moſſóczy, MSS. antiquorum, & LL. rariorum, præsertim ad res Slavicas illustrandas pertinentium, sedulus conservator. *)* Claris. item Clementis Grubiffichii *Disquisitionem in originem, & historiam alphabeti Slavonici Glagolitici, vulgo Hyeronimiani, Venetiis An. 1766. in 8. Typis J. B. Pasquali excusam, nec non oppositam ei a Paſtrio Dissertationem. Vide etiam, si lubet, Clar. P. Adauſti Voigt Cler. Reg. Schol. Piar. in Univ. Vindob. Hſtor. Univ. Profes. P. O. Beschreibung der biſher bekannten böhmischen Münzen. I. Band. & Leibnicii Dissertationem Philologicam de variis linquis. Hæc Dissertatione cum aliis in simili fere argumento versantibus doctissimorum eo tempore, ac celeberrimorum virorum Dissertationibus reperitur in Chamber Laynii clarissimi Angli, *Collectione Orationum Dominicarum variis linquis scriptarum.**

Lite-

*) Ita Author novissimæ nobis præscriptæ Orthographiæ Slavonicæ.

Literas *Cyrillicas*, earum nomina, & significationem proponit nobis inter alios Andreas Jambresich ad calcem Croatici Lexici sui, Zagrabiæ An. 1742- editi, & F. Fortunatus Durich Ord. Minimorum S. Franc. de Paula in *Dissertatione de Slavo-Bobemica S. Codicis versione*, Pragæ literis Joannæ viduæ Pruschianæ, Factore Philippo Nikefs, An. 1777. §. 4. — Utriusque vero characteris, *Cyrillici* nimirum & *Glagolitici* figuras majusculas, & currentes, nomina, potestatem, notas numericas, & Orthographiam, exempla quoque utriusque Scripturæ in Oratione Dominica, literis incisus dedit primis 28. paginis Adamus Bohorizh operis sui oppido rarissimi sub titulo: *Arctica borula succisive de Latino Carnioliana Literatura ad Latinæ linguæ analogiam accomodata* —. Omnium autem accuratissime hæc bina Slavonicæ linguæ alphabeta descripsit, judice Kohlio, Clar. & Doctif. Vir Gymnasii Berolinentis Rector Joh. Leonh. Frischius in *Origine Characteris Slavonici vulgo dicti Cyrillici*. Berolini. Adis etiam totum ejusdem *Schediasma primum linguæ Slavonicæ historiam* exponens.

b.) De origine, & vetustate Slavonicæ Gentis plena sunt apud Scriptores omnia. — P. Martinus Szentiványi in Cur. Miscell. Dec. 2. Dissert. Horogr. 4. ut putamus, Joannem Heroldum secutus, Slavorum Parentem *Semum* fuisse opinatur, ex cujus progenie *Bannon*, primus incola Pannoniæ, descendit, & Provinciæ etiam nomen dedit — li, qui Bohemorum, &

R

Po.

Polonorum Annales conscripserunt, Slavorum genus ab ipso usque Japheto, seu Japeto, filio Noe, deducunt, uti: Dluhossus Chronologus *Polonicus*, electus quondam Archi-Episcopus Leopoliensis, & filiorum Casimiri Poloniæ Regis Præceptor; Venc. Hagecius, Pribecus, & Cosmas Decanus, *Bobemi*: Joan. Moerignola Archi-Episcopus Florentinus, Philippus Calimachus, *Itali*. Alii Appianum Alexandrinum, Græcum historicum in *Hist. Rom. lib. de bellis Illyricis* secuti, Slavos ab *Illyrio* Cyclopi. ac Galatææ Poliphemo; nec non *Pæno* (Lat. Pannonio) descendisse putant. Alii a *Plutone*, & *Napi*: alii denique ab *Agathirso*, atque *Gelono* eisdem derivant. — Sed doctissimorum quorumvis, ac gravissimorum virorum sententia est, *Henetos*, gentem Paphlagoniæ, & cujus antiquissimus scriptorum *Homerus* meminit, Slavorum parentes exstitisse; qua de re vide. Philippum Melanchtonem *Libro epistolarum ad Joachimum Camerarium*, pag. 501. Aventinum L. I. C. 4 §. 5. pag. 10. edition. Gundlingianæ. Schurtzfleischium *Disertat. de rebus Slavicis*, quæ est in Volumine I. Disputationum numero XX. pag. 10. Ekhardum de *rebus Franc.* L. VIII. C. II. — Balbinum in *Miscel.* L. II. C. 23. Dec. I. Mathiam a Sudetis de *Orig Bob. &c.* Plura de origine, & vetustate, varia item fortuna Slavorum scire volentibus, dabunt: Procopius Cæsariensis in *L. Belli Gott.* Dion Cass. in *Hist. Rom.* Diocleas *L. de Slav. Regno.* Laonicus Chalcocondilas Græcus scriptor de *reb. Turc;*

Turc. edit. Paris. Ptolomæus in *Geogr.* Jordanes de *reb. Get.* Lomonosowius in *alten russischen Geschichten.* — Joan. Helmoldus Presb. Bosouienſis, qui vixit circa An. 1168. & ejus commentatores Reineccius, ac Bangertus. Albertus Cranczius in *Vandal.* Hermanus Schminckius in *Goldast.* Sztranzky in *Reb. Bob.* Hartknochius in *Dissert. de reb. Pruss.* Althamerus, Rhehanus, Latomus Vadianus, Saxo Grammaticus, Petrus Codicillus, Weleslavinus, Velferus, Reufnerus, Simon Neügebeuer a Cadano, Vapovius, Chytræus, Cuthenus, Boregk, Lupacius-Theobaldus, Calvisius, Lazius, Æneas Sylvius-Dubravius Episcopus Olomucensis in *Hist. Bob.* — Martinus Cromerus Episcopus Varmienſis de *reb. Polon.* Bartholomæus Paproccius in *Diadocho, Rudolpho II. Imp. dedicato,* Joannes Gotofredus Gallicus scriptor in *Prodromo sua Archontologia Cosmica.* Grotius in *Hist. Gothica.* D. Conrigius in *Lib. de fin. Imp. Franc.* Pubitska in *Serie Chronologica rerum Slavo-Bob.* Viennæ 1770. Clar. Jos. Sim. Affemannus vir de gente Slavonica optime meritus in *Orig. Slav.* Georg. Papánek Parochus Olaszienſis, Presb. Quinque-Eccl. in libro de *Regno, Regibusque Slavorum* An. 1780. Quinque-Ecclesiis typis Joan. Jos. Engel pro-cuſo; allique innumeri tum veteres, tum recentiores, qui Slavorum res gestas scriptis consignarunt — Qui autem de antiquitate simul, ac gestis; victoriis item, & diversa fortuna, atque susceptis migrationibus Slavorum in compendio legere volet omnia, adeat III. Joh. Chris-

stophori de Jordan, S. R, Majest. Hungariæ, & Bohemiæ Consiliarii Bohemico Aulici *L. de originibus Slavicis, tum vero & de aliis gentibus ad res Slavicis illustrandas*. Tom. II. in fol. An. 1738. Viennæ. De *Slavis Hungariæ* speciatim scripserunt: M. Jacobus Jacobæus in *Vina Gentis Slav. delineat.* Leutschoviæ 1642. — Daniel Sinapius in *Neoforo Latino Slavonico. ibid.* 1678. Job. Piscatoris. in *Dissertatione Wittembergæ* habita.

c.) Gentis, & linguæ Slavicæ amplitudinem multi Scriptorum literis consignarunt; in his: Clariss. Assemannus in *Calendariis Ecclesiæ Universæ*. Thomas Bozius Tom. I. de *Sign. Eccl. Dei* Lib. 4. Sign. 10. L. 5. Sign. 11. L. 7. Sign. 28. Tom. II. L. 22. Sign. 43. Joan. Puchoviensis Bohemus, Archi-Episcopatus Pragensis olim Administrator, & Archi-Diaconus, in *Cosmographia* lingua Bohemica conscripta, & Ferdinando I. Imp. An. 1554. dedicata. Nicol. Miris olim ad thermas, quas vitreas (*Szklenenses*) appellant, Parochus, in suo *Curioso de lingua Slavonica Commentariolo*. Ill Petrus de Réva Comes Thurocziensis *Rer. Hung. Centur. VII.* pag. 146. Herbersteinus *Rer. Moscoviticar. P. I.* Brerewodus in libro Anglico in Latinam Linguam postea converso; *de Scrutinio Religionum, & linguarum*. Martinus Quatcovius de Rozicze in *L. de utilitate linguæ Slavonicæ*, Regiomont. 1569. in 4. Eduardus Bernhardus doctissimus Anglus in Libro cui titulus est; *Orbis eruditi Literatura a caractere*
Sa.

Samaritico deducta. Oxonii 1689. in fol. G. C. Kirchmayer in *Dissert. de lingua Slavon.* Vitt. 1697. & alii: ac imprimis Cl. & Doctiss. Joh. Leonh. Frischius in *binis suis de Historia linguæ Slavonicæ Schbediasmatibus*, omnium, si Kohlio credimus, accuratissimus. — Quamvis autem reliquis facile hanc linguam amplio- rem esse fateamur, nonnulli tamen præter modum, supraque omnem fidem historicam, eam extendere conantur. Ita Conradus Gesnerus in *Tra- ctatu de differentia Linguarum* pag. 54. sexaginta, qui hac lingua utuntur, populos enumerat. — Pragæ quoque in templo quodam tabula visitur, in qua 79. Slavici populi enumerantur; (vide Pantaleon Cradidum.) Brerewoodus ipse amplitudinem ejus exaggerate dicendo extollere altius videtur. — De origine linguæ Slavonicæ, & illius cum aliis consensu ingenium exeruerunt: Joh. Herbinus, qui ex Hebraico fonte illam derivat in *Religiosis Kieviensibus Cryptis.* Jenæ, 1675: in 8. editis pag. 169. Abrahamus Frenzelus, qui idem præstare conatus est in *Originibus linguæ Sorabica.* Budissinæ 1693. in 4. — (Confer de eo pag. 112. Acta Liter. Boh. & Morav. Cl. P. Adaukti Voigt.) Eduardus Bernhardus scripsit de convenientiâ linguæ Slavonicæ cum Britannica in *Etymologico Britannico.* Joh. Kohlius in *Dissert. de lingua Slavonicæ fatis, præsertim in Germania, illiusque cum aliis linguis, præcipue cum Germanica, concen- tu*, rejectis eorum opinionibus, qui vel ex Hebraico fonte eam cum Abrahamo Frenzelio de-

RIVA.

rivare, vel Græcæ cognatam esse volunt, ad eorum sententiam accedit, qui plurima vocabula vel cum Germanica lingua, vel cum aliis ex hac ortum habentibus, ut Anglica &c. convenire arbitrantur. In hac Etymologiæ originaria investigatione posteriores duo Scriptores magis nobis videntur a vero abesse; et si nemo eorum rem ea, qua par fuit, accuratione pertractarit. Conf. Fort. Durich cit. *Diff. & Cl. Joh. David Michaelis disquisit. inscriptam: Beurtheilung der Mittel, welche man anwendet, die ausgestorbene hebräische Sprache zu verstehen.* Göttingen 1757. 8.

d.) Conf. Marq. Freher Palatini Consiliarius in *Scriptis Bohemæ Hannoviæ editis. Paproce. Diadoch. L. II. Topogr. Reg. Hung. Par. III. C. 3.* Et Cl. Asseman. *de Slavica lingua literalis in Divinis officiis usu.* Tom. IV. P. II. C. 4.

e.) Vid. Baron- ad An. 880. Acta SS. IX. Martii pag. 22. N. 7. Christianus in passene, & vita S. Ludmillæ. Epit. Ba lbini L. I. C. 10. Cl. Asseman. *Orig. Slav. Eccl.* Tom. III. P. II. C. I. pag. 178.

f.) Conf. Cl. Gelasius Dobner Colleg. Prag. Schol. Piar. Rector Annal. Hag. P. III. 197. — 199. — De necessitate Linguae literalis Slavicae in libris sacris conservandæ egit Clar. Matthæus Caramannus in erudita Dissert. Italicæ conscripta: *Identita della Lingua Literale Slava, e necessita di conservarla ne' Libri sacri.* Existat MSS. dividitur in Capitula CXXXIX. præmissa Epistola ad SS. D. Benedictum XIV. P. O. M. data Romæ 10. Octobr. An. 1753. Vid. laudat. Asseman.

g.)

g.) F. Fortunat. Durich in cit. Diff. pag. 23. & 33. Adde *Dissert. Apol.* Bohuslai Balbini Pragæ editam, §§. 2. 4. &c.

b.) Oleum, & operam Cl. P. Gelas. Dobner P. II. Annal. Hag. pag. 133. inquit se perdidisse, in exquirendo monumento literis Cyrillicis scripto: est tamen Pragæ Codex IV. Evangeliorum literali lingua Slavonica excusus literis Cyrillicis. in folio chartæ, si alborem excipias, ad Hollandicæ elegantiam accedentis, latis marginibus, sine editionis loco, sed non sine Chronologia, eaque Christiana Anni 1575. Gouss. F. Fortun. Durich laudat. *Dissert.* pag. 20.

i.) Conf. Cl. P. Gelas. Dobner Annal. Hag. P. II. pag. 132. — 133.

§ II.

Eadem Cyrillicæ Literæ cum Glagoliticis olim Slavis propriæ, commutate sunt deinde cum Germanicis.

Porro Latinarum etiam literarum verfuram fecerunt Magnæ Moraviæ sinibus k.) conclusi Slavi, sub Georgio Bohemorum Rege; imitati hac in re Germanos, qui characteribus a latinis literis nonnihil dissimilibus, Rudolpho Hahspurgico imperante inven-

k.) Vid. *Vetustissimus Magnæ Moraviæ situs &c.* quem geographice, historice, critice, descripsit, & vetustis, ac plerumque cœvis monumentis illustravit Georg. Szklenár, Presb. Strig. AA.

ventis, utebantur. 1.) Unde ejus ætatis Codices MSS. quorum equidem notitia acquiri potest, nonnisi commutatis characteribus exaratos videmus. Innocens isthoc eorum, ac ab omni prorsus errore vacuum videri posset factum, si principiis rectæ rationis, & Philologiæ Criticæ in subsidium vocatis, literas superfluas a necessariis rite distinxissent; ast, quia hoc prætermisso, omnes universim Germanorum characteres, eos etiam, qui in Lingua Slavica ratione distincti exprimendi soni supervacanei sunt, asumpserunt; ab omni prorsus culpa (absit invidia verbo) immunes censendi non sunt.

§. III.

DE LINGUA SLAVONICA.

De Lingvæ Slavonicæ latissime diffuso, & armis, ac migrationibus propagato usu ex vero sentit. *Centuria VII. pag. 146.* Révájus, dum dicit: *lingua Slavica hodie omnium latissime patet; utpote, quæ a Mari Adriatico ad Oceanum usque septentrionalem se extendere videatur: nam ea utuntur Istrii, Dalmata, Croata, Bosnenses, Bobemi, Silesii,*
Lu-

AA. LL. & Phil. D. in Reg. Posen, Archi-
Gymn. Human. Profes. primus. Posenii Typis
Joan. Mich. Landerer An. 1784. in 8.

1.) Conf. F. Fortun. Durich cit. Dissert. pag. 33.

Lusatii, Poloni, Lithuani, Pruteni, Scandinaviae incolae, & Russi longe lateque imperantes. Bulgari item & multae aliae vicinae regiones Constantinopolim fere usque: adeo, ut toto orbe terrarum sit lingua Slavica, qua plurimas gentes & nationes alloqui, mutatis tantum dialectis, ob vicinitatem aliorum populorum, aliquid peregrini habentibus, licet; ut, si Linguarum gloria ab usu, familiaritate, & latitudine petenda esset, ipsa Slavonica cum Latina caeteris palmam eriperet; cujus adminiculo prope dimidia Europae pars, nonnulla etiam Asiae peragrari potest. Haec ita sunt omnino.

Mart. Szentiv. Cur. Miscell. Dec. 2. Diff. 4. Horogr: postquam has praenumeratas gentes, lingua Slavonica loquentes nominasset, addit etiam *Pannonos*, adeo diffusa est Slavica lingua, ut ejus etiam usus inter *Turcas* sit, & in aula *Turcici Imperatoris* inter aulicos summos, familiaris, ac in eo pretio, in quo est *Italica* apud nostrates aulae proceres. Juvat etiam adferre, quod ipse *Thomas Bozius* de *Slavis* eorumque lingua consignavit (Tom. I. L. 5. Sig. 11.) veniamus inquit ad *Slavos*, quibus olim regiones plurimae attribuebantur, atque illae fere omnes sunt, quae lingua utuntur Slavonica, in quibus *Bohemia, Prussia, Polonia, Russia, & aliae* his confines, orae *Boreales*. Et iterum Tom. eod. L. 4. Sig. 10. *Slavini* populi, *Romanis* ignoti, latissimas olim *Regiones*, diversis modo nominibus

bus distinctas obinebant. Præcitatus Szentivanius in memorata Diff. 4. sequentia scribit - Denominationis utriusque (scilicet nationis) Idem est fundamentum, Jazyges enim denominabantur a **Gazif** & Slavi a **Slowo** hoc est verbum, quod nimirum Slavonicum Idioma, & facile pronunciatu sit, & elloqui possit, ac ingentem habeat copiam verborum, & nullum magis idioma per orbem diffusum sit. Idem sentio de Jazybus, tractum inter Tibiscum & Danubium incolentibus. Nam & hos ex Jazygum Metanastarum gentibus fuisse Geographi testantur, & habuisse proprium Idioma, ab Hungarico plane diversum, quod utique aliud non erat, quam Slavonicum —. Nemini dubium esse potest, Vandalos Slavonici generis fuisse. Unde non raro apud scriptores, vandali vocantur Slavi, & vicissim Slavi appellantur Vandali —. Author Topographiæ Reg. Hun. P. 3. C. 3. hoc diserto encomio celebrat linguam Slavonicam - haud abs re fuerit, priusquam singula Regni (videlicet Slavoniæ) decora lustremus, amplitudinis Slavonicæ linguæ hic obiter meminisse, utpote, quæ etiam Windica, sive venedica dicta est a vindicis, sive venedis, vulgo **Wéndem** vel **Windem**, qui iidem sunt cum Slavis, uti docet Clüverius, Germ: antiqu: L. 3. C. 46. Tam late autem diffunditur, ut ab Adriatico mari, ad Euxinum,

num, inde ad glaciale, ac tandem ad Balticum mare in multiplices dialectos distincta, 50. amplius nationes faciat, disertas, Quin & in ipsis Turcarum & Moscovitarum Aulis usurpetur.

Tomka Szafzky de particularibus Europæ Nationibus, specificè testatur in sua Introductione in Geogr: hæc sunt ejus Testimonia-Sermo Russicus, ita est linguæ Slavonicæ, sicut regio Russica, populi Slavonici, Mater. Poloni, suam originem lingua Slavonica produnt, eorum sermo est Slavonicæ originis, sola dialecto discrepat a Russico & Bohemico sermone, cum quo est ejusdem cognationis. Incolæ Luzatiæ, ex Venedorum & Saxonum, Sileziæ Incolæ ex Polonorum & Germanorum, propagati genere, Sermone ii loquuntur in Luzatia Sorabo-Venedico-Slavonico, in Silezia Polonico. Sermo Slavonicus originis Sarmaticæ pro nationum numero, in Bohemicum, Croaticum, Vindicum, Rascianicum, atque Russicum, distinguitur, quo plurimi loquuntur, Europei. Sermo cum Polonorum, tum Russorum, Regna Galliciæ, Lodomeriæ incolentium, est originis sarmaticæ seu Slavonicæ. Sermo Illyricus, quo Nationes Illyricæ loquuntur, Slavonicus est, pro ratione tamen dialecti, in Dalmaticum, Croaticum, & Serbicum, seu Rascianicum, divisus est.

Ser.

Sermo, quo Turciæ Europææ accolæ inter se colloquuntur, est quinduplex, Turcicus, Græcus, Valachicus, Tartaricus, Slavonicus, hic Serbiis, Bosniis, atque Bulgaris familiaris est. Incolæ Bosniæ & Serviæ, Slavonico orti genere, non tam sermone, moribus, ac institutis, quam nomine, in Serbios, Bosnios, & Rascianos, ætate media, cæperunt distinguere, sermo omnibus est Slavonicus, quem Illyricum vocant, isque cognationis Russicæ. Incolæ Valachiæ & Moldaviæ, Italico genere orti, & cum Slavinis atque Paczinacitis consociati, in unam coaluerunt gentem, & linguam Valachicam. (* Sermo Tartarorum in Tartaria Europea est Scythicus, at cum Slavonico quoad vocabula in plerisque ditionibus commixtus. Incolæ Bulgariæ, Bulgaris farmatarum propagati, loquuntur Sermone Slavonico, qui a Serbico sola pronuntiatione, quodammodo, discrepat. Incolæ Romanæ, sunt Græci, antiquo Thracum, atque Græcorum genere orti. Idem T. Szafzky, & cum illo etiam Severini (P II. Specialis prioris C. I. §. XIII. Enumerans primitivas Europæorum populorum linguas, ait) *Slavonicam linguam omnium aliarum in Europa linguarum esse amplissimam.*

Hen-

*) Vide Folio 197.

Henricus Seifried in sua *Poliologia Europæ* Anno 1728. Norimbergæ edita, linguas in Europa usitatas sequenti modo distinguit. In Europa sunt quatuor capitales - seu - Matrices linguæ. Slavonica, Germanica, Latina, Græca. *Slavonica* lingua est in usu in Bohemia, in Moravia, Polonia, Moscovia Russica, in Croatia, Dalmatia, in Slavonia, & (quod fortasse sine invidia aliquorum adjungo) fere per totam Hungariam, idque ob multas hoc ævo succedentes Bohemici, Moravici, ac Slavici populi transmigrations, in diversas, cis- & trans-danubianæ inferioris Hungariæ, partes. *Germanica* lingua est in usu, in Germania, in Anglia, Scotia, Hibernia, Dania, Svecia, & etiam in Norvegia. *Latina* loquuntur Itali, Hispani, etiam Galli. *Græca* lingua erat olim in quator Dialectos subdivisa, nempe in Atticam, Ionicam, Doricam, & Colicam.

Præter has quatuor capitales memoratas, inveniuntur & aliæ septem linguæ in Europa, licet non ita late diffusæ, uti priores. Nempe: Albanica. Cozacica. Hungarica. *) Fionica. Hibernica. Bretonica.
Ba-

*) In compendio Hungariæ Geogr. ad Exemplar Mathiæ Bél, P. I. Memb. II. Nominantur Populi, cum quorum sermone dicitur habere aliquam cognationem lingua Hungarica,

Bascica. Cozatica convenit cum illa lingua, est in usu in Tartaria minori. Fionica est in usu in Fionia & in Laponia. Bretonica viget in Angliæ Provincia, Galles dicta, etiam in Galliæ Regione, Bretagne, nominata.

§. IV.

Sed etsi aliunde, quam ab usu, familiaritate, & latitudine gloria linguarum petatur, habent, quod gloriantur Slavi, sive de copia, sive de elegantia, sive de majestate linguæ suæ. Enimvero copia nominum & verborum tanta illi inest, ut nulli linguæ, ne Græcæ quidem, cedere cogatur: elegantia autem dictionis, ita præstat, ut omnium Europæ linguarum decora non æmulari modo, sed vincere etiam unica Slavonica possit. *Neque enim, verba sunt celebris Mathiæ Belii, si quid ex vero judicare poterimus, Hispanicæ gravitate majestateque; blanditiæ, ac facilitate Gallicæ; Anglicæ sublimitate, efficacitateque; Germanicæ sensus & emphaseos ubertate; lenitate, ac suavitate Italicæ; denique Hungaricæ nostræ imperiosa illa severitate quidquam concedit: ita absolutarum est qualitatum, si viri ea utantur docti, eloquentes, & ad societatem *) nati efformatique.*

§. V.

*) Ad societatem literatam Slavonicam.

§. V.

Etsi vero magna hæc esse nemo diffiteatur, illud tamen ad decus & ornamentum, conciliandamque *linguæ Slavicæ æstimationem* maximum esse puto, quod ea ad tollenda quoque de vero & genuino sensu, ordine & numero, capitibus, item textibus Librorum Sacrorum dubia, præsertim dum res est cum adversariis agenda, non parum adferat adjumenti; cum in ea plurimi dentur *Scripturæ Sacræ*, ætatem typographicam superantes, Codices manuscripti. *m.)* Atque hinc evenisse mihi

m.) Codices LI. SS. Slavonicos recenset Jacobus Lelong in *Bibliotheca Sacra*, Paris. 1723, T. II. in fol. Joan. Petr Kohl in *Introductione in Historiam & rem litterariam Slavorum*, Altonaviæ, 1729, in svo. F. Fortunatus Durich in *Dissert. de Slavo-Bohemica Sacri Codicis versione*, Praggæ 1777, & alii. Quibus adde Codicem Slavo-Bohemicum N. T. in forti charta scriptum, primis literis librorum auro & vario colore exaratis, qui in Bibliotheca Seminarii Generalis Cleri Regni Hungariæ Pofoniensis extat, ac Anno rep. sal. 1469. in Vigilia S. Jacobi per quemdam Wenceslaum, apud S. Adalbertum Scholasticum Magistrum, absolutus est. Dolendum; quod Codex hic, primo capite Marci & quinque primis capitibus Matthæi elaceratis ac deperditis, man-

cus

hi persuasum habeo, quod Clariss. Michaelis, celeberrimus apud Protestantes Scripturæ Sacræ, præsertim V. T. interpres, in der Einleitung in die Schriften des neuen Bundes, §. 88. de Slavicis versionibus inscripto, Slavicæ versionis non tantum

cus, nec non a tunc aliquibus in locis corruptus, noviter non describatur. Petrus Reva, Rer. Hun. Cent. 7. scribit, Slavorum genus ab ipso usque Japheto, Noe filio repetunt ii, qui Polonorum & Bohemorum Annales conscripserunt. Ex hac gente Divus Hieronymus prognatus fuit, & popularibus, vetus, novumque Testamentum sermone vernaculo interpretatus est Gratiano & Theodosio Imperatoribus, Joan. Tomka Sz: in Introduc: in Geogr: scribens de Franciæ Urbe *Remi*. Id maxime memorandum in hac Urbe, inquit, quod liber Evangeliorum, cui Rex dum jurat, digitos inponit. Slavica lingua conscriptus hic adfervetur. Topogr: Re. Hun: P. 3. C. 3, pro encomio lingue Slavonicæ his continet - maximus autem honore lingue Slavonicæ accessit, a temporibus D. D. Cyrilli & Methodii Slavoniæ Apostolorum, dum Romanæ sedis oraculo quasi consecrata, adhiberi cæpta est in S. S. Missæ sacrificiis, non secus ac Latina, & Græca: quod ipsum deinde a variis Pontificibus, imprimis Nicolao I. Hadriano II. Joanne VIII. & Clemente VI. probatum, confirmatumque est, uti suis locis testantur Baronius, Bal-

bi-

tum studium commendet, verum etiam doleat illius linguæ condiscendæ opportunitatem occasionatam in juvenili ætate a se intermissam fuisse. Mira sane linguæ Slavonicæ extra Slavoniam commendatio! quæ, quid excellentius, quid ad Slavicæ linguæ celebritatem illustrius cogitari, quo majori lingua Slavonica potuit condecorari monumento? S §. VI.

binue, & alii, vigetque hodie dum in Dalmatia, nonnullisque aliis Slavonicarum gentium regionibus. An. 1353. Datus est diversus a Moguntino (Qui semper fuit Germanus, & Slavonicæ linguæ ignarus) Bohemis Archiepiscopus, qui e Bohemiæ Clero, & Slavonica pollere facundia; populique subjecti audire postulata, & reddere, sine interprete responsa possit. Unde, vigente illo tempore Poesi, prodivit sequens - Slavica Gens gaude, nulli, pietate secunda, natio par non est, Relligione tibi.

Inter Cænobia a Carolo IV. condita est illud, quod in Urbe Pragenfi pro suo erga Slavicam nationem amore extruxit, Anno 1547, Dedicavit hoc, honori D. Hieronymi Dalmatæ, ac proin ejusdem cum Slavis originis, obtinuit autem a Clemente VI. Pontifice, & constituit, ut in illo officia, seu Divina omnia, Slavonico sermone peragerentur, Psalmodia, seu horæ canonicæ, cæremonia, sacrificium. Collocati in eo ordinis D. Benedicti cænobitæ. Cænobium successu temporis Emaus dictum reperitur. Uti refert Balbinus Epit. Lib. 9. Cap. 21. pag. 359. & seqva.

§. VI.

Taceo jam propensum Romanorum Pontificum, Nicolai I. præsertim & Joannis VIII. in hanc linguam studium, quæ ea ipsas Missas, Canonicasque horas n.) cele-

n.) Missale Slavo-Latinum typis omnium prima vice prodiit Venetiis, a 1528. in 4to, opera F. Pauli de Modruſſa Ord. Min. Conven. per Franciscum Bindoni & Maseum Paſyni. Breviarium autem itidem Slavo-Latinum ibidem An. 1561. opera Nicolai Brozich. Romæ in Bibliotheca Collegii Urbani extant Ritus Slavo-Latini duo *Breviaria*, & tria *Missalia* MSS. Breviarium a 1387. II. exacto Anno 1289. est conscriptum, Missale I. exaratum videtur a 1387, II. 1435. III. 1402. De reliquis confer Assemannum Tom. IV. Ritualia autem quod attinet, præter ea, quorum meminit Assermannus, extat in Bibliotheca Pragenſi Codex Slavonicus, Venetiis 1626. 4ta Maji editus, hac inscriptione insignitus: *Epistolæ i Evangelia* &c. excusus caractere Latino, in quo ritus præterea Sacri juxta Missale Romanum continentur. Missalis Ritus Slavo-Græci recentissima simul & emendatissima est editio ea, quam Anno 1741. Clar. vir Matthæus Caramanus Archiepiscopus Jaderæ adornavit, qui simul Catalogum Librorum Slavo-Græci Ritus Assermanno dedit, quem Fr. Fort. Durich cit. *Dissert.* pag. 18. refert.

celebrandi plenam fecerunt potestatem; ut quæ lingua cum Latina, Græca, & Hebræa existeret aliarum. linguarum mater, simul cum illis in Religionis admitteretur societatem. Non commemoro amplius Caroli IV. Imperatoris conatus, linguam Slavicam ad maximam, quam posset, evahendi celebritatem etiam in vita civili cupientis, quando id in *Bulla Aurea*, quæ hucdum Romani Imperii lex est fundamentalis, sancivit, ut Septemviri, seu Electores omnes ac singuli Slavice & loqui & scribere scirent. o.)

§. VII.

Cave autem existimes Benevole Lector! nuper demum, aut levi aliquo negotio has perfectiones linguæ Slavicæ conciliatas esse: inde ab antiquis temporibus, multis virorum ex natione Slavica eru-

S 2

di-

o) Plura de Gloria Slavicæ linguæ dabunt: F. Angelus Rocca in libro Romæ impresso, cui titulus: *Bibliotheca Vaticana*. Martinus Quiatcovius de Rozicze in libro *de utilitate linguæ Slavonicæ*, Regiom. 1569. in 4to. Genebrardus Doctor Paris. Lib. 1. Cornelius a Lapide in Cap. 11. Genesis pag. 239. Balbinus *Epit. L. 1. Miscell. L. III.* Raynaudus Tomo XI. in fine. Similes laudes lege in præfat. ad Gramm. Rosæ & Pauli Dolefschal, in Pessina, & in aliis.

ditorum, Bohemorum imprimis, Poloniorum, & Rufforum, vigiliis & laboribus crevit simul linguæ decus.

§. VIII.

Bohemorum, ab Anno maxime 1533. in lingua Slavica excolenda studium notius est, quam ut mea egeat commendatione. Quis enim nescit, nullum esse, five sacræ, five profanæ eruditionis genus, quod illi lingua sua patria non pertractassent? His fere pares erant in studio linguæ Slavicæ *Poloni*, uti id innumerorum scriptorum, sacrorum æque ac profanorum, facta cum cura variis in locis elucubratio satis superque docet.

§. IX.

Ruffos autem quod adtinet, ex quo potentissimus, summaque decorum fama celebratus *Princeps Michaelovizius* sapientissimo sane consilio artem typographicam cum cineribus quasi collapsam exeunte seculo superiore apud eos erexit ac instauravit, tam erant in sua lingua etiam atque etiam percolenda indefessi, ut non exiguis sane pro illorum temporum conditione librorum numerus, ecclesiastici plerumque argumenti, ex *Moscuenfium* officinis, ejus auspiciis prodiret. Præter ceteros *Ecclesiæ* libros, omnes propemodum,

dum, qui ab Ecclesia Ruthena recepti sunt, Doctores Græci, totus *Chrisostomus* aliquot in folio sat spissis voluminibus constans, *Basilius* item *Magnus* (Slavonice *Bazil Weliki* dictus,) *Isaacus Syrus*, *Joanes Climacus* (*Qestwica* Slavonice dictus,) *Ephrem Syrus*, alique in folio plerumque editi, meroque Slavonico sermone scripti tum temporis prodire. (Vide *Bergium*, Libro de *Ecclesia Ruthena*) Immo, qui usque ad *Petri I. Magni* tempora sacri æque ac profani libri prodierunt in lucem, omnes eodem idiomate puro scripti dicuntur; paucis tantum exceptis apud *Frischium* capite V. *Hist. Slav. continua*: nimirum *Uloz'enie*, seu Corpore Juris Rusfici, & operibus Theologicis *Simonis Polotski*. Sed maxime ornatur atque excolitur lingua hæc a *Libera Societate Russica Moscuensi*, Anno 1771. Philologiæ Russicæ causa, ad exemplum credo Italicæ & Gallicæ, instituta; quorum illi *Academiam della Crusca*, isti autem *Académie Francoise* Præsidente celeberrimo viro *Richelio* ex præstantissimis delicatissimisque ingeniis instituerunt, quorum ex arbitrio præfigerentur vocabula, quæ fenescerunt, & nova, quæ præcudisset usus, in honore haberentur.

§. X.

Croatae quoque & *Dalmatae*, ac alii Slavicae nationis populi eosque ad minimum in studio linguæ Slavonicæ sunt progressi, ut sint libris usui sive sacro sive profano necessariis, puta: *Grammatica*, *Dictionario*, *Scriptura Sacra*, & nonnullis *Orationum Sacrarum* exemplis, dialecto sua vernacula elucubratis, provisi. Soli *Pannonii Slavi*, ex causis forte alibi allatis, p.) adeo inertes fuere, ut hucdum
in

P) In Præfat. ad *Dissert. Philo. Crit. de Lit. Slav.* &c. pag. IV. Fuit hoc plurimorum adhuc linguæ Slavonicæ in Hungaria Cultorum ardens, & imprimis laudabile desiderium, ut in tanta copia versatissimorum in omnibus doctrinis Virorum reperiretur unus aliquis, qui sepositis tantisper gravioribus, & doctioribus curis, ad Orthographiam, & Pronunciationem Pannonio-Slavam excolendam, & ab erroribus, ex pronunciatione, & Orthographia Bohemica in nostram linguam derivatis, repurgandam, animos, & doctas curas accomodaret. Verum enimvero in cassum ardentia hæc, juxta & æquissima ceciderunt vota. — Alios animus, & patientia laboris defecit; alios viæ nondum tritæ asperitas ab inchoando, & suscipiendo labore avocavit: nonnullos livor & obtrectatio inficetorum quorundam hominum, quibus cum vivendum est, absterruit; multis ne-

in culturam dialecti Slavicae, sibi solis propriae, nihil omnino in publicum proferrent: licet, ut alia tacitus præteream, inter omnes, quæ existunt, Slavicas dialectos, in idiotismo & elegantiâ nativâ, Matri Linguæ proximior sit; nostra Hungaro-Slavica dialectus, non meo, quod forte aliquibus studio partium adfectum videri posset, sed virorum omni exceptione majorum judicio. Quod videre potes superiori Capite II. & V. Qui plura de omnibus Slavicis nationibus legere cupit, adeat universalis Historiæ Partem 52. novissime hoc Anno à litterata societate germanica Hallæ editam sub sequenti Titulo *Der allgemeinen Welthistorien 52. Theil, oder Geschichte aller Wendisch-Schlavischen Staaten, zweyter Band. Verfasst von L. J. Gebhardi 4to Majori. In Gebauerschen Buchhandlung, zu Halle.*

POST-

gotia publica impedimentum posuerunt. Alii, quos bene multos esse compertum est, omnibus his insuper habitis, adjunxerunt quidem animos ad excolendam linguam Slavonicam; præceptionibus etiam, & institutionibus, ejus expoliendæ causa, plus vice simplici editis, eandem locupletarunt, sic nihilominus hæc præceptis e fontibus linguæ Bohemicæ haustis impleverunt, ut Bohemorum magis, quam Pannoniorum Slavorum usibus accomodata essent,

 POSTREMUS §.

DE POSTREMA IN EUROPA NATIONE ZINGARICA.

Quæ Zingarorum ? & eorum linguæ, O-
 rigo ? Aventinus respondet (Ann. Boj. Lib.
 7.) Furacissimum illud genus hominum, co-
 luvies atque sentina variarum gentium, quæ
 in confinio Imperii Turcarum atque Hun-
 garia habitant (Zigenos appellamus) Rege
 Zinkelone nostras peragrarè, capere Regi-
 ones, furto, rapina, divinationibus, impu-
 ne profus victum quæritant. Ex Ægypto
 se esse mentiuntur, extorresque Domo, a
 superis cogi se, Majorum delicta, qui Dei-
 param Virginem cum puero JESU, hospiti-
 o excipere recusaverint, septem annorum
 exilio expiare, impudentissime constringunt —
 Sebastianus Munsterus Cosmogr. Lib. 3.
 Prolixius, & forte etiam clarius de hæc-
 colluvie, sequentia habet-cum ageretur An-
 nus post Christum Natum M. CCCC. XVII.
 Primum per Germaniam apparere cæperunt
 homines nigredine deformes, excocti sole,
 immundi veste, usu rerum omnium fædi,
 furtis imprimis intenti, præsertim fæminæ
 illius gentis, nam viris, ex furto fæmina-
 rum,

rum, victus est. Tartaros, aut gentiles, vulgus vocat, in Italia Cianos appellant. Ducem, comites milites inter se honorant, veste præstantem: Canes venaticos pro more nobilitatis alunt; sed ubi venentur, nisi furtim, non habent. Equos sæpe mutant, major tamen Pars pedibus graditur. Fæminæ cum strato & parvulis, jumento invehuntur. Litteras circumferunt, Sigismundi Regis, & aliquorum Principum, ut transitus illis per Urbes & Provincias incolumis permitatur, innoxiusque. Ferunt ipsi ex injuncta sibi pænitentia, mundum peregrinantes, atque ex minore Ægypto primum emigrasse. Sed Fabellæ sunt. Hominum genus, quod usu compertum est, in peregrinatione natum, otio deditum, nullam agnoscens Patriam, ita circuit Provincias, furto (ut diximus) fæminarum victitans, canino ritu degit, nulla Religionis cura, etiam si inter christianos, parvulos suos baptizari curet, in diem vivit. Ex Provincia demigrat in Provinciam: per aliquod annorum intervalla redit, sed multas in Partes scinditur, ut non iidem in eundem facile redeant, nisi per longa intervalla, locum. Recipiunt passim & viros & fæminas, volentes in cunctis provinciis, qui se illorum miscent contubernio. Colluvies hominum mirabilis, omnium perita linguarum, rusticæ plebi gravis imminens, ubi foris illa
la.

laborat in agris, hi spoliis invigilant gazarum, anus eorum chiromantiæ, & divinationi intendunt: atque interim quærentibus dant responsa, quod pueros, maritos, aut uxores sint habituri, miro astu & agilitate crumenas quærentium rimantur, & evacuant.

De literis porro Sigismundi Cæsaris & Hungariæ Regis hæc refert idem Munsterus. Sunt anni plus, minusque viginti sex, ab hoc tempore, quando ego Munsterus ista scribo, quod Heidelbergæ agens istius gentis primoribus me adjungens, vix extorssi literas quasdam, quas gloriabantur se habere ab Imperatoribus: at illæ mihi ostensæ erant. Vidimus quoddam quod ajunt, Lindojæ a Sigismundo Imperatore impetratum, in quo mentio fiebat, quomodo Majores eorum in Minori Ægypto olim ad aliquos annos abjecto christianismo, ad gentilitatis errorem relapsi fuissent, & resipiscentibus pænitentia injuncta, quod tot annis, singulis eorum familiis aliquot, per orbem peregre proficiscerentur, diluerentque in exilio perfidiæ suæ crimen. Sed jam dudum evanuit tempus, hujusce suæ peregrinationis, & tamen colluvies illa, non cessat circumvagari, furari, mentiri, augurari, divinari.

Al-

Albertus Cranzius Sax. L. II. C. 2. hæc de illis refert, Quamquam autem hæc Mercurii furax propago, fontem natalium suorum in Ægypto ostendere contendat, tamen idem nullo argumento evincit. Atque hæc ratio est, quod etiam varii varie de Zingarorum origine sentiant. Scilicet & Assyrios arbitratur Polydorus Virgilius, Uxios & ex Perziâ effusos Raphael Volaterranus, Galli, cum Belgis nuncupant ægyptios, Cianos, vel Cingaros Itali, & cum his nostri Hungari & Slavi, tertia ab initio Nominis litera, in tertiam a fine, mutata, quibus alludunt & Hispani, quamvis diversa dialecto Gitanos nominent, a germanis demum apellantur universim Zigeñneri, & ut addit Spondanus Ann: C. 1417. N. 14. Heidem, sunt que ait idem Auctor, qui Nubianos vocent, quasi item ex Africa advenirent. Si tandem Cingalos dicas, assentiris Pierio Valeriano Lib. 25. Hierog: qui a cinglo, avium paupèrrima vocatos putat, eo quod tergore suos lares more testudinis circumferant, sintque ut proverbii figura loquimur, Cinclo pauperiores.

Bergomense supplementum chronicarum, mihi videtur probabiliorem sententiam adferre de origine hujus sædæ gentis, Lib. IV. Chaldea, Asiæ Regio est, Arabiæ

biæ contermina, longe plana, sed fontium quammaxime indigna, in qua Babylon, maxima civitas, Regni caput erat, ex hac namque Regione Zingari populi exierunt, qui tempestate nostra, cum liberis & uxoribus omnem pene pervagantur Europam, qui cum fures subtilissimi sint, in oppidis permanere nisi tres tantum dies permittuntur. Hos Veneti nostri ab omni suo excluserunt Regno, tum maxime Propter furta, tum etiam propter explorationes, quibus suspecti habentur. *Scriptum est testimonium istud de Zingaris Anno 1486. In civitate Bergomenst. Ibidem, tanquam in una ex præcipuis Italiæ Bibliothecis approbatum. Veneciis autem, cum integro præcitato opere, Jacobi Philippi Bergomensis, ordinis Augustinianorum, impressum Anno 1490.*

Tomkaszafzky, De Zingaris Hungariam inhabitantibus hæc scribit - Hos alii ex Asia, alii ex Africa deducunt, hi ut a vaga vivendi ratione, ad cultiorem ducantur, omni diligentia elaboratur. Ad secundam initio §. positam interrogationem Respondet T. Szafzky, sermo Zingaricus quo Czigonorum confabulatur colluvies, ex Valachorum, Slavorum, Hungarorum, aliarumque nationum depravatis coaluit vocabulis. Utinam effet, qui & hunc regulis constringeret, profecto indignus est sperni. Senti-

men.

mentum a prærenomato Authore de Zingaris Transilvaniæ, potius supprimendum, quam scribendum arbitror, malo esse Hungarorum & Transilvaniæ & Hungariæ, defensor, (nam idem Author, utrisque his eandem originem & indolem assignat) quam ut ex Szafzkyano, de Transilvaniæ Zingaris, sentimento, vel etiam aliquatenus indirecte inferri possit, quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.

Compendium Hungariæ Geographicum ad Exemplar Matthiæ Bel. Ad præmissam primam interrogationem respondet de Zingaris Hungariæ sequentibus. Ante Annum 1418. Hungaris ignoti fuisse dicuntur Zingari (de quibus Nicol: Istvanffi in hist H. L. 5. p. 73.) Ab hoc Anno Zingarorum, (Cziganorum) ingens erat antea in Hungaria multitudo. Genus hoc hominum incertæ originis, vagum, incultum, otiosum, furtis itprimis asvetum, nullas fixas sedes habens, Augusta Regina M. Theresia, & Ordines Regni, ad culturam agrorum & opificiorum, adstringere intendunt, dominalique potestati subjecerunt. Venturum est proxime tempus, quo, ex inutili genere hominum, Hungaria, opifices, colonos, & inquilinos industrios est habitura, nomenque Zingaricum interiturum. Plurimi inter eos Musicam, & fabrilem artem (in terra sedendo) tractant.

tant. Idem Compendium — Ad secundam, primo loco §. Quæstionem, sequentibus respondet - lingua Zingarica, ex Valachica, Slavica, ex Hungarica, & aliis linguis, conflata esse creditur.

APPENDIX IV.

Non est Author, quem ego ridiculum facere, si velim, nequeam. Si propter aberrationes nonnullas, historicus aliquis explodi, repudiarique penitus debeat, omnis historia profana finem brevi habebit. *Ita Cl: Stephanus Katona AA. LL. & Ph. D. Presbyter Strigon. in Universitate Hungarica Tyrnaviæ & Budæ quondam Historiarum Professor, in Præfatione ante Examen Vetustissimi Magnæ Moraviæ sitis, editum contra Szklenár.*

Sequitur responsum A. R. ac Cl. D. Szklenár. Fide integra scriptorum verba referimus, nec integrum esse arbitramur, lectoribus inponere, ille — — constituit vades suorum verborum scriptores coævos quidem & gravissimos, sed — — Homines sumus, nihil humani alienum a nobis existimemus, oportet. Et certe fas est, opere præsertim in longo, somnum obrepere. Ita-

taque si præclari etiam scriptores in aliquos errores incurrant, mirandum plane non est *) Permiscuit his omnibus singularem, & sibi pecculiarem, alienarum Nationum intolerantiam, & promicans in omnibus fere paginis, in Slavicas gentes odium. Hoc quidem ejus odium, scio, omnes cordatos viros in posterioribus suis habituros curis, — Quis non rideat illud, quod se contra potentiam Slavicæ gentis calamum strinxisse gloriatur (*Pagina Examinis 161.*)

Atqui hæc ipsa re perniciosum se Patriæ nostræ civem probavit. Enim vero *unius lingue, uniusque moris Regnum imbecille & fragile*, esse dicebat Divus Stephanus ad filium Emericum, ex eo colligebat, ad firmitudinem Regni Hungariæ plurimum facere diversitatem Nationum. Hoc principio idem Stephanus nixus, ex diversis Nationibus Hungaricam Civitatem confociavit, & Majorum suorum, Arpadi, præcipue Geyzæ, (quorum in alienigenas singularis benevolentiae illustria existant documenta,) vestigiis

*) Memineris meæ amicæ Allocutionis, & penultimi §. in Præmio Papanekiano. Sis ex illis de literaria Republica bene meritis viris. quibus *Titon ex meliori luto Præcordia finxit*, agnosce, quandoque etiam bonum. (*meliozem Seniozem*) *dermitare Homerum.*

giis insistens, suam feliciter, gubernavit Monarchiam. Hoc ex principio Bela IV. exhausta cædibus tartaricis Hungaria, cum ex Dalmatia rediit, vacuo in throno residere noluisse, nova ex vicinis supplementa conscripsit, & ex diversis, præcipue tamen Slavicis Nationibus civitatem rursus informavit Hungaricam, quod si, ut sapientibus videtur, iisdem principiis, quibus institutæ sunt, etiam optime res conservantur, qui odio nationum alienarum laborat in Hungaria, discidium hujus civitatis quærit, ac, quod juxta est, tendit in ruinam eorum fundamentorum, quibus Civitas Hungarica stat, firmaturque, non potest proinde non esse perniciosus Patriæ civis. *) *Ita Szklenár in Præfatione ante suum Hypercriticon examinis vetustissimi Magnæ Moraviæ sitûs, contra Stephanum Katona. Legi merentur hæc duo præcitata opposita opuscula.*

AD ZOILUM.

Zoile, tu dicis, mihi displicet iste libellus?
Sed quis miretur, te quoque nemo probat.

F I N I S.

*) Vide superius in Capite XI. Folio 119. quando Slavi jura Hungariæ acceperunt &c.

Pagina.	Linea.	Erratum.	Lege
8	28	Momentis	Monumentis
9	30	Qvæflonem	Qvæstionem
12	4	agente	a gente
17	20	ut	et
18	4	pnuspue	pinusque
20	30	uspue	usque
23	24	Saccis	Sacris
24	10	densissimo	densissimis
—	—	Ozechi	Csechi
37	25	Daciam Thraciam (Romaniam)	
39	7	accipimns	accipimus
51	3	Pololoni	Poloni
56	17	alii	alii
57	1	vocatur	vocantur
69	2	Huutvar	Huntvár
145	4	Detriemensa	detrimenta
154	11	Engliscalcum	Engilscalcum
159	14	Edjutrix	adjutrix.
163	20	Appulfit	Appulit.
175	17	Huibus	quibus
188	13	Illius	Illis
189	14	Toius	totius
189	18	alis	aliis
203	7	aebideront	addiderunt
208	25	Allisque	aliisque

Pagina.	Linæa.	Erratum.	Lege
221	27	Multius	multis
223	2	pro bopro	probo pro
246	16	Azmerum	Numerum
256	10	Procafum	Procuſam

Alia minora Errata, quæ ob acceleratum typum evenerunt, per conjunctionem, vel separationem, aut inversionem literæ, vel ob in debite impressas interpunctiones (uti Folio 22) attentus lector ex sensu corriget.

X 2. Teil des Winter, ohne einmüßig! In
Küchen freundlichen Grinsen und was?
Auf Abend immer gerollt - für die Jugendzeit
wenn glücklich vonmorgen immer fest war.

1850. - 15. Aug.

Sehr de. Mitgefühl
L. B.

Antwort.

Ein Briefchen sollte wenn Sonntag kommen?
Bücher die zu mir die kommen? Hier
so wundert sie nicht fand und sie
kannst folgen von Herrn Stückelberg, und
Bücher wird gefund.

1850. - $\frac{16}{8}$

L. B.

